

Документ створено в межах проекту «Розвиток системи оцінювання якості освіти в Україні», який реалізує Асоціація з міжнародних питань за фахової підтримки Чеської шкільної інспекції та за фінансової підтримки Чеської агенції розвитку.

Зміст

1 Вступ	4
2 Критерії оцінювання умов, перебігу та результатів навчання, які впливають із моделі якісної школи	7
2.1 Вихідні положення	8
2.2 Основні рамки і моделі якісної школи	9
2.3 Застосування моделі якісної школи	10
2.4 Варіанти моделі якісної школи	10
2.5 Критерії оцінювання умов, перебігу та результатів навчання. Модифікація для загальної освіти.....	11
2.6 Можливості використання моделі якісної школи при самооцінюванні школи.....	36
3 Інструменти для моніторингу перебігу навчання за допомогою діяльності на відкритому уроці	39
3.1 Запис відкритого уроку для загальної освіти	41
3.2 Коментарі до запису з відкритого уроку.....	46
4 Інструменти для моніторингу та оцінювання підтримки розвитку і досягнутого рівня читацької, математичної, природничо-наукової, мовної, соціальної та інформаційної грамотності.....	54
4.1 Читацька грамотність.....	56
4.2 Математична грамотність.....	65
4.3 Природничо-наукова грамотність	76
4.4 Мовна грамотність	88
4.5 Соціальна грамотність	107
4.6 Інформаційна грамотність	117
4.7 Можливості використання інспекційних інструментів грамотностей у роботі школи.....	169
5 Звіти для інспекційних працівників та шкіл і освітніх закладів.....	172
6 Інформаційні системи для оцінювальної та контрольної діяльності і для підтримки роботи шкіл і освітніх закладів.....	176
7 Висновок	177

1 Вступ

Історія Чеської шкільної інспекції як адміністративного органу, який здійснює нагляд над чеським шкільництвом, дуже довга. Витоки сучасної системи освіти сягають періоду правління угорської і чеської королеви, ерцгерцогині угорської Марії Терезії з династії Габсбургів. Серед переломних моментів в історії розвитку інституції можна згадати, наприклад, 1759 р. та призначення першої придворної комісії з питань освіти як найвищої освітньої інституції, а заодно й відповідної посади т.зв. земських шкільних спостерігачів; 1774 р. та заведення обов'язкового контролю поточного стану освіти в терезіанській шкільній системі; 1848 р. і заснування Міністерства державного навчання, у рамках якого діяла система державного контролю над освітою, 1869 р. та запровадження контролю над шкільництвом, на чолі якого стояв земський шкільний інспектор, який назначався на посаду самим імператором. Шкільна інспекція діяла також у 1918-1938 рр. на основі закону, який регулював компетенції земських рад, та закону про шкільну справу в жупах, контроль над процесами навчання здійснювався і в період соціалістичної Чехословаччини у 1948-1989 рр.

13-го грудня 1990 р. було прийнято Закон №564 Чеської національної ради про державне управління та самоврядування в освіті, у 4 розділі якого було ухвалено рішення про створення Чеської шкільної інспекції як органу державного управління. У своєму сучасному вигляді Чеська шкільна інспекція почала діяти 1-го січня 2005 р. відповідно до Закону № 561/2004 Зб. про дошкільну, початкову, середню, вищу професійну й іншу освіту (Закон про освіту).

Таким чином Чеська шкільна інспекція не є організацією, яку формує та назначає Міністерство освіти, молоді та спорту; це установа, порядок формування якої визначається безпосередньо Законом.

Основна діяльність Чеської шкільної інспекції як національного авторитету з оцінювання та контролю за якістю та ефективністю початкової¹ освіти полягає в забезпеченні регулярного оцінювання та контролю системи освіти Чеської Республіки, зокрема у сферах освіти й освітніх послуг, що надаються:

- а) школами (дитячі садки, базові школи, базові мистецькі школи, середні школи, консерваторії², вищі професійні школи, школи іноземних мов, які мають право здійснювати державні іспити з іноземних мов),
- б) освітніми закладами³ (напр., осередок вільного часу, група продовженого дня та шкільний клуб, шкільна їдальня, шкільна консультація, шкільні гуртожитки, заклади пенітенціарної системи, дитячі будинки, інтернати тощо).

Чеська шкільна інспекція здійснює оцінювальну та контрольну діяльність у всіх школах та освітніх закладах (далі лише «школа»), які занесені до Реєстру шкіл та

¹ У чеській системі освіти поняття «початкова освіта» охоплює усю підготовку до професії, яка здійснюється у рамках обов'язкового навчання (9 кл.) і систематичної підготовки до майбутньої професії § 5, пункт d Закону № 435/2004 Зб.р. «Про працевлаштування» перед першим виходом особи на ринок праці. Початкова освіта веде індивіда до отримання певного ступеня освіти і охоплює загальну, середню та терціальну (вищу) освіту – ред.

² Консерваторія – у чеській системі освіти відповідає рівню середньої освіти. Навчання від 15-16 років.

³ Освітні заклади – надають послуги та освіту, які доповнюють або підтримують навчання у школах або напряму із ними пов'язані.

освітніх закладів, а також на робочих місцях осіб, де здійснюється практичне навчання або професійна практика. Інспектування проводиться регулярно, через однакові проміжки часу (т. зв. інспекційний цикл). Окрім цього, Чеська шкільна інспекція здійснює оцінювання та контроль за виконанням перерахованих обов'язків та умов у закордонних школах, яким МОМС надало право здійснення обов'язкового навчання⁴, а також у місцях, де відбувається індивідуальне навчання учнів (т.зв. домашнє навчання), і здійснює інспекційну діяльність у системі Європейських шкіл.

Інспекційна діяльність проводиться на основі плану основних завдань на відповідний навчальний рік, який затверджує міністр освіти, молоді та спорту. Оцінювальна діяльність проводиться, зокрема, на основі відкритих і відомих критеріїв оцінювання умов, перебігу та результатів навчання, що витікають із моделі т. зв. якісної школи.

Інспекційна діяльність проводиться у юридичних осіб, які виконують діяльність школи чи шкільного закладу. Засновниками цих юридичних осіб (шкіл чи освітніх закладів) можуть бути:

- а) край (область),
- б) населений пункт або добровільне об'єднання населених пунктів,
- в) Міністерство освіти, молоді та спорту,
- г) Міністерство оборони, Міністерство внутрішніх справ, Міністерство юстиції чи Міністерство праці та соціальної політики, Міністерство закордонних справ тощо,
- д) зареєстрована церква чи релігійна організація, яким було надано право відкривати церковні школи чи церковні освітні заклади,
- е) приватна юридична особа.

Відповідно до типу засновника школи та освітні заклади розрізняються на громадські (державні), церковні та приватні. Чеська шкільна інспекція здійснює свою діяльність у всіх школах та освітніх закладах без огляду на тип засновника⁵.

Чеська шкільна інспекція у рамках своєї інспекційної діяльності:

- а) отримує та аналізує інформацію про навчання дітей, учнів і студентів, про діяльність шкіл та освітніх закладів, які внесені до Реєстру шкіл та освітніх закладів, моніторить та оцінює ефективність освіти,

⁴ Щоб школи та освітні заклади могли здійснювати свою діяльність та надавати освітні послуги відповідно до положень Закону про освіту, а також здійснювати всю супровідну шкільну роботу та надавати послуги в межах школи, вони обов'язково мають бути внесені до Реєстру шкіл та освітніх закладів, ведення записів у якому здійснює в адміністративному порядку МОМС чи місцеві обласні адміністрації (залежно від типу школи та засновника).

⁵ Для міністерств оборони, внутрішніх справ та юстиції інспекційна діяльність з боку Чеської шкільної інспекції здійснюється лише у відкритих цими міністерствами дошкільних закладах освіти. Інспекційну діяльність у інших типах шкіл ці відомства забезпечують самостійно.

- b) з'ясовує та оцінює умови, перебіг і результати навчання, а це згідно відповідних шкільних навчальних програм та акредитованих навчальних програм,
- c) з'ясовує та оцінює наповнення шкільної навчальної програми та її відповідність правовим нормам і рамковим навчальним програмам,
- d) здійснює контроль за дотриманням правових норм, які регулюють освіту та надання освітніх послуг,
- e) здійснює публічний контроль за використанням фінансів із державного бюджету.

Також Чеська шкільна інспекція бере участь при перездачі іспиту із комісією або при повторному складанні іспиту, співпрацює із крайським управлінням щодо повторної оцінки перебігу та результатів випускного іспиту (у професійних спеціальностях), іспиту зрілості (матури), абсолюторія (у консерваторії, напр.) чи на захисті випускної кваліфікаційної роботи.

Чеська шкільна інспекція здійснює інспекційну діяльність на основі звернень, скарг та петицій, які за своїм змістом підпадають під юрисдикцію Чеської шкільної інспекції. Якщо інспекційна діяльність проводиться на основі скарги, здійснюється перевірка конкретних тверджень, що вказуються у скарзі, якщо вони належать до компетенції Інспекції, а результат дослідження передається засновнику школи для подальшого розгляду. Розслідування скарг, звернень та петицій не проводиться в інспекційних циклах, як у випадку із комплексною оцінювальною діяльністю, але завжди відразу ж після отримання відповідного звернення, скарги чи петиції.

Інспекційна діяльність здійснюється на основі заяви про отримання дотації приватною школою чи освітнім закладом, при цьому результат оцінювальної та контрольної діяльності Чеської шкільної інспекції впливає на розмір цієї дотації.

Чеська шкільна інспекція також забезпечує збір даних про т.зв. шкільні травми (збір даних із записів про травмування, які надсилаються у вигляді електронних формулярів) та здійснює іншу діяльність на основі Закону про освіту та супровідних нормативно-правових актів.

Оцінювальна й контрольна діяльність проводяться, зокрема, у формі досліджень на місці, крім цього, шляхом інспекційного електронного збору даних через заповнення електронних анкет у інформаційній системі Чеської шкільної інспекції.

У процесі оцінюванні умов, перебігу та результатів навчання та освітніх послуг Чеська шкільна інспекція керується принципами і цілями освіти, які визначені у Законі про освіту, причому основним критерієм оцінювання є, зокрема, ефективність підтримки розвитку особистості дитини, учня та студента і досягнення цілей навчання з боку шкіл та освітніх закладів.

Школи та освітні заклади зобов'язані максимально співпрацювати із Чеською шкільною інспекцією.

Чеська шкільна інспекція як національний авторитет оцінювання та контролю якості та ефективності освіти та системи освіти у Чеській Республіці є стабільним адміністративним управлінням з багатолітньою традицією, причому результати роботи ЧШІ слугують багатьом учасникам, які діють у сфері початкової освіти (школа й освітній заклад, діти, учні та їх законні представники, студенти, широка громадськість,

учителі, директори шкіл чи освітніх закладів, засновники, Міністерство освіти, молоді та спорту, інші міністерства та публічні інституції, академічний і неприбутковий сектор тощо). І хоча Чеська шкільна інспекція – це також контрольний орган, її основна мета – сприяти покращенню якості освіти для кожної дитини, учня і студента, та підвищувати якість й ефективність системи освіти загалом.

При здійсненні своїх завдань Чеська шкільна інспекція використовує низку методів, процесів та інструментів, причому деякі з них від початку заплановані так, щоб їх можна було використовувати безпосередньо на практиці у школах та освітніх закладах, з метою підтримувати культуру автооцінювання й одночасно поєднувати власну оцінку школи із експертним оцінюванням, яке здійснюється саме Чеською шкільною інспекцією.

Запропонована публікація представляє та коментує кілька вибраних стрижневих методів, процедур та інструментів оцінювання якості освіти.

Конкретно йдеться про:

- критерії оцінювання умов, перебігу та результатів навчання, які впливають із моделі якісної школи,
- інструменти моніторингу перебігу навчання за допомогою роботи під час відкритого уроку,
- інструменти моніторингу та оцінювання підтримки розвитку та досягнутого рівня у читацькій, математичній, природознавчій, мовній, соціальній та інформаційній грамотностях,
- звіти для інспекційних працівників, шкіл та освітніх закладів,
- інформаційні системи оцінювальної та контрольної діяльності та для підтримки роботи шкіл.

2 Критерії оцінювання умов, перебігу та результатів навчання, які впливають із моделі якісної школи

Кабінет міністрів Чеської Республіки у червні 2014 року за пропозицією міністра освіти, молоді та фізичного виховання схвалив найбільш важливий стратегічний документ в області освіти під назвою «Стратегія освітньої політики Чеської Республіки до 2020 року». У Стратегії робиться наголос на одному із ключових пріоритетів – підтримка якісного навчання та вчителів, і говорить про те, що досвід успішних систем освіти показує, що необхідно відкрито формулювати уявлення які параметри має наповнювати якісна школа. І у зв'язку із цим Стратегія формулює мету – створити та оприлюднити критерії якісної школи та дбати про їхню неперервність. Такі ж рекомендації з'явилися і в документах закордонних фахівців у сфері освіти (напр., у межах OECD), які оцінювали стан освіти у Чеській Республіці.

Створення критеріїв якісної школи було повірено, зі зрозумілих причин, Чеській шкільній інспекції, яка є адміністративним управлінням Чеської Республіки із загальнодержавними повноваженнями та одночасно національним авторитетом із питань оцінювання та контролю якості та ефективності освіти у дитячих садках, загальних, середніх, вищих фахових школах та освітніх закладах (осередки вільного часу, освітні консультаційні органи тощо), які вписані до «Реєстру шкіл та освітніх

закладів»⁶. У відповідності до Закону № 561/2004 Зб. «Про дошкільну, загальну, середню, вищу фахову та іншу освіту»⁷ (закон про освіту), за останніми редакціями, Чеська шкільна інспекція здійснює оцінювання якості освіти у школах та освітніх закладах на основі публічно доступних критеріїв оцінки, які схвалені МОМФВ. Критерії оцінки шкіл та якості освіти, яка надається у чеському середовищі, існують тривалий час, проте у контексті підготовки моделі «якісної школи» критерії були перероблені, по-іншому систематизовані, доповнені та у межах національної дискусії про якісну школу оголошені міністром освіти, молоді та фізичного виховання і детально продискутовані за допомогою конференцій, воркшопів та круглих столів із усіма групами ключових гравців, які задіяні у початковій освіті (школи та освітні заклади, педагогічні асоціації, представники академічного сектору, громадського сектору, профспілкові союзи тощо).

2.1 Вихідні положення

Безсумнівно, неможливо дійти до мети, якщо невідомо як вона виглядає і де вона. Шлях до мети не може бути прямий та ефективний, якщо неможливо відстежувати та оцінювати чи йдеться у правильному напрямку. Якщо мета – це найбільш якісна освіта, необхідно надати директорам шкіл, педагогам, батькам, учням, засновникам шкіл та іншим зацікавленим групам зрозумілі визначення характеристик та параметрів якісної освіти та якісної школи як інституції, яка забезпечує освіту. Для школи таке визначення є певною картою, якою вона керується при спробі підвищити якість у конкретних областях своєї праці, одночасно ця карта дає достатньо простору для використання власної креативності та автономії при виборі індивідуальних шляхів. Опис ключових атрибутів якісної школи та якісної освіти також дозволить краще ідентифікувати основні умови для систематичного підвищення якості та дозволить державі, школам та засновникам краще орієнтуватися на наповнення тих умов, які найбільше сприяють якісній освіті.

Для інспірації та методичної підтримки шкіл добре було б доповнити модель якісної школи датою базию прикладів інспіративного досвіду та перевірених методичних підходів.

Реформа освіти, яка була проведена у Чехії у 2005 році, значною мірою пом'якшила обов'язковий обсяг навчання та надала школам доволі велику автономію у формулюванні освітніх цілей (держава у рамкових навчальних програмах дефінує обов'язковий обсяг навчання та обов'язкові знання, уміння та навички, яких потрібно досягти, причому шлях і перебіг навчання, які забезпечують досягнення визначених у рамкових програмах знань та навичок, залежать великою мірою від рішень самої школи, які формулюються у шкільних навчальних програмах). Якраз у ситуації, коли школи не зв'язані єдиними навчальними програмами та уніфікованими вимогами щодо навчальних процедур (як це було весь час у минулому аж до 2005 року), кожен директор школи і кожен учитель потребує ясний дороговказ, який визначає як держава бачить якісну школу та якісну освіту. І модель якісної школи має бути саме таким дороговказом.

Визначення характеристик якісної освіти жодним чином не конфліктує із сучасною автономією шкіл при формулюванні освітніх цілей. Школи ніяким чином не обмежені у

⁶ Далі у тексті для спрощення вказується, зазвичай, лише термін школа, який стосується як шкіл так і освітніх закладів, які також надають освітні послуги або допоміжні послуги в освіті.

⁷ Далі лише «освітній закон».

виборі власних шляхів у межах моделі якісної школи, чи коли йдеться про детальний обсяг навчання, чи про вибір навчальних процедур.

2.2 Основні рамки і моделі якісної школи

Як і кожна карта, так і модель якісної школи є двовимірною. На якісну школу можна дивитися у двох вимірах – функціональної точки зору (ведення інституції, ведення педагогічного процесу у предметних об'єднаннях та у класі, забезпечення принципу рівного доступу до освіти у всіх складових школи та видах роботи), та з точки зору поділу на умови необхідні для забезпечення якісної освіти, освітній процес та допоміжні види діяльності школи, і врешті результати освітньої діяльності, або ж цілковитий вплив на розвиток учня та суспільства. Модель якісної школи визначає основні області якості школи як інституції та як якісної освіти (**усього 6 областей – Концепція та рамки школи, Педагогічне ведення школи, Якість педагогічного колективу, Навчання, Результати навчання та Підтримка учнів у процесі навчання**), які охоплюють управління школою (вимоги щодо керівництва школи), якість та розвиток педагогічних працівників (ведення школи, власна відповідальність вчителів), вимоги щодо загальних знаків навчання (відповідальність вчителів – напр., частка конструктивістського підходу при навчанні, залучення досліджень, індивідуалізація у залежності від можливостей та потреб учня тощо), респект принципів рівного доступу до освіти та зниження гендикепів, які сьогодні мають місце через низку причин, ефективне з'ясування результатів навчання та їх раціональне використання з метою постійного підвищення якості освіти, яка надається.

У кожній вказаній області сформульовано **конкретну кількість критеріїв** (зазвичай 3-5) і закріплені за ними вимірювальні індикатори, за допомогою яких можна зафіксувати якість школи та освіти у даній освітній області. Оскільки основна умова використання такої моделі полягає у однаковому розумінні наскрізь зацікавленими групами, то кожен критерій описує своє завдання, характеристики для моніторингу та вимірювання (індикатори) та оцінювання міри наповнення цього критерія.

У кожного **індикатора описано чотири рівні його наповнення** від рівня зовсім незадовільного, наступного мінімального, але ще задовільного рівня (який вимагає покращення), до рівня, який показує правильно наставлений шлях покращення (очікуваний рівень) і до оптимального (відмінного) рівня, який ідентифікує й те, у чому школа є прикладом хорошого досвіду. Описи цих критеріїв не визначають як має бути реалізовано наповнення даного індикатору, але те, як може бути реалізовано.

Складовою є також і відповідна **характеристика середовища**, у якому діє школа і на яке, у багатьох випадках, школа не може вплинути (демографічна ситуація, соціоекономічна структура регіону тощо). Тому і ці аспекти при оцінюванні якості освіти необхідно брати до уваги, хоча вони не мають статус самостійного критерія, а це тому, що їхній вплив школа може змінити лише мінімально або взагалі ні.

До опису рівнів наповнення індикаторів, які формують певний шлях до якості, у подальшому періоді у максимально можливому обсязі будуть **додані рекомендації процедур та методичні інструкції**, за допомогою яких школа може посунутися далі у напрямку досконалості. Ці методичні рекомендації, інструкції та приклади успішного досвіду для інспірації будуть складовою дати бази прикладів інспіративного досвіду, яка буде у вільному доступі для шкіл. Від рішення та волі кожної школи та кожного конкретного директора чи вчителя буде залежати яку запропоновану форму методичної інспірації та підтримки буде використано або не використано. Цій діяльності, яка базується на створенні моделі якісної школи і критеріїв оцінювання умов, перебігу та

результатів навчання, які впливають із моделі (імплементовано до практики від 2015-2016 навчального року), Чеська шкільна інспекція займається у межах інноваційної діяльності, яка фінансується коштами Європейського Союзу через Операційну програму «Наука, розвиток та освіта» (проект «Комплексна система оцінювання», реалізатор Чеська шкільна інспекція, період реалізації 2017 – 2021).

2.3 Застосування моделі якісної школи

Основна передумова ефективної діяльності моделі якісної школи та поєднаних із нею критеріїв оцінки – це їхнє використання не лише Чеською шкільною інспекцією, але й самими школами та іншими гравцями. Велика увага приділялася автоеволюційному потенціалу моделі якісної школи ще на етапі створення моделі, який мав би стати доречним інструментом, що використовується для безперервного моніторингу та оцінювання якості освіти, яка надається зі сторони самих шкіл (механізми автоеволюції школи передбачає і закон про освіту).

Бажаним станом буде ситуація, коли школи самостійно дбатимуть про розвиток якості у максимально можливому обсязі. Модель якісної школи, як перманентний дороговказ цілі, може допомогти школам у їхніх намаганнях здійснити самооцінку. Школи (тобто керівництво шкіл та вчителі) при використанні моделі якісної школи матимуть змогу довготривало відстежувати наскільки їхня школа наближається до консенсуальної ідеально діючої школи, і це без урахування відмінностей шкільних навчальних програм чи соціоекономічних умов, у яких перебувають школи або з яких походять учні школи. Держава, як гарант якості та доступності освіти, за допомогою моделі якісної школи однозначно і зрозуміло говорить школам, батькам, засновникам та суспільству якою має бути школа із якісною освітою – визначає важливі знаки якості, найголовніші аспекти діяльності шкіл і самого навчання та цілі, яких має бути досягнуто. Держава цим не обмежує свободу шкіл щодо визначення низки конкретних навчальних цілей у межах автономії, яка дана шкільними навчальними програмами, але дефінує рамки, у яких має відбуватися навчання.

Так батьки отримують можливість оцінювати більш об'єктивно якість шкіл на основі порівняння опису як якісну школу і якісну освіту уявляє держава і реальної діяльності шкіл.

І не в останню чергу модель якісної школи є основним дороговказом для виконання законного послання Чеської шкільної інспекції – відстежувати та оцінювати якість шкіл за допомогою стабільних, незмінних та загальноприйнятих критеріїв оцінки. Довготривала дія критеріїв також дозволить краще оцінювати розвиток якості національної освіти у проміжку часу. Детальні індикатори дозволять ідентифікувати приклади доброго досвіду, які слугуватимуть для обміну досвідом та навиків від шкіл, які вже досягли досконалості у якихось областях, щодо тих, які тільки прямують до досконалості.

2.4 Варіанти моделі якісної школи

Природно, що хоч загальноприйняті знаки якості освіти можна дефінувати без урахування виду чи типу школи, проте залишається і низка специфічних особливостей, якими школи відповідного виду та типу відрізняються між собою. Тому модель якісної школи є розроблена у кількох модифікаціях, загальною лінією для усіх є шість визначених областей, які залишаються незмінними, а відмінності відображаються у конкретних складових критеріїв та їхніх описах. Модель якісної школи і критерії оцінювання умов, перебігу та результатів навчання, які впливають із неї, у Чеській

Республіці тому розроблені у варіантах для дошкільної освіти, базової освіти, середньої загальної освіти, середньої професійної освіти, вищої фахової освіти, базової мистецької освіти та у кількох варіантах для освітніх закладів (група продовженого дня та шкільні клуби, гуртожитки, осередки вільного часу, інституції пенітенціарної системи і дитячі будинки, та освітні консультаційні органи).

Повна версія моделі якісної школи та критеріїв оцінювання у всіх вищевказаних модифікаціях є доступна на сайті Чеської шкільної інспекції www.csicr.cz.

Для ілюстрації у подальшій частині цього документу вказуємо повну версію критеріїв оцінювання із описами усіх чотирьох рівнів у **модифікації для загальної освіти** (обов'язкове навчання протягом 9 класів для учнів від 6 до 15 років).

2.5 Критерії оцінювання умов, перебігу та результатів навчання. Модифікація для загальної освіти

Концепція та рамки школи

Школа знає, куди хоче прямувати і успішно йде до своєї мети.

У цій області критерії акцентують на ясні правила та механізми, за допомогою яких керівництво школи управляє школою і які дозволяють ефективну організацію школи та її розвиток і забезпечують, що школа є безпечним, приємним та приязним місцем для ефективного навчання та особистісного розвитку учнів. Основою систематичного підвищення якості є чітка візія, концепція та формулювання цілей школи. Ключовою складовою цілей школи є шкільна навчальна програма, яка відповідає відповідним рамковим навчальним програмам та усім законодавчим актам, які стосуються освіти. Для систематичного розвитку якості освіти важливо, щоб керівництво школи, завдяки конструктивним відносинам та обговоренням із засновником школи, мало не лише розуміння засновником цих візій та цілей і необхідні умови для їх досягнення, а й щоб засновник ідентифікувався із реалістичною візією та стратегією школи, які співпадають із візією розвитку населеного пункту чи краю (області). Якісна школа є органічною складовою свого населеного пункту та регіону, активно залучена до життя населеного пункту.

Досягти високої якості освіти складно без конструктивних взаємин із батьками учнів, оскільки щирі та конструктивні взаємовідносини із батьками є основою довіри. Якісна школа активно намагається, щоб батьки у найширшому обсязі вважали цілі школи своїми.

Якісне навчання неможливо надавати без того, щоб усі учні та усі учасники навчального процесу почувалися у школі безпечно. Якісна школа – це безпечне та відкрите місце приязне до потреб учнів, на які вони мають права, педагогів, керівництва та інших учасників навчального процесу, це місце, яке забезпечує відкриту та конструктивну комунікацію. Якісна школа має чіткі, зрозумілі для усіх правила та механізми організації своєї діяльності та вирішення проблем, активно застосовує профілактику усіх форм ризикованої поведінки.

Школа має чітко сформульовану візію та реалістичну стратегію розвитку, яку педагоги поділяють і наповнюють

Відмінний рівень

Школа має ясно сформульовану, зрозумілу та реальну концепцію та стратегію свого розвитку, вони опрацьовані як самостійні документи. Вони визначають візію та цілі, ідентифікують умови, які необхідні для їхнього досягнення, пріоритети та кроки, які керівництво та педагоги планують здійснити для досягнення визначених цілей у відповідності до принципів освіти та підготовки учнів до майбутнього. Вони сформульовані на засадах відкритості до тенденцій в освіті, суспільстві та у відповідності до документів розвитку засновника. Стратегія у відповідній формі доступна батькам теперішніх і потенціальних учнів та іншим зацікавленим, *школа активно обговорює стратегію з батьками, засновником та всіма ключовими учасниками освіти* та намагається почути зворотній зв'язок. Керівництво та педагоги видимо ототожнюються зі стратегією і школа докладає *максимальних зусиль, щоб стратегію вважали своєю батьки та засновник також ідентифікувався із нею*. Довготривала та середньотривала стратегія та концепція актуалізуються у відповідних інтервалах. Школа регулярно відстежує та збирає інформацію для свого подальшого спрямування (напр., правові зміни, тенденції в освіті, розвиток освітньої політики, соціоекономічні зміни в регіоні школи, демографічні дані та плани територіального розвитку регіону) і відображає їх в актуалізованій стратегії та концепції школи.

Очікуваний рівень

Школа має зрозумілу та реальну концепцію та стратегію свого розвитку, це можуть бути самостійні документи або складова ШНП. Визначає цілі та пріоритети а також кроки, які керівництво та педагоги планують здійснити для досягнення визначених цілей у відповідності до принципів освіти та підготовки учнів до майбутнього. Вони не суперечать тенденціям в освіті, суспільстві, економіці, технологіях та із суспільним попитом, не суперечать *ані документам розвитку засновника*. Стратегія доступна батькам теперішніх та потенційних учнів, та іншим зацікавленим особам, *школа в стані обговорювати її з батьками учнів, засновником та усіма ключовими учасниками освіти та рефлексувати їхній зворотній зв'язок*. Керівництво та педагоги ототожнюються зі стратегією. Стратегія та концепція принаймні час від часу актуалізуються. Школа відстежує інформацію, яка важлива для її подальшого спрямування (напр., законодавчі зміни, тенденції в освіті, розвиток освітньої політики).

Рівень, який вимагає покращення

Школа має концепцію та стратегію свого розвитку, проте у них недостатньо зрозумілі цілі та ідентифікація умов, які необхідні для досягнення цих цілей, пріоритети та кроки, які керівництво та педагоги планують здійснити для досягнення визначених цілей у відповідності до принципів освіти і підготовкою учнів на майбутнє. *У своїй стратегії та концепції школа не приділяє достатньої уваги відповідності документам розвитку засновника*. Школа приділяє лише частково увагу тенденціям в освіті, суспільстві, економіці, технологіям та суспільному попиту. *Школа не комунікує активно про стратегію із батьками учнів, засновником та рештою ключових учасників навчання і не намагається активно отримати від них зворотній зв'язок*. Керівництво та педагоги не повністю ототожнюють себе зі стратегією та концепцією. Стратегія та концепція актуалізуються навмання, або у неприпустимих довгих інтервалах. Школа лише несистематично відстежує інформацію, яка необхідна для її подальшого спрямування

(напр., законодавчі зміни, тенденції в освіті, розвиток освітньої політики), але не відображає їх у достатньому обсязі в актуалізації стратегії та концепції школи.

Незадовільний рівень

Школа немає реалістичної та актуалізованої концепції та стратегії свого розвитку, визначені цілі лише формальні, які не обґрунтовані реалістичним визначенням умов, що необхідні для їхнього досягнення, пріоритетів та кроків, які керівництво та педагоги планують здійснити для досягнення цих цілей у відповідності до принципів освіти та підготовки учнів до майбутнього. Школа не приділяє уваги відповідності *своїї стратегії та концепції документам розвитку засновника*, тенденціям в освіті, суспільстві та економіці. Школа не намагається комунікувати щодо стратегії із батьками дітей, засновником та іншими ключовими учасниками освіти, та не намагається отримати від них зворотній зв'язок. Школа лише несистематично відстежує інформацію необхідну для її подальшого спрямування (напр., законодавчі зміни, тенденції в освіті, розвиток освітньої політики).

Школа має шкільну навчальну програму (ШНП), яка виходить із візії та стратегії розвитку школи і відповідає освітнім документам (РамочнаНП); її цілі зрозумілі педагогам та батькам

Відмінний рівень

ШНП є у відповідності до відповідної РНП та до усіх законодавчих актів, які стосуються освіти. ШНП є прозора та зрозуміла для педагогів та батьків. Педагоги ототожнюються із програмою та активно із нею працюють. ШНП – це відкритий документ, який продумано реагує на актуальні зміни, які виходять із потреб школи.

Очікуваний рівень

ШНП є у відповідності до відповідної РНП та до усіх законодавчих актів, які стосуються освіти (крім формальних недоліків, які не впливають на навчання). ШНП є прозора та зрозуміла для педагогів. Педагоги активно із нею працюють. ШНП відповідає актуальним потребам школи, при їхніх змінах школа реагує внесенням змін до ШНП.

Рівень, який вимагає покращення

ШНП є у відповідності до відповідної РНП та до усіх законодавчих актів, які стосуються освіти із дрібними недоліками, проте вони мають вплив на навчання. ШНП недостатньо прозора та зрозуміла, створена лише формально, більшість педагогів не ототожнюється та не працює із нею. Школа не реагує на зміни актуальних потреб освіти внесенням змін до ШНП.

Незадовільний рівень

Школа немає ШНП або має ШНП, яка не відповідає відповідній РНП та усім законодавчим актам (недоліки мають серйозний характер). ШНП непрозора і незрозуміла, педагоги не працюють із нею. ШНП не відображає актуальні потреби освіти.

Школа функціонує за ясними правилами, які забезпечують конструктивну комунікацію усіх учасників (керівництво, педагоги, батьки) та їхню участь у життєдіяльності школи

Відмінний рівень

Школа має чітко визначені ефективні правила та механізми щодо організації власної діяльності школи (шкільний статут/устав та інші внутрішні приписи), а це у відповідності до законодавчих актів та концепції та стратегії розвитку школи. Педагоги, батьки і засновник мають доступ, який забезпечений відповідною формою, до цих правил та визначених механізмів. Школа підтримує конструктивну комунікацію із педагогами та основними учасниками навчального процесу за межами школи (батьки, засновник) щодо правил, активно створює простір для того, щоб усі були задіяні до створення і раціоналізації цих правил. Школа має чітко встановлений механізм передачі пропозицій та їхнього обговорення; педагоги, учні та *їхні батьки* знають про цей механізм.

Очікуваний рівень

Школа має ефективні правила та механізми щодо організації власної діяльності школи (шкільний статут/устав та інші внутрішні приписи), а це у відповідності до законодавчих актів. Педагоги, батьки і засновник мають доступ до цих правил та визначених механізмів. Школа у стані мозі комунікувати із педагогами та *головними учасниками поза школою (батьки, засновник)* щодо правил і обговорювати рефлексії їхніх пропозицій щодо цих правил та механізмів. Школа реагує на пропозиції педагогів, батьків та засновника, механізм передачі та обговорення пропозицій є дієвий.

Рівень, який вимагає покращення

Школа має визначені правила та механізми щодо організації власної діяльності школи (шкільний статут/устав та інші внутрішні приписи), проте із недоліками щодо відповідності до законодавчих актів або невідповідності до потреб освіти. Правила та механізми є неповними чи не повністю зрозумілими і не повністю доступними педагогам, *батькам та засновникові*, комунікації щодо них та з'ясуванню наскільки правила та механізми є зрозумілими приділяється випадкова увага. На пропозиції педагогів, батьків та засновника школа реагує несистематично та несистемно.

Незадовільний рівень

Школа немає визначені правила та механізми щодо організації власної діяльності школи (шкільний статут/устав та інші внутрішні приписи) у відповідності до законодавчих актів або ж ці правила та механізми виявилися недієвими, проте школа не приділяє уваги їхньому покращенню. Школа не реагує необхідним чином на пропозиції педагогів, батьків чи засновника.

Школа – це привітне та безпечне місце для дітей, їхніх батьків та педагогів

Відмінний рівень

Школа активно створює для учнів, працівників і решти осіб, які мають право перебувати у приміщенні школи, реальну фізичну та психічну безпеку, і це не лише через дотримання правових приписів, але й завдяки відображенню конкретних умов і середовища школи. Школа має розпрацьовану функціональну систему профілактики нещасних випадків, також періодично знайомить учнів із небезпечними ситуаціями. Школа реалізує ефективні заходи з профілактики усіх форм ризикової поведінки.

Школа регулярно відстежує можливі прояви усіх форм ризикової поведінки, має чіткі правила дій у випадку ризикової поведінки і *без зайвого відтермінування ефективно їх застосовує*. Школа створює умови для психогігієни учнів і педагогів, здорового стилю життя і інші споріднені форми підтримки приємного та здорового середовища у школі.

Очікуваний рівень

Школа активно створює для учнів, працівників і решти осіб, які мають право перебувати у приміщенні школи, реальну фізичну та психічну безпеку, і це не лише через дотримання правових приписів, але й завдяки відображенню конкретних умов і середовища школи. Школа має розпрацьовану функціональну систему профілактики нещасних випадків, у межах якої знайомить учнів із небезпечними ситуаціями. Школа реалізує заходи з профілактики основних очікуваних форм ризикової поведінки. Оцінює сигнали основних очікуваних форм ризикової поведінки, має правила дій у випадку появи основних очікуваних форм ризикової поведінки, які *застосовує при необхідності*. Школа при потребі інформує батьків про можливі способи та прояви ризикової поведінки учнів. У школі немає бар'єрів для здорового стилю життя учнів і педагогів та психогігієни, середовище у школі є приємне для усіх учасників навчального процесу.

Рівень, який вимагає покращення

Школа створює для учнів, працівників і решти осіб, які мають право перебувати у приміщенні школи, реальну фізичну та психічну безпеку через дотримання правових приписів; відображення конкретних умов і середовища школи є швидше несистематичне. Профілактика нещасних випадків не є систематичною і школа не приділяє достатньої уваги освіті про безпеку травмування не лише серед учнів, але й серед педагогів та іншими працівниками школи. Реалізовані профілактичні заходи ризикової поведінки не охоплюють усі очікувані форми ризикової поведінки, є швидше випадковими, школа не відстежує регулярно можливі сигнали ризикової поведінки. Швидкості та ефективності вирішення не приділяється увага в організаційних документах школи. Школа створює недостатні умови для здорового стилю життя учнів та педагогів, психогігієні увага приділяється лише маргінально.

Незадовільний рівень

Школа не приділяє достатньої уваги щодо створення реальної фізичної та психічної безпеки учнів, працівників та інших осіб, які мають право перебувати у приміщенні школи, а це або через те, що не дотримують законодавчі акти, або недостатньо відображені конкретні ключові умови та середовище школи. Заходи профілактики нещасних випадків та профілактики усіх форм ризикової поведінки є лише формальними. У школи є суттєві перепони для здорового стилю життя педагогів та учнів та для психогігієни.

Школа співпрацює із зовнішніми партнерами

Відмінний рівень

Школа підтримує співдружність із населеним пунктом, або ж регіоном, у якому вона розташована. *Дієво співпрацює із засновником*. Активно використовує цілеспрямовану програму співпраці із іншими важливими партнерами (напр., дитячі садки, середні та загальноосвітні мистецькі школи). Школа у межах реальних можливостей активно співпрацює із релевантними партнерами з метою планування ШНП (напр., інші школи у ЧР чи за кордоном, осередки педагогічної освіти), вступає до програм обміну або

спільних проєктів та ефективно використовує результати співпраці для покращення діяльності школи. Школа підтримує активне залучення учнів та педагогів до національних чи міжнародних проєктів.

Очікуваний рівень

Школа відображає у навчанні значення співдружності із населеним пунктом, або ж регіоном, у якому вона розташована. Активно намагається співпрацювати із засновником. Школа є відкрита для співпраці із іншими важливими партнерами (напр., дитячі садки, середні та загальноосвітні мистецькі школи). Школа не цурається співпраці із іншими школами і приязно ставиться до співпраці із осередками педагогічної освіти. У межах реальних можливостей налагоджує партнерство із іншими школами дома чи за кордоном, вступає до програм обміну або спільних проєктів та використовує результати співпраці для покращення діяльності власної школи. Школа не створює перепон для активного залучення учнів та педагогів до національних чи міжнародних проєктів.

Рівень, який вимагає покращення

Підтримка співдружності із населеним пунктом, або ж регіоном, у якому розташована школа, є швидше випадковою, у практичній діяльності це не проявляється як сфера активного інтересу школи. Школа не прагне активно співпрацювати із засновником та іншими важливими професійними та соціальними партнерами. Школа цілеспрямовано не звертається до релевантних партнерів, які забезпечують розвиток практичних навиків учнів із реалістичними пропозиціями програм співпраці, та не шукає співпраці на основі їхніх пропозицій. Школа тримає відступ щодо співпраці із іншими школами та осередками педагогічної освіти. Школа не приділяє уваги налагодженню партнерства із іншими школами дома або за кордоном, співпраці у програмах обміну або спільних проєктах, або ж лише випадково, та не використовує результати співпраці для покращення якості власної діяльності. Школа не підтримує активне залучення учнів та педагогів до національних та міжнародних проєктів.

Незадовільний рівень

Школа не підтримує співдружність із населеним пунктом, або ж регіоном, у якому розташована школа. Не приділяє уваги співпраці зі засновником, важливими професійними та соціальними партнерами, та релевантними партнерами, які забезпечують розвиток практичних навиків учнів. Школа не є приязною щодо співпраці із іншими школами та педагогічними осередками та не підтримує залучення педагогів та учнів, або груп учнів до програм обміну, до спільних проєктів з іншими школами та інституціями.

Педагогічне ведення⁸ школи

Директор якісної школи є лідерською особистістю педагогічного процесу.

Критерії у цій області акцентують на веденні школи. Саме підхід ведення школи, в області керівництва педагогічними процесами, є ключовим для якості освіти, яку надає школа. Наголос на усіх трьох основних видах діяльності: реалізація заходів та їхнє управління, моніторинг та оцінювання і подальше прийняття рішень. Невід'ємною складовою педагогічного ведення є й створення здорового клімату школи, забезпечення і розвиток якісного педагогічного колективу, але й забезпечення матеріальних умов для навчання. Необхідною передумовою педагогічного ведення школи є особистий професійний розвиток представників керівництва школи.

Керівництво школи активно керує, регулярно моніторить і оцінює роботу школи та приймає дієві заходи

Відмінний рівень

Керівництво школи активно керує педагогічними процесами на рівні школи. Заохочує педагогічний розвиток школи відповідно до концепції розвитку школи. Систематично оцінює ситуацію в усіх важливих сферах педагогічного процесу (навчання), але й в області управління школою. Система автоеволюції школи продумана. Процеси управління і оцінювання здійснюються ефективно таким чином, щоб створювали умови для підвищення якості освіти кожного учня. Оцінюється й дієвість заходів, які впроваджені, для покращення ситуації. При управлінні керівництво школи респектує усі релевантні законодавчі акти.

Очікуваний рівень

Керівництво школи керує педагогічними процесами на рівні школи. Забезпечує педагогічний розвиток школи відповідно до концепції розвитку школи. Систематично оцінює ситуацію в усіх важливих сферах педагогічного процесу (навчання). Керівництво школи здійснює систему автоеволюцій школи та намагається використовувати отриману інформацію. Процеси управління і оцінювання здійснюються з метою створити умови для підвищення якості освіти кожного учня. Одночасно відстежується й дієвість впроваджених заходів для покращення ситуації. При управлінні керівництво школи респектує більшість релевантних законодавчих актів, але виявлені дрібні недоліки не мають впливу на навчання.

Рівень, який вимагає покращення

Керівництво школи керує педагогічними процесами на рівні школи лише у вигляді реакції на проблеми, які виникли. Забезпечує педагогічний розвиток школи відповідно до концепції розвитку школи у недостатньому обсязі. У деяких важливих сферах педагогічного процесу (навчання) оцінює ситуацію несистематично. Система автоеволюції школи існує, але потім її результати недостатньо опрацьовуються. Процеси управління та оцінювання здійснюються частково і лише із частковим впливом на можливість підвищення якості освіти кожного учня. Дієвість впроваджених заходів для покращення ситуації не відстежується. При управлінні керівництво школи респектує більшість релевантних законодавчих актів, але виявлені дрібні недоліки мають вплив на навчання.

⁸ Ведення в розумінні лідерства – «leadership».

Незадовільний рівень

Керівництво школи керує педагогічними процесами на рівні школи лише у невеликому обсязі або взагалі не керує. Не забезпечує педагогічний розвиток школи. Оцінює ситуацію лише у деяких сферах педагогічних процесів (навчання) і несистематично. Не існує системи автоеволюції школи. Процеси управління та оцінювання не здійснюються у достатньому обсязі і без можливого впливу на підвищення якості освіти кожного учня. Не впроваджуються заходи для покращення ситуації. При управлінні керівництво школи не респектує усі релевантні законодавчі акти, виявлені серйозні недоліки мають вплив на навчання.

Керівництво школи активно формує здоровий клімат школи – турбується про стосунки між педагогами, дітьми і їхніми батьками та взаємну співпрацю усіх учасників

Відмінний рівень

Керівництво школи активно формує позитивний клімат школи, який сприяє навчанню кожного учня. Безпосереднє середовище школи, чистота та естетичний вигляд внутрішнього простору і довкілля сприяють позитивному клімату. Позитивний клімат школи проявляється у добрих просоціальних взаємовідносинах між педагогами, між педагогами та учнями, між учнями навзаєм та *між батьками та керівництвом школи і педагогами*. Учні школи мають респект та дотримуються правил, у формулюванні яких вони мають право брати участь. Педагоги активно сприяють розвиткові школи. Керівництво школи формує ефективні умови для розвитку педагогічної співпраці між педагогами та упродовж року створює достатньо можливостей для взаємної співпраці педагогів та батьків. Інструменти для відстеження та оцінювання клімату школи дієво використовуються таким чином, щоб сприяли покращенню клімату школи.

Очікуваний рівень

Керівництво школи позитивно впливає на клімат школи, який сприяє навчанню кожного учня. Безпосереднє середовище школи, чистота та естетичний вигляд внутрішнього простору і довкілля сприяють позитивному клімату. Позитивний клімат школи підтримує добрі просоціальні взаємовідносини між педагогами, між педагогами та учнями, між учнями навзаєм та *між батьками та керівництвом школи і педагогами*. Учні школи мають респект та дотримуються правил, при створенні яких вони мають право висловлювати свої думки. Більшість педагогів активно задіяна у розвитку школи. Керівництво школи формує умови для розвитку педагогічної співпраці між педагогами та упродовж року створює можливості для взаємної співпраці педагогів та батьків. Інструменти для відстеження та оцінювання клімату школи використовуються з метою покращення клімату школи.

Рівень, який вимагає покращення

Керівництво школи не приділяє належної уваги позитивному клімату школи, який сприяє навчанню кожного учня. Безпосереднє середовище школи, чистота та естетичний вигляд внутрішнього простору і довкілля у деяких аспектах перешкоджають позитивному клімату. Клімат школи проявляється у не надто добрих просоціальних взаємовідносинах між педагогами, між педагогами та учнями, між учнями навзаєм та *між батьками та керівництвом школи і педагогами*. Учні школи не завжди мають достатній рівень респекту, дотримуються правил лише в обмеженому обсязі, не мають можливості бути задіяними при створенні цих правил. Лише мала кількість педагогів

активно задіяна у розвитку школи. Керівництво школи не приділяє уваги розвитку педагогічної співпраці між педагогами та взаємної співпраці між педагогами та батьками. Інструменти для відстеження та оцінювання клімату школи використовуються у виняткових випадках (не регулярно).

Незадовільний рівень

Керівництво школи не приділяє уваги клімату школи. Безпосереднє середовище школи, чистота та естетичний вигляд внутрішнього простору і довкілля суттєво перешкоджають позитивному клімату. Просоціальні взаємовідносини між педагогами, між педагогами та учнями, між учнями навзаєм та *між батьками та керівництвом школи і педагогами* вимагають суттєвого покращення. Учні школи мало респектують і вони часто не дотримуються правил; із правилами вони ототожнюються лише мінімально і не беруть участь у їхньому створенні. Керівництво школи негативно впливає на розвиток педагогічної співпраці між педагогами, не створює можливостей для взаємної співпраці між педагогами та батьками. Інструменти для відстеження та оцінювання клімату школи не використовуються.

Керівництво школи свідомо турбується про забезпечення необхідних потреб кожного педагога і його професійний розвиток, створює умови для обміну педагогічним досвідом з іншими школами та дієво підтримує вчителів-початківців

Відмінний рівень

Керівництво школи здійснює систематичне оцінювання роботи педагогів і надає їм регулярний зворотній зв'язок щодо їхньої праці. На основі оцінювання, спільно із педагогами, керівництво школи планує їхній подальший розвиток. Керівництво школи успішно мотивує педагогів до самооцінювання та до взаємного надання корисних рефлексій. Керівництво активно та ефективно заохочує професійний розвиток педагогів за допомогою різноманітних ефективних форм та створює умови для їхньої реалізації. Школа цілеспрямовано підтримує розвиток педагогічних здібностей вчителів-початківців, для яких має розпрацьовану дієву адаптаційну програму.

Очікуваний рівень

Керівництво школи здійснює оцінювання роботи педагогів і надає їм корисний зворотній зв'язок щодо їхньої праці. Спільно із педагогами керівництво школи планує їхній подальший розвиток. Керівництво школи успішно підтримує самооцінювання педагогів та взаємне надання рефлексій між педагогами. Керівництво підтримує професійний розвиток педагогів за допомогою різноманітних ефективних форм та створює умови для їхньої реалізації. Школа підтримує розвиток педагогічних здібностей вчителів-початківців.

Рівень, який вимагає покращення

Керівництво школи оцінює роботу педагогів нерегулярно і лише в обмеженому обсязі, зворотній зв'язок педагогам недостатньо використовується. Керівництво школи приділяє мало уваги подальшому розвитку педагогів. Керівництво школи приділяє лише незначну увагу підтримці самооцінювання та взаємного оцінювання між педагогами. Керівництво проявляє малу підтримку професійному розвитку педагогів. Школа не формує достатніх умов для розвитку педагогічних здібностей вчителів-початківців.

Незадовільний рівень

Керівництво школи оцінює роботу педагогів лише винятково, зворотній зв'язок педагогам використовується мінімально. Керівництво школи не приділяє уваги подальшому розвитку педагогів. Керівництво школи створює погіршені умови для розвитку самооцінювання та взаємного оцінювання між педагогами. Для професійного розвитку педагогів не створюються необхідні умови. Школа не створює умов для розвитку педагогічних здібностей вчителів-початківців.

Керівництво школи намагається забезпечити оптимальні матеріальні умови для навчання та турбується про їхнє цільове використання

Відмінний рівень

Керівництво школи систематично оцінює стан матеріальних умов для навчання. У відповідності до концепції розвитку школи та *у співпраці зі засновником* активно забезпечує такий стан матеріальних умов, який забезпечить освіту кожному учневі у відповідності до його індивідуальних освітніх потреб. Керівництво школи активно намагається утримати добрий технічний стан школи, матеріальні умови навчання та їхнє регулярне покращення.

Очікуваний рівень

Керівництво школи оцінює стан матеріальних умов для навчання. У відповідності до концепції розвитку школи та *у співпраці зі засновником* намагається забезпечити такий стан матеріальних умов, який забезпечить освіту кожному учневі у відповідності до його індивідуальних освітніх потреб. Керівництво школи намагається утримати добрий технічний стан школи та матеріальні умови навчання.

Рівень, який вимагає покращення

Керівництво школи оцінює стан матеріальних умов для навчання лише частково. Школа лише у деяких областях забезпечує матеріальні потреби, які дозволяють освіту кожному учневі у відповідності до його індивідуальних освітніх потреб. Керівництву школи не вдається утримувати у повному обсязі технічний стан школи, матеріальні умови лише частково відповідають потребам навчання.

Незадовільний рівень

Керівництво школи не оцінює стан матеріальних умов для навчання, керівництву довготривало не вдається забезпечити матеріальні потреби, які забезпечують освіту кожному учневі у відповідності до його індивідуальних освітніх потреб. Технічний стан школи та матеріальні умови не відповідають потребам навчання.

Керівництво школи приділяє увагу особистому професійному розвитку

Відмінний рівень

Керівництво школи має план особистого менеджерського та педагогічного розвитку, який довготривало реалізує і який ефективно впливає на якість управління школою. Його складовою є діяльність, яка пов'язана із обміном досвіду з іншими школами схожого типу.

Очікуваний рівень

Керівництво школи має план особистого менеджерського та педагогічного розвитку,

який довготривало реалізує. У межах можливості реалізує діяльність, яка пов'язана із обміном досвіду з іншими школами схожого типу.

Рівень, який вимагає покращення

Керівництво школи нерегулярно здійснює щось, що сприяє його професійному розвитку, проте це не покриває у потрібному обсязі область менеджерського та педагогічного ведення. Лише частково приділяє увагу обміну досвідом з іншими школами схожого типу, діяльність такого типу здійснюється несистематично.

Незадовільний рівень

Керівництво школи професійно розвивається лише навмання або взагалі не розвивається. Не робить нічого, що пов'язано із обміном досвіду з іншими школами схожого типу.

Якість педагогічного колективу

Якісну школу формують якісні педагоги.

Якісна освіта відбувається, передусім, при контакті учнів із педагогами. Ядром якісної школи є якісні педагоги – кваліфіковані, професійно здатні, які ставляться до учнів із повагою, приязні, фахівці; які підтримують розвиток відповідальності в учнів, які усвідомлюють особисту відповідальність, відкриті для обміну досвідом, конструктивно співпрацюють із колегами та які регулярно розвивають власну освіту, світогляд та здібності.

Педагоги – кваліфіковані для виконання цієї праці та фахово здатні й професійно підходять до своєї роботи

Відмінний рівень

Педагоги відповідають вимогам щодо професійної кваліфікації відповідно до закону; свою професійність, так само як і решту законних вимог, можуть підтвердити відповідними документами. Із доступних документів та з індивідуальних виступів педагогів видно, що свою фаховість вони активно використовують для виконання якісної роботи із учнями. Ставляться до своєї роботи професійно, здатні вести із учнями та їхніми батьками довготривалий та конструктивний діалог.

Очікуваний рівень

Педагоги відповідають вимогам щодо професійної кваліфікації відповідно до закону, або навчаються або відповідають винятку, який дозволяє закон (вік та стаж); свою професійність, так само як і решту законних вимог, можуть підтвердити відповідними документами. Із доступних документів та з індивідуальних виступів педагогів видно, що свою фаховість вони вважають важливою передумовою для виконання якісної роботи із учнями. Ставляться до своєї роботи професійно, здатні вести із учнями та їхніми батьками конструктивний діалог.

Рівень, який вимагає покращення

Деякі педагоги не відповідають вимогам щодо професійної кваліфікації відповідно до закону, не навчаються або не відповідають винятку, який дозволяє закон (вік та стаж); ті педагоги, які відповідають фаховій кваліфікації, можуть її підтвердити, так само як і решту законних вимог, відповідними документами. Не усі педагоги, із їхніх

індивідуальних виступів та доступних документів, вважають фаховість важливою передумовою для виконання якісної роботи із учнями. Деякі педагоги не ставляться до своєї роботи професійно (працюють навмання та непрофесійно) або не здатні вести із учнями та *їхніми батьками* конструктивний діалог.

Незадовільний рівень

Більшість педагогів не відповідають вимогам щодо професійної кваліфікації відповідно до закону або інших законних вимог, або ж не можуть ці вимоги підтвердити необхідними документами. Більшість педагогів, із їхніх індивідуальних виступів та доступних документів, не вважають фаховість важливою передумовою для виконання якісної роботи із учнями. Педагоги ставляться до своєї роботи навмання та непрофесійно, часто не здатні вести із учнями та *їхніми батьками* конструктивний діалог.

Педагоги при комунікації із дітьми, батьками та колегами послідовно спілкуються привітно та з респектом

Відмінний рівень

Педагоги спілкуються із учнями ввічливо та дружньо. Професійно реагують на соціальні, емоційні, когнітивні та фізичні потреби окремих учнів. Прислухаються до учнів та проявляють доброзичливість, інтерес та повагу до кожного учня. Педагоги поведуться із *батьками учнів*, колегами та *іншими членами громади* із респектом. Своєю власною поведінкою моделюють та підтримують просоціальну поведінку.

Очікуваний рівень

Педагоги спілкуються із учнями ввічливо. Професійно реагують на соціальні, емоційні, когнітивні та фізичні потреби окремих учнів. Прислухаються до учнів та проявляють повагу до кожного учня. Педагоги поведуться із *батьками учнів*, колегами та *іншими членами громади* із респектом. Більшість педагогів власною поведінкою моделюють та підтримують просоціальну поведінку.

Рівень, який вимагає покращення

Педагоги не завжди спілкуються із учнями ввічливо. У деяких випадках не реагують делікатно на соціальні, емоційні, когнітивні та фізичні потреби окремих учнів. До учнів прислухаються, але проявляють повагу лише до деяких учнів або лише у деяких ситуаціях. Крім винятків, педагоги поведуться із *батьками учнів*, колегами та *іншими членами громади* із респектом. Лише менша частина педагогів власною поведінкою моделює та підтримує просоціальну поведінку.

Незадовільний рівень

Педагоги у багатьох випадках не спілкуються із учнями ввічливо. У низці випадків не реагують делікатно на соціальні, емоційні, когнітивні та фізичні потреби окремих учнів. До учнів прислухаються лише мінімально і повагу до них швидше не проявляють. У низці випадків педагоги поведуться із *батьками учнів*, колегами та *іншими членами громади* без респекту. Педагоги власною поведінкою не стимулюють розвиток просоціальної поведінки.

Педагоги активно співпрацюють та взаємно підтримуються та надають зворотній зв'язок

Відмінний рівень

Педагоги між собою формують, підтримують та утримують колегіальні взаємини та взаємоповагу. Довготривало активно співпрацюють, ефективно діляться знаннями, використовують і форми взаємних госпітацій (відкриті уроки – ред.) з метою покращити якість освіти, яка надається. Проблеми, які виникають систематично вирішуються, командна співпраця є ефективною.

Очікуваний рівень

Педагоги між собою, у більшості випадків, формують, підтримують та утримують колегіальні взаємини та взаємоповагу. Активно співпрацюють, ефективно діляться знаннями, використовують і форми взаємних госпітацій з метою покращити якість освіти, яка надається. Проблеми, які виникають вирішуються, командна співпраця є ефективною.

Рівень, який вимагає покращення

Лише менша частина педагогів між собою формує, підтримує та утримує колегіальні взаємини та взаємоповагу й активно співпрацює. Педагоги діляться знаннями лише навмання, взаємні госпітації – одиничні, співпраця має обмежений вплив на покращення якості освіти, яка надається. Проблеми, які виникають, вирішуються не завжди доречним способом, командна співпраця охоплює лише частину педагогів і не завжди є ефективною.

Незадовільний рівень

Педагоги між собою формують та утримують швидше формальні взаємини, у багатьох випадках не проявляють взаємоповагу. Педагоги співпрацюють та діляться знаннями лише формально та цілеспрямовано; не використовують форми взаємних госпітацій, їхня співпраця не сприяє покращенню якості освіти, яка надається. Більшість педагогів не працює в команді, проблеми, які виникають, у багатьох не вирішуються.

Педагоги підтримують розвиток демократичних цінностей та громадянської заангажованості

Відмінний рівень

Педагоги підтримують розвиток демократичних цінностей та громадянських компетенцій учнів за допомогою залучення їх до прийняття рішень про речі, які їх, учнів, стосуються, та надають їм можливість висловити власну думку. Своїм підходом до учнів педагоги систематично підтримують розвиток їхньої відповідальності, самостійності та самоконтролю. Педагоги проявляють демократичні переконання своєю власною поведінкою.

Очікуваний рівень

Педагоги намагаються розвивати демократичні цінності та громадянські компетенції учнів за допомогою пошуку та випробування нових шляхів, як залучити учнів до прийняття рішень про речі, які їх, учнів, стосуються, і як їм надати можливість висловити власну думку. Своїм підходом до учнів педагоги підтримують розвиток їхньої відповідальності, самостійності та самоконтролю. Педагоги проявляють демократичні переконання своєю власною поведінкою.

Рівень, який вимагає покращення

Лише частина педагогів намагається розвивати демократичні цінності та громадянські компетенції учнів, але навмання та вибірково шукаються шляхи, як залучити учнів до прийняття рішень про речі, які їх, учнів, стосуються, і як їм надати можливість висловити власну думку, хоча б формально. У деяких ситуаціях своїм підходом до учнів педагоги обмежують розвиток відповідальності, самостійності та самоконтролю учнів. В окремих випадках педагоги проявляють недемократичні погляди та переконання.

Незадовільний рівень

Лише деякі педагоги приділяють увагу важливості розвитку демократичних цінностей та громадянських компетенцій учнів, але їхні намагання несистематичні, не знають шляхів, як залучити учнів до прийняття рішень про речі, які їх, учнів, стосуються, і як їм надати можливість висловити власну думку. Педагоги своїм підходом до учнів швидше обмежують та не дозволяють розвиток відповідальності, самостійності та самоконтролю учнів. Педагоги проявляють недемократичні погляди та переконання.

Педагоги активно співпрацюють на особистому професійному розвитку

Відмінний рівень

Педагоги регулярно оцінюють свою роботу. Вони активно підходять до свого професійного розвитку. Регулярно беруть участь у курсах та семінарах для доповнення своєї освіти та професійних здібностей. Цілеспрямовано використовують й самоосвіту та різноманітні ефективні форми передачі досвіду. Цікавляться новими тенденціями й отримані знання ефективно застосовують при викладанні.

Очікуваний рівень

Педагоги оцінюють свою роботу, проте нерегулярно або за вказівкою керівництва школи. Більшість педагогів активно підходить до свого професійного розвитку. За рекомендацією керівництва школа або ж з власної ініціативи беруть участь у курсах та семінарах для доповнення своєї освіти та професійних здібностей. Більшість педагогів використовує й самоосвіту та різноманітні ефективні форми передачі досвіду. Цікавляться новими тенденціями й отримані знання намагаються використати при викладанні.

Рівень, який вимагає покращення

Педагоги оцінюють свою роботу лише в окремих випадках. Педагоги швидше пасивні щодо свого професійного розвитку. Лише частина педагогів за рекомендацією керівництва школа чи в одиничних випадках із власної ініціативи беруть участь у курсах та семінарах для доповнення своєї освіти та професійних здібностей. Лише мала частина педагогів використовує самоосвіту, ефективні форми передачі досвіду переважно не використовує. Лише окремі педагоги цікавляться новими тенденціями й отримані знання намагаються використати при викладанні.

Незадовільний рівень

Більшість педагогів не оцінює свою роботу. Педагоги швидше пасивні щодо свого професійного розвитку. Лише в одиничних випадках та за прямою вказівкою керівництва школи беруть участь у курсах та семінарах для доповнення своєї освіти та професійних здібностей. Лише час від часу педагоги використовують самоосвіту та різні форми передачі досвіду. Педагоги не цікавляться новими тенденціями, при

навчанні використовують лише традиційні знання, свої викладацькі підходи не інують.

Навчання

Якісне навчання, яке спрямоване на добрі результати навчання усіх учнів є основою якісної школи.

Змістом наповнення критеріїв в області «навчання» є імплементація принципів навчання, які у максимально можливному обсязі пристосовують вибір навчальних цілей, засобів та методів до індивідуальних здібностей учнів та ведуть до гармонійного розвитку знань, навиків та переконань учнів на основі критичного самооцінювання, яке пристосоване до віку учнів. Основною передумовою для реалізації такого навчання є переконання педагогів про можливість особистісного розвитку та розвитку знань кожного учня, незважаючи на його, учня, актуальну позицію на шляху до освітніх цілей. Ключовим засобом у формуванні ставлення учнів до навчання є пояснення взаємовідношення навчального матеріалу із реальними ситуаціями зі щоденного життя та у максимально можливному та відповідному обсязі залученні таких навчальних ситуацій та завдань, у яких учні, відповідно до свого розвитку, самі розпізнають та використовують такі ситуації.

Педагоги систематично обдумують та готують навчання у відповідності до знань, навиків та поглядів, які відповідають цілям освітніх документів школи та індивідуальним потребам учнів

Відмінний рівень

Навчання є продуманим та здійснюється у відповідності до освітніх документів, на основі знань та досвіду учнів, які вони мають тепер, з урахуванням їхніх специфічних потреб. Педагоги систематично формують в учнів мотивацію до навчання, розвивають усі складові освітніх цілей та заохочують учнів до критичного мислення. Перед учнями ставлять пристосовані та зрозумілі вимоги, знайомлять учнів із освітніми цілями та ведуть їх до власного оцінювання наскільки їм, учням, вдалося досягнути ці цілі.

Очікуваний рівень

Навчання здійснюється у відповідності до освітніх документів, на основі знань та досвіду учнів, які вони мають тепер, з урахуванням їхніх специфічних потреб. Педагоги намагаються посилити в учнів мотивацію до навчання, намагаються розвивати усі складові освітніх цілей та заохочувати учнів до критичного мислення. Перед учнями ставлять пристосовані та зрозумілі вимоги, знайомлять учнів із освітніми цілями та обговорюють як досягти цих цілей.

Рівень, який вимагає покращення

Навчання здійснюється не завжди у відповідності до освітніх документів, деякі педагоги при підготовці до навчання не відштовхуються від знань та досвіду учнів, які вони мають тепер, не враховують специфічні потреби учнів. Педагоги не намагаються посилити в учнів систематичну мотивацію до навчання, освітні цілі переважно спрямовані на досягнення фактологічних цілей, заохочення учнів до критичного мислення одиничне. Педагоги перед учнями ставлять вимоги у відповідності до освітніх цілей, розуміння вимог, які ставляться перед учнями не завжди зрозуміла. Учні не завжди ознайомлені із освітніми цілями.

Незадовільний рівень

Навчання не здійснюється у відповідності до освітніх документів, більшість педагогів при підготовці до навчання не відштовхується від знань та досвіду учнів, які вони мають тепер, та не враховує специфічні потреби учнів. Педагоги не мотивують учнів до навчання цілеспрямовано, при навчанні обмежуються лише фактологічними цілями, при навчанні практично немає заохочення учнів до критичного мислення. Вимоги, які ставляться перед учнями не завжди пристосовані для учнів і не завжди ясно та послідовно сформульовані. Учні не ознайомлені із освітніми цілями.

Педагоги використовують широкий спектр навчально-виховних стратегій для досягнення цілей

Відмінний рівень

Педагоги вибирають форми та методи навчання так, щоб вони відповідали визначеним цілям навчання, та формують позитивний клімат у класі, який сприяє навчанню. Навчання є зрозуміле учням і добре організаційно забезпечено. Під час навчання цілеспрямовано представлено різні методи та форми (напр., індивідуальна робота учнів, співпраця учнів у менших групах, спільна – фронтальна робота цілого класу). Педагоги пропонують учням види роботи, які підтримують відкриття, експерименти, постановку запитань, творчість, автономію та ініціативу кожного учня. Ведуть учнів до розуміння взаємозв'язку того, що вони навчилися у школі із щоденними реальними ситуаціями. Тривало розвивають здібності учнів цілеспрямовано використовувати різні джерела інформації та навички, які потрібні для успішного влаштування у сучасному суспільстві.

Очікуваний рівень

Педагоги намагаються вибирають форми та методи навчання так, щоб вони відповідали визначеним цілям навчання, та формують позитивний клімат у класі, який сприяє навчанню. Навчання є зрозуміле учням і добре організаційно забезпечено. Під час навчання представлено різні методи та форми (напр., індивідуальна робота учнів, співпраця учнів у менших групах, спільна – фронтальна робота цілого класу), причому майже завжди успішно та цілеспрямовано. Педагоги намагаються запропонувати учням види роботи, які підтримують відкриття, експерименти, постановку запитань, творчість, автономію та ініціативу кожного учня. Звертають увагу учнів на взаємозв'язки того, що вони навчилися у школі із щоденними реальними ситуаціями. Розвивають здібності учнів цілеспрямовано використовувати різні джерела інформації та навички, які потрібні для успішного влаштування у сучасному суспільстві.

Рівень, який вимагає покращення

Форми та методи навчання не завжди вибираються так, щоб вони відповідали визначеним цілям навчання, лише частина педагогів намагається створити позитивний клімат у класі, який сприяє навчанню. Навчання не завжди достатньо продумане та зрозуміле учням. Не всі педагоги намагаються використовувати різні методи та форми під час навчання (напр., індивідуальна робота учнів, співпраця учнів у менших групах, спільна – фронтальна робота цілого класу), а коли й використовують, то часто це не цілеспрямовано. Види роботи, які підтримують відкриття, експерименти, постановку запитань, творчість, автономію та ініціативу кожного учня застосовуються педагогами у недостатньому обсязі, або недоречно. Педагоги в одиничних випадках звертають увагу учнів на взаємозв'язки між тим, що вони навчилися у школі із щоденними реальними ситуаціями. Лише навчання і не завжди цілеспрямовано та ефективно розвиваються

здібності учнів цілеспрямовано використовувати різні джерела інформації та навички, які потрібні для успішного влаштування у сучасному суспільстві.

Незадовільний рівень

Форми та методи навчання у більшості випадків не відповідають освітнім цілям, педагоги лише у виняткових випадках докладаються зусиль, щоб підсилити позитивний клімат у класі, який сприяє навчанню. У більшості педагогів навчання не продумане та не зрозуміле учням – однотипне і/або погано організаційно забезпечено. Методи та форми під час навчання вибрані навмання, нецілеспрямовано, без взаємозв'язку із освітніми цілями, учні не мають достатньо можливостей для власної активної роботи. Учням не пропонуються види роботи, які підтримують відкриття, експерименти, постановку запитань, творчість, автономію та ініціативу кожного учня. Педагоги не звертають увагу учнів на взаємозв'язки між тим, що вони навчилися у школі із щоденними реальними ситуаціями. Майже або взагалі не відбувається розвитку здібностей учнів цілеспрямовано використовувати різні джерела інформації та навички, які потрібні для успішного влаштування у сучасному суспільстві.

Педагоги систематично відстежують прогрес у навчанні кожного учня і при плануванні та здійсненні навчання враховують індивідуальні потреби учнів

Відмінний рівень

Педагоги систематично відстежують та відображають розвиток, процеси навчання та результати навчання кожного учня і регулярно надають учням ефективний зворотній зв'язок щодо їхньої роботи. Для подальшого прогресу в навчанні учням пропонують види роботи, які відповідають розвитку учнів у майбутньому. Педагоги спрямовують учнів до того, щоб вони встановлювали собі освітні цілі, формулювати очікування від власної роботи і у взаємозв'язку із цими цілями та очікуваннями здійснювали самооцінювання та взаємне оцінювання.

Очікуваний рівень

Педагоги відстежують та відображають розвиток, процеси навчання та результати навчання кожного учня і надають учням зворотній зв'язок щодо їхньої роботи. Видно зусилля педагогів диференціювати навчання хоча б частково. Педагоги визначають учням освітні цілі та формують очікування від їхньої роботи і у взаємозв'язку із цими цілями та очікуваннями розвивати вміння учнів здійснювати самооцінювання та взаємне оцінювання.

Рівень, який вимагає покращення

Педагоги хоча й відстежують розвиток, процеси навчання та результати навчання кожного учня, проте зворотній зв'язок щодо роботи учнів зазвичай обмежується лише коротким коментарем. Лише частково видно зусилля педагогів диференціювати навчання. Учні лише в одиничних випадках працюють із освітніми цілями, зазвичай не здійснюють самооцінювання та взаємне оцінювання.

Незадовільний рівень

Більшість педагогів не відстежує систематично результати окремих учнів, або ця евіденція обмежується лише оцінками, на основі яких педагога не в стані здійснити оцінку розвитку учня. Учням не надається жоден зворотній зв'язок, крім інформації про оцінку. Навчання не диференціюється. Учні не працюють із цілями та не здійснюють самооцінювання та взаємне оцінювання.

Педагоги у своїй роботі зосереджують увагу на соціальний та особистісний розвиток учнів

Відмінний рівень

Педагоги пропонують учням види роботи, які посилюють їх позитивні самоусвідомлення та самооцінку, психічну підготовленість та стійкість. Проявляють переконання, що кожен учень може досягти результатів навчання, які будуть відповідати здібностям учня. Використовують навчально-виховні стратегії, які допомагають учням формувати позитивні відносини та вчитися взаємно співпрацювати, респектувати інших, домовлятися, приймати та знаходити компроміси.

Очікуваний рівень

Більшість педагогів пропонує учням види роботи, які посилюють їх позитивні самоусвідомлення та самооцінку, психічну підготовленість та стійкість. Педагоги не проявляють очікування слабких результатів від жодного учня. Більшість педагогів намагається використовувати навчально-виховні стратегії, які допомагають учням формувати позитивні відносини та вчитися взаємно співпрацювати, респектувати інших, домовлятися, приймати та знаходити компроміси.

Рівень, який вимагає покращення

Лише мала частина педагогів намагається пропонувати учням види роботи, які посилюють їх позитивні самоусвідомлення та самооцінку, психічну підготовленість та стійкість. В окремих випадках деякі педагоги дають учням зрозуміти, що не очікують від них добрих результатів. Більшість педагогів не намагається використовувати навчально-виховні стратегії, які допомагають учням формувати позитивні відносини та вчитися взаємно співпрацювати, респектувати інших, домовлятися, приймати та знаходити компроміси.

Незадовільний рівень

Деякі педагоги шкодять у позитивному самоусвідомленні та самооцінці (деяких) учнів. Педагоги дають учням зрозуміти, що не очікують від них добрих результатів, висловлюються негативно перед учнями про інших учнів або висміюють їх. Педагоги не підтримують навиків учнів, які необхідні для формування позитивних відносин та не розвивають здібності учнів вчитися взаємно співпрацювати, респектувати інших, домовлятися, приймати та знаходити компроміси.

Результати навчання учнів

Якісна школа забезпечує кожному учневі максимальний розвиток, який відповідає його можливостям.

Метою наповнення критеріїв в області «результати навчання» є оцінювання якості діяльності школи в одній із найважливіших функцій кожної школи – досягти того, щоб випускники школи мали такі знання та компетенції, які забезпечать їхню успішність у подальшій освіті та сприятимуть підвищенню якості життя учнів. Дуже важливо, щоб школа була у змозі систематично з'ясовувати об'єктивну інформацію про якість свого навчання, вміла приймати та на практиці реалізовувати доречні заходи для підвищення якості освіти, яка надається, на індивідуальному, груповому та загальношкільному рівні. Невід'ємною передумовою для якісного навчання у школі є можливість забезпечити, щоб результати навчання відповідали вимогам навчальних програм, які реалізуються, щоб школа своєю діяльністю могла мотивувати учнів на досягнення якнайкращих результатів у відповідності до їхніх можливостей. Школа має прагнути, щоб її учні могли довести свої знання та навички і застосувати їх у подальшому навчанні та практичному житті. Дуже важливим аспектом для наповнення критеріїв у цій області є й систематичне оцінювання успішності випускників у подальшому навчанні та вміння школи адекватно реагувати на цю інформацію.

Школа систематично отримує інформацію про розвиток результатів кожного учня в усіх навчальних областях і реагує на них відповідними педагогічними заходами

Відмінний рівень

Керівництво школи та педагоги регулярно з'ясовують та отримують актуальну інформацію про результати навчання кожного учня та відстежують прогрес навчання учнів. Ця система добре розроблена щодо умов школи та потреб учнів і дозволяє подавати об'єктивну інформацію про результати та прогрес усіх груп учнів. Зі з'ясованими результатами навчання школа цілеспрямовано та довготривало працює і при потребі вміє застосувати ефективні заходи для покращення результатів навчання учнів. Ефективність застосованих заходів школа регулярно оцінює на усіх рівнях управління педагогічного процесу.

Очікуваний рівень

Керівництво школи та педагоги регулярно отримують актуальну інформацію про результати навчання кожного учня та їхній прогрес у навчанні. Систему зі збору інформації про результати навчання вибирають окремі педагоги, беручи до уваги потреби учнів. Отримана інформація дозволяє школі подавати об'єктивну інформацію про результати та прогрес учнів. Зі з'ясованими результатами навчання школа працює і намагається застосувати відповідні заходи в залежності від отриманої інформації. Ефективність застосованих заходів школа оцінює.

Рівень, який вимагає покращення

Актуальну інформацію про результати навчання учнів педагоги та керівництво школи з'ясовують навмання, у недостатньому обсязі навчальних цілей і не для кожного учня. Систему зі збору інформації про результати навчання вибирають окремі педагоги відповідно до своїх потреб, прогресу в навчанні учня не приділяється достатня увага. Дані про результати навчання та прогрес учнів не мають достатньої інформаційної

цінності. Зі з'ясованими результатами навчання школа працює лише формально і не намагається, на основі отриманої інформації та виходячи із потреб учнів, застосувати відповідні заходи. Ефективність застосованих заходів школа зазвичай не розглядає.

Незадовільний рівень

Актуальну інформацію про результати та прогрес у навчанні учнів школа не з'ясовує, або ж з'ясовує у недостатньому обсязі, що не дозволяє відстежувати навчальний прогрес учнів. Школа не подає достовірної інформації про результати та прогрес учнів. Немає заходів для покращення результатів навчання учнів

Результати навчання учнів відповідають очікуваним результатам відповідно до навчальних програм

Відмінний рівень

Досягнуті результати навчання учнів у *повному обсязі* довготривало відповідають результатам, які передбачені навчальними програмами, що реалізуються. Цю відповідність школа систематично перевіряє, вміє підтвердити цю відповідність і під час навчання може її довести. Учням, які не досягають очікуваних результатів навчання, школа надає *ефективну* підтримку з метою досягнення очікуваних результатів.

Очікуваний рівень

Досягнуті результати навчання більшості учнів відповідають результатам, які передбачені навчальними програмами, що реалізуються. Цю відповідність школа перевіряє, вміє підтвердити цю відповідність і під час навчання може її довести. Учням, які не досягають очікуваних результатів навчання, школа створює відповідні умови для досягнення очікуваних результатів.

Рівень, який вимагає покращення

Досягнуті результати навчання більшості учнів у деяких областях не відповідають результатам, які передбачені навчальними програмами, що реалізуються. Цю відповідність школа перевіряє лише навчання та в деяких областях, про результати навчання учнів має лише часткові дані, як може довести. Частині учнів, які не досягають очікуваних результатів навчання, школа не створює відповідні умови для їхнього покращення.

Незадовільний рівень

Досягнуті результати навчання учнів у більшості областях довготривало не відповідають результатам, які передбачені навчальними програмами, що реалізуються. Школа не приділяє уваги чи відповідають результати навчання учнів під час та при завершенні навчання результатам, які передбачені навчальними програмами, що реалізуються. Учням, які не досягають очікуваних результатів навчання, школа не створює умови для їхнього покращення.

Учні школи мотивуються для досягнення добрих результатів, проявляють соціальні та особистісні компетенції й громадянські цінності

Відмінний рівень

Школа має дієву систему підтримки мотивації учнів до навчання і для досягнення успішності в навчанні. Керівництво школи та педагоги у співпраці із соціальними

партнерами цілеспрямовано розвивають види роботи, які спрямовані на соціальний, громадянський та особистісний розвиток учнів; учні школи вміють довести отримані під час навчання компетенції. Школа тривалий час активно залучає якнайбільшу кількість учнів до акцій, проектної діяльності та змагань, беручи до уваги їхні індивідуальні передумови, отримані результати регулярно опрацьовує та оцінює.

Очікуваний рівень

Школа приділяє достатню увагу мотивації учнів до навчання і для досягнення успішності в навчанні. Керівництво школи та педагоги активно підтримують соціальний, громадянський та особистісний розвиток учнів; учні школи вміють довести отримані під час навчання компетенції. Школа намагається створити для якнайбільшої кількості учнів сприятливі умови для активного залучення до акцій, проектної діяльності та змагань, беручи до уваги їхні індивідуальні передумови, отримані результати регулярно опрацьовує та оцінює.

Рівень, який вимагає покращення

Школа не приділяє достатньої уваги мотивації учнів до навчання та досягнення успішності в навчанні. Керівництво школи та педагоги підтримують види роботи, які спрямовані на соціальний, громадянський та особистісний розвиток учнів лише навчання і в недостатньому обсязі; більшість учнів школи не може довести отримані під час навчання компетенції. Школа до акцій, проектної діяльності та змагань залучає лише вузьке коло учнів, створенню умов для залучення якнайбільшої кількості учнів до цих видів роботи школа не приділяє необхідної уваги. Отримані результати учнів не опрацьовуються та не оцінюються відповідним чином.

Незадовільний рівень

Школа не приділяє уваги мотивації учнів до навчання та досягнення успішності в навчанні. Керівництво школи та педагоги не підтримують види роботи, які спрямовані на соціальний, громадянський та особистісний розвиток учнів лише навчання і в недостатньому обсязі; учні школи не можуть довести отримані під час навчання компетенції. Школа до акцій, проектної діяльності та змагань залучає лише вузьке коло учнів, школа не приділяє уваги умовам для залучення якнайбільшої кількості учнів до цих видів роботи. Отримані результати учнів не опрацьовуються та не оцінюються.

Школа відстежує та оцінює успішність учнів під час навчання, при завершенні навчання та в подальшому навчанні чи на професійному шляху і активно працює із результатами для підвищення якості навчання

Відмінний рівень

Школа ефективно оцінює успішність учнів під час навчання та при завершенні навчання на усіх рівнях управління педагогічним процесом, вміє аргументувати процеси та результати цього оцінювання і вміє розробити заходи, які ведуть до підвищення якості процесу оцінювання успішності учнів. Із результатами оцінювання цілеспрямовано працюють педагоги та керівництво школи, їхня діяльність та заходи підвищують якість навчання учнів та знижують неуспішність. Школа має тривалий час діючу систему для з'ясування успішності своїх випускників, отриману інформацію школа вміє ефективно використати для свого подальшого розвитку.

Очікуваний рівень

Школа регулярно оцінює успішність учнів під час навчання та при завершенні

навчання, вміє довести процеси та результати цього оцінювання і вміє розробити заходи, які ведуть до підвищення якості процесу оцінювання успішності учнів. Із результатами оцінювання працюють педагоги та керівництво школи, їхня діяльність та заходи намагаються підвищити якість навчання учнів та знизити неуспішність. Школа доречною формою отримує інформацію про успішність своїх випускників, отриману інформацію школа використовує для свого подальшого розвитку.

Рівень, який вимагає покращення

Школа оцінює успішність учнів під час навчання та при завершенні навчання несистематично та навмання, не вміє в достатньому обсязі довести процеси та результати цього оцінювання. Заходи, які мають вести до підвищення якості процесу оцінювання успішності учнів, недостатні або мають лише формальний характер. Із результатами оцінювання працюють педагоги та керівництво школи несистематично, їхня діяльність та заходи мають малий потенціал для підвищення якості навчання учнів та зниження неуспішності. Школа лише навмання отримує інформацію про успішність своїх випускників, отриману інформацію школа не використовує відповідним чином для свого подальшого розвитку.

Незадовільний рівень

Школа не займається оцінюванням успішності учнів під час навчання та при завершенні навчання, або ж не вміє довести процеси та результати цього оцінювання. Не розроблені заходи, які мають вести до підвищення якості процесу оцінювання успішності учнів. Школа не отримує інформацію про успішність своїх випускників.

Підтримка учнів у навчанні (рівні можливості)

Якісна школа відстежує прогрес в навчанні усіх учнів та цілеспрямовано підтримує тих, хто потребує спеціальної підтримки.

Змістом критеріїв цієї області є забезпечення справедливості при прийомі учнів на навчання і під час навчання. Із цим пов'язано надання індивідуальної підтримки для розвитку когнітивних і соціальних навиків усім учням, які їх потребують, та забезпечення приязного та дружнього середовища. Проте для реалізації справедливої освіти необхідно наповнити критерії і в інших областях: головним є регулярне відстеження результатів кожного учня та надання регулярного зворотнього зв'язку і мотивуючий підхід педагогів, який демонструє високі очікування від усіх учнів.

Школа створює кожному учневі та його сім'ї рівні можливості для навчання, незважаючи на стать, вік, етнічну приналежність, культуру, рідну мову, віросповідання, сімейне середовище, економічний статус або потребу у механізмах підтримки

Відмінний рівень

При прийомі учнів школа респектує рівний доступ до навчання із максимальною доброзичливістю до усіх заявників. При винесенні рішення про прийом та перехід школа не надає перевагу учням із кращими когнітивними здібностями або специфічною обдарованістю, із кращим сімейним підґрунтям або учням без спеціальних освітніх потреб. Не розділяє учнів на довготривалий термін до класів із різним курикулом (за винятком класів, які створені за § 16, ст. 9 освітнього закону) і у всіх класах навчання має однакову якість. За винятком оплати за матеріали одноразового використання

(напр., робочі зошити) школа не вимагає оплати за освіту, яка надається у відповідності до ШНП.

Очікуваний рівень

При прийомі учнів школа респектує правові вимоги. Якщо школа створює селектовані класи (напр., які розвивають якусь зацікавленість або талант), на предметах, які мають у звичайних та селектованих класах однакову дотацію, школа здійснює навчання у всіх класах за однаковим курикулом та рівної якості. За винятком оплати за матеріали одноразового використання (напр., робочі зошити) школа не вимагає оплати за освіту, яка надається у відповідності до ШНП, тобто не приймає оплату за надстандартні освітні послуги у селектованих класах.

Рівень, який вимагає покращення

При прийомі учнів школа надає перевагу учням із кращими когнітивними здібностями і/або кращим сімейним підґрунтям, і/або учням без спеціальних освітніх потреб. Школа розділяє учнів на довготривалий термін до класів, причому у деяких класах освіта надається нижчої якості. Школа приймає оплату за надстандартні освітні послуги, які надаються за ШНП (напр., у селектованих класах, які розвивають зацікавленість або талант).

Незадовільний рівень

При прийомі учнів школа не приймає учнів, із якими би могли виникнути проблеми (учні із інвалідністю, соціально незахищені тощо) або цим учням надає освіту нижчої якості, ніж учням без спеціальних освітніх потреб. Школа приймає оплату за освітні послуги, які надаються за ШНП.

Школа надає дієву підтримку усім учням із потребою в механізмах підтримки

Відмінний рівень

Школа систематично ідентифікує індивідуальні потреби учнів під час навчання, при потребі співпрацює із фаховими інституціями. Школа має власну стратегію праці з учнями, які потребують механізми підтримки, школа наповнює цю стратегію та оцінює її ефективність. Школа надає специфічну підтримку усім учням, які її потребують. Школа систематично евідує результати та прогрес учнів, які потребують механізми підтримки, та груп учнів зі специфічними⁹ освітніми потребами та піклується про те, щоб вони досягали максимального прогресу в навчанні. Там, де це доречно з позиції інтересів учня, педагоги запрошують до процесу оцінювання та планування навчання інших колег та фахівців.

Очікуваний рівень

Школа ідентифікує індивідуальні потреби учнів під час навчання, при потребі співпрацює із фаховими інституціями. Школа має власну стратегію праці з учнями, які потребують механізми підтримки, і наповнює цю стратегію. Школа надає специфічну підтримку більшості учнів, які її потребують. Школа відстежує результати учнів, які потребують механізми підтримки.

⁹ Специфічні освітні потреби передбачають надання механізмів підтримки не лише дітям та учням, студентам зі спеціальними освітніми потребами, але й талановитим та обдарованим дітям та учням, студентам. Таке формулювання було внесено до останньої редакції освітнього закону Чехії. – ред.

Рівень, який вимагає покращення

Школа має труднощі з ідентифікацією індивідуальних потреб учнів під час навчання, співпраця із фаховими інституціями недостатня. Стратегія праці з учнями, які потребують механізми підтримки, є швидше формальною і не вміє її наповнювати на практиці. Школа має проблеми із забезпеченням специфічної підтримки усім учням, які її потребують. Школа відстежує результати учнів, які потребують механізми підтримки, швидше навмання.

Незадовільний рівень

Школа немає жодної системи ідентифікації індивідуальних потреб учнів під час навчання і немає розробленої власної стратегії роботи з учнями, які потребують механізми підтримки, не співпрацює в цьому напрямку із фахівцями чи фаховими інституціями. Учні із індивідуальними потребами не надається специфічна підтримка і їхні результати не відстежуються.

Школа приділяє належну увагу особистісному розвитку учнів, розвиває у них відкритість, толерантність та повагу щодо іншості і турбується про те, щоб жоден учень не був вилученим із колективу

Відмінний рівень

Педагоги школи ставляться до кожного учня з повагою, формують для кожного учня рівні можливості для його залучення до колективу решти учнів. Педагоги своєю поведінкою підтримують розвиток спільноти, яка навчається, де кожен учень відчуває, що його приймають та підтримують під час розвитку його потенціалу. Педагоги усвідомлюють свої власні переконання, цінності, досвід та упередження і їхній вплив на комунікацію із учнями та їхніми сім'ями та на весь педагогічний процес. У комунікації із учнями, *їхніми батьками* і при пропозиції видів роботи для учнів педагоги уникають стереотипізації (напр., на основі статі, етносу, національності, віросповідання тощо). Педагоги пристосовують середовище класу та навчальної діяльності так, щоб у них могли бути задіяні й учні, які потребують механізми підтримки. У шкільній спільноті працюють із різноманітністю як із важливим елементом при плануванні та реалізації навчання учнів. У навчанні використовують джерела, які відображають етнічну, соціокультурну та іншу різноманітність учнів та батьків, які представлені у класі або школі. Школа систематично використовує інструменти, які спрямовані на взаємопізнання та посилення соціальних і персональних навиків. Школа залучає усіх учнів до шкільних акцій та видів роботи і при потребі надає учням особливу підтримку, яка дозволяє залучення.

Очікуваний рівень

Педагоги школи ставляться до кожного учня з повагою, намагаються сформувати для кожного учня рівні можливості для його залучення до колективу решти учнів. Педагоги своєю поведінкою намагаються підтримувати розвиток спільноти, яка навчається, де кожен учень відчуває, що його приймають та підтримують під час розвитку його потенціалу. У комунікації із учнями, *їхніми батьками* і при пропозиції видів роботи для учнів педагоги уникають стереотипізації (напр., на основі статі, етносу, національності, віросповідання тощо). Педагоги намагаються пристосувати середовище класу та навчальної діяльності так, щоб у низці цих видів роботи у них могли бути задіяні й учні, які потребують механізми підтримки. Школа використовує інструменти, які спрямовані на взаємопізнання та посилення соціальних і персональних навиків. Школа

намагається, щоб більшість шкільних акцій та видів роботи були доступні усім учням.

Рівень, який вимагає покращення

Педагоги школи не завжди ставляться до учнів з повагою, не вміють сформулювати усім учням рівні можливості для їхнього залучення до колективу решти учнів. Педагоги своєю поведінкою не підтримують розвиток спільноти, яка навчається, де кожен учень відчуває, що його приймають та підтримують під час розвитку його потенціалу. У комунікації із учнями, *їхніми батьками* і при пропозиції видів роботи для учнів педагоги не завжди уникають стереотипізації (напр., на основі статі, етносу, національності, віросповідання тощо). Середовище класу та навчальної діяльності недостатньо пристосовані, щоб у них могли бути задіяні й учні, які потребують механізми підтримки. Школа не намагається, щоб більшість шкільних акцій та видів роботи були доступні усім учням.

Незадовільний рівень

Педагоги школи не ставляться до учнів з повагою, не вміють сформулювати усім учням рівні можливості для їхнього залучення до колективу решти учнів. Педагоги своєю поведінкою не підтримують розвиток спільноти, яка навчається, де кожен учень відчуває, що його приймають та підтримують під час розвитку його потенціалу. У комунікації із учнями застосовують підхід, який шкодить ставленню учнів до навчання (висміювання, іронія, невихованість, агресія, маніпуляція, малий простір та ін.). До деяких груп учнів ставляться стереотипно, свої стереотипні переконання педагоги не вміють рефлексувати. Не вміють середовище класу та навчальної діяльності пристосувати так, щоб у них могли бути задіяні й учні, які потребують механізми підтримки. Школа не намагається, щоб більшість шкільних акцій та видів роботи були доступні усім учням.

Характеристика середовища, в якому працює школа

Якісна освіта вимагає відповідні матеріальні та фінансові умови. Справедливе оцінювання відображає умови, на які школа не може вплинути.

- Характеристика регіону – демографічна та соціально-економічна, привабливість регіону та наявність якісних педагогів
- Матеріальні умови
- Фінансові умови
- Склад учнів школи

Інформація про середовище, у якому працює школа, немає статусу критеріїв оцінювання школи. У результатах інспекційної діяльності слугує лише для опису конкретного середовища у контексті, в якому школа працює. Проте це дозволяє порівняти школу зі статистичними характеристиками однакових індикаторів з усього переліку шкіл у Чехії та є важливим сигналом для засновників при прийнятті ними рішень про наповнення передумов для якісної освіти у даній школі.

2.6 Можливості використання моделі якісної школи при самооцінюванні школи

Як вже було вказано, важливою метою Чеської шкільної інспекції дозволяє школам та освітнім закладам працювати із тими ж методами, процедурами та інструментами, із якими працює Чеська шкільна інспекція, і таким чином підтримувати культуру автоєвалюації школи та поєднувати власне оцінювання із зовнішнім оцінюванням.

Критерії моделі якісної школи, у цьому сенсі, можна використати кількома способами, які себе взаємодоповнюють.

Презентація комплексності якості освіти

Бачення різних учасників освітнього процесу завжди акцентує інші атрибути якості (вчителі – умови для навчання, засновник – організаційне економічне заснування школи, законні представники учнів – лише результати навчання). Всеохопний набір критеріїв якісної школи дозволяє презентувати та пояснювати, що якість школи, а через неї якість здійснюваного навчання, охоплює ширший спектр взаємопов'язаних складових якості. Школа так має можливість вказувати та захищати й ті елементи якості, яким не приділяється належна увага зі сторони зовнішніх суб'єктів. Одночасно школа так може підвищувати знання про свою роботу та її важливість серед партнерів школи, які (знання) із зовнішнього погляду можуть бути непомітними.

Розвиток власних критеріїв оцінювання якості школи

Низка шкіл здійснює оцінювання якості на основі критеріїв, які виникали незалежно від критеріїв, які використовує Чеська шкільна інспекція. Причому, не завжди критерії, які використовуються у окремих школах, охоплюють складові якості освіти виважено та достатньо комплексно. Сьогодні школи мають можливість оцінити власні критерії і на власний розсуд їх модифікувати або доповнити надихнувшись критеріями моделі якісної школи. На основі критеріїв області *Педагогічне ведення школи* школа може добре оцінити власну систему євалюації з точки зору продуманості та стабільності. Якість педагогічних процесів та результати навчання учнів мали би бути найбільш важливими речами, які цікавлять керівництво школи, пріоритетно моніторяться і якими керівництво займається.

Можливість самооцінювання школи

Школи можуть отримати приблизне уявлення про те, на якому рівні їхня якість за критеріями моделі якісної школи, спираючись на міру наповнення критеріїв, які описані у відмінному рівні. Таке власне самооцінювання (і при можливому ускладненні через певну міру суб'єктивності) може допомогти школі презентувати засновникові чи громадськості сильні сторони школи та ідентифікувати поки що слабші сторони. Без озвучення слабких сторін зусилля щодо покращення в принципі не можуть бути успішними. Зокрема, таке самооцінювання може вказати школі шлях до наміченої реалістичної візії та цілей стратегії її подальшого розвитку.

Приклади інспіративного досвіду

Набір критеріїв доступний, наразі, лише на рівні інформації, яка міститься у відповідному документі, що опублікований (без обмежень описаної вище користі). У майбутньому школи отримають можливість вкладати свої власні оцінки до інформаційної системи Чеської шкільної інспекції, InspIS DATA, за допомогою готових формулярів (Чеська шкільна інспекція цю інформацію не буде моніторити чи якось оцінювати), це дозволить школі отримати орієнтовне порівняння досягнутого рівня з

іншими школами. Крім цього, школи отримують доступ на посилання з інспіративним (надихаючим) досвідом, які будуть представляти джерело натхнення для підвищення якості на основі попередніх інспекційних з'ясувань.

Рекомендації щодо роботи із критеріями у педагогічному колективі

Критерії можуть успішно відігравати роль у підвищенні якості школи лише тоді, якщо із ними ознайомилися та ототожнюються з ними усі працівники школи (педагогічні та непедагогічні). Вимога щодо ототожнення із евалюаційними цілями школи є й у критеріях області *Критерії та рамки школи* моделі якісної школи. Кожен критерій необхідно розглядати у цілковитому контексті роботи школи, тобто у співвідношеннях. Керівництво школи може використовувати різні способи у своїх прагненнях щодо єдності поглядів на евалюаційні критерії школи серед усіх працівників школи.

Спільна дискусія про критерії із працівниками школи

Перевагою такого підходу є можливість обговорити думки усіх працівників школи, враховувати думки «за» і «проти» (інтерактивність), проте недоліком є великі часові затрати. Вибір такого підходу веде, зазвичай, до більш прозорого сприйняття критеріїв (незрозумілі речі будуть пояснені відразу на місці) та більшої міри ототожнення із критеріями (дискусія забезпечує пряму участь у прийнятті критеріїв). Доречно, щоби працівники школи ознайомилися із критеріями наперед, а керівництво школи надало разом із критеріями і перелік однозначних запитань, відповідь на які мала би принести дискусія (напр., «Які критерії ви вважаєте найменш доречними в умовах нашої школи? (...які найважче відстежити, ... які найважче наповнити)» тощо). Результатом будуть власні модифіковані критерії оцінювання школи створені спільними зусиллями керівництва школи та решти працівників школи.

Презентація пропозицій керівництва школи

Керівництво школи може самостійно оцінити наскільки критерії можна застосувати, модифікувати власні критерії без залучення решти працівників школи і запропонувати модифіковані критерії разом із обґрунтуванням працівникам школи у письмовому вигляді. Вказаний підхід є менш затратним у часі, але через меншу міру співпраці правдоподібна й менша міра ототожнення решти працівників школи із фінальними критеріями. Можлива альтернатива: керівництво школи може обґрунтовувати прийняті критерії на обговоренні із рештою працівників школи, а пропозиції, які прозвучать під час дискусії, будуть відображені у фінальному вигляді критеріїв.

Пропозиції самих працівників школи

Ще одна можливість як удосконалити внутрішні шкільні евалюаційних критерії за критеріями моделі якісної школи – дати працівникам школи завдання самостійно порівняти обидва набори критеріїв і на основі оцінки відповідності цих критеріїв, щоб самі запропонували доречні зміни. Пропозиції можна спільно обговорювати і прийняти рішення схвалити їх, або керівництво школи самостійно прийме рішення і зробить презентацію решті працівників школи як у попередньому абзаці. Процес є доволі складним для керівництва школи (необхідно враховувати велику кількість тексту), для працівників школи – часові та ментальні затрати, але з другого боку заохочує працівників школи задуматися про смисл та зміст власної евалюації школи, дає відчуття співучасті у керівництві школи, а тому суттєво активізує і підвищує ототожнення працівників школи із потребою підвищення якості школи.

Рекомендації щодо власного оцінювання школи на основі критеріїв якісної школи

Для оцінки рівня якості школи, спираючись на порівняння наповненості із відмінним рівнем критеріїв моделі якісної школи, необхідно респектувати наступні умови.

Доказовість

Кожна вимога, яка вказана в описі відмінного рівня (навіть якщо за оцінкою школи присутня на будь-якому рівні) має бути підтверджена, а це не лише з точки зору звичайного існування (напр., «правила для комунікації школи із законними представниками є ясні та дозволяють ефективну передачу інформації»), але, передусім, з точки зору функціональності (тобто за цими правилами дійсно діють, інформація передається в обох напрямках, реакція на пропозиції здійснюється способом, який прийнятний для обох сторін).

Об'єктивність

Керівництво школи може обтяжити власні очікування наповнення критеріїв зрозумілою мірою викривлення. Тому доречно, щоб у процесі оцінювання школи були задіяні вибрані представники від працівників школи, або ж законних представників учнів і/або засновника. Керівництво школи повинно провести вибір так, щоб, з одного боку, не було небезпеки прямого негативного впливу на школу (автоєвалюаційні з'ясування мали б залишитися непублічними аж до моменту, поки їх не визнає керівництво школи та решта працівників школи), а з іншого – щоб участь осіб ззовні принесла очікуваний приріст об'єктивності.

Комплексність

Для валідної оцінки про якість школи бажано оцінити мінімально одну цілу область за її критеріями. Це відповідає процедурі при комплексній інспекційній перевірці, коли інспекційна команда оцінює кожен критерій за чотириступеневою шкалою (*Відмінний рівень, Очікуваний рівень, Рівень, який вимагає покращення, Незадовільний рівень*), але оцінка до інспекційного висновку буде сумарною за результатами оцінювання областей.

Рекомендації при роботі із критеріями стосовно засновника та законних представників учнів

При роботі із критеріями моделі якісної школи зі засновником та законними представниками учнів можна діяти двома способами, обидва, проте, передбачають роз'яснення підходу школи (разом з усіма її працівниками) до критеріїв як вказано у попередньому абзаці.

Презентація евалюаційних критеріїв школи

Якщо школа визначила шлях та обсяг модифікації власних критеріїв відповідно до критеріїв моделі якісної школи, вона може вибрати пасивний підхід – представити модифіковані критерії і лише у супровідному коментарі обґрунтувати що і яким чином школа прийняла із критеріїв моделі якісної школи, у чому залишилися при власних критеріях, які діяли дотепер, і чому.

Доцільно, щоб школа свої пріоритети евалюації у конденсованому вигляді відстежувала, вставляла до контексту та пояснювала. Можна зібрати відповідні зворотні відгуки і ще раз їх розглянути на власний розсуд (можливість засновника і законних представників висловлюватися щодо концептуальних документів школи,

якими евалюаційні критерії безсумнівно є та являються змістом критеріїв області *Концепція та рамки школи*).

Дискусія зі засновником та/або законними представниками учнів

Можливість обговорювати модифіковані власні критерії школи (або ж критерії, які діяли дотепер, із пропозиціями школи модифікувати їх, беручи до уваги критерії моделі якісної школи) із представниками засновника і/або законними представниками учнів з точки зору часу та організації є більш складною процедурою, яка, проте, веде до вищої міри ототожнення із цими критеріями зовнішніх учасників навчального процесу. Реалізація такого підходу передбачає достатні навички при модерації дискусії та не повинна бути доцільною для кожної школи; проте, зазвичай, приносить і більше згоди щодо внутрішніх критеріїв якості, ніж перший вказаний підхід.

Завершальне слово про критерії якісної школи

Модель якісної школи та критерії оцінювання умов, перебігу та результатів навчання, які випливають із неї, є комплексним набором якісних індикаторів, що реагують на усі ключові аспекти діяльності школи. Моніторинг розвитку та підвищення якості освіти, яка надається, є ключовим завданням керівництва усіх шкіл, так само як Чеської шкільної інспекції. Тому дуже бажано, щоб школи та Чеська шкільна інспекція дивилися на якість освіти оптикою однакових параметрів, тобто оптикою моделі якісної школи. Такий підхід підтримує формування культури автоевалюації, яка є ключовою для безперервного росту якості освіти, і одночасно зближує погляди про те, якою повинна бути школа, щоб назвати її якісною.

3 Інструменти для моніторингу перебігу навчання за допомогою діяльності на відкритому уроці

Чеська шкільна інспекція оцінює у школах, зокрема, умови, перебіг та результати навчання, причому, усі ці три компоненти взаємно синергічні та взаємодоповнюючі. Неможливо говорити про якість освіти і не брати до уваги умови, які має школа для здійснення навчання, неможливо говорити про якість освіти без ретельного оцінювання безпосереднього перебігу навчального процесу та неможливо говорити про якість освіти без адекватної рефлексії результатів навчання, яких досягають учні школи. Моніторинг перебігу навчання здійснюється роботою на відкритому уроці (госпітаційна діяльність) і є ядром інспекційного оцінювання, яке проводиться у школі.

Інспекційне оцінювання перебігу навчання опирається на оцінювання навчального процесу за допомогою відкритого уроку, під час навчання відображаються умови навчання та навчальний процес є засобом для досягнення результатів навчання.

Шкільні інспектори відстежують визначені області, аспекти та види роботи і свої з'ясування записують до готових спеціальних бланків та формулярів, які доступні відразу у інспекційній інформаційній системі InspIS DATA.

Насамперед записи із відкритих уроків (формуляри), із цілого спектру інспекційних інструментів, щорічно є предметом оцінювання та змін, які базуються, зокрема, на знаннях та досвіді інспекційних працівників та їх прямого використання у щоденній інспекційній діяльності. Про якість формулярів із відкритих уроків свідчить й інтерес директорів шкіл з проханням надати їм госпітаційні формуляри для власного оцінювання навчання у їхній школі. Тому Чеська шкільна інспекція надала директорам

шкіл у користування госпітаційні записи для дошкільної, базової (загальної) та середньої освіти. Зі змісту госпітаційного формуляру видно, які аспекти (з точки зору оцінювання їхньої якості) навчання сприймаються як пріоритетні, які критерії релевантні (з точки зору оцінювання якості навчання) і в чому видно якість освіти на рівні конкретного навчального уроку.

Директори шкіл можуть використати запис із відкритого уроку як одне ціле, або можуть вибрати із нього лише деякі позиції, якщо їхня госпітаційна робота спрямована лише на деякі аспекти навчання (наприклад, різноманіття та цільове використання навчальних форм і/або методів).

Мета відкритого уроку (госпітації) – є надати дані про загальне оцінювання навчання у школі або ж з предмету чи групи предметів.

Лише у спеціальних випадках метою госпітації може бути оцінювання конкретного педагога (напр., на основі заяви директора або ж Чеська шкільна інспекція виявляє у даного педагога якусь серйозну проблему).

Здійснення госпітаційної діяльності має свої визначені процедури.

Перед відкритим уроком

Перед уроком потрібно мати якнайбільшу кількість релевантної інформації. Із документації школи можна ознайомитися із навчальними основами у шкільній навчальній програмі або ж тематичним планом, із виховною та навчальною стратегією предмету, із очікуваними результатами, із навчальним матеріалом тощо.

У розмові з учителем доречно прояснити що вчитель буде робити під час уроку, що будуть робити учні, на що нав'язує урок, як учителеві працюється у класі, як довго вчитель вчить у цьому класі тощо, які особливості мають учні (напр., де у класі сидять учні зі спеціальними потребами в навчанні та под.).

Оптимальний варіант, якщо вчитель у змозі сказати мету та цілі уроку, щоб учні мали вміти під час уроку тощо.

Під час відкритого уроку

Запис відкритого уроку зосереджується лише на деякі суттєві особливості уроку.

Головні характерні ознаки твердження мали би формувати, у загальних рисах, однакову «розповідь» відвіданого уроку – з госпітаційного запису повинно бути зрозуміло як виглядав урок і які були характеристичні знаки відвіданого навчального уроку.

Заповнення госпітаційного запису у низки позицій дозволено аж після уточнюючої розмови (співбесіди) із учителем після уроку (про це нижче у тексті). Причиною є факт, що відвіданий урок, у більшості випадків, не є однозначним, наприклад, незрозуміло що було сенсом даного методу, чому деякі учні займалися певною діяльністю, чому конкретний учень залишився осторонь тощо. Ці та решта областей доречно зафіксувати як запитання для розмови.

Після госпітації

Розмова після госпітації мала би, серед іншого, надати відповіді на запитання, які впливають з уроку. Оцінювання уроку у госпітаційному записі базується на спостереженнях на уроці, не є записом відповідей учителя.

Для розкриття мети та цілей уроку бажано використати зміст – тему уроку і з'ясувати причини її включення (напр., чи є ця тема у шкільній навчальній програмі, у тематичному плані, у підручнику, у вимогах до іспитів тощо) та спробувати отримати від учителя відповідь на запитання, яку користь має даний зміст (тема) для учнів.

Потім можна зосередити увагу на використанні методи та організаційні форми, запитати вчителя про сенс використаних методів та організаційних форм. Метою стислої розмови мала би бути й ідентифікація «ядра уроку» з точки зору вчителя (що власне учні на даному уроці навчилися, яка частина уроку була найбільш ефективною з точки зору вчителя, де була якісна навчальна ситуація тощо).

Якщо шкільний інспектор дидактично освічений у даній спеціальності, він може спробувати з'ясувати решту інформації, напр., чи вчитель не помічає якихось проблем у вибраному підході, чи якусь проблему, яку ідентифікував шкільний інспектор, вчитель не вбачає проблемою, можливо запропонувати якусь альтернативу із побаченого досвіду у інших школах або на основі власних дидактичних знань.

У розмові доречно оцінювати, передусім, вміння вчителя рефлексувати. Під час розмови не йдеться про оцінювання вчителя, але про його розуміння уроку та включення уроку до контексту. Крім обґрунтованого винятку, розмова після відкритого уроку не повинна бути розбором уроку, набагато важливіше є те, чи вміє сам учитель зробити рефлексію уроку і як.

3.1 Запис відкритого уроку для загальної освіти

Позиції госпітаційного запису (формуляр) у сукупності є одними із аргументів для оцінювання якості навчання за цілу школу. З цієї причини ці формуляри містять вибрані знаки якості, які можуть у сукупності характеризувати освіту у школі. Шкільні інспектори оцінюють якість навчання на основі спостереження за навчанням, розмови із вчителем та оцінювання решти даних.

Як вже було сказано, після завершення відкритого уроку, зазвичай, відбувається післягоспітаційна розмова, мета якої, наприклад, – надання простору педагогові, щоб він міг вставити урок до контексту, коротко оцінити урок та обґрунтувати використання навчальних методів та організаційних форм, або ж запитати педагога про інші факти, які впливають із відкритого уроку.

Структура та позиції госпітаційного запису не дають інструкцію вчителям, яка б їм вказувала як вчити якісно. Так само запис із відкритого уроку не є й інструкцією що включити до навчання, аби таке навчання було у школі оцінено на відмінному рівні. Навпаки, «виступи» на уроках «для інспекції» ведуть до негативного оцінювання якості навчання у школі, оскільки досвідчені інспектори такий підхід, безумовно, впізнають.

Зацікавленим у підвищенні якості навчання можна рекомендувати співпрацю із колегами у межах школи, методичні інтернет-сторінки, участь у курсах післядипломної освіти педагогічних працівників, співпраця із факультетами, які готують вчителів, але й співпраця із іншими школами у регіоні.

Опубліковані записи відкритих уроків, пріоритетно, є доречними для інспекційного оцінювання навчання у школі. Для оцінювання викладання одного конкретного вчителя і його професійного розвитку більш доцільно використати інші госпітаційні записи, які навпаки не дуже доречні для порівняльного інспекційного оцінювання.

Госпітаційний запис для загальної освіти у навчальному році 2018-2019 містить:

1) Загальну контекстну інформацію про

а) урок

- Навчальний предмет /область.
- Предмет спеціального педагогічного супроводу, спеціальний навчальний предмет.
- Клас.
- Госпітаційний клас /група створений для учнів зі спеціальними потребами у навчанні.
- Інша уточнююча інформація про клас (напр., спрямування, особливості).

б) учнів

- Кількість записаних учнів у класі.
- Із них кількість учнів, які присутні на уроці.
- Кількість записаних учнів зі СОП (спеціальні освітні потреби).
- Із них кількість учнів зі СОП, які присутні на уроці.
- Кількість особливо обдарованих учнів, які присутні на уроці.
- Кількість учнів із іншою рідною мовою, які присутні на уроці.

в) викладачів

- Фахова кваліфікація відповідно до закону «Про педагогічних працівників».
- Апробація (навчання у ВНЗ за спеціальністю по госпітованому предмету).
- Учитель закінчив вищу освіту у 2010 або пізніше (тобто 2010-2018).
- Учитель навчався за спеціальністю по госпітованому предмету у ВНЗ.
- Функціональна позиція викладача.

2) Присутність інших елементів на уроці (особливо у співвідношенні із механізмами підтримки)

- Використання механізмів підтримки для учнів із СОП.
- У класі працює асистент педагога.
- Типи учнів із потребою підтримки через порушення здоров'я, яким асистент педагога надає підтримку під час відкритого уроку.
- Типи учнів із потребою підтримки через відмінні культурні та життєві умови, яким асистент педагога надає підтримку під час відкритого уроку.
- Діяльність асистента педагога.
- Роль асистента педагога та вчителя під час уроку.

- Навчання учня (учнів) зі СОП є повністю у компетенції асистента педагога, учитель займається рештою учнів.
- Під час уроку асистент педагога та вчитель позмінно працюють із учнем (учнями) із СОП та рештою учнів у класі.
- Під час уроку учня (учнів) із СОП навчає лише вчитель, роль асистента педагога є лише допоміжною.
- Форми прямої підтримки учня зі СОП.

	лише вчитель	учитель у співпраці із асистентом педагога	лише асистент педагога	такої ситуації не було
Виклад нового матеріалу	☐	☐	☐	☐
Додаткове пояснення нового матеріалу	☐	☐	☐	☐
Тренування навчального матеріалу	☐	☐	☐	☐
Підтримка активізації учня	☐	☐	☐	☐
Підтримка при роботі над завданнями	☐	☐	☐	☐
Контроль над розумінням завдань	☐	☐	☐	☐
Підтримка уваги	☐	☐	☐	☐
Підтримка очікуваної поведінки учня, підтримка формування соціальних навиків	☐	☐	☐	☐
Допомога із записами та навчальними матеріалами	☐	☐	☐	☐
Оцінювання учня	☐	☐	☐	☐

- Яку роботу під час уроку здійснював асистент педагога.
- Чому пряма діяльність асистента педагога із учнем (учнями) зі СОП відбувалася поза межами приміщення класу?
- Чи був/ли учень/учні зі СОП із асистентом педагога відділені у просторі класу від решти учнів?
- Чому учень/учні зі СОП із асистентом педагога відділені від решти учнів?
- Вчитель фахово правильно вів асистента педагога при виборі відповідних педагогічних процесів та методів, інструментів та допоміжного матеріалу.
- Користь діяльності асистента педагога для учня (учнів) зі СОП під час відкритого уроку.
- Користь діяльності асистента педагога під час відкритого уроку для решти учнів.
- Доцільна підтримка особливо обдарованих учнів.

- Доцільна підтримка талановитих учнів.

3) Оцінювання навчання інспектором

а) мети та змісту

Характерні ознаки освітньої мети та змісту навчального уроку:

- Освітня мета впливає, передусім, із очікуваних знань та навиків, які вказані у основах ШНП.
- Освітня мета впливає, передусім, із очікуваних знань та навиків для вступних іспитів.
- Освітня мета впливає, передусім, із очікуваних знань та навиків учнів.
- Освітня мета для деяких учнів мала інший рівень.
- Найпізніше після завершення уроку мета була очевидною для учнів.
- Урок поглиблював або розвивав, передусім, знання та/або навик.
- Урок своїм змістом відповідав учням молодшого віку, ніж були учні даного класу.
- Урок цілеспрямовано розвивав переконання учнів.
- Урок містив доречні приклади використання знань та навиків із предмету в реальній ситуації.
- На уроці цільово було включені види роботи, які підсилюють позитивне самоусвідомлення та самооцінку учнів.

б) навчальних методів та форм організації

Характерні ознаки організації уроку та використаних методів

- Урок мав градацію, був добре організаційно продуманий та реалізований.
- Урок був однотипним для учнів.
- Під час уроку цілеспрямовано змінювалися різні методи навчання.
- Учні самостійно «відкривали» нові відомості або ж при формулюванні нових знань використовували вже отримані знання, досвід тощо.
- Під час уроку була доречно використана помилка.
- Під час уроку було цілеспрямовано використано наочні навчальні матеріали.
- Майже кожен учень під час уроку отримав «слово» перед класом або групою однокласників.
- Деякі із використаних методів використовували (або ж розвивали) креативність (творчість) учнів.
- Учитель створював на уроці умови, пропозиції та види роботи, але активними були, передусім, учні.
- У використаних навчальних методах активним був, передусім, учитель, але вже менше учні.
- Темп видів роботи під час уроку переважно керувався темпом учнів.

- Присутність організаційних форм навчання.

	не присутнє	частково («формально»)	виразно присутнє	присутнє доміантно
фронтальне навчання	○	○	○	○
групове навчання	○	○	○	○
робота в парах	○	○	○	○
самостійна робота учнів	○	○	○	○

- Доречність використання організаційних форм

	однозначно так	швидше так	швидше ні	однозначно ні
фронтальне навчання	○	○	○	○
групове навчання	○	○	○	○
робота в парах	○	○	○	○
самостійна робота учнів	○	○	○	○

- Доречність використання дидактичної техніки під час уроку вчителем, учнем.

с) діяльності учнів

Характерні ознаки діяльності учнів

- Майже усі учні працювали більшу частину уроку із зацікавленням.
- Під час уроку учні співпрацювали між собою.
- Усі учні виконували однакові типи завдань або прикладів.
- Більшу частину уроку був якийсь учень або більше учнів пасивні.
- Учні на уроці дискутували на задане завдання.
- І учні зі слабшими знаннями відчували під час уроку успіх.
- Щодо вчителя та між учнями панувала приємна атмосфера під час уроку.

д) оцінювання на уроці

Характерні ознаки оцінювання учнів

- Єдиним оцінюванням на уроці було коротке оцінювання миттєвих результатів (напр., «добре» х «погано»).
- Оцінювання учнями своєї праці або праці однокласників було за відомими наперед критеріями.
- Учитель надавав хоча б деяким учням зворотній зв'язок, який можна використати для подальшого навчання учнів.
- На уроці перевірялися знань та/або навиків.
- Принаймні деякі учні оцінили із учителем урок, який пройшов (із урахуванням змісту та мети уроку).
- Урок був оцінений учителем лише формально або не був оцінений взагалі.

е) наявність ситуацій, які підтримують або пригнічують навчання учнів

- Підтримка результативності: Учителі висловлюють довіру в те, що учні можуть виконати навчальні завдання, які стоять перед ними, та надають учням зворотній зв'язок, який їм допомагає при виконанні завдань.
- Допомога при труднощах: Якщо при навчанні з'являються труднощі, то вони зафіксовані і учням надається допомога.
- Учитель допускається помилок у комунікації, під час яких порушує партнерський підхід із повагою.
- Дидактично неприйнятне: Ситуація обмежує розвиток навчальних компетенцій, передусім, тим, що навчання побудовано дидактично неправильно.

3.2 Коментарі до запису з відкритого уроку

Кожна із наступних ознак мали би бути вибрана лише у ситуації, якщо її можна оцінити «однозначно так». Якщо ознака присутня лише частково і її поява неоднозначна, тоді ця ознака не повинна вибиратися.

Ознаки, яка пов'язані з очевидною або видимою присутністю, оцінюються, передусім, на основі побаченого. Ознаки, у коментарях до яких є розмова, у більшості випадків бажано перед оцінюванням підтвердити, уточнити або з'ясувати під час розмови після відкритого уроку.

Коментарі до госпітаційного запису для загальної та середньої освіти для більшості позицій однакові. Відмінності у госпітаційному записі для середньої освіти вказані у зносках.

Зміст навчання

1) Освітня мета та зміст уроку

Позначте позиції, які найкраще характеризують роботу зі змістом навчання. Освітню мету, передусім, уточніть під час розмови з учителем після відкритого уроку.

- а) Освітня мета впливала, передусім, із очікуваних знань та навиків, які вказані у основах ШНП.**
- б) Освітня мета впливала, передусім, із очікуваних знань та навиків для вступних іспитів¹⁰.**
- с) Освітня мета впливала, передусім, із очікуваних знань та навиків учнів.**

З чого впливає мета оптимально з'ясувати у розмові перед відкритим уроком або ж після відкритого уроку, із письмової підготовки до уроку (якщо така є), але може бути очевидним і з самого уроку. У спеціальних випадках мета може впливати зі всіх вказаних джерел, тоді можна вибрати усі три. У більшості уроків мала би бути вибрана лише одна можливість. Якщо мета не ідентифікована навіть на під час розмови, тоді ознаки залишаються без вибору.

¹⁰ У госпітаційному записі середня освіта: **Освітня мета впливала, передусім, із очікуваних знань та навиків учнів щодо випускного іспиту зрілості (матури) або іншого зовнішнього іспиту.**

d) Освітня мета для деяких учнів мала інший рівень.

Якщо деякі учні мають споріднену за змістом, але за рівнем однозначно іншу мету, то вона вибирається також. Доречно ідентифікувати причини відмінності мети у розмові після відкритого уроку, якщо це не буде очевидним під час уроку. Наприклад, може йтися про однакову мету, яку конкретні учні наразі не досягли, тоді ознака не вибирається.

e) Найпізніше після завершення уроку мета була очевидною для учнів.

Наявність мети для учнів мала би бути очевидною, наприклад, мета може бути визначена на початку уроку спільно з учнями, мета може бути сформульована під час уроку або наприкінці, коли буде рефлексія учнів про те, що вони навчилися на уроці, як їм це вдавалося тощо. Очевидність мети не може впливати лише із відчуття викладача, активна роль учня є необхідною.

f) Урок поглиблював або розвивав, передусім, знання та/або навички.

Більшість уроків розвивають знання та/або навички з даного предмету. Тому ця ознака вибирається доволі часто. Якщо вчитель під час розмови не може рефлексувати які знання та навички учні поглиблювали, отримували, розвивали тощо і перебіг уроку цьому, очевидно, не сприяв або ж сприяв проблематично, тоді ознака не вибирається.

g) Урок своїм змістом відповідав учням молодшого віку, ніж були учні даного класу.

Якщо складність змісту, без сумніву, нижча щоб відповідати учням даного віку, тоді ця ознака вибирається. У розмові після відкритого уроку доречно з'ясувати які причини спонукали викладача знизити вимоги до учнів, рівень завдань, які вирішувалися під час уроку тощо. Якщо мета впливає із перевірки учнівських знань та навичок, тоді ознака не повинна мати негативну оцінку.

h) Урок цілеспрямовано розвивав переконання учнів.

Більшість уроків може певною мірою розвивати переконання учнів навіть нецілеспрямовано. Проте, ознака буде вибрана лише тоді, якщо розвиток переконань учнів є очевидним із мети уроку, наприклад, викладач вкаже про це у вступі і урок розвиває переконання своїм змістом (наповненням). Або зміст уроку натякає, що із цією метою учитель працює, лише не скаже про це у вступі. Тоді у розмові після відкритого уроку доречно запитати про мету. Найкраще це зробити запитанням без «підказки», напр.: *«Включала мета і розвиток переконань учнів? Яких? Як вам це вдалося?»*. Може йтися і про виразне доцільне використання доречної ситуації, яка виникла, для розвитку переконань учнів.

i) Урок містив доречні приклади використання знань та навичок із предмету в реальній ситуації.

Більшість уроків містить якийсь зв'язок зі щоденними реальними ситуаціями. Проте, ознаку потрібно вибрати лише у випадку очевидно виразного (оптимально доцільного) використання. Наприклад, якщо учні зрозуміють для чого їм потрібні дані навички та знання у щоденних реальних ситуаціях тощо.

- й) На уроці цільово було включені види роботи, які підсилюють позитивне самоусвідомлення та самооцінку учнів.**

Ознака вибирається тоді, якщо на уроці однозначно присутній даний вид роботи і його використання має потенціал вести до очікуваної мети хоча б частину учнів. Тобто не йдеться про лише формальне включення.

Організація навчання

2) Організація уроку та використані методи

Виберіть позиції, які найкраще характеризують організацію уроку.

- а) Урок мав градацію, був добре організаційно продуманий та реалізований.**

Викладач не був захоплений зненацька неочікуваними реакціями учнів. Під час уроку ясно та логічно змінювалися окремі види роботи та нав'язували одна на одну. Учні знали, що мають робити. Ознака повинна бути виразною.

- б) Урок був однотипним для учнів.**

Ознака означає, що на уроці, мабуть, весь час використовувався лише один навчальний метод та організаційна форма (напр., пояснення вчителя, розмова із учнями, самостійна робота окремих учнів та подібне, або ж щодо учнів змінювалися одні й ті ж методи – виклад учителя, який доповнений пояснювальною презентацією учня тощо).

- с) Під час уроку доречно змінювалися різні методи навчання.**

У більшості уроків є елементи різних методів. Цією ознакою оцінюється доречна зміна методів, які відрізняються передусім способом роботи учнів і які були використані на уроці більш виразно, а не лише периферійно. Не йдеться лише про зміну доречних методів, але й про доцільну зміну. Можуть бути уроки, які не будуть однотипними, але при цьому у них не будуть цільово мінятися різні методи. Причини зміни методів варто з'ясувати під час розмови після відкритого уроку.

- д) Учні самостійно «відкривали» нові відомості або ж при формулюванні нових знань використовували вже отримані знання, досвід тощо.**

Ця ознака має бути виразно видимою на уроці. Йдеться роботу, яку виконують учні: формування висновків, міркування тощо. Складність результатів висновків чи міркувань повинна бути пристосована до віку учнів. Якщо виникають неоднозначності доречно прояснити це під час розмови після госпітації.

- е) Під час уроку була доречно використана помилка.**

Помилка може бути свідомо та несвідомо, як на стороні вчителя, так і учня. Йдеться, передусім, про її доречне використання. Це не повинно бути виразним елементом уроку, але має бути чітко використано для навчання, робота із помилкою не може бути демотивуючою.

- ф) Під час уроку було доречно використано наочні навчальні матеріали.**

Цю ознаку доречно вибрати, якщо навчальні матеріали для уроку характерні і використовуються для навчання доцільно. Навчальним матеріалом, зазвичай, не є

дошка, зошит, підручник тощо, але, напр., конструктор, модель, дослід та подібне. Якщо наочний матеріал не є виразним елементом уроку і його завдання є менш суттєвим, тоді ця ознака не вибирається.

У наступних ознаках йдеться про активну роль учня під час навчання, про те, хто є «головним героєм» уроку у правильному розумінні цього словосполучення. Та у якій мірі учень має можливість ефективно вступати до уроку.

г) Майже кожен учень під час уроку отримав «слово» перед класом або групою однокласників.

Ця ознака повинна бути на уроці видимою. Лише розмова у парах, однослівні відповіді на запитання не наповнюють її.

h) Деякі із використаних методів використовували (або ж розвивали) креативність (творчість) учнів.

Йдеться про розвиток або використання креативності більшості учнів – у кожного на рівні його можливостей. Ця ознака повинна бути на уроці добре видимою. Не йдеться про метод, а про те, чи хоча б у деяких учнів вона сприяла використанню або розвитку креативності.

і) Учитель створював на уроці умови, пропозиції та види роботи, але активними були, передусім, учні.

Йдеться про урок, на якому очевидно, що більшість учнів активна більшість часу а викладач створює умови або пропозиції. Тобто не йдеться про урок, де учні лише відповідають або записують, акцент робиться на їхній діяльності. Ця та наступна ознаки не повинні вибиратися одночасно.

j) У використаних навчальних методах активним був, передусім, учитель, але вже менше учні.

Це може бути й урок, на якому активні й учні або використані методи для розвитку їхньої діяльності, але більша частина уроку зосереджена на роботі викладача. Ця та попередня ознаки не повинні вибиратися одночасно.

к) Темп видів роботи під час уроку переважно керувався темпом учнів.

Ця ознака повинна бути очевидною під час відкритого уроку. Йдеться про те, чи вчитель при зміні видів роботи дотримується свого плану уроку, чи темпу, який підходить учням.

3) Учні

Виберіть позиції, які найкраще характеризують діяльність учнів на уроці.

а) Майже усі учні працювали більшу частину уроку із зацікавленням.

Присутність учнів, які нудяться або заважають є, очевидно, лише мінімальною. Якщо такі учні є, доречно з'ясувати у вчителя у розмові після відкритого уроку контекст, який би міг бути об'єктивною причиною втрати інтересу.

б) Під час уроку учні співпрацювали між собою.

Ця ознака повинна бути чіткою під час уроку і не йдеться про одноразову співпрацю в одній групі.

с) Усі учні виконували однакові типи завдань або прикладів.

Ця ознака повинна бути чіткою. Під однаковими завданнями розуміється однакова чи подібна складність завдань, які перевіряють чи поглиблюють однакові знання або навички. Може йтися про часту ознаку.

д) Більшу частину уроку був якийсь учень або більше учнів пасивні.

Ця ознака повинна бути чіткою. Перед тим, як вибрати цю ознаку, варто з'ясувати у вчителя у розмові після відкритого уроку причини можливої пасивності або ж причину чому учень був пасивний. Пасивність, наприклад, означає, коли не лише учень не хоче відповідати, але й що його не викликають. Ситуація виглядає: «наче його немає на уроці».

е) Учні на уроці дискутували на задане завдання.

Під дискусією розуміється обмін поглядів більшості учнів, навіть під керівництвом учителів. Ознака повинна бути чіткою і виразнішою під час уроку.

ф) І учні зі слабшими знаннями відчували під час уроку успіх.

Це не повинно стосуватися усіх учнів, але йдеться про результат чітких цільових зусиль викладача, наприклад, у межах певного пристосування навчання учням зі слабшими знаннями. Якщо ситуація не зовсім зрозуміла, варто з'ясувати рівень учнів у вчителя у розмові після відкритого уроку.

г) Щодо вчителя та між учнями панувала приємна атмосфера під час уроку.

Мова не лише про дидактично успішний урок, але про позитивну атмосферу, яка базується на взаємоповазі, що проявляється у комунікації та настрої у класі. Ознака повинна бути чіткою під час усього уроку.¹¹

4) Оцінювання учнів

Виберіть характерні позиції для уроку.

Можуть бути уроку, під час яких не було жодного оцінювання.

а) Єдиним оцінюванням на уроці було коротке оцінювання миттєвих результатів (напр., «добре» х «погано»)

Йдеться про уроки, під час яких, очевидно, не відбувалося іншого оцінювання (напр., усна або письмова перевірка засвоєних навичок), або не було якісного та зрозумілого зворотнього зв'язку, який можна використати для подальшого навчання. А той зворотній зв'язок, який був, слугував лише для виправлення помилок при миттєвій роботі. Ця ознака не може бути вибрана, якщо вибрана інша ознака, яка характеризує оцінювання.

¹¹ У госпітаційному записі для середньої освіти додано: **У класі був слабший учень (учні), якому вчитель дав зрозуміти, що не очікує від нього хорошого результату.**

Коментар: Ця ознака має бути однозначним. Якщо є сумніви варто з'ясувати деталі у розмові після госпітації.

б) Оцінювання учнями своєї праці або праці однокласників було за відомими наперед критеріями.

Ця ознака повинна бути під час уроку дуже чіткою. Якщо ж виникають неясності (передусім, про існування критеріїв) доречно з'ясувати в учителя, яким способом учнів вели до оцінювання, у розмові після відкритого уроку. При оцінюванні цієї ознаки не йдеться про контроль формального запису критеріїв, але про якість учнівського оцінювання та самооцінювання під час уроку.

Зауваження: Оцінювання учнів повинно мати певну цінність, тобто повинно виходити із записаної структури або тої, яку поділяють, та відноситися до записаних критеріїв або тих, які поділяють, і які зрозумілі учням. *(Оцінювання мало б відповідати наступним принципам: Учень знає, що він повинен навчитися і чому він цьому вчиться. Знає що буде робити для того, щоб чогось навчитися. Знає як довести, що він навчився. Знає, за якими критеріями буде оцінений. Може оцінювати власний прогрес та результат своєї роботи)*

с) Учитель надавав хоча б деяким учням зворотній зв'язок, який можна використати для подальшого навчання учнів.

Йдеться про чітку присутність якісного зворотнього зв'язку із рекомендаціями. При оцінюванні є невід'ємною так звана «описова мова», коли, навіть і стисло, зрозуміло названо чого учень досяг і в чому має покращитися. Не йдеться про стислі оцінювальні фрази із зауваженнями типу: «виправ це».

д) На уроці перевірялися знання та/або навики.

Мається на увазі не лише письмові повторення або усна перевірка, але напр., і про евокативні види роботи («гра на повторення» на початку уроку і под.)

е) Принаймні деякі учні оцінили із учителем урок, який пройшов (із урахуванням змісту та мети уроку).

Ця ознака повинна бути чіткою на кінці уроку. Оцінювання не повинно мати лише емоційну складову, але й повинно відповідати наповненню мети/цілей.

ф) Урок був оцінений учителем лише формально або не був оцінений взагалі.

Формальне оцінювання, зазвичай, стисле, одним або двома реченнями.

5) Організаційні форми навчання

а) фронтальне навчання

Більша частина простору не надається самостійності учня. Переважно, учні виконують однакову роботу – слухають, записують, дискутують із вчителем, відповідають на запитання, вирішують приклади із підручника тощо.

б) групове навчання

Робота більше, ніж двох учнів. Не мусить бути якісною груповою роботою.

с) робота в парах

д) самостійна робота учнів

Присутність

- i) не присутнє**
- ii) частково («формально»)**
- iii) виразно присутнє**
- iv) присутнє домінантно**

Фіксується наявна присутність на уроці організаційної форми навчання. Навіть коли учні сидять групами, але працюють фронтально, то не йдеться про групову роботу. Якщо, наприклад, названа групова робота, але є лише про робота в парах або самостійна робота, то йдеться про формальну присутність.

6) Ситуації, які підтримують навчання учнів¹²

- а) Підтримка результативності:** Учителі висловлюють довіру в те, що учні можуть виконати навчальні завдання, які стоять перед ними, та надають учням зворотній зв'язок, який їм допомагає при виконанні завдань.

Учитель ставиться до учнів із повагою; висловлює очікування, що учні осилають навчання; висловлює довіру в те, що кожен окремих учень може досягнути чудових результатів; формує умови для того, щоб кожна дитина могла відчувати успіх. Учні не бояться робити помилки, ставлять учителеві запитання із вірою що це вестиме до кращих результатів.

Наявність таких ситуацій на уроці потрібно зафіксувати, якщо вони очевидні і не є епізодичними.

- б) Допомога при труднощах:** Якщо при навчанні з'являються труднощі, то вони зафіксовані і учням надається допомога.

Учитель реєструє помилку і приділяє їй увагу; веде учнів до того, щоб вони віднайшли причину помилки; перевіряє, чи всі розуміють; учитель відмічає, що учні опинилися у ситуації, коли не розуміють навчальний матеріал, не можуть дати собі ради із завданням, та реагує на це підтримкою; якщо проблему не можна вирішити на уроці, то вчитель забезпечить відповідну допомогу. Учні не бояться робити помилки та давати пропозиції для виправлення помилки; вміють попросити про допомогу вчителя, однокласника.

Наявність таких ситуацій на уроці потрібно зафіксувати, якщо вони очевидні і не є епізодичними.

7) Ситуації, які пригнічують навчання учнів¹³

- а) Такі, що принижують особистість:** Учитель допускається помилок у комунікації, під час яких порушує партнерський підхід із повагою – присутність таких ситуацій на уроці.

Учитель використовує неадекватні форми оцінювання, які спрямовані, передусім, на самоусвідомлення учня, використовує неадекватні узагальнення, використовує іронічні (деградуючі) зауваження на адресу учня, використовує висловлювання, у

¹² У госпітальній записі для середньої освіти немає.

¹³ У госпітальній записі для середньої освіти немає.

яких підкреслює некомпетентність учнів або ставиться до учнів без поваги, дає зрозуміти переваги свої переконань. Учень проявляється як цілковито розчарований або навпаки – проявляє свою зверхність.

Наявність таких ситуацій на уроці потрібно зафіксувати, якщо вони очевидні і не є епізодичними.

б) Дидактично неприйнятні: Ситуація обмежує розвиток навчальних компетенцій, передусім, тим, що навчання побудовано дидактично неправильно – присутність таких ситуацій на уроці.

Учитель вибирає неадекватну мету та завдання, вибирає неадекватну кількість часу для завдання, дає зрозуміти своє небажання викладати, впроваджує конфронтаційні види роботи, які відраджують учнів залучатися до завдання. Учень є дезорієнтований у навчальній діяльності.

Наявність таких ситуацій на уроці потрібно зафіксувати, якщо вони очевидні і не є епізодичними.

Розмова із вчителем після відкритого уроку

8) Розмова із вчителем

На основі розмови із вчителем позначте позиції, які найкраще описують кваліфікаційне підґрунтя вчителя та його рефлексію. Позиції не є ні основою розмови, ні запитаннями розмови. (Див. Короткі коментарі до госпітаційного запису та Методика інспекційної діяльності.)

Зауваження: Приклади можливих навідних запитань для розмови після госпітації: (їхнє використання потрібно завжди модифікувати відповідно до побаченого уроку, недоречно копіювати вказані формулювання чи ставити усі запитання)

Що було суттю уроку? Що було «ядром» уроку?

Чого Ви хотіли досягти у учнів? Як це Вам вдалося?

Що, з Вашого погляду, вдалося під час уроку, що ні?

Що передувало уроку? Що буде наступним?

Чому Ви використали даний навчальний метод? (Який метод міг бути під час уроку проблематичним?)

Як Вам працюється у класі?

Чи використовуєте інші методи оцінювання, ніж ті, що бачили? Які методи оцінювання любите використовувати (використовує найчастіше)?

Чому деякі учні виконували інші завдання?

Чому урок мав мале змістовне навантаження?

Чи до мети/цілей уроку входили і розвиток переконань?

Чи зафіксували учня, який нудився, чи є це нормою?

Чи є у класі учні зі слабшими результатами навчання і Вам вдається працювати із ними?

То що.

Запитання у післягоспітаційній розмові повинні завжди відповідати уроку, тому вищевказані формулювання запитань лише ілюстраційні.

а) Учитель недостатньо рефлектуює свою роботу.

Учитель не може вловити «ядро» уроку, не може аргументувати свої підходи, його оцінювання стосується менш суттєвих явищ під час уроку.

b) Учитель у більшості використаних методів може вказати їхнє значення для досягнення мети.

Немає необхідності, щоб усі використані методи мали «високу» мету. Під час уроку можна доречно використовувати й методи для розслаблення, мотивації тощо.

c) Вчитель проявляє інтерес до учнів до їхнього навчання.

Прямим запитанням це неможливо з'ясувати, але йдеться про ознаку, яка мала б бути очевидною під час розмови, уроку і так далі.

d) Учитель має документи індивідуального прогресу всіх учнів. Може аргументувати різницю у рівні знань та умінь вибраних учнів.

Не йдеться про оцінювання формальної якості запису, але про документи, які вчитель має, наприклад, для різних рівнів знань тощо. Оптимально це можна з'ясувати на прикладі вибраного учня (вибраних учнів) на основі госпітації.

e) Учитель класифікує лише балами або оцінками, або ж письмовою роботою учнів.

f) Учитель використовує для оцінювання вибіркове портфоліо учнівських робіт.

Портфоліо не повинно бути на виду під час уроку, але вчитель може додати портфоліо із минулих років, якщо планує цього року використати подібне. Або інші документи про те, що для оцінювання використовує портфоліо. Вибіркове портфоліо – це портфоліо, яке виникає вибором відповідних робіт, які вибирає вчитель і/або учень.

Завершальне слово щодо госпітаційних формулярів

Госпітаційна робота, тобто відповідний моніторинг та оцінювання перебігу навчання у школах, є ключовою складовою свідчень про якість освіти на рівні школи. Щоб свідчення були релевантними необхідно, щоб шкільні інспектори здійснили госпітацію (відвідали відкриті уроки) у якнайбільшій кількості уроків та в якнайбільшій кількості різних учителів. Причому, не оцінюється робота конкретного вчителя, але викладання даного предмету або навчальної області як єдиного цілого у школі.

4 Інструменти для моніторингу та оцінювання підтримки розвитку і досягнутого рівня читацької, математичної, природничо-наукової, мовної, соціальної та інформаційної грамотності

У своїй роботі Чеська шкільна інспекція фокусує увагу передусім на оцінюванні умов, перебігу та результатів навчання згідно з вимогами відповідних рамкових освітніх програм, причому сфера оцінювання грамотності – невід'ємна складова свідчення якості базової освіти. Чеська шкільна інспекція здійснює оцінку підтримки, досягнутого рівня та результатів навчання в шести вибраних видах грамотності

(читацька, математична, соціальна, природничо-наукова, мовна, інформаційна) та кожного навчального року оцінює три види грамотності. Повторна спрямованість на окремі види грамотності дозволяє сформулювати висновки про бажані та небажані зрушення, пов'язані з умовами, розвитком та рівнем учнів на різних рівнях освітнього процесу.

Отже, мета Чеської шкільної інспекції – оцінювати рівень підтримки, розвитку і досягнених результатів у вибраних видах грамотності, визначати спільні та відмінні елементи і застосовані підходи в школах із різним рівнем розвитку та результатами в різних видах грамотності, після аналізу отриманих даних формувати загальні рекомендації для підтримки розвитку розглянутих видів грамотності на рівні системи освіти, отримати окремі матеріали для оцінювання освіти в окремих школах та забезпечити школам частковий зворотний зв'язок щодо рівня реалізації освітніх цілей, важливих для вибраних аспектів розглянутих видів грамотності.

Чеська шкільна інспекція працює в цій галузі з набором інструментів та відповідних методичних прийомів. Для кожного із зазначених видів грамотності був створений загальний спільний документ, який містить такі ключові частини:

Визначення грамотності

Означення грамотності з обґрунтуванням того, як воно виходить із визначення грамотності, яке до цього часу використовувалося, як і з яких причин змінює сприйняття змісту цієї грамотності та який зв'язок між сформульованим означенням грамотності та, наприклад, визначеннями, які використовують у національних та міжнародних дослідженнях освітніх досягнень (PISA, TIMSS, PIRLS тощо).

Індикатори грамотності

Окремі частини визначення поняття грамотності перетворені в конкретні індикатори, які відстежують та оцінюють, у сфері умов розвитку цього виду грамотності, перебігу розвитку грамотності та досягнутого рівня грамотності учнів.

Опис інструментів для відстеження індикаторів

Документ містить перелік інструментів, за допомогою якого отримують інформацію про окремі індикатори для оцінювання умов, розвитку та досягнутого рівня певного виду грамотності. Інструменти подані як формуляри (бланки для записів та оцінок, госпітаційні записи) та дидактичні завдання (вони містяться в каталозі завдань інспекційної системи електронного тестування InspIS SET, оскільки вони також охоплюють перевірку досягнутого рівня учнів у вибраних видах грамотності).

Опис використання окремих інструментів

Основні вимоги щодо використання окремих інструментів, включно з можливим використанням окремих модулів інспекційної інформаційної системи InspIS та описом процесу інспекції для проведення тематичного дослідження, спрямованого на певний вид грамотності.

Наведені нижче тексти містять вибрану інформацію та інструменти, важливі для моніторингу та оцінювання визначених видів грамотності, зокрема ті інструменти, які можуть використовувати також безпосередньо школи для самооцінювання, крім оцінювання Чеською шкільною інспекцією.

4.1 Читацька грамотність

Читацька грамотність – це розуміння, використання, оцінювання написаних текстів та виявлення зацікавлення ними з метою досягнення певних цілей, розширення своїх знань і потенціалу та активної участі в житті суспільства.

Слово «розуміння» безпосередньо вказує на «розуміння написаного тексту», яке є визнаною складовою читання. Слово «використання» пов'язане з такими поняттями, як застосування та дія, тобто коли на основі прочитаного тексту учень здатен певним чином діяти. «Оцінювання» поєднано разом із «розумінням» та «використанням», щоб наголосити, що читання інтерактивне: працюючи з текстом, читач залучає власні думки та досвід. Сполучення «виявлення зацікавлення» містить мотивацію до читання, а також сукупність таких особистісних характеристик, як інтерес та задоволення від читання, вміння вибрати щось для читання, участь у соціальній площині читання та різноманітні і регулярні читацькі заходи. Вислів «написані тексти» охоплює всі цілісні тексти, у яких використана мова в графічній формі: рукописні, друковані чи електронні. До них не входить аудіювання, яке презентують, наприклад, звукозаписи, фільми, телебачення, анімовані візуальні картини та зображення без тексту. Проте до них зараховують візуальні утворення, які містять певну форму вияву писемної мови (наприклад, заголовок). Це можуть бути різні діаграми, малюнки, карти, таблиці, графіки або намальовані історії. Слова «з метою досягнення певних цілей, розширення своїх знань і потенціалу та активної участі в житті суспільства» виражають думку про те, що читацька грамотність дозволяє реалізовувати бажання окремих осіб, які є як чітко визначені, наприклад, здобуття освіти чи працевлаштування, так і нечітко визначені та менш безпосередньо досяжні, які збагачують і наповнюють особисте життя та неперервну освіту протягом усього життя. Поняття «активна участь» тут говорить, що читацька грамотність дозволяє людям робити свій внесок у життя суспільства та задовольняти свої власні потреби.

З практичного погляду визначення читацької грамотності розроблене в трьох основних площинах, що дозволяє оцінити діяльність школи, учителя та учня за чітко визначеними вимогами.

Ставлення читача до читання і книг

Ця сфера має суттєве значення для розвитку читацької грамотності, оскільки вона визначає співпрацю учня в навчанні та його розвиток. Підставою для оцінювання цього ставлення є помітна інформація, наприклад, чи можуть учні вибирати, що читати, як школа тривалий час допомагає учням (як їх навчає) вибирати книги, частка часу для читання вибраних учнем книг і часу для книг, обов'язкових для прочитання всім, мотивація учнів до читання, спосіб, яким учитель заохочує учнів до усвідомлення критеріїв «доброї книги», урівноваження кількості літературних, наукових та спеціальних текстів у вподобаннях учня. Для ставлення читача важливим є також те, яке середовище надає школа та яку атмосферу вона створює для розвитку читацької грамотності.

Засвоєння основних читацьких стратегій

Для вивчення і розвитку читацької грамотності необхідно, щоб учень засвоїв основні читацькі стратегії, тому мета з'ясування – це робота як учителя, так і учня з читацькими стратегіями, також шкільні умови для такої роботи. Ключовим є відстеження того, як учні «посвячені» в читацькі стратегії, чи вчитель дійсно навчає читацьким стратегіям і

в який спосіб, чи їх тільки вимагає, як використовують читацькі стратегії в читанні для автоматизації навичок, наскільки учень усвідомлює, що він обізнаний із стратегіями.

Спрямованість безпосередньо на текст

Ця сфера охоплює вибір учителем та учнем текстів для навчання та роботи (на заняттях із літератури, під час використання читання на інших предметах), містить проблематику роботи з автентичними текстами (не лише з текстами з підручників) та з типами текстів із різних медіа. Вона також охоплює визначення завдань, які має виконувати з текстом учень, і цілей, яких потрібно досягти.

Важливою передумовою для успішного розвитку читацької грамотності є відповідні матеріальні та організаційні умови в школі. Матеріал «Умови розвитку читацької грамотності» – це сукупність основних умов, які повинна створити школа для розвитку зацікавлення учнів читанням. Оцінити стан конкретної школи здатен представник керівництва школи чи, наприклад, голова предметної комісії з чеської мови (або особа, яка виконує відповідну функцію).

Загальні аспекти якісного навчання містять сукупність індикаторів, які відстежують, як учителі (передусім чеської мови, але і загалом будь-якого навчального предмету) застосовують конструктивістський підхід до навчання, акцентують на формативних елементах навчання та оцінювання і дають учням достатньо простору для самостійного розкриття навичок, які вони отримують. Матеріал можуть використовувати вчителі для самооцінювання.

Госпітаційний запис, адаптований для відстеження розвитку читацької грамотності, акцентує на елементах розвитку зацікавлення читанням на госпітаційних заняттях. Його може використовувати керівництво школи для звичайної госпітації, або також як зворотний зв'язок під час самооцінювання окремих учителів.

Загальні аспекти якісного навчання на рівні класу

1. Учитель добре володіє формативним оцінюванням.
Працює з метою/цілями навчання (конкретизує цілі, формулює їх мовою учнів, дозволяє учням самим зрозуміти цілі, поступово спонукає учнів до власного формулювання цілей).
При плануванні визначає, що слугуватиме свідченням того, що навчання учнів проходить чи що пройшло.
Засоби навчання (прийоми, методи, дії...) планує для того, щоб вони сприяли безпосередньому досягненню цілей.
У процесі навчання постійно моніторить та оцінює успіхи кожного учня, вирішує, як діяти далі. Здійснює аналіз та діагностику учнівських результатів.
Учитель дозволяє учням провести самооцінювання. Використовує його як важливе джерело інформації про те, як учень навчається, чи подобається йому навчання, як він розуміє те, що робить.
Відповідно до того, що він з'ясував, планує подальший хід навчання (уточнює цілі та перебіг навчання).

2. Учитель безпосередньо навчає читачьким стратегіям/навичкам (не тільки задає). Він використовує прийом, який називаємо «передача відповідальності за навчання на учня».
Учитель пояснює учням, яку стратегію та навички вони разом вивчатимуть.
Моделює = показує учням, як учитель у ролі досвідченого читача думає, коли застосовує цю стратегію. Він ніби прямо відкриває свої думки учням (так звані «роздуми вголос»).
Дозволяє учням випробувати самим або в парі модельовані навички. Потім викликає лише тих учнів, які хочуть показати іншим, як вони це робили. Учитель надає описовий зворотний зв'язок.
Відповідно до читачької зрілості учнів та інших умов, учитель задає роботу в невеликих групах, у яких учні випробовують цю стратегію. Зважаючи на прогрес учнів, учитель підтримує за допомогою моделювання, зворотного зв'язку або іншого виду підтримки (скафолдінг*) тих учнів, які потребують його допомоги.
Учитель дозволяє учням працювати самостійно в групах. Учні надають один одному зворотний зв'язок, як це робив учитель, проводять самооцінювання.
Коли учні оволодіють цією стратегією, учитель дозволяє їм працювати з новим, складнішим матеріалом.
<i>* Скафолдінг (scaffolding або риштування) – це прийом, коли вчитель делікатно підтримує учня в досягненні мети, щоб йому вдалося зробити наступний невеликий крок у своєму навчанні. Здебільшого це відбувається у формі запитань, які не підказують, а лише провадять учня власними роздумами. «Риштування» також може бути у формі добре продуманих завдань та їхньої послідовності.</i>
3. Учитель діє як педагогічний лідер своєї групи – створює середовище соціального затишку, у якому учні можуть мати внутрішню мотивацію.
Учитель створює та підтримує в класі безпечне середовище, де кожна дитина почувається добре і готова в процесі навчання братися за складні завдання.
Учитель перетворює клас на читачьку спільноту – середовище, де серйозно ставляться до книг та читання, також оцінює, де прийнято говорити про читання і поза навчальним процесом; де учень може побачити, як його вчитель читає...
Учитель дозволяє учням кілька разів протягом уроку робити власний вибір (із чим вони працюватимуть, з ким працюватимуть, де працюватимуть, скільки часу їм потрібно).
Учитель включає такі види роботи, у яких учні можуть обговорювати тексти та співпрацювати під час розв'язання читачьких завдань.
Учитель дбає про те, щоб кожен учень у кінці уроку побачив, що йому вдалося.

Матеріальні та організаційні умови розвитку читачької грамотності

Чеська шкільна інспекція отримує інформацію зі шкільної документації, розмови з учителями, огляду школи, навчальних програм, госпітації під час навчання та розмови з учнями.

Деякі рядки подвоєні (наприклад, «номер та літера б») для того, щоб відрізнити, що відстежувати в цьому питанні в базовій школі (I-II ст.) (далі – БШ), а що в середній школі (далі – СШ).

	ІНДИКАТОР
1 БШ/СШ	У школі є людина або група людей, які відповідають за розвиток читацької грамотності на рівні школи. *
2 БШ/СШ	До освітніх цілей школи належить також розвиток читацької грамотності як на уроках чеської мови та літератури, так і інших наукових предметів.
3 БШ	У школі бібліотека доступна відповідно до потреб навчання та учнів; є щонайменше 10 різних книг на одного учня школи.
4 БШ	У класах є невеликі класні бібліотеки, які містять не лише навчальні книги, а й художню літературу, в ідеалі 150 книг на клас.
5 БШ	У приміщенні школи є кутки, облаштовані для читання книг та журналів. За цими кутками доглядають, пропозиція книг оновлюється, у них діють узгоджені правила. Їх підтримують у належному стані.
6а БШ	Учні мають легкий доступ до різних типів та джерел текстів, зокрема оцифрованих.
6б СШ	Відповідно до потреб та читацької зрілості учнів, школа забезпечує в межах своїх можливостей вільний доступ до різних типів та джерел текстів, зокрема оцифрованих (наприклад, читацькі гуртки, постійно відчинена бібліотека, підключення до інтернету).
7 БШ/СШ	У класах можна розмістити групи так, щоб учні могли розмовляти про тексти, не заважаючи один одному.
8а БШ	У класах є місця, придатні для демонстрації та зберігання речей, створених протягом читацької діяльності (скриньки, ящики, портфоліо...).
8б СШ	У школі наявні та доступні різні технології для зберігання і демонстрації речей, створених учнями в процесі читання та пов'язаних із ним видів роботи (письмові роботи, інтерпретації тощо).
9 БШ/СШ	У класах та на коридорах можна виставляти книги та з ними пов'язані матеріали (наприклад, анотації учнів, особисті відгуки учнів у формі ілюстрацій, коментарі).
10а БШ	Кожному учневі в школі регулярно і часто надають можливість читати мовчки, не перериваючись, вибрану ним художню літературу. **
10б СШ	У разі необхідності та відповідно до рівня читацької зрілості учням у школі регулярно і часто надають можливість читати мовчки, не перериваючись, вибрану ними художню літературу.
11 БШ/СШ	Нагоди використовувати та показувати зацікавлення читанням зараховують до загальношкільних заходів (свята, дні проєктів, дні відкритих дверей тощо).

* **Відповідаємо ТАК, якщо:** група або окрема людина відповідальна за читацьку грамотність (виконує роль лідера), займається стратегією школи з читацької грамотності, організовує обмін досвідом у школі – наприклад, зустрічі колег, відкриті уроки, консультації, спільне планування; турбується про безперервне постачання книжкових новинок, насамперед художньої літератури, у шкільну бібліотеку; вміє порекомендувати книги також окремим учителям для їхніх учнів.

** Наприклад, у розкладі є регулярні читацькі майстерні (регулярні = принаймні один раз на тиждень) або інші форми безперервного тихого читання художньої літератури за вибором учнів.

Госпітаційний запис для моніторингу читацької грамотності

Методична ПРИМІТКА до формуляра.	
ІНДИКАТОР: З якими текстами працюють учні – підручники/автентичні тексти. (Виберіть тільки одну відповідь.)	<i>Автентичні тексти, тобто не з підручників, спочатку не були створені для роботи у школі (це художня література, наукові, науково-популярні, газетні тексти). Інспектор з'ясовує використання текстів за тривалий період (як під час роботи на уроці, так і переглядаючи попередні роботи учнів, підготовчі матеріали вчителя та його програми, розмовляючи з учнями та вчителем).</i>
Учні працюють тільки з текстами з підручників та хрестоматій.	
Учні працюють також з автентичними текстами (не з підручників).	
Учні працюють також із різними текстами з однієї теми.	

ІНДИКАТОР: Ставлення учня до читання, витривалість та стійкість. (Виберіть тільки одну відповідь.)	кожен учень	більша частина класу	лише дехто	ніхто	ПРИМІТКА
Учні реагують на завдання з читання, сповнені рішучості.					
Учні зацікавлено читають текст (вони заглиблені в читання).					
Учні не перестають читати, коли з'ясовують, що читання складне. Вони пробують різні підходи, шукають допомогу.	ТАК		НІ		Якщо на відкритому уроці настане ситуація, коли в учня виникне проблема, інспектор спостерігає за рішенням учителя та заповнює ТАК-НІ.

ІНДИКАТОР: Ставлення учня до читання, витривалість та стійкість. (Виберіть тільки одну відповідь.)	учитель надає ефективну підтримку	учитель діє неефективно	учитель не займається цим	ПРИМІТКА
Як учитель на уроці реагує на поведінку учнів, ставлення до читання, витривалість та стійкість яких є низькими.				

ІНДИКАТОР: Як учні працюють з текстом (самостійно, або залежно від завдання вчителя) – навчання ставить перед собою такі завдання: (Можете вибрати кілька відповідей.)	ПРИМІТКА Це стосується вмісту завдання вчителя, а не фактичної роботи учня. Інспектор пише коментарі про ефективність цієї складової.
Учні шукають у тексті інформацію, яка безпосередньо там вказана.	
Учні шукають у тексті персонажів, місце дії, ключові події та зав'язку.	
Учні виводять інформацію, яка безпосередньо не вказана в тексті.	
Учні підсумовують науковий текст своїми словами. Учні переказують сюжет своїми словами.	
Учні вияснюють, про що йдеться в тексті (яка головна думка тексту).	
Учні вияснюють, який задум автора і передбачений адресат.	
Учні ставлять запитання до тексту, на які в тексті немає прямої відповіді.	
Учні визначають мету читання.	
Учні вивчають структуру тексту (або ж створюють графічні органайзери, які зображують причинно-наслідкові зв'язки; послідовності).	
Учні вивчають, як автор працює з мовою.	
Учні створюють свій відгук на текст в усній та письмовій формі.	
Учні, виразно читаючи, демонструють своє розуміння змісту тексту.	

Інспектор отримує інформацію не тільки з госпітації, але й розмовляючи з учителем, переглядаючи учнівські роботи за тривалий період, навчальну програму вчителя та підготовчі матеріали.

ІНДИКАТОР: Оцінювання змісту тексту – навчання ставить перед собою такі завдання: (Можете вибрати кілька відповідей.)	ПРИМІТКА
Учні оцінюють зміст тексту зі свого погляду (достовірність інформації, цікавість інформації та опрацювання, думки та ідеї автора, наповнення мети читання).	
Учні оцінюють зміст тексту з погляду інших можливих адресатів, а не зі свого.	
Учні оцінюють зміст тексту з погляду авторського задуму. (Наприклад, чому автор вибрав саме ту інформацію, яку вибрав?)	
Учні оцінюють, наскільки зміст тексту відповідає їхній меті читання.	

ІНДИКАТОР: Оцінювання форми тексту – навчання ставить перед собою такі завдання: (Можете вибрати кілька відповідей.)	ПРИМІТКА
Учні оцінюють форму тексту зі свого погляду. (Як їм читався текст? Як вони з ним працювали?)	
Учні оцінюють форму тексту з погляду інших можливих адресатів, а не зі свого. (Як форма тексту могла б зацікавити інших читачів?)	
Учні оцінюють форму тексту з погляду авторського задуму. (Наприклад, як використані мовні та формальні засоби відповідають авторському задуму?)	
Учні оцінюють, наскільки форма тексту відповідає їхній меті читання.	

Інспектор отримує інформацію не тільки з госпітації, але й розмовляючи з учителем, переглядаючи учнівські роботи за тривалий період, навчальну програму вчителя та підготовчі матеріали.

ІНДИКАТОР: Читання як соціальна діяльність та метакогніція – навчання ставить перед собою такі завдання: (Можете вибрати кілька відповідей.)	ПРИМІТКА
Учні працюють з текстами в парах або в групах (наприклад, учні читають один одному в парі; учні розв’язують завдання, обговорюючи з однокласниками).	
Учні надають один одному описовий зворотний зв’язок про те, що вони зробили.	
Учні здійснюють рефлексію своєї роботи, зокрема відчуття від читання.	
Учні планують свої цілі у сфері читацької грамотності та оцінюють досягнення цих цілей.	
Інспектор отримує інформацію не тільки з госпітації, але й розмовляючи з учителем, переглядаючи учнівські роботи за тривалий період, навчальну програму вчителя та підготовчі матеріали. З матеріалів, які затребує інспектор: чи мають учні якісь записи, зроблені з цією метою? Чи планує вчитель інколи виконувати вправи, спрямовані на саморефлексію учня?	
ІНДИКАТОР: Як працюють учні в читацькій майстерні (якщо читацька майстерня відбувається принаймні раз на тиждень)? (Можете вибрати кілька відповідей.)	ПРИМІТКА
Учні можуть вільно вибирати книгу, яку читатимуть.	Інспектор має вказати, якщо читацькі майстерні відбуваються з більшим інтервалом або нерегулярно. Запис у цьому разі не змінюється – «НІ».
Учні читають мовчки якнайдовше (на І ст. – 20 хв, на II ст. – принаймні 30 хв на тиждень, на III ст. – відповідно до потреб та читацького рівня учнів).	
Учні створюють свій відгук на прочитаний текст в усній та письмовій формі.	
Учні діляться своїми враженнями від тексту в парах, невеликій групі, всьому класі.	
Учні консультуються з учителем під час читацької майстерні (так звана консультація вчитель – учень).	
Учні рекомендують книгу. Учні цікавляться книгами однокласників.	
Учні здійснюють рефлексію своєї роботи в читацькій майстерні.	

ІНДИКАТОР: Чи надають учням можливість та підтримку для самостійного вибору книг та самостійного читання? (Можете вибрати кілька відповідей.)	ПРИМІТКА <i>Згідно з навчальною програмою вчителя, планом уроків на певний період.</i>
Учні регулярно отримують можливість читати вибрані ними книги.	
Учитель має власний ефективний підхід, як мотивувати до читання кожного учня та створити довготривале позитивне ставлення до читання.	
Учитель здатен обґрунтувати свій підхід (програму).	
Учитель підтверджує, що кожен його учень читає із задоволенням. СП: Учень читає із задоволенням принаймні тексти відповідно до своїх інтересів чи спеціалізації.	

ІНДИКАТОР: Учитель діє як педагогічний лідер своєї групи - створює середовище соціального затишку, у якому учні можуть мати внутрішню мотивацію. (Можете вибрати кілька відповідей.)	ПРИМІТКА
Учитель створює та підтримує в класі безпечне середовище, де кожен учень почувається добре і готовий у процесі навчання братися за складні завдання.	
Учитель перетворює клас на читацьку спільноту – середовище, де серйозно ставляться до книг та читання, оцінює, де прийнято говорити про читання поза навчальним процесом; де учень може побачити, як його вчитель читає...	
Учитель дозволяє учням кілька разів протягом уроку робити власний вибір (з чим вони працюватимуть, з ким працюватимуть, де працюватимуть, скільки часу їм потрібно).	
Учитель включає такі види роботи, коли учні можуть обговорювати тексти та співпрацювати під час розв'язання читацьких завдань.	
Учитель дбає про те, щоб кожен учень у кінці уроку побачив, що йому вдалося.	

4.2 Математична грамотність

Математична грамотність полягає в:

- Необхідності людини неодноразово відчувати радість від успішно розв'язаного завдання, розуміння нового поняття, ставлення, аргументу або ситуації та у вірі у власні здібності. Необхідність учнів відчувати радість від розв'язання завдань приходить через попередні досягнення. Надмірна інтенсивність роботи учнів черпає енергію від радісного попереднього досвіду. Взаємне обговорення учнями проблеми слугує ефективним інструментом внутрішнього розвитку учнів.
- Розумінні різних типів математичного тексту (символічний, словесний, зображення, графік, таблиця) та в активному використанні або доопрацюванні різних математичних мов. Мова відіграє важливу роль у кожній сфері людського життя. У математиці учень працює з багатьма мовами і використовує їх як для вирішення проблем, так і в спілкуванні. Ця здатність проектується як позитивно (при творчих діях іноді учень може навіть створити свою мову), так і негативно (низький рівень знання мови призводить до непорозумінь і нездатності збагнути проблему).
- Здатності набувати досвіду та класифікувати його за допомогою власної маніпулятивної і спекулятивної (дослідницької) діяльності (найчастіше використовуючи метод проб та помилок). Уміння найкраще відображають завдання, які спрямовують учня до отримання сукупності проміжних результатів, на основі яких, у разі їхньої відповідної організації (у формі таблиці, графіка, впорядкованості), учень може дійти до загальних висновків. Учні, які вже стикалися з таким підходом, застосовують його цілком природно. Учні, які не мають такого досвіду, почуваються безпорадними, беручись за таке завдання. У зв'язку з цим ключове значення має стиль викладання вчителя. Якщо він віддає перевагу здебільшого поясненням та закріпленню матеріалу, то здатність набувати особистого досвіду в учнів не розвивається.
- Узагальненні набутого досвіду та виявленні закономірностей. Цей вид роботи виходить із діяльності, зазначеної в пункті 3. Не тільки від найкращих учнів очікують нових ідей, а й навіть слабші учні здатні на «ага-реакцію». Однак його потрібно розмістити на такому рівні абстракції, якого вони можуть досягнути, а в учня має бути достатньо часу, відповідно до його здатностей.
- Створенні моделей і контрприкладів та у вмінні належним чином аргументувати. Продовження творчого процесу з попередніх. Аргументація виникає і розвивається як соціальна діяльність. З часом кращі учні здатні соціальну аргументацію підняти до рівня когнітивної аргументації. Тому для розвитку навичок аргументації в учнів надзвичайно важливою є дискусія. Здатність аргументувати є низькою, якщо в класі домінує вчитель, і високою, якщо в класі акустична присутність учителя незначна.
- Здатності ефективно працювати над помилками як стимулом для глибшого розуміння розглянутої проблеми. Помилки вважають небажаним явищем, якого потрібно уникати, і якщо хтось припустився помилки, слід негайно її виправити. Ця

думка суперечить давній мудрості, що людина вчиться на помилках. Необхідно відстежувати як можливі помилки учня та роботу над ними, так і можливі помилки вчителя та роботу над ними.

- Здатності індивідуально та під час дискусії (передусім з однокласниками) аналізувати процеси, поняття, відношення та ситуації в галузі математики. Важливо, скільки учнів візьме участь у дискусії, адже мета полягає в залученні всіх учнів. Дискусія не повинна бути колективна, а може складатися з невеликих дискусійних груп. Це пов'язано зі здатністю працювати над помилками.

З метою моніторингу розвитку математичної грамотності та його підтримки відстежуються чотири основні площини:

Клімат класу

Відстеження клімату класу здійснюється через пряме спостереження під час навчання. Пряме спостереження стосується лише поточної атмосфери в класі, на яку можуть впливати численні ситуаційні чинники, зокрема і присутність спостерігача. З цих причин отриману інформацію варто сприймати лише як індикативні, а не як «об'єктивні стабільні показники», не кажучи вже про можливість узагальнених свідчень про всю школу, певного вчителя або певний клас з усіх предметів.

Комунікація в класі

Індикатор, який охоплює сферу комунікації у класі, складається з двох окремих індикаторів – тип комунікації та форма навчання. Висновки щодо цього індикатора можна отримати лише через пряме спостереження за навчанням.

Підтримка вчителем інтелектуальної автономії учня

Відомості можна отримати, безпосередньо спостерігаючи за навчанням у таких площинах: мотивація, ведення уроку, математичні знання, помилка учня, помилка вчителя та індивідуалізація.

Інтелектуальні прояви учнів

Відомості можна отримати, безпосередньо спостерігаючи за навчанням.

Для моніторингу розвитку математичної грамотності доступні два документи. Перший – Опитувальник для вчителів, який у межах інспекційної діяльності слугує основою для розмови шкільного інспектора з учителем математики, у разі використання лише школою – джерелом запитань, завдяки відповідям на які вчитель може оцінити свій підхід до викладання математики, порівняти пріоритети, зазначені в запитаннях, з власними цілями та почерпнути натхнення, щоб збагатити навчання. Другий документ – Госпітаційний запис для викладання математики (після внесення незначних змін його можна використовувати для будь-якого

предмету). Відповідаючи на запитання із запису, кожен учитель може порівняти свої методи викладання і способи вирішення ситуацій, описаних у запитаннях, із можливими рішеннями в пропонуваніх відповідях. Вже самі роздуми про важливість окремих аспектів навчання допоможуть з'ясувати для себе їхнє значення, і в такий спосіб створити умови для якіснішого навчання.

Найкраще, якщо на запитання з Опитувальника для вчителів та Госпітаційного запису дасть відповідь кожен учитель математики самостійно (або ж після внесення незначних змін і вчителі інших предметів), а згодом під час спільної дискусії кожен для себе з'ясує погляди на окремі пріоритети, зазначені у відповідях.

Опитувальник для вчителів для моніторингу математичної грамотності

Запитання	Відстежуваний показник/індикатор	Категорія (Перелік варіантів відповіді)	Додаткові запитання, які ілюструють наповнення індикаторів
1	Викладаючи математику, намагаюся, щоб якнайбільше учнів (Виберіть не більше ніж дві відповіді.)	а) засвоїло стандартний навчальний матеріал б) могло розв'язати стандартні завдання в) вміло швидко та надійно рахувати г) мало позитивне ставлення до математики д) розвинуло свої інтелектуальні здібності	Як саме це проявляється в навчанні?
2	Новий навчальний матеріал (поняття, відношення, процес, ситуація) намагаюся (Виберіть не більше ніж дві відповіді.)	а) викладати так, щоб його зрозуміло якнайбільше учнів б) викладати, попередньо мотивувавши в) подати за допомогою відповідної низки завдань, щоб учні його самі зрозуміли	Проілюструйте на одному (двох) прикладах

		г) одразу доповнити завданнями для закріплення	
		д) спочатку зробити ілюстрацію, яка демонструє головну думку нового навчального матеріалу	
3	Найскладнішим з погляду дидактики вважаю (Виберіть лише одну відповідь.)		Що з цим намагається робити вчитель?
		а) словесні задачі	
		б) планіметрію	
		в) стереометрію	
		г) роботу з даними	
4	Співвідношення слів, які говорить протягом уроку вчитель, і слів, які говорять учні, є приблизно (Виберіть лише одну відповідь.)		
		а) 3:1 або більше	
		б) 2:1	
		в) 1:1	
		г) 1:2 або менше	
5	На свій педагогічний досвід здійснюю рефлексію (Виберіть не більше ніж дві відповіді.)		Як учитель використовує цю рефлексію? Чи аналізує цей матеріал? Чи розмовляє про це з колегами? Чи шукає в літературі?
		а) у педагогічному щоденнику	
		б) за допомогою портфоліо	
		в) створюючи архів відео- та аудіозаписів	
		г) створюючи архів учнівських робіт	
6	Для педагогічного та професійно-математичного зростання намагаюся (Можете вибрати кілька відповідей.)		Учитель наводить приклад з минулого місяця. Говорить про те, яку підтримку для свого професійного зростання отримує від керівництва школи.
		а) навчатися для підвищення кваліфікації	
		б) самостійно навчатися	
		в) відвідувати семінари або літні школи	
		г) дискутувати з колегами	
		д) консультуватися з наставником або лектором	

		е) інше	
7	Зазначте, будь ласка, як (Розгорнута відповідь.)		
8	Чи маєте плани на педагогічне та професійне зростання на найближче майбутнє? (Виберіть лише одну відповідь.)		Якщо а), то обговорюємо спосіб.
		а) ТАК	
		б) НІ	
9	Чи є Ви радником або лектором для інших учителів? (Виберіть лише одну відповідь.)		Уточнимо сферу та спрямування цієї роботи вчителя.
		а) у своїй школі	
		б) у своєму місті	
		в) у районі	

Госпітаційний запис для моніторингу математичної грамотності

Сфера оцінювання	Запитання	Відстежуваний показник/індикатор	Відповідь (Метрика)	Категорія (Перелік варіантів відповіді)	Методична примітка
Дані про учнів	1	Кількість дівчат	числові дані		
	2	Кількість хлопців	числові дані		
Матеріально-технічні умови	3	Простір	виберіть кілька варіантів		
				а) тісний	
				б) належний	
				в) вільний	
				г) можна сидіти в колі	
	4	Середовище класу	виберіть із кількох варіантів		
				а) дуже стимулююче	
				б) стимулююче	

				в) стандартне	
				г) нестимулююче	
Використання допоміжних матеріалів	5	Допоміжні матеріали – використання	<i>виберіть із кількох варіантів</i>		
				а) ефективні	
				б) мінімальні або невідповідні	
				в) не використовувалися	
Атмосфера	6	Атмосфера	<i>Біля кожної відповіді позначте ступінь оцінювання</i>	а) робоча В – С – М	Шкала В – винятковий; С – стандартний; М – мінімальний
				б) наявність страху 0 – 1 – 2	Шкала: 0 – страх відсутній; 1 – учні пропонують рішення лише, якщо вони більш-менш впевнені, що воно буде оцінено як правильне; 2 – сильні побоювання принаймні в одного учня
				в) наявність нудьги 0 – 1 – 2	0 – нудьга відсутня; 1 – деякі учні більшість часу нудьгують; 2 – більша частина учнів більшість часу нудьгує

				г) наявність гумору 0 – 1 – 2	0 – гумор відсутній; 1 – виникли ситуації (одна чи дві), коли увесь клас засміявся; 2 – смішні ремарки виникали досить часто і до них приєднувалося кілька учнів та вчитель
				д) наявність упередження з боку вчителя 0 – 1 – 2	0 – ворожість відсутня; 1 – проявилася ворожість; 2 – ворожість проявилася помітніше
Робота з інформацією	7	Нова інформація	виберіть із кількох варіантів		
				а) наявна	
				б) наявна частково	
				с) відсутня	
	8	Джерело нової інформації	Біля кожної відповіді позначте ступінь оцінювання		
				а) інтелектуальна робота учнів 0 – 1 – 2	0 – не відбувалося; 1 – відбувалося інколи; 2 – відбувалося часто;
				б) експериментальна робота учнів 0 – 1 – 2	0 – не відбувалося; 1 – відбувалося інколи; 2 – відбувалося часто;
				в) пояснення вчителя за участю учнів 0 – 1 – 2	Під час викладу нового матеріалу вчителем учні: 0 – не беруть участь; 1 – беруть участь; 2 –

					інтенсивно беруть участь
				г) підручники 0 – 1 – 2	0 – не відбувалося; 1 – відбувалося інколи; 2 – відбувалося часто;
				д) інші джерела 0 – 1 – 2	
Методи навчання	9	Нову інформацію зрозуміли	виберіть із кількох варіантів		
				а) (майже) всі	
				б) більша частина	
				в) менша частина	
				г) неможливо визначити	
	10	Методи навчання	Біля кожної відповіді позначте ступінь оцінювання		
				а) перевірка знань, закріплення, повторення 0 – 1 – 2	0 – на уроці не відбувалася перевірка знань; 1 – перевірка зайняла не більше 10 хв; 2 – перевірка знань зайняла більше 10 хв
				б) самостійна робота учнів 0 – 1 – 2	0 – не відбувалося; 1 – відбувалося інколи; 2 – відбувалося часто;
				в) групова робота учнів 0 – 1 – 2	
				г) обговорення усім класом 0 – 1 – 2	
				д) пояснення учня 0 – 1 – 2	
				е) пояснення вчителя 0 – 1 – 2	
				є) фізичні вправи 0 – 1 – 2	
				ж) змагання 0 – 1 – 2	

				з) драматизація 0 – 1 – 2	
				і) інше 0 – 1 – 2	
Комунікація	11	Диференціація учнів			
				так В – С – М	Ступені оцінювання: В – винятковий; С – стандартний; М – мінімальний; примітка для створення формуляра: якщо відзначено «так», наступний пункт відсутній (орієнтація вчителя на), або ж якщо відзначено «ні», наступний пункт присутній
				Ні	
	12	Орієнтація вчителя на (лише якщо відповідь на попереднє запитання «так»)	виберіть кілька варіантів		
				а) найкращих учнів	
				б) середніх учнів	
				в) слабких учнів	
				г) дівчат	
				д) хлопців	
				е) іншу групу	
	13	Комунікація на уроці (найпоширеніша)	виберіть кілька варіантів та позначте ступінь оцінювання		
				а) учитель 0 – 1 – 2	Ступені оцінювання:

				б) невелика група учнів 0 – 1 – 2	0 – не зафіксовано; 1 – зафіксовано; 2 – зафіксовано в значному обсязі
				в) весь клас 0 – 1 – 2	
				г) інше 0 – 1 – 2	
Знання та навички учнів	14	Знання та навички учнів	<i>Біля кожної відповіді позначте ступінь оцінювання</i>		
				а) обчислювальні В – С – М	Ступені оцінювання: В – винятковий; С – стандартний; М – мінімальний
				б) геометричні В – С – М	
				в) робота з даними В – С – М	
				г) логічні В – С – М	
Творчість учнів	15	Творчість учнів	<i>Біля кожної відповіді позначте ступінь оцінювання</i>		Ступені оцінювання: В – винятковий; С – стандартний; М – мінімальний
				а) чітко організували сукупність окремих відомостей та даних В – С – М	
				б) обрали стратегію розв'язання В – С – М	
				в) знайшли нові відомості, аргументували В – С – М	
				г) нові відомості розширили В – С – М	
				д) явище не відстежувалося В – С – М	
Робота над помилкою	16	Учитель у скрутному становищі (помиляється, плутається в поясненнях, не вміє реагувати на думку учня)	<i>виберіть кілька варіантів</i>		
				а) звертається за допомогою до класу	
				б) проблему применшує	
				в) аналізує причину помилки	

				г) показує шляхи її уникнення	
				д) не розв'язує	
				е) інше	
				є) ситуація не настала	
	17	Реакція вчителя на помилку учня	<i>виберіть кілька варіантів</i>		
				а) звертається за допомогою до класу	
				б) проблему применшує	
				в) аналізує причину помилки	
				г) показує шляхи її уникнення	
				д) не розв'язує	
				е) інше	
				є) ситуація не настала	
	18	Реакція класу на помилку учня	<i>виберіть кілька варіантів</i>		
				а) спонтанна	
				б) однокласник звертає увагу на присутність помилки	
				в) однокласник допомагає знайти помилку та виправити	
				г) помилку ніхто не виявив	
				д) ситуація не настала	

4.3 Природничо-наукова грамотність

Природничо-наукова грамотність – це здатність використовувати природничо-наукові знання, ставити доречні запитання і на основі здобутих фактів робити висновки, які допомагають зрозуміти природні явища, простіше прийняти відповідальні рішення і діяти. Базовою змістовою рамкою для знань та навичок, які здобувають учні, є, крім зазначеного визначення, передусім, рамкова освітня програма, що відповідає цій галузі освіти.

Для моніторингу підтримки розвитку природничо-наукової грамотності в школах використовують два документи, орієнтовані на умови (зокрема матеріальні) для успішного розвитку грамотності, та опитувальник для вчителів, у якому вчителі (насамперед природничих предметів, але з інтуїтивними змінами фактично будь-якого предмету) можуть знайти запитання, які важливі для успішного розвитку природничо-наукової грамотності.

У документі про оптимальне матеріальне забезпечення для розвитку природничо-наукової грамотності подано рекомендоване матеріальне забезпечення, яке створює добрі умови для вивчення природничих предметів. Школа може порівняти поданий опис із дійсною ситуацією в цій сфері та визначити пріоритети, наприклад, для поповнення відсутніх пунктів. Формуляр «Умови розвитку природничо-наукової грамотності» містить запитання щодо матеріальних, кадрових та організаційних умов розвитку природничо-наукової грамотності, зокрема опис оптимальних відповідей – тобто окреслює бажаний цільовий стан, на досягнення якого може бути спрямована школа. Формуляр «Анкета для оцінювання вчителем своєї діяльності» охоплює запитання, за допомогою яких учитель може здійснити рефлексію своєї педагогічної діяльності та задуматися про те, як співвідносяться його погляди на зміст і значення предметів, які він викладає, з поглядами учнів (у межах тематичної інспекційної роботи, орієнтованої на підтримку розвитку природничо-наукової грамотності, подібну анкету заповнюють також учні).

Два документи про умови розвитку природничо-наукової грамотності мав би заповнити представник керівництва школи з головою предметної комісії з природничих дисциплін (або з працівником школи, який виконує подібну функцію), анкету для самооцінювання повинен заповнити кожен учитель самостійно, доцільно, щоб потім усі вчителі природничих предметів спільно обговорили записані відповіді.

Умови розвитку природничо-наукової грамотності

Більша група – сегмент	Номер запитання	Назва індикатора	Стандартний стан – оцінювання – розширений текст (там, де зазначено лише „ТАК“, не пишеть нічого, навіть ТАК).	Реальний стан	
				Заповнює школа	Методична примітка
Якість кадрового забезпечення	1	Відповідна освіта вчителів (згідно із законом №563/2004 Зб. + здобута спеціальність, яку викладає)	ТАК 100 %, усі вчителі відповідають вимогам щодо кваліфікації та професіоналізму	ТАК / % вчителів із відповідною освітою / НІ, Коментар до запитання, обґрунтування стану.	Зазначте процентне співвідношення вчителів.
	2	Участь учителів у різних навчаннях, курсах, семінарах тощо в галузі природничо-наукової освіти, педагогіки/дидактики, вивчення спеціальної літератури	Протягом останніх двох років 1 курс / навчання / Ярмарок ідей учителів фізики або хімії / курси підвищення кваліфікації педагогічних працівників / спеціалізована конференція – кожен учитель природничих дисциплін	ТАК / інша частота зазначених видів діяльності / НІ, Коментар до запитання	Зазначте процентне співвідношення вчителів, які закінчили курси, також зазначте курси.
	3	Підтримка підвищення кваліфікації вчителів із боку школи		Література, журнали, оплата курсів, інше	Примітка для створення формуляра: можливість вибрати кілька відповідей + текстове поле, якщо виберуть «інше».

	4	Реалізація перевірки якості навчання в школі	ТАК – керівництво школи перевіряє якість навчання, відвідує уроки тощо	ТАК / кількість учителів, які пройшли госпітацію, із загальної кількості / НІ, Коментар до запитання	Зазначте спосіб оцінювання якості навчання та систему подальшої роботи з учителями.
	5		Принаймні на одому уроці в кожного вчителя природничих предметів протягом останнього навчального року був присутній член керівництва школи.		
	6	Існування, форма та перебіг «менторингу» (наставництва) в школі	На відкритих уроках учителя, стаж роботи якого менший ніж 3 роки, двічі протягом семестру присутній досвідченіший колега. У вчителів із більшим стажем роботи – один раз протягом семестру.	ТАК / госпітації відбувалися з іншим інтервалом / НІ, Коментар до запитання	Зазначте інформацію про систему «менторингу» та дані особи (кваліфікація), яка відвідувала відкритий урок, мету відвідин, дані вчителя, який проводив урок, та час.
Матеріально-технічні умови для реалізації демонстраційних та учнівських експериментів	7	Задовільне матеріально-технічне забезпечення для реалізації принаймні двох учнівських експериментів із кожної навчальної дисципліни Фізика, Хімія та Природознавство протягом кожного семестру вивчення цього предмету	ТАК	ТАК / задовільні з огляду на можливості школи / НІ, Коментар до запитання	Якщо часткові або відповідь НІ, зазначте, чого не вистачає.

	8	Реалізація учнівського експерименту в навчанні	ТАК (мінімальна частота: 2 експерименти з кожної навчальної дисципліни протягом семестру)	ТАК / реалізацію замінили тотожними видами роботи / НІ, усі вчителі всіх природничих предметів, Коментар до запитання	Зазначте кількість експериментів, напишіть мету, тему та коротко перебіг експерименту.
	9	Задовільне матеріально-технічне забезпечення для реалізації принаймні двох демонстраційних експериментів із кожної навчальної дисципліни Фізика, Хімія та Природознавство протягом кожного семестру вивчення цього предмету	ТАК	ТАК / задовільні з огляду на можливості школи / НІ, Коментар до запитання	Якщо часткові або відповідь НІ, зазначте, чого не вистачає.
	10	Реалізація демонстраційних експериментів у навчанні	ТАК (мінімальна частота: 2 демонстраційні експерименти з кожної дисципліни протягом семестру)	ТАК / реалізацію замінили тотожними видами роботи (наприклад, показ експерименту) / НІ у кожного вчителя усіх природничих предметів, Коментар до запитання	Зазначте кількість експериментів, напишіть мету, тему та коротко перебіг експерименту.

Матеріально-технічні умови для реалізації проектів	11	Задовільне матеріально-технічне забезпечення для реалізації принаймні одного проекту в галузі природничих наук (Людина і природа, інша освітня галузь та інші перехресні теми)	ТАК	ТАК / діяльність з елементами проекту / НІ, Коментар до запитання	Зазначте кількість, тему (теми) та реалізатора (школа/інша організація).
	12	Реалізація проекту у вивченні природничих предметів з освітньої галузі Людина і природа, іншої освітньої галузі та інших перехресних тем	ТАК (мінімальна кількість – 1 на рік)	ТАК / діяльність з елементами проекту / НІ, Коментар до запитання	Якщо частково або відповідь НІ, зазначте, чого не вистачає.
	13	Результат проекту, який відповідає вимогам щодо проектного навчання	ТАК	ТАК / НІ / Коментар до запитання	Зазначте тему (теми) проекту та опишіть результати проекту.
Матеріально-технічні умови для власного навчання в школі	14	Існування спеціалізованого кабінету для вивчення природничих предметів	ТАК	ТАК / стандартний частково обладнаний кабінет / НІ, Коментар до запитання	Конкретизуйте кабінет, предмети та рівень можливості проводити в кабінеті навчання.
	15	Навчання в класі, який ділиться на групи	ТАК	ТАК / НІ / Коментар до запитання	Поділ за рівнем або зацікавленням учнів, поділ з організаційних причин або ситуації з приміщенням.

	16	Існування захищеної шафи для зберігання хімічних речовин, лабораторного посуду / обладнання для фізичних експериментів, обладнання для біологічних експериментів	ТАК (див. Оптимальне матеріальне забезпечення)	ТАК / достатнє забезпечення допоміжним матеріалом / НІ, Коментар до запитання	Конкретизуйте кабінет, предмети та рівень можливості проводити в кабінеті навчання.
	17	Задовільні матеріально-технічні умови для реалізації вивчення природничих предметів	ТАК – див. документ Оптимальне матеріальне забезпечення	ТАК / НІ	
	18			Вкажіть, чого не вистачає, а що є у надлишку	
	19	Оновлення чи поповнення обладнання для реалізації вивчення природничих предметів	ТАК	ТАК / недостатньо / НІ, Коментар до запитання	Зазначте новий/виведений з ладу/замінений допоміжний матеріал та дату.
	20	Використання матеріально-технічного забезпечення в навчанні	ТАК	ТАК / обладнання використовується частково / НІ, Коментар до запитання	Зазначте конкретну тему, спосіб використання.
	21	Якість дидактичних матеріалів, які використовуються в навчанні	ТАК – див. індикатор Якість дидактичних матеріалів	ТАК / частково виконані критерії / НІ, Коментар до запитання	У зв'язку з індикатором Якість тестів – Різноманітна палітра завдань і результатів різних видів роботи протягом семестру – учитель надає інспектору портфоліо тестів, письмових робіт,

					комплексних вправ, робочих аркушів із завданнями, завдань на лабораторні роботи, дослідних робіт тощо.
	22	Кількість уроків (на тиждень), на яких можуть досягнути цілей природничо-наукової грамотності	Мінімум, передбачений рамковою освітньою програмою, та додані додаткові години	ТАК / НІ / Коментар до запитання	Зазначте конкретні предмети, кількість годин та використання додаткових годин.
Матеріально-технічні умови для власного навчання в школі	23	Вибіркові предмети, у яких розвинута природничо-наукова грамотність	ТАК – учні можуть обрати вибірковий природничий предмет	ТАК / НІ / Коментар до запитання	Зазначте конкретний предмет та його спрямування.
	24	Заняття за інтересами в школі та поза її межами	ТАК – школа пропонує учням можливість вибрати заняття за інтересами в природничо-науковій галузі або співпрацює з установами, які пропонують таку програму	ТАК / НІ / Коментар до запитання	Зазначте назву занять за інтересами або ж кількість учнів, які їх відвідують, і хто проводить ці заняття – школа чи інший суб'єкт.
	25	Залучення учнів до олімпіад та інших змагань	ТАК – учні беруть участь в олімпіадах із фізики, хімії, природознавства та географії	ТАК / НІ / Коментар до запитання	Зазначте олімпіади та кількість учасників або ж успішність.

	26	Доступність ІКТ-підтримки для вивчення природничих предметів	ТАК – доступний комп’ютер або інший засіб ІКТ, підключений до проектора, учитель має можливість працювати з інтерактивною дошкою (SW також містить матеріали для вивчення природничих предметів), учитель використовує комп’ютерний клас або планує роботу з використанням власних пристроїв учнів (BYOD)	ТАК / обладнання доступне лише в іншому кабінеті / НІ, Коментар до запитання	Якщо частково, зазначте конкретне доступне обладнання.
	27	Використання ІКТ у вивченні природничих предметів	ТАК – доступні засоби ІКТ використовують у вивченні природничих предметів	ТАК / використовують інші тотожні засоби (моделі, симуляція)/ НІ, Коментар до запитання	Зазначте предмет, тему і конкретні види роботи, виконані з використанням ІКТ.
Матеріально-технічні умови для реалізації навчання поза межами школи	28	Задовільні матеріально-технічні умови для реалізації навчання поза межами школи (екскурсії, польові дослідження, відвідування тематичної програми, виставки тощо)	ТАК (мінімальна кількість – 1 захід на рік)	ТАК / учні організовують позашкільні заходи самі з сім’єю, школа їх підтримує / НІ, Коментар до запитання	Зазначте тему, кількість та місце проведення.

Інше	29	Залучення організацій та фірм у населеному пункті до діяльності школи у сфері розвитку ПГ у межах мережі (лекції, спільні проекти тощо). Співпраця школи з іншими учасниками з метою розвитку ПГ (проекти з іншими школами, співпраця з муніципалітетом, науковими центрами, некомерційними організаціями, фірмами тощо).		Коментар до запитання	
------	----	---	--	-----------------------	--

Анкета для оцінювання вчителем своєї діяльності

Клас, у якому відбувалася госпітація:

Вибір предмета:

Стать:

• Чи цікавить, на Вашу думку, учнів Ваш предмет?

- ☐ Майже зовсім їх не цікавить.
- ☐ Цікавить тільки кількох учнів у класі.
- ☐ Цікавить більшість учнів у класі.
- ☐ Цікавить майже всіх учнів у класі.

• Яке твердження, на Вашу думку, найбільше відповідає тому, що Ваші учні думають про Ваш предмет?

- ☐ Я вважаю цей предмет важливим для свого особистого розвитку та для розвитку суспільства.
- ☐ Я вважаю цей предмет важливим для розвитку суспільства.
- ☐ Цей предмет слід скасувати, я не вважаю його важливим.

• У кожній наступній ситуації оцініть та виберіть, як часто вони трапляються у Вашому викладанні протягом навчального року. Позначте в кожному пункті один варіант, який найбільше відповідає дійсності.

виберіть у кожному:

- Диктую факти, визначення та правила, а учні записують.
☐ майже на кожному уроці ☐ приблизно на половині уроків ☐ лиш інколи ☐ ніколи
- Використовую ІКТ (наприклад, інтерактивну дошку, комп'ютер), коли пояснюю матеріал.
☐ майже на кожному уроці ☐ приблизно на половині уроків ☐ лиш інколи ☐ ніколи
- Разом з учнями читаємо підручник або інші друковані матеріали.
☐ майже на кожному уроці ☐ приблизно на половині уроків ☐ лиш інколи ☐ ніколи
- Учні самі виписують із підручника або іншого друкованого матеріалу.
☐ майже на кожному уроці ☐ приблизно на половині уроків ☐ лиш інколи ☐ ніколи
- Учні самі шукають власні рішення заданих проблем та завдань.
☐ майже на кожному уроці ☐ приблизно на половині уроків ☐ лиш інколи ☐ ніколи
- Учні працюють у групах над спільними завданнями.
☐ майже на кожному уроці ☐ приблизно на половині уроків ☐ лиш інколи ☐ ніколи
- Учні працюють з інтернетом або комп'ютерними навчальними програмами.
☐ майже на кожному уроці ☐ приблизно на половині уроків ☐ лиш інколи ☐ ніколи
- Учні висловлюють свої ідеї та разом їх обговорюють.
☐ майже на кожному уроці ☐ приблизно на половині уроків ☐ лиш інколи ☐ ніколи
- Проводжу демонстраційний експеримент.
☐ майже на кожному уроці ☐ приблизно на половині уроків ☐ лиш інколи ☐ ніколи
- Учні самі пропонують та готують експеримент, спостереження або польову роботу.
☐ майже на кожному уроці ☐ приблизно на половині уроків ☐ лиш інколи ☐ ніколи

- ☐ майже на кожному уроці ☐ приблизно на половині уроків ☐ лиш інколи ☐ ніколи
- *Учні самі проводять спостереження, експеримент або польову роботу.*
- ☐ майже на кожному уроці ☐ приблизно на половині уроків ☐ лиш інколи ☐ ніколи
- *Учні в групах проводять спостереження, експеримент або польову роботу.*
- ☐ майже на кожному уроці ☐ приблизно на половині уроків ☐ лиш інколи ☐ ніколи

- **У кожному твердженні виберіть відповідь, яка показує, наскільки твердження є чинним щодо Вашого предмету для більшості учнів класу.**
 - *Мої учні розуміють те, чого їх навчаю (частка навчального матеріалу).*

☐ все ☐ приблизно три четвертих ☐ приблизно половину
☐ приблизно одну четверту ☐ майже нічого
 - *Завдання, які робимо на уроках, мої учні можуть зробити самостійно (частка завдань).*

☐ завжди ☐ приблизно три четвертих ☐ приблизно половину
☐ приблизно одну четверту ☐ майже жодного
 - *Мої учні можуть зробити домашнє завдання (частка завдань).*

☐ завжди ☐ приблизно три четвертих ☐ приблизно половину
☐ приблизно одну четверту ☐ майже жодного
 - *Мої учні справляються з лабораторними роботами (частка робіт).*

☐ завжди ☐ приблизно з трьома четвертими ☐ приблизно з половиною
☐ приблизно з одною четвертою ☐ майже з жодною
 - *Мої учні справляються з польовими роботами (частка робіт).*

☐ завжди ☐ приблизно з трьома четвертими ☐ приблизно з половиною
☐ приблизно з одною четвертою ☐ майже з жодною
- **Якщо Ваші учні не можуть дати ради з навчальним матеріалом, що, на Вашу думку, вони зазвичай роблять ?**
 - Не роблять нічого.
 - Просять допомоги вчителя.
 - Просять допомоги однокласників.
 - Просять допомоги батьків.
 - Просять допомоги рідного брата чи сестри.
 - Заглядають у підручник.
 - Шукають в інтернеті.
 - Не маю уявлення про те, що вони роблять.

Оптимальне матеріальне забезпечення для розвитку природничо-наукової грамотності

Оптимальне матеріальне забезпечення – це огляд навчальних (дидактичних) допоміжних матеріалів, дидактичної техніки та учнівських допоміжних матеріалів, які у вивченні природничих предметів дозволяють розвивати природничо-наукову грамотність учнів у бажаному напрямку.

Початкова освіта (1-5 класи):

Навчальні (дидактичні) допоміжні матеріали

- основні засоби для простих вимірювань та спостереження, які проводить учитель (вимірювачі довжини, об'єму, ваги, основна лабораторна техніка для демонстраційних експериментів тощо)
- природні продукти, препарати, вироби
- моделі (статичні або динамічні), пов'язані з навчальним матеріалом
- символічні зображення – карти, креслення, схеми
- література – підручники, енциклопедії, книги, веб-посилання

Дидактична техніка

- аудіовізуальна техніка – інтерактивні дошки з програмами для викладання природничих дисциплін, ПК із програмами для викладання природничих дисциплін, DVD, системи для відтворення звукозаписів
- системи зворотного зв'язку – інтерактивні дошки з програмами для оцінювання природничих знань учнів, ПК із програмами для оцінювання природничих знань учнів, відеокамера

Учнівські допоміжні матеріали

- дидактичні матеріали для самостійної роботи учнів (наприклад, навчальні тексти, робочі аркуші із завданнями, робочі зошити, навчальні завдання)
- основні засоби для простих вимірювань та спостереження (наприклад, вимірювачі довжини, об'єму, ваги, лупи)

Базова середня освіта (6-9 класи):

Навчальні (дидактичні) допоміжні матеріали

- основні засоби для реалізації демонстраційних експериментів (вимірювачі довжини, об'єму, основна лабораторна техніка або ж цифрові технології)
- навчальні допоміжні засоби для польових робіт з метою демонстрації
- природні продукти, препарати, вироби
- моделі (статичні або динамічні), пов'язані з розглянутим навчальним матеріалом
- символічні зображення – карти, креслення, діаграми, таблиці, схеми

- література – підручники, енциклопедії, книги, веб-посилання (бази даних), довідники-визначники

Дидактична техніка

- аудіовізуальна техніка – інтерактивні дошки з програмами для викладання природничих дисциплін (наприклад, ПК із програмами-редакторами зразків, розрахунками), DVD, системи для відтворення звукозаписів
- системи зворотного зв'язку – інтерактивні дошки з програмами для оцінювання природничих знань учнів, ПК із програмами для оцінювання природничих знань учнів, відеокамера

Учнівські допоміжні матеріали

- дидактичні матеріали для самостійної роботи учнів (наприклад, навчальні тексти, робочі аркуші із завданнями, робочі зошити, навчальні завдання)
- основні засоби для самостійного проведення експериментів (наприклад, основна лабораторна техніка, мікроскопи)
- основні засоби для самостійної польової роботи (наприклад, набори для проведення польових досліджень)
- доступ до комп'ютерних технологій для опрацювання протоколів учнівських експериментів, презентацій

Інше матеріальне забезпечення

- окремий спеціалізований кабінет для викладання одного чи кількох предметів (наприклад, спільний кабінет хімії, фізики та природознавства), у цьому кабінеті мають бути лабораторні меблі (бажано з підключенням до електромережі, газу, води та водостоку), якщо немає газопостачання, тоді газовий (бутановий) пальник або спиртовий пальник, меблі для зберігання лабораторних матеріалів, захисні засоби для безпечного проведення експериментів, витяжка або мобільні витяжні установки тощо. Кабінет також обладнаний наборами для шкільних експериментів та лабораторними приладами (ваги, мультиметри, мікроскопи тощо).

Рекомендація: ми рекомендуємо школам створювати список наявного **основного обладнання** та список **ідеального обладнання**, яке вчителі хотіли б використовувати для розвитку природничо-наукової грамотності учнів.

4.4 Мовна грамотність

Мовну грамотність визначають як здатність і вміння спілкуватися та діяти як рідною, так і іншою мовою (або ж іншими мовами). Це є базовою передумовою для розвитку всіх інших видів грамотності. Отже, визначення мовної грамотності є родовим поняттям (а) мовної грамотності в іноземних мовах та (б) читачької грамотності, причому цей матеріал акцентує на першій із зазначених сфер – мовній грамотності в іноземних мовах. Базовою змістовою рамкою для знань та навичок, які здобувають учні, є передусім рамкова освітня програма (напрямок Мова та мовна комунікація – Іноземна мова), що відповідає цій галузі освіти.

Опитувальник із мовної грамотності для вчителів

Опитувальники для вчителів іноземних мов та директорів шкіл відстежують вибрані основні індикатори, необхідні для успішного розвитку мовної грамотності учнів, – матеріально-технічну базу та кадрове забезпечення, ключові ознаки успішного навчання та його спрямованості. Для використання у школах важливим є опис трьох базових рівнів можливого наповнення індикатора: вони дозволяють порівняти реальний стан школи із зовнішнім стандартом та визначити сфери, у яких школа поки не досягає виняткового рівня в межах визначеного кола індикаторів.

Найкращим способом використання є заповнення опитувальника для вчителів кожним учителем іноземної мови в школі та опитувальника для директорів членом керівництва школи. На основі опису рівня кожного індикатора кожен респондент має висловити свою думку щодо рівня наповнення окремих індикаторів. Під час подальшого спільного обговорення респонденти можуть дійти до спільної думки щодо стану школи у сфері розвитку мовної грамотності і визначити пріоритети та цілі, спрямовані на покращення поточного стану.

Матеріально-технічні умови навчання (розвиток мовної грамотності)

Комплекти підручників та інші матеріали для навчання іноземних мов

МІНІМАЛЬНИЙ РІВЕНЬ – для навчання іноземних мов школа використовує підручник з іноземної мови, який відповідає віку учнів, однак уже застарілий.

СТАНДАРТНИЙ РІВЕНЬ – для навчання всіх іноземних мов школа використовує комплект підручників з іноземної мови, який відповідає віку учнів; на уроках учні використовують двомовні словники.

ВИНЯТКОВИЙ РІВЕНЬ – для навчання всіх іноземних мов школа використовує комплект підручників з іноземної мови, який відповідає віку учнів, цей комплект доповнює електронний підручник; учні використовують додаткові матеріали, наприклад, із кабінету іноземних мов під час уроків та для самостійного навчання; школа регулярно оновлює фонд підручників з іноземних мов для того, щоб забезпечити розвиток мовної грамотності.

Позначте одну відповідь.

- Мінімальний рівень
- Стандартний рівень
- Винятковий рівень

Забезпечення доступу учнів до інтернету під час вивчення іноземних мов та при виконанні інших завдань, які пов'язані із навчанням

МІНІМАЛЬНИЙ РІВЕНЬ – школа забезпечує учням доступ до інтернету під час навчання на обмеженій кількості комп'ютерів.

СТАНДАРТНИЙ РІВЕНЬ – школа забезпечує доступ до інтернету під час навчання всім учням.

ВИНЯТКОВИЙ РІВЕНЬ – школа забезпечує всім учням доступ до інтернету під час навчання та після нього.

Позначте одну відповідь.

- Мінімальний рівень
- Стандартний рівень

- Винятковий рівень

Забезпечення інтерактивними медіа та ІКТ для навчання іноземних мов

МІНІМАЛЬНИЙ РІВЕНЬ – школа використовує інтерактивні медіа для навчання іноземних мов.

СТАНДАРТНИЙ РІВЕНЬ – школа використовує інтерактивні медіа, зокрема електронні підручники, для навчання всіх іноземних мов. Школа підтримує використання інтерактивних медіа учнями зі спеціальними освітніми потребами та особливо обдарованих.

ВИНЯТКОВИЙ РІВЕНЬ – школа використовує комплекс підручників, доповнений електронним підручником; розвиток мовної грамотності тісно пов'язаний із розвитком комп'ютерної грамотності, вони взаємообумовлені. Шкільна освітня програма містить концепцію взаємозалежного розвитку обох видів грамотності. Школа підтримує використання інтерактивних медіа учнями з зі спеціальними освітніми потребами та особливо обдарованих. Учень має можливість для самостійного навчання взяти в тимчасове користування вибраний носій (наприклад, планшет).

Позначте одну відповідь.

- Мінімальний рівень
- Стандартний рівень
- Винятковий рівень

Забезпечення матеріально-технічної бази для підтримки розвитку мовної грамотності (кабінет іноземних мов, лінгафонний кабінет / лінгафонні кабінети та бібліотека літератури іноземними мовами для учнів)

МІНІМАЛЬНИЙ РІВЕНЬ – школа виділила приміщення для матеріалів для навчання іноземних мов.

СТАНДАРТНИЙ РІВЕНЬ – школа виділила приміщення для кабінету іноземних мов, учителі іноземних мов його разом доповнюють та використовують. У школі створено лінгафонний кабінет, обладнаний необхідними технологіями (ПК, проектор, динаміки, навушники тощо).

ВИНЯТКОВИЙ РІВЕНЬ – школа виділила приміщення для кабінету іноземних мов, учителі іноземних мов його разом доповнюють та використовують; учні використовують матеріали з кабінету під час уроків та для самостійного навчання. У школі створені два або більше лінгафонні кабінети. У шкільній бібліотеці створено відділ літератури іноземними мовами.

Позначте одну відповідь.

- Мінімальний рівень
- Стандартний рівень
- Винятковий рівень

Загальні ознаки навчання – розвиток мовної грамотності

Застосування методів, які сприяють багатомовності / полегшують вивчення кількох мов

МІНІМАЛЬНИЙ РІВЕНЬ – школа заявляє в шкільній освітній програмі про застосування методів, які сприяють багатомовності / полегшують вивчення кількох

мов, однак у самому навчанні індикатор не проявляється жодним чином, учнів не ведуть до наповнення цього індикатора, учитель не спирається на знання та навички, які здобув учень при вивченні іншої іноземної мови, не акцентує на багатомовній дійсності, мовних структурах та аналогії чи відмінності інших іноземних мов.

СТАНДАРТНИЙ РІВЕНЬ – школа включила в шкільну навчальну програму застосування методів, які сприяють багатомовності/ полегшують вивчення кількох мов, однак учнів ведуть до наповнення цього індикатора лише спорадично, учитель не виявляє значного зацікавлення знаннями і навичками, які здобув учень при вивченні іншої іноземної мови, акцентує лише в окремих випадках на багатомовній дійсності, мовних структурах та аналогії чи відмінності інших іноземних мов, учні не звикли до таких форм і методів роботи. До стандартного рівня можна віднести і ситуацію, коли багатомовність не включена до шкільної навчальної програми, проте вчитель веде своїх учнів до наповнення цього індикатора.

ВИНЯТКОВИЙ РІВЕНЬ – школа включила в шкільну освітню програму застосування методів, які сприяють багатомовності / полегшують вивчення кількох мов, учнів систематично ведуть до наповнення цього індикатора, учитель використовує знання та навички, які здобув учень при вивченні іншої іноземної мови, учитель акцентує на багатомовній дійсності, мовних структурах та аналогії чи відмінності інших іноземних мов, учні звикли до таких форм і методів роботи.

Позначте одну відповідь.

- Мінімальний рівень
- Стандартний рівень
- Винятковий рівень

Розвиток міжкультурної комунікативної компетенції

МІНІМАЛЬНИЙ РІВЕНЬ – школа підкреслює розвиток міжкультурної комунікативної компетенції в шкільній освітній програмі, однак у самому навчанні індикатор не проявляється жодним чином, учнів не ведуть до наповнення цього індикатора, учитель не використовує жодним чином культурний фон, який несе з собою цільова мова, не спирається на нього, не наголошує на відмінностях між цими культурами.

СТАНДАРТНИЙ РІВЕНЬ – школа підкреслює розвиток міжкультурної комунікативної компетенції в шкільній освітній програмі, однак у самому навчанні індикатор проявляється лише спорадично, учнів систематично не ведуть до наповнення цього індикатора, учитель використовує культурний фон, який несе зі собою цільова мова, лише в окремих випадках, не наголошує на відмінностях між цими культурами.

ВИНЯТКОВИЙ РІВЕНЬ – школа підкреслює розвиток міжкультурної комунікативної компетенції в шкільній освітній програмі, при навчанні індикатор систематично розвивають, учитель навмисне створює ситуації, у яких може розвинути міжкультурна комунікативна компетенція, учнів систематично ведуть до наповнення цього індикатора, учитель послідовно використовує культурний фон, який несе з собою цільова мова, навмисне наголошує на відмінностях між цими культурами.

Позначте одну відповідь.

- Мінімальний рівень
- Стандартний рівень
- Винятковий рівень

Застосування додаткових автентичних матеріалів іноземними мовами (тексти, аудіозаписи)

МІНІМАЛЬНИЙ РІВЕНЬ – шкільна освітня програма містить інформацію про використання автентичних текстів та методи роботи з ними; у самому навчанні автентичні тексти, крім окремих випадків, не з’являються.

СТАНДАРТНИЙ РІВЕНЬ – шкільна освітня програма містить інформацію про використання автентичних текстів та методи роботи з ними; у навчанні вчитель ініціює роботу з автентичним текстом.

ВИНЯТКОВИЙ РІВЕНЬ – шкільна освітня програма містить інформацію про використання автентичних текстів та методи роботи з ними; у навчанні вчитель ініціює роботу з автентичним текстом. Учні почергово презентують свої виступи про самостійно прочитані автентичні тексти. Концепцію залучення автентичних текстів до навчання розробила та оновлює предметна комісія або методичне об’єднання. Залучення автентичних текстів до навчання здійснюється відповідно до розвитку читацької грамотності. Шкільна освітня програма містить конкретні пропозиції щодо взаємозалежного розвитку цих видів грамотності.

Позначте одну відповідь.

- Мінімальний рівень
- Стандартний рівень
- Винятковий рівень

Використання відповідних комплектів підручників та інших матеріалів

МІНІМАЛЬНИЙ РІВЕНЬ – для навчання іноземних мов школа використовує підручник з іноземної мови, який відповідає віку учнів, однак уже застарілий.

СТАНДАРТНИЙ РІВЕНЬ – для навчання всіх іноземних мов школа використовує комплект підручників з іноземної мови, який відповідає віку учнів; на уроках учні використовують двомовні словники.

ВИНЯТКОВИЙ РІВЕНЬ – для навчання всіх іноземних мов школа використовує комплект підручників з іноземної мови, який відповідає віку учнів, цей комплект доповнює електронний підручник; учні використовують додаткові та допоміжні мовні матеріали, наприклад, із спеціалізованого кабінету, під час уроків та для самостійного навчання; школа регулярно оновлює фонд підручників з іноземних мов для того, щоб забезпечити розвиток мовної грамотності.

Позначте одну відповідь.

- Мінімальний рівень
- Стандартний рівень
- Винятковий рівень

Використання інтерактивних медіа та ІКТ у навчанні

МІНІМАЛЬНИЙ РІВЕНЬ – школа використовує в навчанні іноземних мов інтернет.

СТАНДАРТНИЙ РІВЕНЬ – учень використовує в навчанні першої та наступних іноземних мов інтерактивні медіа, зокрема електронні підручники. Школа підтримує використання інтерактивних медіа учнями з зі спеціальними освітніми потребами та особливо обдарованих.

ВИНЯТКОВИЙ РІВЕНЬ – учень використовує комплекс підручників, доповнений електронним підручником; розвиток мовної грамотності тісно пов’язаний із розвитком

комп'ютерної грамотності, вони взаємообумовлені. Шкільна освітня програма містить концепцію взаємозалежного розвитку обох видів грамотності. Школа підтримує використання інтерактивних медіа учнями з зі спеціальними освітніми потребами та особливо обдарованих.

Позначте одну відповідь.

- Мінімальний рівень
- Стандартний рівень
- Винятковий рівень

Відповідність дидактичних допоміжних матеріалів цілям навчання

МІНІМАЛЬНИЙ РІВЕНЬ – учень використовує для свого навчання двомовний словник у друкованій або інтернет-версії, однак має проблеми з ефективним використанням.

СТАНДАРТНИЙ РІВЕНЬ – учень має досвід використання словника в картинках, одномовного або двомовного словника в друкованій або інтернет-версії у своєму навчанні. Школа підтримує використання дидактичних допоміжних матеріалів учнями зі спеціальними освітніми потребами та учнями, які мають труднощі в навчанні.

ВИНЯТКОВИЙ РІВЕНЬ – учень має досвід використання словника в картинках, одномовного або двомовного словника в друкованій або інтернет-версії у своєму навчанні. Школа підтримує використання дидактичних допоміжних матеріалів учнями зі спеціальними освітніми потребами та учнями, які мають труднощі в навчанні. Розвиток мовної грамотності за допомогою дидактичних матеріалів у школі тісно пов'язаний із розвитком читацької та комп'ютерної грамотності, вони взаємообумовлені. Шкільна освітня програма містить концепцію взаємозалежного розвитку цих видів грамотності.

Позначте одну відповідь.

- Мінімальний рівень
- Стандартний рівень
- Винятковий рівень

Проведення уроку цільовою мовою

МІНІМАЛЬНИЙ РІВЕНЬ – школа підкреслює проведення уроку цільовою мовою в шкільній освітній програмі, проте вчитель та учні для комунікації в навчанні зазвичай використовують мову-посередник, навіть тоді, коли вони можуть використовувати цільову мову.

СТАНДАРТНИЙ РІВЕНЬ – школа підкреслює проведення уроку цільовою мовою в шкільній освітній програмі, учитель та учні її використовують для комунікації в навчанні, проте часто виникають ситуації, коли використовують мову-посередник без вагомих підстав.

ВИНЯТКОВИЙ РІВЕНЬ – школа підкреслює проведення уроку цільовою мовою в шкільній освітній програмі, учитель та учні її зазвичай використовують для комунікації в навчанні, вони до неї звикли, мову-посередник (тобто здебільшого чеську мову) використовують тільки тоді, коли на це є вагомі підстави.

Позначте одну відповідь.

- Мінімальний рівень
- Стандартний рівень

- Винятковий рівень

Проектний метод як складова навчання іноземної мови

МІНІМАЛЬНИЙ РІВЕНЬ – школа включила вимогу до проектного навчання або принаймні його елементів у шкільну освітню програму, але в самому навчанні індикатор не проявляється жодним чином, учитель не включає в навчальний процес ні метод проектів, ні його елементи.

СТАНДАРТНИЙ РІВЕНЬ – школа включила вимогу до проектного навчання або його елементів у шкільну освітню програму, учитель включає в навчальний процес елементи методу проектів в окремих випадках, проте учні не звикли таким способом систематично працювати.

ВИНЯТКОВИЙ РІВЕНЬ – школа включила вимогу до проектного навчання або його елементів у шкільну освітню програму, застосовує його не лише в контексті міждисциплінарних відносин та днів проектів, але елементи методу проектів простежуються в навчанні окремих предметів, учитель систематично включає їх у навчальний процес, учні звикли таким способом систематично працювати, вони співпрацюють у розв’язанні проблем, вміють шукати інформацію.

Позначте одну відповідь.

- Мінімальний рівень
- Стандартний рівень
- Винятковий рівень

Участь школи у міжнародних проектах

МІНІМАЛЬНИЙ РІВЕНЬ – школа формально підтримує участь педагогів та учнів у проектах, спрямованих на використання іноземних мов; сьогодні школа не бере участі в жодному проекті; учні не звикли співпрацювати над проектом.

СТАНДАРТНИЙ РІВЕНЬ – школа зараз бере участь у проекті, спрямованому на використання іноземних мов; проекти закріплені в шкільній освітній програмі, у процесі навчання вчитель словами звертає увагу на зв’язок проекту, змісту навчання або ж позашкільних заходів, вибрані учні співпрацюють над проектом.

ВИНЯТКОВИЙ РІВЕНЬ – школа зараз бере участь у проекті, спрямованому на використання іноземних мов; інші подальші проекти закріплені в шкільній освітній програмі, керівництво школи надає адміністративну підтримку членам проектної групи; учитель створює ситуації під час навчання, які потребують використання досвіду учня в проекті; учні звикли над проектом працювати.

Позначте одну відповідь.

- Мінімальний рівень
- Стандартний рівень
- Винятковий рівень

Участь школи в партнерських програмах та проектах на міжнародному рівні

МІНІМАЛЬНИЙ РІВЕНЬ – школа формально підтримує участь педагогів та учнів у проектах, спрямованих на використання іноземних мов, або програмах обміну із закладами-партнерами за кордоном, сьогодні школа не бере участі в жодній партнерській програмі чи проекті.

СТАНДАРТНИЙ РІВЕНЬ – школа має партнерські відносини з іноземною школою подібного типу; школа зараз бере участь у проекті, спрямованому на використання іноземних мов; проекти закріплені в шкільній освітній програмі, у процесі навчання вчитель словами звертає увагу на зв'язок проекту, змісту навчання або ж позашкільних заходів, вибрані учні беруть участь у програмі обміну за кордоном або співпрацюють над проектом.

ВИНЯТКОВИЙ РІВЕНЬ – школа має довгострокові партнерські відносини з іноземною школою подібного типу; школа зараз бере участь у проекті, спрямованому на використання іноземних мов; інші подальші проекти закріплені в шкільній освітній програмі, керівництво школи надає необхідну підтримку членам проектної групи; учитель створює ситуації під час навчання, які потребують використання досвіду учня в проекті; більша частина учнів школи їздить за програмами обміну з іноземним закладом-партнером; більша частина учнів школи співпрацює над проектом; учні звикли над проектом працювати.

Позначте одну відповідь.

- Мінімальний рівень
- Стандартний рівень
- Винятковий рівень

Діяльність учня

Учень може взяти участь у міжнародних іспитах з іноземних мов

МІНІМАЛЬНИЙ РІВЕНЬ – складовою шкільної освітньої програми є інформація про можливі міжнародні іспити для різних рівнів володіння першою та другою іноземними мовами.

СТАНДАРТНИЙ РІВЕНЬ – складовою шкільної освітньої програми є інформація про можливі міжнародні іспити для різних рівнів володіння першою та другою іноземними мовами. Педагоги мотивують учнів складати ці іспити, наприклад, імітуючи такий іспит.

ВИНЯТКОВИЙ РІВЕНЬ – складовою шкільної освітньої програми є інформація про можливі міжнародні іспити для різних рівнів володіння першою та другою іноземними мовами. Педагоги мотивують учнів складати ці іспити, наприклад, імітуючи такий іспит. Школа має право (і у співпраці з міжнародною організацією) проводити мовні іспити, визнані на міжнародному рівні.

Позначте одну відповідь.

- Мінімальний рівень
- Стандартний рівень
- Винятковий рівень

Учень може взяти участь у національному чи міжнародному проектах

МІНІМАЛЬНИЙ РІВЕНЬ – школа та вчитель формально підтримують залучення учнів до проектів, спрямованих на використання іноземних мов, або програм обміну із закладами-партнерами за кордоном, однак школа не брала і не бере участі в жодному проекті чи партнерській програмі, та учень до жодного проекту не залучений.

СТАНДАРТНИЙ РІВЕНЬ – школа має партнерські відносини з іноземною школою подібного типу, учень зараз бере участь у проекті чи партнерській програмі; проекти

закріплені в шкільній освітній програмі; у процесі навчання вчитель словами звертає увагу на зв'язок проекту та змісту навчання; учні долучаються до проекту, беруть участь у програмі обміну за кордоном.

ВИНЯТКОВИЙ РІВЕНЬ – школа зараз бере участь у проекті, спрямованому на використання іноземних мов, має довгострокові партнерські відносини з іноземною школою подібного типу, а учень долучається до цих видів роботи; інші подальші проекти закріплені в шкільній освітній програмі; учитель створює ситуації під час навчання, які потребують використання досвіду учня в проекті; більша частина учнів школи їздить за програмами обміну з іноземним закладом-партнером; більша частина учнів школи співпрацює над проектом; учні звикли над проектом працювати.

Позначте одну відповідь.

- Мінімальний рівень
- Стандартний рівень
- Винятковий рівень

Результати розвитку мовної грамотності

Виважений розвиток рецептивних і продуктивних мовленнєвих навичок

МІНІМАЛЬНИЙ РІВЕНЬ – школа підкреслює рецептивне засвоєння іноземної мови та його використання (розвиток усіх мовленнєвих навичок, тобто аудіювання, говоріння, читання, письмо) в шкільній освітній програмі, проте вчитель у навчанні не використовує методи та форми навчання, спрямовані на їхнє засвоєння, не працює з сучасними дидактичними посібниками, які тренують ці мовленнєві навички, учнів не спонукають до засвоєння цих навичок.

СТАНДАРТНИЙ РІВЕНЬ – школа підкреслює рецептивне засвоєння іноземної мови та його використання (розвиток усіх мовленнєвих навичок, тобто аудіювання, говоріння, читання, письмо) в шкільній освітній програмі, проте вчитель, незважаючи на те, що працює із сучасними дидактичними посібниками, у навчанні лише спорадично використовує методи та форми навчання, спрямовані на їхнє засвоєння, або переважає тільки рецептивне засвоєння мови чи одна з мовленнєвих навичок.

ВИНЯТКОВИЙ РІВЕНЬ – школа підкреслює рецептивне засвоєння іноземної мови та його використання (розвиток усіх мовленнєвих навичок, тобто аудіювання, говоріння, читання, письмо) в шкільній освітній програмі, учитель працює із сучасними методичними посібниками і систематично використовує методи та форми навчання, спрямовані на їхнє засвоєння, учні звикли до такого методу роботи, мовленнєві навички рівномірно представлені в навчанні.

Позначте одну відповідь.

- Мінімальний рівень
- Стандартний рівень
- Винятковий рівень

Розвиток знань

Оцінювання успішності/неуспішності учнів та результатів навчання в навчанні іноземних мов на ключових етапах освіти

МІНІМАЛЬНИЙ РІВЕНЬ – на практиці індикатор жодним чином не проявляється, керівництво школи не проводить оцінювання навчання іноземних мов.

СТАНДАРТНИЙ РІВЕНЬ – керівництво школи оцінює навчання іноземних мов, проте це оцінювання не відбувається систематично на ключових етапах початкової освіти та в останньому класі середньої школи.

ВИНЯТКОВИЙ РІВЕНЬ – керівництво школи оцінює навчання іноземних мов, це оцінювання відбувається на ключових етапах початкової освіти та в останньому класі середньої школи регулярно; учні, їхні викладачі та батьки знайомі з його результатами.

Позначте одну відповідь.

- Мінімальний рівень
- Стандартний рівень
- Винятковий рівень

Використання внутрішніх та зовнішніх інструментів оцінювання для визначення досягнутого рівня мовної грамотності в іноземних мовах на ключових етапах освіти

МІНІМАЛЬНИЙ РІВЕНЬ – дані про використання внутрішніх та зовнішніх інструментів для визначення досягнутого рівня мовної грамотності в іноземних мовах на ключових етапах освіти¹⁴ зазначені в шкільній освітній програмі, однак на практиці індикатор жодним чином не проявляється, керівництво школи не проводить оцінювання навчання іноземних мов.

СТАНДАРТНИЙ РІВЕНЬ – дані про використання внутрішніх та зовнішніх інструментів для визначення досягнутого рівня мовної грамотності в іноземних мовах на ключових етапах освіти зазначені у шкільній освітній програмі, керівництво школи оцінює навчання іноземних мов, проте це оцінювання не відбувається систематично.

ВИНЯТКОВИЙ РІВЕНЬ – дані про використання внутрішніх та зовнішніх інструментів для визначення досягнутого рівня мовної грамотності в іноземних мовах на ключових етапах освіти зазначені в шкільній освітній програмі, керівництво школи оцінює навчання іноземних мов, це оцінювання відбувається регулярно за обома ключовими етапами освіти, учні, їхні викладачі та батьки знайомі з його результатами.

Позначте одну відповідь.

- Мінімальний рівень
- Стандартний рівень
- Винятковий рівень

Частка учнів, які склали міжнародний іспит з іноземної мови, брали участь в олімпіаді іноземною мовою, національному чи міжнародному проектах тощо

МІНІМАЛЬНИЙ РІВЕНЬ – дані про можливість скласти міжнародний іспит з іноземної мови, взяти участь в олімпіаді іноземною мовою, національному або міжнародному проектах тощо зазначені в шкільній освітній програмі, однак на практиці індикатор жодним чином не проявляється, учні не мотивовані наповнювати індикатор, кількість учнів, які складають міжнародні іспити, беруть участь в олімпіадах чи міжнародних проектах, незначна.

¹⁴ Часові рамки, для яких у рамочних навчальних програмах сформульовано очікувані результати навчання. Йдеться, наприклад, про закінчення дошкільної освіти, 3-го, 5-го та 9 класів базової школи.

СТАНДАРТНИЙ РІВЕНЬ – дані про можливість скласти міжнародний іспит з іноземної мови, взяти участь в олімпіаді іноземною мовою, національному або міжнародному проектах тощо зазначені в шкільній освітній програмі, незважаючи на те, що учнів спонукають до здачі міжнародних іспитів, участі в олімпіадах чи міжнародних проектах, проте не систематично, лише незначна кількість учнів бере в них участь.

ВИНЯТКОВИЙ РІВЕНЬ – дані про можливість скласти міжнародний іспит з іноземної мови, взяти участь в олімпіаді іноземною мовою, національному або міжнародному проектах тощо зазначені в шкільній освітній програмі, учнів систематично спонукають та мотивують до здачі міжнародних іспитів, участі в олімпіадах чи міжнародних проектах, значна кількість учнів бере в них участь, школа оприлюднює інформацію про кількість учнів, які склали міжнародний іспит з іноземної мови, взяли участь в олімпіаді іноземною мовою або в національному чи міжнародному проектах.

Позначте одну відповідь.

- Мінімальний рівень
- Стандартний рівень
- Винятковий рівень

Опитувальник із мовної грамотності для директорів

Матеріально-технічні умови розвитку мовної грамотності

Забезпечення доступу учнів до інтернету під час вивчення іноземних мов або виконання інших завдань, які пов'язані з навчанням

МІНІМАЛЬНИЙ РІВЕНЬ – школа забезпечує учням доступ до інтернету під час навчання на обмеженій кількості комп'ютерів.

СТАНДАРТНИЙ РІВЕНЬ – школа забезпечує доступ до інтернету під час навчання всім учням.

ВИНЯТКОВИЙ РІВЕНЬ – школа забезпечує всім учням доступ до інтернету під час навчання та після нього.

Позначте одну відповідь.

- Мінімальний рівень
- Стандартний рівень
- Винятковий рівень

Забезпечення інтерактивними медіа та ІКТ для навчання іноземних мов

МІНІМАЛЬНИЙ РІВЕНЬ – школа використовує інтерактивні медіа для навчання іноземних мов.

СТАНДАРТНИЙ РІВЕНЬ – школа використовує інтерактивні медіа, зокрема електронні підручники, для навчання всіх іноземних мов. Школа підтримує використання інтерактивних медіа учнями зі спеціальними освітніми потребами та особливо обдарованих.

ВИНЯТКОВИЙ РІВЕНЬ – школа використовує комплекс підручників, доповнений електронним підручником; розвиток мовної грамотності тісно пов'язаний із розвитком комп'ютерної грамотності, вони взаємообумовлені. Шкільна освітня програма містить концепцію взаємозалежного розвитку обох видів грамотності. Школа підтримує використання інтерактивних медіа учнями зі спеціальними освітніми потребами та особливо обдарованих. Учень має можливість для самостійного навчання взяти в тимчасове користування вибраний носій (наприклад, планшет).

Позначте одну відповідь.

- Мінімальний рівень
- Стандартний рівень
- Винятковий рівень

Забезпечення матеріально-технічної бази для підтримки розвитку мовної грамотності (кабінет іноземних мов, лінгафонний кабінет / лінгафонні кабінети та бібліотека літератури іноземними мовами для учнів)

МІНІМАЛЬНИЙ РІВЕНЬ – школа виділила приміщення для матеріалів для навчання іноземних мов.

СТАНДАРТНИЙ РІВЕНЬ – школа виділила приміщення для кабінету іноземних мов, учителі іноземних мов його разом доповнюють та використовують. У школі створено лінгафонний кабінет, обладнаний необхідними технологіями (ПК, проектор, динаміки, навушники тощо).

ВИНЯТКОВИЙ РІВЕНЬ – школа виділила приміщення для кабінету іноземних мов, учителі іноземних мов його разом доповнюють та використовують; учні використовують матеріали з кабінету під час уроків та для самостійного навчання. У школі створені два або більше лінгафонні кабінети. У шкільній бібліотеці створено відділ літератури іноземними мовами.

Позначте одну відповідь.

- Мінімальний рівень
- Стандартний рівень
- Винятковий рівень

Кадрові умови розвитку мовної грамотності

Виконання кваліфікаційних передумов для навчання іноземних мов, включно з предметною спеціалізацією

МІНІМАЛЬНИЙ РІВЕНЬ – деякі вчителі не мають необхідної професійної кваліфікації та предметної спеціалізації для навчання іноземних мов.

СТАНДАРТНИЙ РІВЕНЬ – учителі мають необхідну професійну кваліфікацію та предметну спеціалізацію для навчання іноземних мов.

ВИНЯТКОВИЙ РІВЕНЬ – учителі мають необхідну професійну кваліфікацію та предметну спеціалізацію для навчання іноземних мов; свої знання мови та дидактичні вміння поглиблюють за допомогою подальшого навчання, партнерських відносин з іноземними школами, іноземного стажування тощо.

Позначте одну відповідь.

- Мінімальний рівень
- Стандартний рівень
- Винятковий рівень

Створення умов для підвищення кваліфікації педагогічних працівників (ПКПП)

МІНІМАЛЬНИЙ РІВЕНЬ – учителі беруть участь у ПКПП, спрямованому на навчання іноземних мов, школа дає можливість учителям брати участь у ПКПП з орієнтацією на іноземні мови.

СТАНДАРТНИЙ РІВЕНЬ – учителі беруть активну участь у ПКПП, спрямованому на навчання іноземних мов, школа дає можливість педагогічним працівникам брати участь у ПКПП, підтримує їх цілеспрямовано і планово.

ВИНЯТКОВИЙ РІВЕНЬ – педагогічні працівники школи є лекторами ПКПП, діляться своїм досвідом з іншими школами, школа скеровує працівників на ПКПП, підтримує їх організаційно та фінансово, школа організовує заходи ПКПП.

Позначте одну відповідь.

- Мінімальний рівень
- Стандартний рівень
- Винятковий рівень

Створення умов для роботи носія мови в школі та його контактів з учнями та вчителями

МІНІМАЛЬНИЙ РІВЕНЬ – у школі працює носій мови, який не має педагогічної кваліфікації, але його педагогічна практика підтверджена; носій мови викладає першу іноземну мову як вибірковий предмет, спрямований на розмовну практику.

СТАНДАРТНИЙ РІВЕНЬ – у школі працює носій мови з відповідною педагогічною кваліфікацією для викладання першої іноземної мови, носій мови разом із чеським учителем викладають іноземну мову, яка є обов’язковою для вивчення.

ВИНЯТКОВИЙ РІВЕНЬ – у школі працює носій мови з відповідною педагогічною кваліфікацією для викладання першої та другої іноземних мов, носій мови разом із чеським учителем викладають іноземну мову, яка є обов’язковою для вивчення; носій мови співпрацює з чеським учителем у викладанні немовних дисциплін за допомогою предметно-мовного інтегрованого навчання (CLIL).

Позначте одну відповідь.

- Мінімальний рівень
- Стандартний рівень
- Винятковий рівень

Загальні ознаки навчання, яке розвиває мовну грамотність

Стратегія навчання іноземних мов

МІНІМАЛЬНИЙ РІВЕНЬ – складовою шкільної освітньої програми є інформація про пропоновані іноземні мови та їхні взаємовідносини, проникність і зв’язок.

СТАНДАРТНИЙ РІВЕНЬ – складовою шкільної освітньої програми є інформація про пропоновані іноземні мови та їхні взаємовідносини, проникність і зв’язок; школа інформує учнів та законних представників про систему навчання іноземних мов у школі.

ВИНЯТКОВИЙ РІВЕНЬ – складовою шкільної освітньої програми є інформація про пропоновані іноземні мови та їхні взаємовідносини, проникність і зв’язок; школа інформує учнів та законних представників про систему навчання іноземних мов у школі.

Позначте одну відповідь.

- Мінімальний рівень
- Стандартний рівень
- Винятковий рівень

Забезпечення зв’язку навчання іноземної мови та попередньої освіти

МІНІМАЛЬНИЙ РІВЕНЬ – шкільна освітня програма декларує врахування іншого вхідного рівня мовної грамотності учня.

СТАНДАРТНИЙ РІВЕНЬ – шкільна освітня програма конкретизує методи та форми роботи, які враховують інший вхідний рівень знань мовної грамотності учня; учитель диференціює вибрані методи та форми роботи залежно від різного вхідного рівня знання учнями мови; учитель передбачає роботу з учнем, який може мати труднощі з вивченням іноземної мови; учитель враховує індивідуальні знання учнів, здобуті під час попереднього вивчення іноземної мови в закладах дошкільної освіти.

ВИНЯТКОВИЙ РІВЕНЬ – шкільна освітня програма конкретизує дії, які враховують інший вхідний рівень знань мовної грамотності учня; учитель диференціює вибрані методи та форми роботи залежно від різного вхідного рівня знання учнями мови;

учитель враховує індивідуальні знання учнів, здобуті під час попереднього вивчення іноземної мови в закладах дошкільної освіти; стратегія передбачає роботу з учнем, який може мати труднощі з вивченням іноземної мови; визначена стратегія школи для вирівнювання та подальшого розвитку мовної грамотності очевидна для всіх пропонованих іноземних мов; учителі іноземних мов співпрацюють для оновлення вихідних результатів у цій галузі.

Позначте одну відповідь.

- Мінімальний рівень
- Стандартний рівень
- Винятковий рівень

Планування навчання іноземної мови в різних часових горизонтах

МІНІМАЛЬНИЙ РІВЕНЬ – шкільна освітня програма конкретизує цілі навчання іноземної мови та другої іноземної мови у зв'язку з місцевими умовами школи; структура уроку, методи та форми роботи в окремих рисах враховують місцеві можливості школи.

СТАНДАРТНИЙ РІВЕНЬ – шкільна освітня програма конкретизує цілі навчання іноземної мови та другої іноземної мови у зв'язку з місцевими умовами школи; структура уроку, методи та форми роботи враховують місцеві можливості школи.

ВИНЯТКОВИЙ РІВЕНЬ – шкільна освітня програма конкретизує цілі навчання іноземної мови та другої іноземної мови у зв'язку з місцевими умовами школи; структура уроку, методи та форми роботи враховують місцеві можливості школи; визначена стратегія школи для розвитку мовної грамотності очевидна для всіх пропонованих іноземних мов; учителі іноземних мов співпрацюють для оновлення вихідних результатів у цій галузі.

Позначте одну відповідь.

- Мінімальний рівень
- Стандартний рівень
- Винятковий рівень

Підтримка мовного різноманіття завдяки широкому вибору іноземних мов

МІНІМАЛЬНИЙ РІВЕНЬ – школа включила в шкільну освітню програму пропозицію вибору іноземних мов. Як першу іноземну мову пропонує лише англійську мову.

СТАНДАРТНИЙ РІВЕНЬ – школа включила в шкільну освітню програму пропозицію вибору іноземних мов. Як першу іноземну мову пропонує англійську мову, як другу іноземну мову пропонує іншу іноземну мову. Обидві мови викладають учителі з відповідною предметною спеціалізацією.

ВИНЯТКОВИЙ РІВЕНЬ – школа включила в шкільну освітню програму пропозицію вибору іноземних мов. Як першу іноземну мову та другу іноземну мову завжди пропонує дві різні іноземні мови. Усі іноземні мови викладають учителі з відповідною предметною спеціалізацією.

Позначте одну відповідь.

- Мінімальний рівень
- Стандартний рівень
- Винятковий рівень

Предметно-мовне інтегроване навчання (CLIL) – факультативно

МІНІМАЛЬНИЙ РІВЕНЬ – складовою шкільної освітньої програми є інформація про пропоновані немовні дисципліни, навчання яких ведеться з використанням іноземних мов, частоту цих видів роботи, мовну компетентність педагогів для реалізації CLIL.

СТАНДАРТНИЙ РІВЕНЬ – складовою шкільної освітньої програми є інформація про пропоновані немовні дисципліни, навчання яких ведеться з використанням іноземних мов, частоту цих видів роботи, мовну компетентність педагогів для реалізації CLIL; у школі працюють принаймні два педагоги, які відповідають вимогам для реалізації CLIL; школа пропонує проекти для перехресних тем шкільної освітньої програми, які реалізуються за допомогою CLIL.

ВИНЯТКОВИЙ РІВЕНЬ – складовою шкільної освітньої програми є інформація про пропоновані немовні дисципліни, навчання яких ведеться з використанням іноземних мов, частоту цих видів роботи, мовну компетентність педагогів для реалізації CLIL; школа працевлаштовує для кожної групи предметів достатню кількість педагогів, які відповідають вимогам для реалізації навчання за допомогою CLIL; школа пропонує проекти для перехресних тем шкільної освітньої програми, які реалізуються за допомогою CLIL.

Позначте одну відповідь.

- Мінімальний рівень
- Стандартний рівень
- Винятковий рівень

Діяльність учителя

Участь школи в національних проектах

МІНІМАЛЬНИЙ РІВЕНЬ – школа формально підтримує залучення педагогів та учнів до проектів, спрямованих на використання іноземних мов, сьогодні школа не бере участі в жодному проекті; учні не звикли співпрацювати над проектом.

СТАНДАРТНИЙ РІВЕНЬ – школа зараз бере участь у проекті, спрямованому на використання іноземних мов; проекти закріплені в шкільній освітній програмі, у процесі навчання вчитель словами звертає увагу на зв'язок проекту, змісту навчання або ж позашкільних заходів, вибрані учні співпрацюють над проектом.

ВИНЯТКОВИЙ РІВЕНЬ – школа зараз бере участь у проекті, спрямованому на використання іноземних мов; інші подальші проекти закріплені в шкільній освітній програмі, керівництво школи надає адміністративну підтримку членам проектної групи; учитель створює ситуації під час навчання, які потребують використання досвіду учня в проекті; учні звикли над проектом працювати.

Позначте одну відповідь.

- Мінімальний рівень
- Стандартний рівень
- Винятковий рівень

Участь школи в партнерських програмах та проектах на міжнародному рівні

МІНІМАЛЬНИЙ РІВЕНЬ – школа формально підтримує участь педагогів та учнів у проектах, спрямованих на використання іноземних мов, або програмах обміну із

зкладами-партнерами за кордоном, сьогодні школа не бере участі в жодній партнерській програмі чи проекті.

СТАНДАРТНИЙ РІВЕНЬ – школа має партнерські відносини з іноземною школою подібного типу; школа зараз бере участь в проекті, спрямованому на використання іноземних мов; проекти закріплені в шкільній освітній програмі, у процесі навчання вчитель словами звертає увагу на зв'язок проекту, змісту навчання або ж позашкільних заходів, вибрані учні беруть участь у програмі обміну за кордоном або співпрацюють над проектом.

ВИНЯТКОВИЙ РІВЕНЬ – школа має довгострокові партнерські відносини з іноземною школою подібного типу; школа зараз бере участь у проекті, спрямованому на використання іноземних мов; інші подальші проекти закріплені в шкільній освітній програмі, керівництво школи надає необхідну підтримку членам проектної групи; учитель створює ситуації під час навчання, які потребують використання досвіду учня в проекті; більша частина учнів школи їздить за програмами обміну з іноземним закладом-партнером; більша частина учнів школи співпрацює над проектом; учні звикли над проектом працювати.

Позначте одну відповідь.

- Мінімальний рівень
- Стандартний рівень
- Винятковий рівень

Розвиток навичок

Моніторинг результатів оцінювання навчання іноземних мов директором школи

МІНІМАЛЬНИЙ РІВЕНЬ – оцінювання навчання керівництвом школи включено в шкільній освітній програмі, однак на практиці індикатор жодним чином не проявляється; керівництво школи не проводить оцінювання навчання іноземних мов.

СТАНДАРТНИЙ РІВЕНЬ – оцінювання навчання керівництвом школи включено в шкільній освітній програмі, керівництво школи оцінює навчання іноземних мов, проте це оцінювання не відбувається систематично.

ВИНЯТКОВИЙ РІВЕНЬ – оцінювання навчання керівництвом школи включено в шкільній освітній програмі, керівництво школи оцінює навчання іноземних мов, це оцінювання відбувається регулярно; учні, їхні викладачі та батьки знайомі з його результатами.

Позначте одну відповідь.

- Мінімальний рівень
- Стандартний рівень
- Винятковий рівень

Розвиток знань

Оцінювання успішності/неуспішності учнів та результатів навчання в навчанні іноземних мов на ключових етапах освіти

МІНІМАЛЬНИЙ РІВЕНЬ – на практиці індикатор жодним чином не проявляється, керівництво школи не проводить оцінювання навчання іноземних мов.

СТАНДАРТНИЙ РІВЕНЬ – керівництво школи оцінює навчання іноземних мов, проте це оцінювання не відбувається на ключових етапах початкової освіти та в останньому класі середньої школи систематично.

ВИНЯТКОВИЙ РІВЕНЬ – керівництво школи оцінює навчання іноземних мов, це оцінювання відбувається на ключових етапах початкової освіти та в останньому класі середньої школи регулярно; учні, їхні викладачі та батьки знайомі з його результатами.

Позначте одну відповідь.

- Мінімальний рівень
- Стандартний рівень
- Винятковий рівень

Використання внутрішніх та зовнішніх інструментів оцінювання для визначення досягнутого рівня мовної грамотності в іноземних мовах на ключових етапах освіти

МІНІМАЛЬНИЙ РІВЕНЬ – дані про використання внутрішніх та зовнішніх інструментів для визначення досягнутого рівня мовної грамотності в іноземних мовах на ключових етапах освіти зазначені в шкільній освітній програмі, однак на практиці індикатор жодним чином не проявляється, керівництво школи не проводить оцінювання навчання іноземних мов.

СТАНДАРТНИЙ РІВЕНЬ – дані про використання внутрішніх та зовнішніх інструментів для визначення досягнутого рівня мовної грамотності в іноземних мовах на ключових етапах освіти зазначені в шкільній освітній програмі, керівництво школи оцінює навчання іноземних мов, проте це оцінювання не відбувається систематично.

ВИНЯТКОВИЙ РІВЕНЬ – дані про використання внутрішніх та зовнішніх інструментів для визначення досягнутого рівня мовної грамотності в іноземних мовах на ключових етапах освіти зазначені в шкільній освітній програмі, керівництво школи оцінює навчання іноземних мов, це оцінювання відбувається регулярно на обох ключових етапах освіти, учні, їхні викладачі та батьки знайомі з його результатами.

Позначте одну відповідь.

- Мінімальний рівень
- Стандартний рівень
- Винятковий рівень

Частка учнів, які склали міжнародний іспит з іноземної мови, брали участь в олімпіаді іноземною мовою, національному чи міжнародному проектах тощо

МІНІМАЛЬНИЙ РІВЕНЬ – дані про можливість скласти міжнародний іспит з іноземної мови, взяти участь в олімпіаді іноземною мовою, національному або міжнародному проектах тощо зазначені в шкільній освітній програмі, однак на практиці індикатор жодним чином не проявляється, учні не мотивовані наповнювати індикатор, кількість учнів, які складають міжнародні іспити, беруть участь в олімпіадах чи міжнародних проектах, незначна.

СТАНДАРТНИЙ РІВЕНЬ – дані про можливість скласти міжнародний іспит з іноземної мови, взяти участь в олімпіаді іноземною мовою, національному або міжнародному проектах тощо зазначені в шкільній освітній програмі, незважаючи на те, що учнів спонукають до здачі міжнародних іспитів, участі в олімпіадах чи

міжнародних проектах, проте не систематично, незначна кількість учнів бере в них участь.

ВИНЯТКОВИЙ РІВЕНЬ – дані про можливість скласти міжнародний іспит з іноземної мови, взяти участь в олімпіаді іноземною мовою, національному або міжнародному проектах тощо зазначені в шкільній освітній програмі, учнів систематично спонукають та мотивують до здачі міжнародних іспитів, участі в олімпіадах чи міжнародних проектах, значна кількість учнів бере в них участь, школа оприлюднює інформацію про кількість учнів, які склали міжнародний іспит з іноземної мови, взяли участь в олімпіаді іноземною мовою або в національному чи міжнародному проектах.

Позначте одну відповідь.

- Мінімальний рівень
- Стандартний рівень
- Винятковий рівень

4.5 Соціальна грамотність

Під соціальною грамотністю розуміємо сукупність навичок, які базуються на певних знаннях (як знання самого себе, так і елементарні знання прикладної психології, вчення про людську поведінку та етики). Складовою грамотності також є переконання (як ціннісні відносини). Однак вони дієві лише тоді, коли насправді позитивно впливають на поведінку особи. Соціальну грамотність можна визначити, передусім, як сукупність певних навичок грамотності, таких як самопізнання, саморегуляція та самоорганізація (зокрема психогігієна та захист від різних негативних впливів), навичок соціального сприйняття та передбачення поведінки інших, комунікативних навичок, навичок для співпраці і розв'язання проблем та конфліктів, пов'язаних із відносинами. У сфері моралі соціальна грамотність охоплює здатність нести (особисту) відповідальність за свої дії, якими демонструє повагу до прав інших людей.

Розвиток соціальної грамотності незначною мірою залежить від матеріальних умов навчання, і він не пов'язаний із жодною освітньою галуззю. Для розвитку соціальних навичок учнів важливе значення має те, яку роботу вчителі проводять з учнями, для оцінювання рівня соціальних навичок учнів ключовим є те, як вони реагують в окремих конкретних ситуаціях.

Представлені матеріали описують конкретні види роботи, які вчителі можуть виконувати з учнями під час навчання. Біля кожного виду роботи подано також опис навичок учнів, які можуть продемонструвати засвоєння учнем цього аспекту соціальної грамотності. З огляду на вікову специфіку, тут представлені два варіанти матеріалів – для дітей із дошкільних навчальних закладів та для учнів початкової та середньої школи.

Учитель будь-якого навчального предмету може використати матеріали як джерело натхнення: з одного боку, після їхнього вивчення він може сам зважити, скільки описаних завдань він готує для своїх учнів, з іншого боку, може оцінити, чи учні реагують так, як зазначено у кожному індикаторі.

Сукупність індикаторів розвитку соціальної грамотності для дошкільної освіти

(В – робота вчителя, Д – робота дитини)

Сфера: Комунікація

Дитина володіє технікою мовлення (постава, дихання, керування голосом, артикуляція тощо), у спілкуванні сприймає значення тону голосу (вираження мовлення) і використовує його.

- В: Вчитель дає дітям пропозиції щодо оптимізації техніки та вираження їхнього мовлення.
- В: Вчитель використовує вправи, спрямовані безпосередньо на вивчення техніки спілкування (дихання, артикуляція) та (за допомогою ігор) виразного розповідання, гри в ролі персонажів тощо.
- В: Вчитель реагує на висловлювання дітей та за допомогою рефлексії коректує їх, покращує тощо.
- Д: Дитина може побудувати зв'язне монологічне висловлювання.

Дитина висловлюється (відповідно до свого віку) по суті, правильно і чітко (або ж коротко тощо).

- В: Вчитель надає дітям простір для пояснень, розповідей тощо і, якщо потрібно, виправляє наявні помилки.
- Д: Дитина висловлюється по суті, правильно і чітко (або ж коротко тощо).
- Д: Дитина володіє базовими функціональними модулями спілкування в різних ситуаціях, може вибрати відповідний стиль спілкування в основних комунікативних ситуаціях (див. слухання, пояснення, привітання, прохання, подяка).

Дитина в конфліктних (наприклад, суперечка) або потенційно конфліктних (наприклад, критика) ситуаціях розрізняє і застосовує прояви тактовного та нетактовного спілкування.

- В: Вчитель знайомить дітей з елементами тактовного та нетактовного спілкування, звертає на них увагу, наводить приклади.
- В: Вчитель використовує практичні вправи для вивчення «я-висловлювань» або прийомів асертивного захисту (мені це не подобається, не роби мені так, я сам хочу гратися).
- Д: Дитина може використовувати «я-висловлювання» або деякі асертивні формулювання.
- Д: Дитина може захистити свої погляди і думки та, домовившись, розв'язати конфлікт.

Дитина слухає (зосереджено) співрозмовника.

- В: Вчитель повертає увагу дитини в той момент, коли помітно, що вона не слухає свого співрозмовника.
- В: Вчитель використовує вправи, які тренують здатність слухати мовця, не перебиваючи.
- Д: Дитина може слухати свого співрозмовника.

Дитина розрізняє агресивне спілкування та використовує відповідні стратегії захисту від агресії.

- В: Вчитель пояснює суть агресивної поведінки та створює/пропонує модельовані ситуації, у яких діти можуть розпізнати цю поведінку. Допомогає шукати та знайти оптимальний спосіб реагування.
- В: Вчитель звертає увагу на моменти, коли проявляється агресивність у класі.
- В: Вчитель розмовляє з дітьми про реагування на агресію, використовує приклади або тренує варіанти захисту від агресії.
- Д: Дитина може описати агресивну поведінку (образи, приниження).
- Д: Діти в модельованих ситуаціях пробують різні варіанти захисту від агресії (наприклад, знову за допомогою асертивних висловлювань або, якщо потрібно, може попросити інших про допомогу – для себе чи для іншої дитини).

- Д: Дитина в такій ситуації може попросити інших про допомогу для себе чи для іншої дитини.

Дитина роздумує про брехню та обман у комунікації та про їхню мету.

- В: Вчитель розмовляє з дітьми про обман, брехню та їхні прояви (також про їхні моральні наслідки).
- Д: Дитина задумується про те, коли і як ці способи комунікації вона використовує.

Сфера: Співпраця та конкуренція

Дитина співпрацює з іншими.

- В: Вчитель організовує спільну роботу дітей та розмовляє з ними про переваги і труднощі співпраці.
- Д: Дитина співпрацює з іншими на рівні адекватному віку.

Дитина використовує основні індивідуальні та соціальні навички для роботи в групі (саморегуляція в ситуації незгоди або конфліктної поведінки членів групи; уміння відмовитися від власної думки; підпорядкування іншим; уміння підтримувати розмову та розвивати чужі думки тощо).

- В: Вчитель задає дітям спільні завдання та через них навчає певним навичкам спільної роботи.
- Д: Діти поважають думки інших, приймають та укладають компроміси, розв'язують конфлікти.
- Д: Діти називають свої навички співпраці.
- Д: Діти називають правила співпраці та дотримуються їх.

Дитина вчиться по-різному реагувати в умовах конкуренції, тренує стійкість, навчається поважати етичні правила або ж з'ясовує своє ставлення до суперництва (цікавить її чи не цікавить тощо).

- В: Вчитель коректує (і рефлектує) поведінку дітей у вправах, спрямованих на конкурентні ситуації, загалом на дотримання етичних правил і правильної поведінки навіть в умовах конкуренції.

Сфера: Пізнання людей та способів взаємодії

Дитина зацікавиться однокласниками і вчителями та поглиблює це пізнання.

- В: Вчитель виявляє інтерес до світу дітей.
- В: Вчитель дає змогу дітям пізнати одні одних.
- В: Вчитель дає можливість для взаємної емпатії.
- Д: Дитина вміє сформулювати те, що знає про інших у класі, може говорити про їхню поведінку.

- Д: Дитина проявляє емпатію до інших (співпереживає з ними, пропонує їм допомогу, виявляє уважність).

Сфера: Відносини між людьми

Дитина своєю поведінкою проявляє повагу до основних прав людини загалом і до прав своїх однокласників та вчителя зокрема (до прав у юридичному, психологічному та моральному аспектах).

- В: Вчитель відстежує аспект дотримання прав у різних ситуаціях у класі та здійснює його рефлексію з дітьми.
- Д: Дитина усвідомлює свої права та права інших, вчиться їх захищати та поважати.
- Д: Дитина поводить так, щоб нікого не обмежувати в правах.

Дитина розуміє, що всі люди (діти) мають однакову цінність, і хоча вони різні (по-різному виглядають, по-різному поведуться, вміють чи не вміють щось робити тощо), та своєю поведінкою виявляє повагу до різних форм відмінностей (стать, етнічність, культура, релігія, інтереси, соціальний статус тощо) у суспільстві та в класі.

- В: Вчитель своєю поведінкою підтримує повагу до відмінностей із вищезгаданих категорій.
- В: Вчитель звертає увагу на проблемні ситуації, пов'язані з цією темою (в класі зокрема та в суспільстві загалом), і здійснює з дітьми їхню рефлексію.
- Д: Дитина розуміє, що всі люди мають однакову цінність.

Дитина описує, що перешкоджає відносинам, а що їм сприяє, розпізнає основні цінності міжлюдських взаємин (порядність, повага) і намагається відповідно до них поводитися.

- В: Вчитель розмовляє з дітьми про те, що допомагає будувати відносини, а що ні.
- В: Вчитель здійснює з дітьми рефлексію ситуацій, які перешкоджають чи, навпаки, сприяють взаємовідносинам у класі.
- Д: Дитина намагається підтримати звичайні відносини в групі (дотримується узгоджених та зрозумілих правил співіснування і поведінки в дитячому садку).
- Д: Відносини та клімат в класі видаються добрими.

Дитина бере участь у формулюванні основних правил поведінки в класі та в школі і поважає їх.

- В: Вчитель разом із дітьми розробляє, узгоджує, консультує писані (намальовані тощо) правила поведінки в класі.
- В: Вчитель здійснює з дітьми рефлексію «неписаних» правил, які виникають у класі спонтанно.

- В: Якщо діти не дотримуються узгоджених правил, учитель здійснює з дітьми рефлексію цієї ситуації (опис, пошук причин, пошук можливостей виправити ситуацію).
- Д: Дитина формулює або допомагає сформулювати деякі названі правила в класі.
- Д: Дитина діє відповідно до правил.

Дитина діє так, щоб її поведінка створювала добрі відносини між людьми, сприяла їм та розв'язувала проблеми у взаєминах, зокрема вітається, просить, дякує, вибачається, надає допомогу, дарує, святкує, розв'язує конфлікти, виявляє інтерес до інших, контролює свої емоції, розповідає, розвиває теми інших людей тощо.

- В: Вчитель спонукає дітей підтримувати добрі відносини – розмовляє з ними, здійснює рефлексію поточної ситуації або ж тренує навички.
- Д: Дитина виявляє повагу до інших, використовує такі слова, як *можу, будь ласка, дякую* тощо.
- Д: Дитина використовує більшість вищезазначених навичок.

Сукупність індикаторів розвитку соціальної грамотності для початкової та середньої освіти

(В – робота вчителя, У – робота учня)

Сфера: Комунікація

Учень сприймає свою мову тіла та мову тіла інших.

- В: Вчитель дає учням пропозиції щодо оптимізації їхнього невербального спілкування (використовує вправи, ігри, які скеровують учнів до невербального спілкування тощо), застосовує рефлексію, коментарі та зворотний зв'язок (не критичні зауваження!) до поточної невербальної поведінки.
- У: Учень (зокрема під час виступу) може контролювати свої невербальні прояви.
- У: Учень може використовувати свій голос та невербальні засоби для змістовного виступу.

Учень володіє технікою мовлення (постава, дихання, керування голосом, артикуляція тощо), у спілкуванні сприймає значення тону голосу (вираження мовлення) і намагається ефективно його використовувати.

- В: Вчитель дає учням пропозиції щодо оптимізації техніки та вираження їхнього мовлення.
- В: Вчитель використовує вправи, спрямовані безпосередньо на навички риторики.
- В: Вчитель реагує на висловлювання учнів за допомогою їхньої рефлексії, спонукає їх до взаємного зворотного зв'язку тощо.

- У: Учень (під час зв'язного монологічного висловлювання – презентації тощо) говорить помірним темпом та з помірною гучністю, добре артикулює, регулює дихання.
- У: Учень здійснює усну рефлексію та оцінює якість свого чи чужого зв'язного монологічного висловлювання (ВІДСТЕЖУВАТИ РАДШЕ ВІД 11 РОКІВ).

Учень висловлюється (відповідно до свого віку) по суті, правильно і чітко (або ж коротко тощо).

- В: Вчитель надає учням простір для пояснень, розповідей, презентацій тощо і, якщо потрібно, виправляє наявні помилки.
- У: Учень висловлюється по суті, правильно і чітко (або ж коротко тощо).
- У: Учень, пояснюючи, розповідаючи та презентуючи, може зацікавити інших.
- У: Учень володіє базовими функціональними модулями спілкування в різних ситуаціях, може вибрати відповідний стиль спілкування в основних комунікативних ситуаціях (див. слухання, пояснення, інформування, привітання, прохання, подяка, розв'язання конфлікту, обговорення, асертивний захист від критики, агресії тощо, пасивність спілкування як цілеспрямованої дії).
- В: Вчитель відстежує ефективне використання відповідних способів спілкування в різних ситуаціях.
- У: Учень використовує основні функціональні стилі спілкування в різних ситуаціях.

Учень у конфліктних (наприклад, суперечка) або потенційно конфліктних (наприклад, критика) ситуаціях розрізняє і застосовує прояви тактовного та нетактовного спілкування.

- В: Вчитель знайомить учнів з елементами тактовного та нетактовного спілкування.
- В: Вчитель звертає увагу, якщо такі прояви будуть помітні.
- В: Вчитель використовує практичні вправи для розмежування цих видів спілкування (використовуючи розіграну сценку, уривок із фільмів, художнього твору тощо).
- В: Вчитель використовує практичні вправи для вивчення рефлексивних «я-висловлювань» або прийомів конструктивної критики у формі симуляції чи рольової гри у формі актуальної реакції / освітньої інтервенції в конфліктній ситуації.
- У: Учень може запропонувати зворотний зв'язок, зорієнтований на проблему, а не на людину.
- У: Учень може використовувати «я-висловлювання».
- У: Учень може надати конструктивну критику.

Учень ефективно модерує дискусію (ВІДСТЕЖУВАТИ РАДШЕ ВІД 11 РОКІВ).

- В: Вчитель утворює простір для модерування дискусії учнями.

- В: Вчитель здійснює з учнями рефлексію їхніх методів ведення дискусії.
- В: ... або ж самостійно тренує відповідні навички.
- У: Учень може ефективно модерувати дискусію.

Учень слухає (зосереджено) співрозмовника.

- В: Вчитель повертає увагу учня в той момент, коли помітно, що він не слухає свого співрозмовника.
- В: Вчитель використовує вправи, які тренують здатність слухати мовця, не перебиваючи.
- У: Учень може зосереджено слухати свого співрозмовника.

Учень подає сигнали активного слухання (наприклад, киває головою, виявляє інтерес до змісту повідомленого, погоджується словами гм, так тощо).

- В: Вчитель пояснює учням на прикладах мету та суть активного слухання під час навчання і сам його використовує.
- В: Вчитель коректує активне слухання учнів у тих ситуаціях за доброї нагоди.
- В: Вчитель використовує вправи, які тренують здатність активно слухати.
- У: Учень може слухати активно.

Учень розпізнає маніпулятивне спілкування та використовує відповідні стратегії захисту від агресії та маніпуляцій.

- В: Вчитель під час навчання пояснює суть маніпулятивної поведінки, фіксує і здійснює з учнями рефлексію ситуації «тут і зараз», у якій проявляється маніпуляція (звертає увагу на моменти, коли учні в класі використовують маніпулятивне спілкування), створює/пропонує модельовані ситуації, у яких діти можуть розпізнати цю поведінку.
- У: Учень може (відповідно до свого віку) визначити маніпулятивну поведінку.
- У: Учень у модельованих ситуаціях може (відповідно до свого віку) не допускати маніпуляцій (наприклад, за допомогою принципів асертивної поведінки).
- У: Учень у реальних ситуаціях може не допускати маніпуляцій.

Учень характеризує прояви вдавання, обману і брехні в спілкуванні, думає про їхню мету та використовує інструменти для виявлення обману в спілкуванні.

- В: Вчитель дозволяє відкрито дискутувати про обман, брехню та їхні прояви (навіть у зв'язку з моральними наслідками).
- В: Вчитель створює учням простір, щоб вони могли подумати про те, коли вони самі себе обманюють у своєму житті (ВІДСТЕЖУВАТИ РАДШЕ ВІД 12 РОКІВ).
- У: Учень описує (відповідно до свого віку) і здійснює рефлексію проявів вдавання та брехні в спілкуванні.

Сфера: Співпраця та конкуренція

Учень описує переваги та труднощі співпраці.

- В: Вчитель знайомить учнів із перевагами та можливими труднощами співпраці.
- У: Учень (відповідно до свого віку) може описати переваги та можливі труднощі співпраці.

Учень у конкретній ситуації оцінює, наскільки вигідно використовувати співпрацю чи іншу стратегію для досягнення мети.

- В: Вчитель з учнями здійснює рефлексію ситуацій, у яких вигідніше співпрацювати, працювати індивідуально або ж змагатися.
- У: Учень, розв'язуючи ситуації, застосовує кооперативні та інші стратегії.

Учень використовує основні індивідуальні та соціальні навички для роботи в команді (саморегуляція в ситуації незгоди або конфліктної поведінки членів групи, уміння відмовитися від власної думки, підпорядкування іншим, уміння підтримувати розмову та розвивати чужі думки тощо).

- В: Вчитель задає учням спільні завдання та через них навчає певним навичкам спільної роботи.
- У: Учень може (відповідно до свого віку) назвати свої власні індивідуальні та соціальні навички для роботи в команді.
- У: Учень помітно використовує ці навички.

Учень виконує різні командні та робочі ролі для того, щоб допомогти групі.

- В: Вчитель надає учням у групі можливість використовувати різні командні та робочі ролі.
- У: Учень виконує командні та робочі ролі в межах колективу свого класу/робочої групи.

Учень з'ясовує своє ставлення до суперництва (як він реагує та поводить, що не дозволяє йому справитися із ситуацією суперництва, конкуренції, тренує стійкість, поважає етичні правила).

- В: Вчитель пропонує учням вправи, спрямовані на конкурентні ситуації, згодом разом із ними здійснює їхню рефлексію, наприклад, з урахуванням поваги до етичних правил.
- У: Учень називає та здійснює рефлексію свого ставлення до суперництва (як він реагує, що не дозволяє йому справитися із суперництвом, поважати правила гри тощо).

Сфера: Пізнання людей та способів взаємодії

Учень цікавиться однокласниками і вчителями та поглиблює це пізнання.

- В: Вчитель виявляє інтерес до світу учнів поза межами навчального матеріалу.
- В: Вчитель дає змогу учням пізнати одні одних.

- В: Вчитель ініціює такі види взаємодії, які за своїм змістом стосуються інформації про однокласників та певною мірою про нього.
- У: Учень вміє сформулювати те, що знає про інших у класі.
- У: Учень здійснює рефлексію поведінки однокласників.

Учень пояснює основні принципи, які стосуються оптимального способу сприйняття та глибшого пізнання інших людей (ВІДСТЕЖУВАТИ РАДШЕ ВІД 11-12 РОКІВ).

- В: Вчитель дає учням можливість говорити про свої способи сприйняття та глибшого пізнання інших людей, про те, як вони приходять до різних думок про людей тощо.
- У: Учень розповідає про свої способи сприйняття та глибшого пізнання інших людей (як він розуміє людей, як про них щось дізнається, чому про них щось думає).

Учень пояснює вплив можливих помилок і неточностей у пізнанні людей (і, можливо, також соціальних ситуацій) на взаємовідносини (гало-ефект, забобони, стереотипізація та аналогія, помилка контрасту, «фігура на фоні», приписування невірних цілей тощо) (ВІДСТЕЖУВАТИ РАДШЕ ВІД 12 РОКІВ).

- В: Вчитель дає учням простір для називання помилок у пізнанні інших людей (передумов пізнання інших людей, впливу на помилки в пізнанні інших людей, ризику сприйняття тощо).
- В: Вчитель спонукає учнів використовувати коригувальні засоби сприйняття інших людей.
- В: Вчитель пропонує учням ситуації (або ж зображення, фільми та інші джерела) для того, щоб вони спробували застосувати свої способи пізнання та згодом здійснити їхню рефлексію.
- У: Учень описує ризикові ефекти сприйняття в пізнанні інших людей.
- У: Учень презентує способи протистояння помилкам у сприйнятті інших людей.
- У: Учень висловлює свої погляди на людину, за якою спостерігає, і здійснює рефлексію причин своїх висновків.

Сфера: Відносини між людьми

Учень своєю поведінкою проявляє повагу до основних прав людини загалом і до прав своїх однокласників та вчителя зокрема (до прав у юридичному, психологічному та моральному аспектах).

- В: Вчитель відстежує аспект дотримання прав у різних ситуаціях у класі та здійснює з дітьми його рефлексію.
- У: Учень поводить так, щоб нікого не обмежувати в правах.
- У: Учень поводить так, щоб не викликати конфлікту як на уроці, так і після нього.
- У: Учні виявляють основну повагу до вчителя.

Учень своєю поведінкою виявляє повагу до різних форм відмінностей (стать, етнічність, культура, релігія, інтереси, соціальний статус тощо) у суспільстві та в класі.

- В: Вчитель своєю поведінкою підтримує повагу до відмінностей вищезгаданих категорій.
- В: Вчитель звертає увагу на проблемні ситуації, пов'язані з цією темою (зокрема в класі, але і в суспільстві загалом) і здійснює з учнями їхню рефлексію.
- У: Учні не обмовляють інших і не висловлюються образливо про них, зокрема про їхню стать, етнічність, культуру, релігію, соціальний статус тощо.

Учень описує, що перешкоджає відносинам, а що їм сприяє, і застосовує ці знання у власній поведінці.

- В: Вчитель створює простір для дискусії з учнями про те, що допомагає будувати відносини, а що ні.
- В: Вчитель здійснює з учнями рефлексію ситуацій, які перешкоджають чи, навпаки, сприяють взаємовідносинам у класі.
- У: Учень може сам описати, що йому допомагає будувати відносини, а що ні.
- У: Відносини та клімат в класі видаються добрими.

Учень бере участь у формулюванні основних правил поведінки в класі та в школі і поважає їх.

- В: Вчитель разом з учнями розробляє, узгоджує, консультує писані правила поведінки в класі.
- В: Вчитель здійснює з учнями рефлексію неписаних правил у класі.
- В: Якщо учні не дотримуються узгоджених правил, учитель здійснює з учнями рефлексію цієї ситуації (опис, пошук причин, пошук можливостей виправити ситуацію).
- У: Учень формулює або допомагає сформулювати деякі названі правила в класі.
- У: Учень діє відповідно до правил.

Учень діє так, щоб його поведінка створювала добрі відносини між людьми, сприяла їм та розв'язувала проблеми у взаєминах, зокрема вітається, просить, дякує, вибачається, надає допомогу, дарує, святкує, розв'язує конфлікти, формулює групові та індивідуальні інтереси, виявляє інтерес до інших, обговорює, контролює свої емоції, розповідає, розвиває теми інших людей тощо.

- В: Вчитель спонукає учнів підтримувати добрі відносини – розмовляє з ними, здійснює рефлексію поточної ситуації або ж тренує навички.
- У: Учень виявляє повагу до інших, використовує такі слова, як можу, будь ласка, дякую тощо.
- У: Учень робить більшість вищезазначених дій: вітається, просить, дякує, просить вибачення, надає допомогу, дарує, святкує, розв'язує конфлікти,

формулює групові та індивідуальні інтереси, виявляє інтерес до інших, обговорює, контролює свої емоції, розповідає, розвиває теми інших людей тощо.

4.6 Інформаційна грамотність

Інформаційна грамотність – це здатність:

- визначити та уточнити необхідність інформації в проблемній ситуації,
- знайти, отримати, оцінити та належним чином використати інформацію, беручи до уваги її характер та вміст,
- опрацювати інформацію та використати її для унаочнення (моделювання) проблеми,
- використовувати відповідні методи роботи (алгоритми) для ефективного розв'язання проблем,
- плідно співпрацювати під час збору та обробки інформації з іншими,
- належним чином презентувати інформацію та результати роботи і ділитися ними,
- під час роботи дотримуватися етичних правил, принципів безпеки та правових норм,
- це все робити, використовуючи потенціал цифрових технологій для досягнення особистих, соціальних та освітніх цілей.

Змістовою рамкою для набутих знань та навичок учнів є як відповідні рамкові освітні програми, так і визначення інформаційної грамотності. Рамкові освітні програми сьогодні поки що не цілком вимагають розвитку інформаційної грамотності. Сучасні рамкові освітні програми окреслюють зміст освіти, пов'язаний із використанням цифрових технологій та роботою з інформацією в галузях освіти: Інформаційно-комунікаційні технології (рамкова освітня програма для початкової освіти), Інформатика та інформаційно-комунікаційні технології (рамкова освітня програма для гімназій) та Інформаційно-комунікаційні технології (рамкова освітня програма для середньої спеціальної освіти).

Зміст освіти, описаний у цих рамкових освітніх програмах, лише частково відповідає сучасним вимогам щодо розвитку компетенцій учнів, які формують інформаційну грамотність у дусі вищезазначеного визначення.

Цифрова грамотність – це сукупність окремих (цифрових) компетенцій, які потрібні людині для безпечного, впевненого, критичного і творчого використання цифрових технологій у роботі, навчанні, у вільний час та при входженні в суспільне життя. Під цифровими компетенціями розуміють перехресні компетенції, без яких неможливо в учнів повноцінно розвинути інші необхідні компетенції для того, щоб активно застосувати свої здібності в суспільстві та на ринку праці. Однак конкретні компетенції, які формують цифрову грамотність, не є постійними, не діють тривалий час. Вони змінюються відповідно до того, як змінюється спосіб і масштаби використання цифрових технологій у суспільстві та в житті людини.

Обчислювальне мислення (Computational thinking) – це, коротко кажучи, вміння мислити як інформатик, розв'язуючи проблеми. Людина з обчислювальним мисленням визначає обчислювальні аспекти світу та використовує обчислювальні засоби для

розуміння і роздумів про природні та штучні системи й процеси. Людина з обчислювальним мисленням, розв'язуючи різноманітні життєві ситуації, цілеспрямовано і систематично вибирає та застосовує оптимальні методи. Для цього використовує такі вміння:

- визначати та формулювати проблеми, зважаючи на можливість їхнього розв'язання,
- критично зважувати внесок цифрових технологій та обчислювальних методів для розв'язання проблем,
- отримувати, записувати, упорядковувати, структурувати, передавати дані та інформацію,
- розкласти системи та процеси на частини, відкривати їхні зв'язки та структуру, моделювати ситуації,
- створювати та формулювати прийоми і рішення, виконання яких можна передати іншій особі чи машині,
- створювати формальні описи реальних ситуацій і робочих прийомів,
- тестувати, аналізувати, оцінювати, порівнювати та вдосконалювати розглянуті рішення.

Визначення інформаційної грамотності, у розумінні Чеської шкільної інспекції, акцентує на розвитку роботи з інформацією та в деяких аспектах переплітається з розвитком цифрової грамотності (передусім у використанні потенціалу цифрових технологій у розвитку інформаційної грамотності в навчанні, або ж не лише в навчанні). З розвитком обчислювального мислення воно чіткіше переплітається в способах роботи з інформацією та даними, також в акценті на обчислювальних способах та прийомах розв'язання проблем, наприклад, в алгоритмізації, декомпозиції та моделюванні.

Матеріали для підтримки підвищення рівня розвитку інформаційної грамотності в школах спрямовані на оцінювання умов розвитку інформаційної грамотності, процесу розвитку (зміцнення) інформаційної грамотності та на визначення досягнутого рівня учнів у певних ключових аспектах інформаційної грамотності.

Набір індикаторів умов розвитку інформаційної грамотності визначає окремі ключові області та індикатори, важливі для розвитку інформаційної грамотності, та подає ілюстративні описи наповнення індикаторів на чотиризначній шкалі. Рекомендоване використання матеріалу полягає в оцінюванні умов, які містяться в індикаторах школи, та присвоєння їм відповідного рівня на основі доданого опису. Областям, у яких школа має найнижчі оцінки, можна згодом приділити посилену увагу.

Набір індикаторів процесу розвитку інформаційної грамотності представляє важливі аспекти, які потрібно охопити, відстежувати та оцінювати впродовж всього навчання в школі. На триступеневій шкалі конкретизує можливе наповнення індикаторів. На цьому базуються рекомендації щодо використання цих індикаторів – кожен учитель може відповідно до індикаторів оцінити, наскільки охоплені ознаки присутні в його викладанні. Описи в цій сукупності також описують ідеальні прояви розвитку інформаційної грамотності в навчанні, до яких учитель може прагнути.

Набір індикаторів досягнутого рівня інформаційної грамотності описує вміння учнів, які відповідають досягненню відповідних рівнів інформаційної грамотності на

відповідних рівнях базової освіти. Завдяки зазначеним описам учителі можуть оцінити, наскільки вміння кожного учня у сфері інформаційної грамотності відповідають цільовому рівню, до якого він на цьому ступені навчання прямує; також можуть визначити, які індикатори на шкалі оцінювання вищі, а які варто покращити, тобто ефективніше індивідуалізувати свій підхід до учнів.

Сукупність показників процесу розвитку інформаційної грамотності

Індикатори процесу прямують до певного опису освітніх стратегій (методи, прийоми, засоби), які вибирає вчитель, зважаючи на обрані цілі, яких повинні досягти його учні (у навчанні їх відстежують, оцінюють та вимірюють). Тому доцільно моніторити процес із погляду діяльності вчителя та діяльності учня. Водночас потрібно поважати загальні педагогічні принципи та актуальний розвиток досліджень процесу пізнання.

З погляду процесу розвитку грамотності доцільно використовувати насамперед такі форми та методи організації навчання, які стимулюють передусім діяльність учня, дозволяють йому знаходити зв'язки, ідеї, взаємини та рішення, створюють простір для власної творчої діяльності, результатом якої є щось корисне та оригінальне. У цих видах діяльності ми передбачаємо використання потенціалу цифрових технологій (далі – ЦТ).

Загалом було визначено¹⁵ **7 індикаторів** для оцінювання процесу розвитку інформаційної грамотності:

1. Робота з інформацією
2. Творення власного змісту
3. Робота із цифровими технологіями
4. Безпека та етична поведінка у цифровому середовищі
5. Вирішення проблем
6. Комунікація та співпраця
7. Особистий освітній простір учнів та вчителів

Назва індикатора: Робота з інформацією

Загальне визначення:

Учитель надає такі інформаційні джерела та інформацію, які своїм вмістом, кількістю та контекстом відповідають віку, здібностям та досвіду учнів (і відповідно їх розвивають). Наскільки це можливо, вони виходять із реальних ситуацій і завжди враховують їхні причини, мету та завдання. У роботі з інформацією вчитель, з одного боку, спонукає учнів розвивати своє критичне мислення та вміння вчитися працювати з інформацією та джерелами на основі власних прикладів, стратегій та прийомів. З іншого боку, вчитель забезпечує учням якнайбільший простір для власної діяльності (відкриття, формулювання, пошук, вирішення, постановка запитань тощо; власні дослідження та збір даних для різних цілей і контекстів – наприклад, опитувальники,

¹⁵ Визначення базувалося, зокрема, на цих джерелах: [DIGCOMP: A Framework for Developing and Understanding Digital Competence in Europe](#), [Information, Communications, and Technology \(ICT\) Skills Curriculum Based on the Big6 Skills Approach to Information Problem-Solving](#) та [Preneny školy v digitálnom veku](#).

розвідки, анкети, вимірювання). Навчання спрямоване на те, щоб учні перевіряли все, що вивчають (критично аналізували джерела та інформацію, які використовують у навчанні та поза ним).

Учень та вчитель постійно навчаються розвивати вибір, використовувати та поєднувати різні стратегії і прийоми в роботі з джерелами та інформацією. Цього можна досягнути, наприклад, правильно вибравши інформацію та джерела в проблемних ситуаціях, – у завданні багато/мало інформації, інформація оманлива, помилкова, неповна, суперечлива тощо. У такий спосіб учні вчаться встановлювати релевантність джерел та інформації, оцінювати їхню повноту або ж визначати ту сферу, у якій не вистачає інформації та яку необхідно доповнити.

Спосіб з'ясування:

- спостереження за роботою в класі (Чи працює з джерелами та інформацією? Як? [послідовні фази]),
- представлення домовлених проблемних ситуацій-зразків/завдань та їхній подальший аналіз,
- оцінювання поданих матеріалів (опитувальники, анкети, курсові роботи тощо).

Спосіб оцінювання:

Робота з інформацією	отримус перший досвід	стає впевненішим	є прикладом для інших
Навчання	- у навчанні трапляються прості проблемні завдання, які відносно легко розв'язати; - необхідні інформаційні джерела та інформація представлені в майже готовому вигляді, і не потрібно їх ретельно перевіряти та брати під сумнів; - починають простежуватися стратегії та прийоми в роботі з інформацією в онлайн і офлайн середовищах	- у навчанні свідомо (зважаючи на освітню мету) застосовуються проблемні завдання, вирішення яких вимагає використання різноманітних інформаційних джерел та інформації, які потребують критичної оцінки; - постійно розвиваються стратегії та прийоми в роботі з інформацією в онлайн і офлайн середовищах	- навчання спрямоване на пошук багатьох варіантів розв'язання реальних проблемних ситуацій; - перевірку і аргументовану непевність в інформації та інформаційних джерелах широко використовують та цього вимагають; - у роботі з інформацією використовують послідовні віхи (milestones); - систематично розвиваються та оцінюються стратегії та прийоми в роботі з інформацією в

			онлайн і офлайн середовищах
Учитель	- учитель у навчанні використовує прості проблемні завдання, які спонукають учнів працювати з джерелами та інформацією; - створює умови для залучення ЦТ у навчанні (для використання учнями в окремих ізольованих видах діяльності); - намагається класифікувати власну оцінку вибраних стратегій та прийомів, які учні використовують на уроці	- учитель пропонує учням самостійно вирішити реальні проблемні ситуації, мотивує їх шукати різні способи вирішення; - створює умови для ефективної роботи з використанням ЦТ; - систематично спонукає учнів оцінювати досягнені результати і стратегії та прийоми, які до них призвели	- учитель активно, цілеспрямовано та інноваційно пропонує різні реальні проблемні ситуації в своєму викладанні, забезпечує і підтримує різні шляхи їхнього вирішення та обробку за допомогою ЦТ; - з учнями ділиться своїм особистим досвідом, стратегіями та прийомами роботи з джерелами та інформацією, постійно їх разом оцінюють і співпрацюють для їхнього подальшого вдосконалення
Учень	- учень може працювати з основною готовою інформацією та інструментами (іноді використовуючи ЦТ) відповідно до чіткого завдання (процесу) та під прямим керівництвом; - однак власна діяльність не дуже помітна; збираючи інформацію, вибирає знайомі та легші шляхи, які, проте, не завжди успішні; - необхідність перевірки не є для нього найважливішою, займається нею тільки тоді, коли його закликають це	- учень самостійно шукає інформаційні джерела та інформацію, необхідну для вирішення поставлених завдань або проблемних ситуацій, використовує ефективні стратегії та відповідні інструменти (включно з ЦТ), постійно інформацію перевіряє, записує або ж ділиться нею, потім вмє з нею працювати та використовувати її; - на основі досягнутого результату може оцінити вибраний підхід	- учень активно працює з інформацією та джерелами в різних проблемних ситуаціях та власних видах роботи, як самостійно, так і разом з іншими; - вмє працювати з вибраними інструментами і доречно їх поєднує (учень має доступ до ЦТ як до звичайного інструмента без зайвих адміністративних перешкод); - застосовує різні стратегії та прийоми для отримання та

	зробити; - інформацію записує лише в разі чітких інструкцій, не завжди йому потім вдається нею скористатися		роботи з інформацією, яку ефективно використовує, розв'язуючи проблему; - постійно інформацію перевіряє, записує і ділиться нею, вміє з нею згодом працювати та використовувати її; - вибрані прийоми та стратегії постійно оцінює і надає зворотний зв'язок іншим, намагається завжди знаходити нові
--	--	--	---

Назва індикатора: Формування власного змісту

Загальне визначення:

Під час навчання формується великий простір для власного активного підходу та творчості учня (активним є, насамперед, учень) для того, щоб він міг максимально використовувати свій талант, інтереси, креативність, оригінальність, власні концепції та самовираження. Цифрові технології – це безпосередній каталізатор, який сприяє цьому підходу. У створенні завжди враховуються різноманітність результатів роботи (письмові, візуальні, концептуальні, мультимедійні, орієнтовані на продукт), подальша реальна можливість їхнього використання (корисність), співпраця, презентація, можливе поширення, загальний доступ та публікація.

В учнівських та шкільних проєктах широко використовують ЦТ. З їхньою допомогою створюють новий власний вміст, документують шкільні заходи, створюють портфоліо власних та спільних групових робіт (наприклад, відеозапис здійсненого експерименту, рецензія додатків та інструментів, які використовують або випробовують у класному блозі тощо).

Праці, створені вчителями, вважаються прикладом. Їхні матеріали мають відповідну форму (дидактичну, змістову, естетичну, візуальну, технічну, цитатну та ліцензійну) повідомлення відповідно до їхньої мети. Вони досить професійні та якісні з дидактичного погляду. Учителі дотримуються візуальних, естетичних та технічних вимог, подають покликання на використані джерела, поважають закон про авторські права та вибирають відповідні ліцензії, які дозволяють ці праці надалі використовувати та розповсюджувати. Цього ж вони вимагають і від праць своїх учнів.

Учителі постійно вносять свої перевірені та випробувані матеріали в професійні архіви та портфоліо власних праць (для цього зазвичай використовують ЦТ). Вони намагаються цими зразковими матеріалами поділитися з іншими вчителями. Беруть активну участь в онлайн професійних та дидактичних спільнотах (діляться думками та досвідом, надсилають статті, рецензії, блоги, подкасти, презентації, відео),

співпрацюють у створенні та перевірці нових матеріалів і технологій на місцевому, регіональному та світовому рівнях.

Спосіб з'ясування:

- спостереження за видами роботи та діяльністю на уроці (Чи утворюється в результаті творчої діяльності певний продукт? Хто його створює?),
- оцінювання результатів роботи і продуктів учнів та вчителів (які були використані або створені під час уроку, представлені, наприклад, у портфоліо, опубліковані та надані для загального доступу), оцінювання відповідної форми повідомлень відповідно до цілей,
- розмова з учителем (учнем).

Спосіб оцінювання:

Творення власного вмісту	отримус перший досвід	стає впевненішим	є прикладом для інших
Навчання	- у навчанні роботи створюються незначною мірою, вони мають просту і стереотипну форму, наявні технічні та естетичні недоліки; - зазвичай вони не створюються для подальшого використання, поширення та розповсюдження	- у навчанні та поза ним (наприклад, під час підготовки вдома) створюються різні типи робіт, які відповідають технічним та естетичним вимогам і подають правильні покликання на джерела, ці роботи презентують та поширюють у класі або ж у школі	- форми навчання дуже різноманітні та максимально підтримують творче активне творення та співпрацю учнів у онлайн та офлайн середовищах; - практичні результати мають високий рівень та цінність; - їх систематично поширюють і публікують для використання не тільки в школі, а й за її межами
Учитель	- учитель інколи (нерегулярно) дозволяє учням активно творити та залучає їх до роботи, він використовує здебільшого запозичені роботи, не змінюючи чи адаптуючи їх; як свої, так і чужі матеріали ще не оцінює та не ділиться з ними іншими	- учитель підтримує активне залучення учнів і надає їм простір для власної концепції та творчості; - на уроках використовує також навчання в онлайн середовищі та ЦТ; - крім запозичених матеріалів, вже створює також і власні матеріали (пробує працювати з ними) і починає їх поступово оцінювати та	- свій навчальний процес учитель планує так, щоб усі учні могли активно долучитися відповідно до їхнього особистого максимуму; - доречно поєднує і використовує онлайн та офлайн середовище для навчання та викладання (і потенціал ЦТ); - створює або бере участь у створенні оригінальних якісних

		архівувати	матеріалів у різних варіантах та формах, систематично зберігає їх (наприклад, портфоліо), оцінює і ділиться ними, своєю роботою надихає інших
Учень	- учень здебільшого відтворює запропоновані зразки; - створює продукти лише відповідно до конкретного завдання, їхнє подальше використання обмежене, зважаючи на оформлення та дотримання правил цитування, технічних та естетичних вимог; - не дуже цікавиться застосуванням результатів роботи	- учень створює самостійно (іноді і у співпраці з іншими) різні види робіт та вибирає оформлення, зважаючи на проблему, яку розв'язують, і усвідомлюючи, що ці праці можна надалі використовувати, поширювати та публікувати; - у працях дотримані основні правила (цитування, технічного та естетичного оформлення)	- учень створює різноманітні оригінальні праці (візуальні, акустичні, кінестетичні) як самостійно, так і у співпраці з іншими в онлайн та офлайн середовищах (у відповідних ситуаціях і відповідно до мети використовує потенціал ЦТ); - результати є цінними, оскільки їх можна надалі практично використовувати, та відповідають необхідним правилам та оформленню для подальшого поширення та загального доступу

Назва індикатора: Робота з цифровими технологіями

Загальне визначення:

У навчальному процесі та викладанні всі учасники використовують ЦТ (як шкільні, так і власні) відповідно до встановлених умов та узгоджених правил. Шкільне середовище прихильне до цих технологій (учителі не перешкоджають їхньому використанню, а, навпаки, підтримують). Учні та вчителі застосовують різні сучасні технології, обізнані з ними, вміють їх використовувати у своїх предметах, навчальній діяльності та заходах. Вони можуть впоратися з базовим налаштуванням та технічними проблемами під час навчання (адекватно реагують на ситуацію, які виникла, що є індикатором їхньої цифрової грамотності).

Учні можуть активно використовувати ЦТ у навчанні – наприклад, для запису, вимірювання, збору інформації, пошуку, дослідження, створення, симуляції, моделювання, алгоритмізації, поєднання, роботи в команді, комунікації, висловлювання, презентації та поширення. Намагання уникнути обмеженого пасивного прийому та ізолюваності.

Учитель повинен бути здатним володіти ЦТ на достатньому рівні (грамотний у сфері цифрових технологій), вміти цілеспрямовано їх використовувати (наприклад, записує дані, спілкується, презентує, співпрацює). Учитель акцентує на їхньому відповідному дидактичному використанні (випробовує різні інструменти та шляхи, регулярно змінює їхній репертуар, мотивує інших використовувати їх). Він ділиться своїм досвідом з іншими педагогами.

У шкільних документах передбачені чіткі узгоджені правила використання цих ЦТ у шкільному середовищі (статут школи, правила поведінки в навчальних приміщеннях, правила класів), які учасники приймають і керуються ними.

Підтримується обмін досвідом у використанні нових програм та інструментів (наприклад, створений загальний простір для публікації власного практичного досвіду роботи з ЦТ для учнів та вчителів, професійні об'єднання та спільноти).

Спосіб з'ясування:

- спостереження за наявністю ЦТ у навчанні (у процесі викладання та навчання) та їхнім ефективним використанням (Чи дозволено? Чи передбачено? Хто використовує, що саме і як? Яка мета і цілі?),
- спостереження: правила та розв'язання ситуацій, що виникають на уроці (Чи погоджуються з правилами і дотримуються їх? Як вирішуються проблемні ситуації з ЦТ?);
- розмова з учителем (учнем) про дидактичні можливості ЦТ.

Спосіб оцінювання:

Робота з цифровими технологіями	отримує перший досвід	стає впевненішим	є прикладом для інших
Навчання	- ЦТ застосовуються в навчанні спорадично (з ними здебільшого працює тільки вчитель (цілеспрямовано), їхнє використання часто обмежене; - правила використання ЦТ згадані лише формально (або взагалі відсутні) у шкільних документах, вони не враховують усіх аспектів використання технологій, які з'являються в навчанні; - деякі несподівані труднощі з ЦТ перешкоджають перебігу навчання	- у процесі викладання та навчання всі учасники використовують ЦТ як інструмент; - для їхнього використання в шкільних документах передбачені чіткі правила, дотримання яких контролюється та вимагається; - несподівані проблеми, зазвичай, вирішуються без тривалого / істотного обмеження ходу навчання чи певного виду роботи	- у процесі викладання та навчання ЦТ вже мають своє незмінне місце, всі учасники використовують їх досить часто, без обмежень та на основі чітко визначених та прийнятих правил, які відповідають актуальним потребам школи та навчання; - несподівані проблеми, які виникають, гнучко вирішуються без тривалого/істотного обмеження навчання чи певного виду роботи
Учитель	- учитель використовує ЦТ радше спорадично та цілеспрямовано; - якщо виникають несподівані труднощі, він, як правило, не може з ними впоратися; - не дуже підтримує та навіть не розраховує на використання ЦТ своїми учнями	- учитель ефективно використовує ЦТ у своєму викладанні та інших навчальних заходах, їхнє використання цілеспрямовано підтримує і навіть заохочує своїх учнів; - адекватно вирішує технічні проблеми, які виникли	- учитель добре обізнаний із сучасними ЦТ та їхнім використанням в освіті та навчанні, ділиться своїм досвідом, допомагає та надихає інших як на базі школі, так і за її межами
Учень	- учень використовує ЦТ власні або шкільні лише на уроках інформатики, на інших уроках лише інколи та нерегулярно в роботі, яка не вимагає творчого підходу	- учень часто використовує у своїй роботі в школі ЦТ власні та шкільні, використання власних приладів та їхнє підключення до шкільної мережі школа дозволяє (принаймні частково), але систематично не застосовує і не підтримує	- учень використовує ЦТ (як шкільні, так і власні) без обмежень у всіх ситуаціях, які є доцільними чи обґрунтованими для їхнього використання, дотримується прийнятих правил та вимагає цього від інших; - адекватно вирішує

			несподівані труднощі; - ділиться своїм досвідом з оточенням
--	--	--	--

Назва індикатора: Безпека та етична поведінка в цифровому середовищі

Загальне визначення:

У навчанні вчителі та учні працюють з інформацією і ЦТ відповідно до етичних правил, законів, основ техніки безпеки, охорони здоров'я та майна.

У школі розроблені чітко визначені та зрозумілі правила забезпечення загальної кібернетичної безпеки учнів (учителів) на рівні школи, шкільної мережі та доступу до інтернету (наприклад, статут школи, правила поведінки в навчальних приміщеннях, правила класу, правила безпечного переміщення в онлайн середовищі та мережевий етикет), і від усіх очікують та вимагають дотримання цих правил. Під час переміщення в онлайн середовищі треба завжди дбати про захист власної ідентичності (ідентичності у цифровому та реальному світі сьогодні взаємопов'язані та взаємодіють). Керівництво школи постійно відстежує та оцінює цю проблематику. Воно гнучко реагує на нові ситуації і відповідно до них також оновлює свої шкільні правила.

Усі технології, які використовують, регулярно перевіряють та обслуговують навчені користувачі.

Під час використання ЦТ чітко поважають гігієнічні та ергономічні вимоги і дотримуються їх, щоб якнайбільше мінімізувати ризики для здоров'я, пов'язані з їхнім використанням (дотримуються перерви, виконують відповідні фізичні вправи, у навчальних приміщеннях достатнє освітлення/затінення, використовують ергономічне обладнання, та в робочих приміщеннях дотримуються цих правил, використання ЦТ доречно поєднується з іншими видами роботи для уникнення перевантаження).

Якщо створюють та представляють запозичену інформацію, слід завжди правильно зазначати оригінальних авторів та джерела, щоб уникнути порушення етичних правил та законів. Роботи, які не поважають ці правила, всі безумовно відхиляють. Власні авторські роботи відповідно доповнюють ліцензіями для того, щоб можна було ними ділитися та використовувати в онлайн-середовищі.

Спосіб з'ясування:

- спостереження під час навчання: організація уроку з використанням ЦТ (дотримання перерв – дотримуються самі, хтось має їм нагадати, не потрібно);
- оцінювання створених та опублікованих матеріалів (зроблені презентації вчителів та учнів, аналіз створених праць та результатів);
- аналіз шкільних правил та статутів (містять розглянуті правила, вони актуальні, збалансовані, охоплюють онлайн та офлайн простір, поважають умови та проблеми школи (керівництво школи відстежує проблематику, реагує на нові ситуації, відповідно до них оновлює шкільні правила). Моніторити можна основні документи: статут школи, шкільну освітню програму (також і інші документи, наприклад, правила поведінки в спеціалізованих кабінетах,

мінімальну профілактичну програму або ж ІКТ програму чи інші документи, створені школою);

- розмова з виховним радником та координатором ІКТ (Чи повідомлені учні про ризики? Чи добре обізнані вчителі?); розмова з учителем (учнем) про його цифровий слід (ідентичність).

Спосіб оцінювання:

Безпека та етична поведінка в цифровому середовищі			
	отримус перший досвід	стає впевненішим	є прикладом для інших
Навчання	- вибрані правила використання технологій та переміщення в онлайн середовищі вже зазначені в деяких шкільних документах, однак не охоплюють повну, збалансовану та актуальну кібербезпеку учнів та вчителів; - охорона здоров'я учнів та гігієна праці вже інтегрована, але досі не вдається її дотримуватися; - у роботі з інформацією помітні окремі спроби використовувати та застосовувати інформацію відповідно до етичних правил та законів	- в основних та інших шкільних документах чітко і зрозуміло визначені правила використання технологій, які охоплюють актуальну кібербезпеку та охорону здоров'я учнів; - правила загальноприйняті, їх усі поважають; - у разі необхідності застосовують і практикують чіткі контрзаходи; - у навчанні та поза навчальним процесом працюють з інформацією відповідно до етичних правил та законів (як учителі, так і учні)	- в основних та інших шкільних документах чітко і зрозуміло визначені правила використання технологій, які охоплюють актуальну кібербезпеку та охорону здоров'я учнів та вчителів; - правила загальноприйняті, їх усі поважають; - їх регулярно оцінюють та оновлюють, до цього залучені усі учасники; - у разі необхідності застосовують і практикують чіткі контрзаходи, яких усі дотримуються; - у навчанні та поза навчальним процесом працюють з інформацією відповідно до етичних правил та законів (як учителі, так і учні), це вимагається також і від інших
Учитель	- учитель у навчанні з використанням технологій в онлайн та офлайн середовищах знайомиться з правилами (наприклад, мережевий етикет, авторські права,	- учитель у навчанні з використанням технологій в онлайн та офлайн середовищах починає практикувати та застосовувати зрозумілі правила для того, щоб запобігти	- учитель у навчанні з використанням технологій в онлайн та офлайн середовищах практикує та застосовує чіткі і зрозумілі правила для

	ліцензії, плагіат, охорона приватності), ризиками для здоров'я та безпеки, починає їх розуміти та поступово ними керуватися; - усвідомлює, що він створює цифровий слід (власний, але також бере участь у створенні сліду своїх учнів) і таким чином формує цифрову ідентичність; - починає пробувати застосовувати правові норми у своїх створених, презентованих та поширених (опублікованих) матеріалах, власним прикладом до цього заохочує також своїх учнів та колег	ризикам для здоров'я та обережно створити цифрову ідентичність свою та своїх учнів; - на приладах, які використовує, застосовує їхній захист; - обережно формує свій цифровий слід та спонукає до цього інших; - намагається застосувати правові норми у своїх створених, презентованих, опублікованих та поширених матеріалах (поважає мережевий етикет, закон про авторські права, оформляє покликання згідно з нормами), очікує та вимагає цього від своїх учнів та колег	того, щоб запобігти ризикам для здоров'я чи їх суттєво усунути та обережно створювати цифрову ідентичність свою, своїх учнів та колег; - на приладах, які використовує, застосовує їхній захист та спонукає до цього інших; - відповідально та обережно формує свій цифровий слід та спонукає до цього інших; - застосовує правові норми у всіх своїх створених, презентованих, опублікованих та поширених матеріалах (поважає мережевий етикет, закон про авторські права, оформляє покликання згідно з нормами, вибирає відповідні рецензії, наприклад CC), очікує та вимагає цього від своїх учнів та колег
Учень	- учень, використовуючи технології, усвідомлює ризики, пов'язані з їхнім надмірним використанням (як фізичні, так і психічні) та їхнім недостатнім захистом; - розуміє те, що, переміщуючись в онлайн середовищі, він залишає за собою цифровий слід, який впливає на його цифрову (і реальну) ідентичність; - у роботі з інформацією вбачає різницю між	- учень, використовуючи технології, вже намагається запобігати ризикам, пов'язаним із їхнім надмірним використанням (як фізичні, так і психологічні); - поважає і практикує безпечні робочі прийоми в офлайн та онлайн середовищах; - охороняє та захищає свої дані та цифрову ідентичність від втрати та неправильного використання; - у роботі з інформацією	- учень, використовуючи технології, свідомо практикує контрзаходи для зменшення ризиків, пов'язаних із їхнім надмірним використанням (як фізичні, так і психологічні), та використовує відповідні прийоми та інструменти для їхнього достатнього захисту; - під час переміщення в онлайн середовищі керується правилами

	плагіатом та власною роботою	застосовує правові норми та етичні правила (починає цього вимагати і від інших); - більшість його праць (над якими він співпрацює) поважає закон про авторські права та дотримується норм цитування	мережевого етикету, цілеспрямовано охороняє свою цифрову ідентичність і водночас свідомо не загрожує ідентичності інших (обережно та безпечно формує свій цифровий слід, щоб мінімізувати ризик втрати та неправильного використання своїх персональних даних); - у роботі з інформацією послідовно застосовує правові норми та етичні правила (вимагає цього і від інших); - усі його створені або опубліковані праці (над якими він співпрацює) поважають закон про авторське право, дотримуються норм цитування; - вибирає для них відповідну ліцензію (наприклад, CC)
--	-------------------------------------	--	--

Назва індикатора: Вирішення проблем

Загальне визначення:

Навчання зосереджено на вирішенні проблемних ситуацій, спрямованих на комплексність та реальність. З проблемами працює насамперед сам учень. Мета полягає в тому, щоб учень міг їх визначити, сформулювати, ставити запитання (наприклад, Яка проблема? Чого потрібно досягти? Чого мені не вистачає? Що мені потрібно? Що мені на початку відомо? Яким буде в кінці результат роботи?), спробував на них відповісти і вирішити проблему.

Якщо ми хочемо, щоб учні особисто долучалися до вирішення проблем, це означає, що ми маємо дати їм можливість експериментувати – надихатися рішеннями інших, вибирати власні стратегії, знаходити різні шляхи та використовувати різні інструменти. Необхідно підтримувати їхню співпрацю (онлайн/офлайн), використовувати симуляцію, моделювання, застосовувати алгоритмічне та обчислювальне мислення.

Вирішуючи проблеми, ми працюємо з помилкою. Усі учасники процесу розуміють помилку як позитивний стимулятор та цінну інформацію для подальших досліджень та

роботи (бажано, щоб знаходив її і працював із нею саме учень, як самостійно, так і співпрацюючи з іншими).

Учитель безпосередньо не керує роботою, а створює відповідний простір для навчальної діяльності. Він є прикладом для своїх учнів у вирішенні проблем. Він також вибирає різні інструменти та стратегії для вирішення (типово навчальних) проблем. Учитель відстежує та оцінює власну успішність та ефективність своїх прийомів, методів, стратегій та на основі з'ясованого намагається їх модифікувати, оптимізувати та автоматизувати. Він також співпрацює з колегами та ділиться з ними останніми знаннями, які сприяють систематичному оновленню та вдосконаленню навчального процесу.

Навчання демонструє помітні ситуації, у яких застосовується весь процес вирішення проблем всіма учнями та вчителями.

Спосіб з'ясування:

- спостереження за поставленими проблемними завданнями: відстежується, чи використовується проблемне навчання, позитивна робота над помилкою, чи відповідають проблеми реальним ситуаціям, можливостям і здібностям учнів (відповідність),
- спостереження: відстежується, хто і як працює над проблемою, які прийоми, інструменти та стратегії вибирають та використовують,
- спостереження, розмова, дискусія: відстежується оцінювання власної успішності вибраних прийомів та рішень, пропозицій щодо їхньої модифікації й оптимізації, як і кому передають ці результати та як їх поширюють.

Спосіб оцінювання:

Вирішення проблем			
	отримує перший досвід	стає впевненішим	є прикладом для інших
Навчання	- навчальний процес поки що лише спорадично містить вирішення реальних ситуацій, якщо і містить, то їх здебільшого розв'язує вчитель; - помилку зазвичай сприймають як неправильний результат; - інколи починають стежити за вибраними прийомами та рішеннями	- навчальний процес часто містить вирішення проблемних ситуацій із реального життя, - у їхньому вирішенні першочергово беруть участь учні; - ніхто не перешкоджає їм використовувати власні прийоми та рішення; - позитивна робота над помилкою; - разом відстежують та оцінюють вибрані прийоми та рішення	- навчання чітко ґрунтується на вирішенні проблемних ситуацій із реального життя, використовуючи різні середовища та інструменти; - цінують та підтримують власні креативні стратегії, прийоми та рішення учнів; - помилку використовують як позитивний стимулятор для подальшого пошуку та розвитку;

			- оцінювання та наступна модифікація стратегій і прийомів розглядається як невід'ємна частина вирішення проблем
Учитель	- учитель радше спорадично представляє загалом аналогічні проблемні ситуації, не дуже пов'язані з реальними умовами; - значною мірою сам вказує на їхнє рішення і для цього часто використовує однакові інструменти, прийоми та стратегії; - не допускає багато помилок і інколи над ними працює	- учитель включає в навчання широку палітру проблемних ситуацій, які рефлектують реальні життєві ситуації; - дозволяє своїм учням виявляти ініціативу, знаходячи та вирішуючи проблеми в різних середовищах, за допомогою різних інструментів, самостійно та в команді; - наводить інші можливі приклади; - підтримує роботу над помилками, зворотне оцінювання та обмін досвідом	- учитель цілеспрямовано та інноваційно вибирає проблемні ситуації на основі реальних ситуацій; - підтримує власну ініціативу учнів, їхній пошук та способи вирішення в різних середовищах, за допомогою різних інструментів, самостійно та в команді; - надихає власним прикладом; - підтримує роботу над помилками, вимагає зворотного оцінювання та обміну досвідом; - бере активну участь у їхньому подальшому поширенні (наприклад, створенні баз знань для вирішення проблем)
Учень	- учень найчастіше вирішує пропонувані проблеми самостійно, відповідно до поданих зразків, без надмірної власної винахідливості та оцінювання результатів; - зазвичай використовує ті самі прийоми та інструменти	- учень, вирішуючи проблеми, випробовує, як самостійно, так і в команді, різні інструменти, стратегії та середовища (онлайн та офлайн); - вибрані прийоми та стратегії оцінює та потім модифікує, намагається їх узагальнити для вирішення інших подібних проблем; - намагається працювати над помилками і з них вчитися; - намагається ділитися своїм досвідом	- учень, вирішуючи (складні та нечітко сформульовані) проблеми, демонструє свою наполегливість та здатність не боятися роботи над їхнім розв'язанням; - вибирає та випробовує різні інструменти, стратегії та середовища (онлайн та офлайн), які допоможуть йому вирішити проблему чи самостійно, чи в команді; - вибрані прийоми та стратегії постійно оцінює, потім їх

			модифікує та оптимізує, може узагальнити і використати для вирішення інших подібних проблем; - помилку сприймає як позитивний стимулятор для подальшого випробовування та навчання; - також може ділитися своїм досвідом
--	--	--	--

Назва індикатора: Комунікація та співпраця

Загальне визначення:

Комунікація спрямована, передусім, на діяльність учнів, які значно перевершують у комунікації вчителя (частіше говорить учень [звичайно по суті], йому дають достатньо простору для висловлення ідей, пропозицій, думок і аргументів, він радше ставить запитання, починає комунікацію, спілкується спочатку з іншими однокласниками, і лише потім із учителем).

Підтримуються різні способи комунікації – вербальна, невербальна, експресивна; комунікація з використанням ЦТ в онлайн середовищі (інтернет, соціальні мережі, спільноти, пристрої та програми для спілкування з використанням тексту, голосу, зображення), дискусії, захист поглядів, спостереження та оцінювання комунікації (ефективність, правила та принципи), зворотний зв'язок. Найменш бажаною є комунікація вчитель – вчитель (коли вчитель ставить запитання і сам на нього відповідає).

У навчанні та процесі викладання максимально підтримують, розвивають та використовують взаємодію та комунікацію в реальному та онлайн світі на місцевому (шкільному, регіональному, обласному), загальнодержавному та світовому рівнях. Учні просто спілкуються та співпрацюють, використовуючи ЦТ, над спільними проектами та завданнями (наприклад, у середовищі документів у загальному доступі, системи дистанційного навчання, соціальних мереж, спільнот, шкільних інформаційних систем). Потім вони діляться своїми результатами належним і безпечним шляхом. Учні виконують різні ролі в команді, планують, контролюють та оцінюють.

Спосіб з'ясування:

- за допомогою спостереження моніторять спосіб, засіб (наприклад, чи було корисним і доцільним використання ЦТ), якість, діяльність, керівництво та оцінювання комунікації на уроці (можливо, також і поза ним – наприклад, аналіз запису спілкування групи в онлайн середовищі, аналіз участі та співпраці у міжнародних/міжшкільних проектах),
- спостереження в навчанні: спосіб і організація роботи в групі (ролі в групі, планування, запитання, дискусії, стратегії, співпраця і діяльність, механізми контролю, зворотний зв'язок та оцінювання);

- аналіз використаних інструментів (наприклад, чи вибраний відповідно до поставлених цілей, чи використаний із користю, чи з ним вміли працювати); щодо створених матеріалів та результатів відстежується їхня якість та мета (що отримали учні від роботи в групі – була вона ефективна та раціональна).

Спосіб оцінювання:

Комунікація та співпраця			
	отримус перший досвід	стає впевненішим	є прикладом для інших
Навчання	- у навчанні та процесі викладання іноді починають використовувати інструменти комунікації для спілкування та співпраці в цифровому середовищі; - у комунікації все ще помітна більша активність учителя, хоча він вже намагається дати більший простір учням; - учні працюють над виконанням завдань також і в групах	- у навчальному процесі і поза ним використовують для спілкування та співпраці учасників різні інструменти та засоби комунікації; - під час спілкування підтримується активність учнів, учитель виступає радше як провідник; - співпрацю (наприклад, в онлайн групах) використовують у навчанні та викладанні для вирішення реальних дій, ситуацій та створення нових продуктів; - спільно працюють над її оцінюванням та вдосконаленням	- у навчальному процесі і поза ним зазвичай використовують для спілкування та співпраці учасників відповідно вибрані інструменти та засоби комунікації, їхній запас достатньо багатий для досягнення мети та цілі цієї комунікації (текстова, голосова, відеоконференція); - у спілкуванні насамперед переважає активність учнів, вчитель виступає радше як провідник; - співпрацю (наприклад, в онлайн групах) часто використовують у навчанні та викладанні для вирішення низки реальних дій, ситуацій та створення нових продуктів, як і раніше спільно працюють над її оцінюванням та вдосконаленням
Учитель	- учитель намагається використовувати (у навчанні та процесі викладання) для звичайного спілкування з учнями та вчителями деякі інструменти цифрової комунікації, з якими він вже має певний практичний досвід, однак він ще не може повною мірою	- учитель використовує для спілкування в процесі викладання, навчання та за його межами інструменти і середовище цифрової комунікації (зважаючи на цільову групу та мету); - намагається їх запровадити у своє навчання та підтримує	- учитель зазвичай та цілеспрямовано використовує для спілкування в процесі викладання, навчання та за його межами відповідні інструменти і середовище цифрової комунікації (зважаючи на цільову групу та мету), також їх запроваджує у своє

	використати їхній потенціал, оскільки усе ще не надто впевнений у їхньому використанні; - має перший досвід співпраці в онлайн середовищі (наприклад, системи дистанційного навчання, документи в загальному доступі, соціальні мережі, які поєднують учителів); - існує ще очевидна різниця між використанням засобів комунікації в навчанні та звичайним життям поза школою	їхнє використання іншими учасниками; - своє викладання планує та організовує таким чином, щоб воно сприяло спілкуванню та взаємній співпраці учнів; - відстежує професійні та галузеві спільноти, які діють в онлайн середовищі, і намагається також брати в них участь	навчання та підтримує їхнє використання іншими учасниками; - своє викладання здійснює таким чином, щоб воно максимально сприяло спілкуванню та взаємній співпраці учнів; - сам зазвичай співпрацює та спілкується з професійними і галузевими спільнотами, які діють в онлайн середовищі
Учень	- учень використовує засоби цифрової комунікації для зв'язку зі своїми однокласниками, однолітками та частково з учителями; - усвідомлює основні відмінності між цими інструментами та формами спілкування (текст, голос, відео); - має перший особистий практичний досвід співпраці в онлайн та офлайн середовищах, але це радше випадковий та односторонній досвід, не вміє його використовувати для свого особистого розвитку та спільного вирішення/виконання отриманих завдань та ситуацій	- учень використовує та вибирає способи та інструменти комунікації в онлайн та офлайн середовищах, урахувуючи їхню мету, цілі та місце розташування (регіон, Чеська Республіка, світ); - свій досвід застосовує у співпраці (зокрема часто за допомогою ЦТ та хмарних додатків) з іншими над різними завданнями, спільними і самостійними проектами та для вирішення різних проблемних ситуацій; - намагається оцінювати свої стратегії, прийоми та результати (також у співпраці з іншими), шукає шляхи їхнього вдосконалення та пробує їх адаптувати	- учень зазвичай використовує та вибирає відповідні способи та інструменти комунікації в онлайн та офлайн середовищах, урахувуючи їхню мету, цілі та місце розташування (регіон, Чеська Республіка, світ); - свій досвід застосовує та далі розвиває у співпраці (зокрема часто за допомогою ЦТ та хмарних додатків) з іншими над різними завданнями, спільними і самостійними проектами та для вирішення різних проблемних ситуацій; - завжди оцінює свої стратегії, прийоми та результати (також у співпраці з іншими), дає рекомендації для їхнього вдосконалення та адаптації, згодом їх застосовує

Назва індикатора: Особистий навчальний простір учнів та вчителів

Загальне визначення:

Цифрові технології значно збільшили простір для навчання та освіти про глобальний онлайн світ. Своєю присутністю в цьому світі вчителі та учні можуть значно розширити свої сьогоденні знання та досвід завдяки зв'язкам з іншими людьми та інформаційними джерелами. У такий спосіб вони сприяють розвитку своєї неперервної освіти.

Цей простір пропонує низку варіантів. Це створення приватних або загальнодоступних баз даних чи архівів посилань на джерела та інформацію (навчальні, освітні, за інтересами) і електронних портфоліо. Вони слугують для збору та організації документів у різних форматах (текст, графіка, аудіо, відео, веб-сторінки) та стандартах. Можуть стосуватися, наприклад, розвитку – відображають розвиток навичок особи/групи; оцінювання – оцінюють знання та компетенції в сфері вивчення певних предметів; представлення – представляють різні результати роботи учня; можуть бути також гібридні – різні документи та результати діяльності учня.

Наступна сфера – це створення соціальних мереж та спільнот відповідно до певного спрямування (професійних, за інтересами, регіональних), які можуть суттєво впливати на особистий освітній ріст як учня, так і вчителя. Вони дають можливість створювати взаємозв'язки, комунікувати та обмінюватися досвідом.

Все повинно сприяти концепції формування особистого неперервного навчального простору (особистий освітній простір позначають сьогодні як PLE – Personal learning environment) як учня, так і вчителя (кожної людини). Це слід розуміти як свідомо створену позитивну мережу контактів та матеріалів, яка має певну власну структуру, що розвивається, та ієрархію відповідно до віку, спрямування, інтересів та досвіду особи. Вона не тільки її пасивно приймає, а й навмисне створює або допомагає створювати (не можна її сприймати ізольовано, зважаючи на взаємозв'язки та глобальність онлайн світу – вона пов'язує неперервну формальну освіту з інформальною та неформальною).

Спосіб з'ясування:

- спостереження за діяльністю особи в онлайн середовищі – її власна діяльність (радіше як споживача, або і виробника);
- аналіз портфоліо (електронного портфоліо) – розвиток, якість, різноманіття, навички, досвід та компетенції (ураховуючи його поступовий розвиток та ріст);
- представлення особистого навчального середовища (розмова, опитувальник) – його структура, формування, вміст та спрямування, робота над ним, співпраця та сприяння іншим.

Спосіб оцінювання:

Особистий освітній простір учнів та вчителів			
	отримує перший досвід	стає впевненішим	є прикладом для інших
Навчання	- у навчанні помітне прагнення спільно обмінятися здобутими знаннями через прості загальнодоступні бази даних чи архіви, які ще не мають чіткої структури та простору	- у навчанні використовують загальнодоступні бази даних чи архіви посилань на джерела інформації та навчальні освітні ресурси; - у їхньому створенні та оцінюванні, крім учителів, також беруть участь учні; - інформація структурована та описана в такий спосіб, щоб забезпечувати зворотний та швидкий пошук необхідної інформації	- у навчанні зазвичай використовують загальнодоступні бази даних чи архіви посилань на джерела інформації та навчальні освітні ресурси; - у їхньому створенні та оцінюванні беруть активну участь як учні, так і їхні вчителі (або ж інші особи: батьки, спеціалісти); - інформація належним чином структурована та описана в такий спосіб, щоб забезпечувати зворотний, зручний та швидкий пошук необхідної інформації
Учитель	- учитель створює власну просту онлайн базу даних ресурсів і цікавої йому інформації (однак у ній нелегко віднайти збережену інформацію); - знає, де можна знайти різні прості бази даних і як їх використовувати; - намагається поділитися деякими з цих ресурсів зі своїми учнями та колегами	- учитель формує своє професійне навчальне середовище (починає спонукати до цього і своїх учнів); - шукає та поступово долучається до професійних та галузевих об'єднань і спільнот (в он-лайн і офлайн світі), які починає також підтримувати; - починає поступово створювати власне професійне електронне портфоліо; - намагається активно та інноваційно використовувати у викладанні та особистому навчанні ЦТ і передавати свій досвід	- учитель систематично формує своє професійне навчальне середовище як самостійно, так і у співпраці з іншими (цілеспрямовано спонукає до цього також своїх учнів); - активно долучається до професійних та галузевих об'єднань і спільнот (в он-лайн і офлайн світі), які активно підтримує; - систематично формує власне професійне електронне портфоліо; - активно та інноваційно використовує у викладанні та особистому навчанні ЦТ і потім також ділиться своїм досвідом
Учень	- учень починає записувати цікаві йому	- учень починає створювати своє	- учень систематично формує своє особисте

	посилання та ресурси (поки що без певної системи і радше випадково); - може використовувати своїх знайомих і попросити їхньої поради; - використовує рекомендований ресурс	особисте навчальне середовище у співпраці з учителями та однокласниками; - сам або у співпраці з іншими він також бере участь у створенні нових авторських матеріалів; - формує своє власне електронне портфоліо	навчальне середовище у співпраці з іншими; - сам або у співпраці з іншими він також бере активну участь у створенні нових авторських матеріалів; - формує та змінює своє власне електронне портфоліо (кілька портфоліо)
--	--	--	---

Набір індикаторів досягнутого рівня інформаційної грамотності

Список індикаторів досягнутого рівня інформаційної грамотності			ІГ – інформаційна грамотність (включає переважно комп'ютерну грамотність, ІКТ, мережеве, цифрове і частково також інформатичне мислення)						
Сфера	Ідентифікатор	Опис	1 рівень початкової школи		2 рівень початкової школи			Середня школа	Форми перевірки
			Початковий рівень (1 клас)	Кінцевий рівень (5 клас)	Мінімальний рівень (9 клас)	Стандартний рівень (9 клас)	Чудовий рівень (9 клас)	Кінцевий рівень	Приклади (стосуються стандартного рівня 2 рівня ПШ)
ідентифікувати і специфікувати потреби в інформації у проблемній ситуації	Формулювання проблеми	Індикатор стосується ставлення учня до проблематики, створеної під час навчання. Ідеальним можна вважати такий стан, коли учень розуміє проблему як свою і намагається її вирішити.	Учень розуміє, що деякі проблеми можна вирішити за допомогою технологій, і цими проблемами цікавиться.	Учень здатен сприймати події та проблеми навколо себе, формулювати свої питання і на відповідному рівні шукати відповіді.	Учень при формулюванні проблем вирізняє важливу інформацію та ідентифікує, чого бракує.	Учень у відомій проблемі формулює власні запитання та відповідні ключові слова, за допомогою яких можна знайти важливу інформацію, якої бракує.	Учень сам ідентифікує проблему, формулює її та робить висновок про те, як її розв'язати.	Ставить питання і формулює проблеми так, щоб їх можна було ефективно вирішити.	1. Учень формулює питання, щоб з'ясувати, чому йому не вдалося зареєструватися у програмі. 2. Учень формулює ключові слова для пошуку інформації щодо умов його приїзду до іноземної країни.
	Визначення типу інформації	В ідеальному випадку учень вже до початку роботи може усвідомити, з яким типом інформації він буде працювати, які засоби для опрацювання інформації він потребуватиме і яким буде результат. Недостатньою можна вважати, напр., ситуацію, коли учень шукає тільки відео, тому що він не хоче розбиратися у текстовій інформації.	Учень розрізняє основні типи (текст, звук, відео) і джерела (книга, радіо, ТБ, інтернет) інформації.	Учень на відповідному рівні розрізняє, як на вирішення проблеми вплине характер і якість використаної інформації.	Учень при пошуку необхідної інформації розрізняє її характер (тип).	Учень при пошуку інформації зважає на зв'язок між типом інформації та способом її обробки.	Учень при пошуку інформації розуміє характер, структуру і кількість інформації, необхідної для вирішення проблеми (віднайдений відповіді).	При пошуку інформації усвідомлює характер, структуру і кількість інформації, необхідної для вирішення проблеми (віднайдений відповіді).	1. Учень вибирає у пошуковиків тип необхідного документа. 2. Учень знає, де варто шукати інформацію типу відстань із місця А до місця Б (суцільний текст, відео на YouTube тощо).
знайти, отримати, оцінити і правильно використати інформацію, зважаючи на її характер і зміст	Отримання інформації	Проблематику отримання інформації не можна обмежити тільки пошуком за допомогою інтернету. До цього індикатора варто включити отримання інформації від учасників мережі (соц. мережі), де	Учень працює (спостерігає і питає) з деякими джерелами у безпечному середовищі (технології)	Учень користується наперед обраними джерелами, які пропонують необхідну інформацію, і водночас	Учень користується наперед обраними джерелами, які пропонують необхідну інформацію (включно зі	Учень за потреби комбінує різні джерела (стратегії), оцінює їх з точки зору правдоподібності і обирає з них ключову	Учень за потреби користується різними стратегіями отримання інформації – інструменти складнішого	Знаходить і отримує інформацію з багатьох різних джерел і користується різними пошуковими стратегіями.	1. Учень може, напр., перевірити розповіді дідуся/бабусі про окупацію 1968 року і доповнити їх спогадами інших очевидців і вивченням першоджерел онлайн. 2. Учень при мапуванні

		роль відіграє якість особистого освітнього середовища учня. Сюди належать і традиційні способи отримання інформації безпосередньо від людей (вчителів), з підручників чи інших друкованих матеріалів, знайдених, напр., у бібліотеці. Але і це не все. Отримання інформації – діяльність, яка в навчанні зустрічається дуже часто, яка включає спостереження, занотовування і вимірювання тощо.	за посередництва людей).	визначає зв'язок із вирішуваною проблемою (питанням).	своїм особистим освітнім середовищем), і водночас визначає зв'язок із вирішуваною проблемою (питанням).	інформацію, зважаючи на вирішувану проблему (питання).	пошуку, спеціалізовані архіви, першоджерела тощо (включно з емпіричним спостереженням, вимірюванням чи опитуванням).		частоти повеней у регіоні користується даними з місцевих хронік чи інших тогочасних записів, а також перевіряє інформацію на інтернет-сторінці фахових інституцій (працює з першоджерелами). 3. Учень з'ясовує граматично правильну форму слова (напр., вухами).
	Оцінка важливості і повноти інформації	Значення індикатора – у тому, щоб з'ясувати, чи сприймає учень зв'язок отриманої інформації і вирішуваної проблеми і чи зрозуміє він, що має вже достатньо інформації, необхідної для вирішення проблеми, чи йому все ще чогось бракує.	Учень усвідомлює, що для вирішення проблем необхідно отримати певну необхідну інформацію (запитувати) і потрібно її зрозуміти.	Учень розрізняє зв'язок отриманої інформації та вирішення проблеми і намагається проблему на відповідному рівні вирішувати.	Учень розрізняє зв'язок отриманої інформації та вирішення проблеми.	Учень розрізняє, коли в нього є достатньо доброї інформації для вирішення проблеми.	Учень оцінює співвідношення всіх отриманих інформацій щодо вирішуваної проблеми та розрізняє їхню повноту.	Оцінює можливість використання знайденої інформації, зважаючи на вирішувану проблему і її повноту.	1. Учень має текст про утримання хом'яка в квартирі. У тексті не вистачає деяких важливих даних. Учень зі списку питань обирає ті, які необхідно доповнити. 2. Вгадування особи на основі поступово пропонованих даних. 3. Учень у описі завдання розрізняє зайву інформацію.
	Оцінка правдивості інформації	Технології сьогодні дозволяють публікуватися будь-кому, що призводить до помітного зростання обсягу інформації і зниження її надійності. Із усе більшою непевністю учні повинні вміти впоратися саме завдяки здатності критично оцінювати зміст і джерела інформації, а також умінню її перевірити чи відкинути.	Учень усвідомлює, що не вся інформація, яку він отримує, обов'язково правдива.	Учень правдивість знайденої інформації перевіряє за допомогою надійних осіб (джерел) навколо себе.	Учень непевність у правдивості знайденої інформації усвідомлює, але її міру не може оцінити кваліфіковано.	Учень при отриманні інформації усвідомлює міру непевності. Намагається її мінімізувати завдяки оцінці відповідності іншим відомим даним та на основі правдоподібності відповідного джерела.	Учень усвідомлює, на яку основу він спирається у своєму рішенні про правдивість інформації (напр., надійність джерела, правдивість інформації, якій відповідає нова інформація, намір автора тощо).	Усвідомлює, на яку основу він спирається у своєму рішенні про правдивість інформації (напр., надійність джерела, правдивість іншої інформації, якій відповідає нова інформація, намір автора тощо).	1. Учень при вивченні окупації 1968 року розрізняє офіційні документи, що виникли до 1989 року та після. Водночас він усвідомлює різницю в поглядах залежно від визнаної ідеології. 2. Учень розрізняє у газетах чи інших засобах інформації неправдиві повідомлення, і своє рішення пояснює.

							якій відповідає нова інформація, намір автора тощо).		
	Опрацювання інформації	Мета – оцінити здатність учня зберігати інформацію, протягом тривалого часу створювати свій архів і орієнтуватися в ньому. З цим пов’язане, напр., розуміння стиснення даних із втратами (напр., графічні формати чи виписки) і без (напр., ПН), існування практики, в якій разом зі змістом завжди зберігається джерело для можливого цитування у майбутньому, опрацювання інформації за допомогою різних онлайн служб, включно з публікацією виступів тощо.	Учень усвідомлює, що все, що він створить нового у цифровому форматі, він сам або система має зберегти, якщо він не хоче це втратити.	Учень зберігає отриману інформацію і всі свої цифрові прояви так, що може до них пізніше повернутися.	Учень зберігає і організує отриману інформацію і всі свої цифрові прояви так, що може до них пізніше повернутися.	Учень створює структуровані архіви отриманої інформації і всіх своїх цифрових проявів. Він користується різними інструментами (включно із хмарами), вміє користуватися стисненням даних.	Учень створює повне портфоліо всіх своїх проявів і доповнює їх метаінформацією для полегшення орієнтування можливих інших користувачів (поширення).	Записує інформацію, структурує її і створює з неї архів (портфоліо).	1. Учень має власний архів документів (насамперед результатів своєї роботи) і зберігає його. 2. Учень користується правильним способом стиснення фото (напр., репортаж із поїздки).

опрацювання інформації та використання її для унаочнення (моделювання) проблеми	Опрацювання тексту	Йдеться про здатність учня змінювати форму початкової інформації (особливо текстового характеру) і підлаштовувати її під відповідні потреби. Основою є розуміння структури текстового документа, використання доступних функцій текстового редактора, введення картинок, графіків, таблиць тощо, включно з роботою онлайн.	Учень складає текст (історію) за допомогою знаків, піктограм чи символів.	Учень створює текст на основі основних правил типографії, правильно його форматує та зберігає. Може додати звичайні об'єкти, напр., своє фото.	Учень при роботі в обраному редакторі виконує основні типографічні правила, для форматування і структурування тексту користується шаблонами і стилями. Додає до тексту об'єкти. Результат зберігає у відповідному форматі.	Учень, дотримуючись типографічних правил, опрацьовує текстовий документ у будь-якому (й онлайн) редакторі з типовим набором інструментів. Текст правильно структурує і піклується про його зрозумілий вигляд відповідно до планованої мети документа.	Учень створює, змінює і поширює структурований багатосторінковий документ з об'єктами і може користуватися додатковими функціями текстових редакторів.	Створює структурований текстовий документ із інтегрованими об'єктами. Зміст подає зрозуміло, структуровано і зважаючи на поставлену мету документа.	1. Учень створює за допомогою текстового редактора протокол про лабораторне вимірювання. 2. Учень за допомогою текстового редактора створює багатосторінкову роботу з метою її публікації. 3. Учень готує у текстовому редакторі листівку з інформацією про шкільну подію тощо.
	Опрацювання таблиць і графіків	Мета індикатора – підтримати вміння сприймати і опрацьовувати взаємно залежну інформацію, робити з нею розрахунки і результати візуалізувати так, щоб полегшити розуміння і вирішення проблем. Це все із використанням відповідного доступного (і хмари) інструменту.	Учень за допомогою знаків, символів і піктограм збирає інформацію, складає її в таблицю, згодом порівнює і сортує (наприклад, погода, форми, розмір, кількість).	Учень знає, яка відмінність між текстом і таблицею. Він може зберігати дані і робити найпростіші розрахунки.	Учень при використанні інструментів для роботи з таблицями цілеспрямовано впорядковує дані до таблиці і проводить найпростіші розрахунки. Створює прості графіки необхідного типу. Результати зберігає (поширює) у відповідному форматі.	Учень проводить розрахунки за допомогою функцій, працює з абсолютними і відносними показниками. Дані для наочності упорядковує і фільтрує. Може проводити імпорт і експорт основних форматів даних.	Учень проводить подальші розрахунки (напр., більше вкладених функцій), створює складні графіки (точкові, з трьома осями). За потреби інформацію структурує у кількох логічно поєднаних таблицях (на одному чи кількох аркушах).	Правильно структурує взаємозалежну інформацію, проводить додаткові розрахунки, результати візуалізує і поширює.	1. Учень із розкладу уроків усіх класів та інших відповідних даних створює огляд про розподіл часу, присвяченого окремим предметам відносно загальної кількості часу, проведеного у школі за дев'ять років. 2. Учень із використанням експортованих даних зі шкільної метеорологічної станції формує середню температуру у даний період і визначає день з найбільшою і найменшою температурою. 3. Із бази даних чеських початкових шкіл учень відфільтровує школи свого регіону.

	Опрацювання зображень	Індикатор присвячений знанням у сфері цифрової графічної інформації та здатністю її опрацювати із використанням доступних інструментів.	Учень знає основні функції графічного редактора і вміє робити фото, переглядати їх і видаляти.	Учень малює у графічному редакторів, вміє знаходити картинку, складати фото і робити з ними базові операції.	Учень шукає картинку і зберігає фото. Встановлює та редагує основні параметри картинок, додає їх до своїх документів і архівує їх.	Учень володіє інструментами для редагування растрових зображень, користується базовими функціями, знає особливості базових форматів. Дотримується основ графічного редагування, зокрема композиції. Вміє за допомогою базових об'єктів створити просту векторну графіку.	Учень на основі розуміння теоретичних принципів растрової і векторної графіки редагує особливості графічних даних відповідно до мети їхнього використання і вигоди обох типів форматів. Вміє створювати документи, що поєднують векторну і растрову графіку.	Графічні документи опрацьовує на основі розуміння теоретичних принципів растрової і векторної графіки, з використанням різних інструментів для редагування графіки і зважаючи на мету, для якої вони призначені.	1. Учень редагує цифрову фотографію такими інструментами: вирівняти, контраст, яскравість, розширення, формат. 2. Учень створює графічний документ, що містить схематичне зображення його квартири. 3. Учень створює візуальне зображення ПК з текстовим описом окремих компонентів, користується якісними джерелами графіки, може доповнити власною графікою.
	Опрацювання звуку і відео	Йдеться про розуміння принципів переведення звуку і відео до цифрового формату, стиснення і пов'язаних із цим форматів і інструментів, що використовуються для переведення, редагування, вкладання до документу чи публікації онлайн.	Учень записує звук і відео.	Учень записує звук і відео і володіє базовими функціями, що пов'язані з їх відтворенням (напр., вибір доріжки, пауза чи стоп, регуляція гучності).	Учень записує звук і відео і результати у разі потреби переносить в інше місце.	Учень монтує короткий мультимедійний запис, конвертує його у потрібний формат і публікує онлайн.	Учень комбінує звук, зображення, відео, титри й ефекти з кількох джерел, зважаючи на мету опрацювання. Результат інтегрує до своїх документів.	Розуміє теоретичну основу мультимедіа, користується доступними інструментами для їхнього опрацювання і результат інтегрує до своїх документів чи публікує онлайн.	1. Учень у групі з іншими робить запис (аудіо/відео) шкільної вистави, монтує його і з метою популяризації школи публікує. 2. Учень готує відео-інструкцію чи розповідає свою історію. 3. Учень створює свій дзвінок на телефон.

використовувати відповідні робочі кроки (алгоритми) для ефективного вирішення проблем	Аналіз отриманої інформації	Цей індикатор діє в ситуації, коли вже відбулося отримання і попереднє опрацювання необхідної інформації (тексти, таблиці, картини, мультимедіа, карти тощо) і необхідно її опрацювати з метою вирішення проблеми. Головна потреба компетенції у цьому разі – розуміння зв'язків і значення, тобто функціональна грамотність.	Учень може на відповідному рівні з наданої інформації зробити правильний висновок.	Учень знаходить між інформаціями зв'язки і робить на їх основі логічні висновки.	Учень знаходить між інформаціями зв'язки і робить на їх основі логічні висновки. Чужі висновки сам оцінює критично.	Учень робить висновки з різних типів інформації. Правильно інтерпретує статистику і діаграми. Помічає помилки і грубу маніпуляцію в інтерпретації та висновках інших.	Учень знає звичайні логічні та аргументаційні обмани і когнітивні викривлення. Він може їх викрити і попередити.	Інтерпретує отримані інформації, знаходить між ними зв'язки і робить правильні логічні висновки. Намагається уникнути маніпуляцій.	1. Учень на основі аналізу діаграм залишку на банківському рахунку з'ясовує, коли при збереженні тренду залишок досягне нуля. 2. Учень пояснює, чому більшість громадян ЧР отримує менше, ніж середня зарплата. 3. Учень позначає у газетній статті суб'єктивні пасажі автора. 4. Учень впізнає помилку у твердженні: Маркета завжди, коли хворіє, відсутня у школі. Тобто вона хвора і сьогодні, тому що її немає у школі. 5. На основі тих само знайдених статистичних даних учень створює 2 діаграми, що роблять можливими різні інтерпретації. Перша ілюструє, як ЧР катастрофічно вимирає, друга не підтверджує цього твердження. Він може пояснити, чим відрізняються діаграми і чому.
	Ідентифікація і вибір відповідних засобів вирішення	Здатність на основі актуальної потреби вибрати найбільш відповідну форму обробки інформації, відповідно обрати необхідний інструмент і вирішити проблему. На різних рівнях зміст цього індикатора буде сильно відрізнятися – починається він прийняттям рішень щодо того, чи використати у даній ситуації текстовий редактор, чи табличний калькулятор, закінчується	Учень може обрати відповідний інструмент для вирішення проблеми на відповідному рівні.	Учень знає часто використовувати інструменти для роботи з основними типами документів (текст, картинка, таблиця, мапа концепцій...) і вміє їх обирати і в простій формі використовувати.	Учень знає часто використовувати інструменти для опрацювання різних типів документів (напр., діаграми, мультимедіа, ноти тощо) і вміє їх обирати і використовувати у найкращій формі.	Учень орієнтується у пропозиції інструментів, що можуть бути використані для опрацювання різних типів документів і вміє їх правильним способом використати.	Учень знаходить і обирає найкращий інструмент, засіб, додаток, програму чи службу з метою вирішення проблеми. Цей інструмент на потрібному рівні може освоїти і	Обирає найкращий засіб з метою вирішення даної проблеми. Обраний інструмент розуміє (або з ним ознайомиться) і використовує його.	1. Учень за допомогою відповідного інструменту ілюструє мережу родинних зв'язків. 2. Учень використовує найбільш придатний інструмент для набору прикладів до лабораторного протоколу. 3. Учень за допомогою відповідного інструменту малює план класу з різними варіантами розміщення парт залежно від різних форм навчання.

		міркуванням про те, яка мова програмування для цього завдання підійде найкраще. Близьким є також міркування про те, чи для вирішення цієї проблеми буде корисним використання машини, чи цю проблему краще вирішить людина.					використовувати.		
	Моделювання і симуляція	Мета цього індикатора – з'ясувати, якою мірою учень здатен розпізнавати ключові аспекти проблемної ситуації і їхні зв'язки, відмежуватися від того, що неважливе, і таку модель використати для вирішення проблеми. На вищому рівні учні такі моделі використовують для симуляції, що дають можливість відповісти і на складні питання. Для цього, звісно, потрібно вміти використовувати складніші інструменти.	Учень із моделями і симуляціями зустрічається, як правило, у формі ігор чи додатків, призначених для відповідної вікової категорії. Значення моделювання і симуляції він сприймає непрямо.	З моделями, симуляторами працює, як правило, за допомогою відповідних додатків та ігор. Здатен у рамках вирішення проблеми створити просту модель і скористатися нею.	Учень для вирішення різних проблем користується відомими моделями і їхніми модифікаціями. Оцінює, чи вирішує така модель проблемну ситуацію.	Учень, зважаючи на специфіку проблеми, обирає відповідний тип моделі і рівень абстракції, за допомогою відповідного інструмента створює модель і використовує її для вирішення проблеми.	Учень для полегшення розуміння чи вирішення проблеми створює візуалізацію (напр., мапу концепцій), моделі чи симулятори. Розуміє міру використаного спрощення і його результати.	Для полегшення розуміння чи вирішення проблеми створює за допомогою технологій візуалізації, моделі чи симулятори. Розуміє міру використаного спрощення і його результати.	1. Учень малює орієнтовний план, що позначає конкретне місце і в цифровому варіанті передає його іншому члену команди. 2. Учень за допомогою придатних інструментів моделює мережу доріг між кількома різними місцями. 3. Учень створює модель охолодження рідини в посудині так, щоб можна було визначити, коли температура опуститься нижче заданої позначки.
	Знайдення і формулювання алгоритму для вирішення проблеми	Алгоритми краще пояснювати за допомогою інструментів типу Scratch, Logo і з навчальними роботами. Учні мали б розуміти, що такі алгоритми і які вони мають переваги і недоліки. Використання алгоритмів не обмежується лише світом технологій. Алгоритмічні (тобто надійні, рутинні, передбачувані, але не творчі) дії потрібні, напр., в адмініструванні, медицині чи праві. Учні повинні працювати з алгоритмами у	Учень із проблематикою алгоритмів і їх пошуком зустрічається у дитячих іграх і відповідних додатках. Він застосовує прості алгоритми при виконанні інструкцій (напр., зав'язування	Учень шукає і застосовує етапи вирішення проблеми відповідного рівня. Етапи він за потреби може зазначити і повторити.	Учень знаходить, за потреби змінює і точно описує етапи вирішення даної проблеми.	Учень створює і правильно формулює алгоритм для вирішення даної проблеми і схожих проблем. Він працює з набором базових етапів, на основі яких за потреби розвиває інші.	Учень при пошуку етапів рішення зважає наперед і формулює етапи відразу і щодо інших проблем подібного характеру. Він володіє різними способами запису алгоритмів.	Всюди, де це потрібно, полегшує собі роботу за допомогою алгоритмів так, щоб свій справді творчий потенціал використати в інший спосіб.	1. Учень створює алгоритм для відвідування кінотеатру в іншому місті. У рамках алгоритму він має вирішити «місце і час сеансу», «доїзд на місце і назад», «витрати». У складі алгоритму повинен бути хоч один приклад «блоку прийняття рішень». 2. Учень створює символічний запис геометричної конструкції, за яким його однокласник успішно відтворює результат. 3. Учень програмує (напр., у Scratch) квіз з кількома питаннями для відгадування тварин і їхньої їжі.

		щоденному житті, що записані природньою мовою. Використання алгоритмів дозволяє учням звільнитися від вирішення рутинних проблем і реалізувати свій творчий потенціал в іншому місці. Алгоритмічне мислення – базова умова функціональної грамотності.	шнурків, миття рук тощо).						
	Планування варіантів вирішення	Планування реалізації найкращого варіанту на вищому рівні вимагає розпізнавання того, які критерії у даному разі є релевантними і які вирішальними. (Бажано, щоб етапи були алгоритмізовані? Надійні? Економні щодо часу, зусиль, матеріалів, витрат? Легко поширювалися для когось іншого?) Можливі варіанти варто оцінити з точки зору цих критеріїв.	Учень розрізняє рішення, які є робочими (ведуть до досягнення мети), і рішення, які не є робочими; може між ними обирати.	Учень із запропонованих варіантів обирає той, який, на його думку, є найкращим. Свій вибір може пояснити.	Учень перед початком вирішення збирає і оцінює кілька можливих варіантів і обирає той, який йому видається найкращим.	Учень визначає і застосовує критерії для порівняння можливих варіантів і використовує їх для визначення у даній ситуації найкращого варіанту, що веде до вирішення проблем.	Учень при плануванні варіантів вирішення бачить приблизні зв'язки між параметрами проблеми (обсяг, складність, термін) і засобами для різних варіантів (час, зусилля, матеріал).	Для вирішення будь-якої проблеми складає план, який заснований на продуманості мети, джерел і часу.	1. Учень складає реалістичний план проведення дводенної поїздки. При цьому він визначає мету поїздки, необхідні дії, часовий розклад, необхідні джерела і передбачувані результати. 2. Учень пропонує (чи тестує) два різні варіанти для інвентаризації шкільної бібліотеки, визначає важливі критерії якості і обирає кращий варіант.
	Оцінка обраного вирішення і обраного варіанту	Учень повинен спитати себе: Я вирішив те, що хотів? Чи справді я відповів на поставлене питання? Чи не є рішення очевидно беззмістовним? Відповідає моєму очікуванню? Чи відповідають одне одному, напр., тип відповіді, частини, приблизна величина, попередні результати і досвід? Чи міг я діяти краще, ефективніше? Як я буду діяти далі?	Учень для вирішення простої проблеми задумується над правильністю обраного рішення.	Учень після знайдення рішення вирішує, чи відповідає воно вирішуваній проблемі і даній ситуації. Якщо не відповідає, шукає помилку.	Учень після знайдення рішення вирішує, чи відповідає воно вирішуваній проблемі і даній ситуації. Якщо не відповідає, шукає помилку.	Учень у разі невідповідності знаходить її причину, впізнає помилку у проведенні і в плані дій і усуває помилку; повторює це, поки не досягне задовільного результату.	Учень на основі аналізу і оцінки покращує використовувані варіанти і навички.	Контролює і критично оцінює досягнуті результати. Оцінює обрані варіанти і на основі отриманого досвіду покращує їх.	1. Учень на основі письмового робочого плану оцінює процес варіантів. У цьому плані спеціально є помилка (не наливо воду). Учень повинен знайти помилку і план/алгоритм виправити. Потім будуть виправлені й умови результату (інший варіант яєць), і учень повинен у відповідний спосіб виправити план дій.

дієспівпрацювати у процесі отримання і опрацювання інформації з іншими	Вибір відповідної форми повідомлення	Мета індикатора – з'ясувати, чи може учень на основі попереднього аналізу вирішеної проблеми обрати відповідний спосіб поширення отриманих результатів, включно з інструментами.	Так само, як типи документів, учень розрізняє і основні форми повідомлення (прямий виступ, цифрова презентація, звуковий чи відео запис).	Учень за підтримки обирає відповідну форму повідомлення, що відповідає його можливостям. Відповідно до типу документа дотримується основних правил композиції.	Учень за підтримки обирає відповідну форму повідомлення. Відповідно до типу документа дотримується основних правил композиції.	Учень самостійно обирає відповідну форму повідомлення, пропонує задовільну структуру.	Здатність учня використати найкращу форму повідомлення і втілювати композиційні і правила позитивно оцінюється цільовою групою реципієнтів.	Залежно від мети обирає найкращу форму і структуру повідомлення (аудіо, відео, текст, картини тощо).	1. Учень обирає для реалізації презентації кінцевої роботи відповідну форму повідомлення (засіб, цільова група, час, зміст). 2. Учень обирає відповідний спосіб повідомлення для різних ситуацій (комунікація з дорослим, із однокласником тощо).
	Створення оригінального твору	Індикатор показує здатність креативно творити власні твори і використовувати для цього легально отримані твори інших (т. зв. ремікс).	Учень для створення власних творів без страху використовує всі можливі засоби, включно із цифровими.	Учень створює свій твір відповідно до завдання із використанням даних чи особисто створених матеріалів. Авторські права він може не враховувати, але розуміє, що кожний твір має свою цінність і автора.	Учень створює свій твір відповідно до завдання з використанням даних чи особисто створених матеріалів. Авторські права він може не враховувати.	Учень із використанням доступних матеріалів і дотриманням авторських прав створює власний твір відповідно до завдання.	Учень створює оригінальні твори (аудіо, відео, текст, картини тощо) із доданою вартістю. При використанні чужих матеріалів дотримується авторського права.	Творить оригінальні твори із доданою вартістю. При використанні чужих матеріалів дотримується авторського права.	1. Учень створює річну заключну роботу і захищає її (цей приклад перевіряє кілька індикаторів).

	Комунікація	Учень обирає відповідні комунікаційні інструменти (пристрої, додатки) і спосіб комунікації підлаштовує до мети і другої сторони. Це передбачає, що ці пристрої і додатки він знає і вміє ними управляти і користуватися.	Учневі відомі можливості використанн я сучасних комунікацій них технологій – напр., у формі зв'язку із віддаленими ровесниками .	Учень у своєму освітньому просторі спілкується переважно з однокласниками і вчителями, за допомогою запропоновани х засобів комунікації.	Учень спілкується переважно з однолітками, за допомогою імейлу, форумів, текстових повідомлень і голосу. Розуміє відмінності між різними формами електронної комунікації.	Учень для спілкування залежно від ситуації та мети обирає з широкої групи інструментів і способів комунікації ті, які може використати. Учень спілкується водночас із кількома людьми.	Учень при спілкуванні з людьми з різних місць планети розуміє відповідну специфіку (різні часові пояси, культурні звички тощо) і спілкування їм підпорядков ує.	Залежно від ситуації обирає відповідні комунікативні варіанти і інструменти. У спілкуванні помічає можливі непорозуміння і належним чином їм запобігає.	1. Учень при вирішенні проблеми просить про допомогу когось, хто може його спрямувати. 2. Учень долучається до спілкування з партнерами у рамках проекту міжнародної співпраці.
	Онлайн співпраця і поширення інформації	Індикатор перевіряє здатність використовувати цифрові технології і онлайн середовище для командної роботи на відстані.	–	Учень працює з онлайн документами, якими з ним хтось поділиться, і помічає права доступу до них (читання, запис).	Учень використовує онлайн документи у вільному доступі і ті, якими з ним хтось поділиться, і розуміє права до них (читання, запис, редакція).	Учень працює в команді над створенням документів разом з іншими за допомогою онлайн додатків, встановлює права доступу до документів.	Учень уповні користується інструмента ми онлайн співпраці і може координуват и роботу творчої команди.	У творчості користується онлайн середовищем для співпраці у команді і для поширення створених документів.	1. Учні разом створюють класну вікіпедію із записами з різних предметів. 2. Учні користуються онлайн текстовим редактором для взаємного контролю, коментування і оцінки контрольної роботи. 3. Учні в онлайн редакторі у редакційній групі створюють робочу версію шкільного часопису. 4. Учні разом створюють класний блог, постійно його актуалізують і реагують на коментарі спільноти.
інформацію та результати роботи відповідним способом презентувати і поширювати	Публікація	Індикатор показує здатність учня розуміти, чого він хоче досягти публікацією своїх продуктів онлайн.	Учень розуміє, що те, що він створить, можна легко опублікувати так, щоб будь-хто міг це побачити, і що кожен твір має певну цінність.	Учень створює результати своєї діяльності з усвідомленням , що вони можуть бути (чи будуть) публічно опубліковані.	Учень створює результати своєї діяльності з усвідомленням , що вони можуть бути (чи будуть) публічно опубліковані.	Учень публікує деякі результати своєї роботи онлайн і коригує їх зміст залежно від цільової групи користувачів.	Учень регулярно публікує результати своєї роботи онлайн (напр., в блозі чи у соц. мережі) і поширює їх у своєму особистому освітньому просторі.	Результати своєї роботи складає до портфоліо і деякі оприлюднює онлайн з метою створити групу однодумців (особистий освітній простір).	1. Учень веде особисте портфоліо навчальних результатів і обрані роботи оприлюднює. 2. Учень у рамках навчання веде свій блог і залучається до дискусії щодо дописів однокласників. 3. Учень бере участь в обробці і опублікуванні запису шкільних подій.

	Презентація	Індикатор відображає не лише саме творення презентації з використанням технологій, але водночас також одну з важливих некогнітивних компетенцій – здатність презентувати результати роботи.	Учень свої твори створює з творить із усвідомленням того, що буде їх представляти іншим.	Учень створює просту лінійну презентацію з дотриманням основ для творення презентації і показує її.	Учень створює просту презентацію з дотриманням основ для творення презентації і показує її.	Учень створює складнішу презентацію (з посиланнями і мультимедіа), враховує мету повідомлення і добре її показує.	Учень презентує переконливо з використанням всіх доступних засобів.	Створює презентацію, що висловлює необхідне повідомлення, підлаштоване під цільову групу і часові рамки. Може її практично використати.	1. Учень за допомогою відповідного інструмента створює для своєї кінцевої роботи презентацію, і публічно її захищає. 2. Учень готує для своїх однокласників «фаховий семінар», на якому представляє свою підприємницьку ідею.
	Створення цифрової ідентичності	Індикатор відображає розуміння реальності, що все, що людина робить онлайн (у хмарі), варто сприймати як записане. Це стосується і тих випадків, коли адміністратор дозволяє встановити права, що обмежують доступ до документа. З цією реальністю потрібно працювати так, що ми вповні розуміємо результати своєї онлайн діяльності. Метою не є боятися будь-що робити онлайн, а робити все розумно.	—	Учень усвідомлює, що в онлайн світі існує запис того, що він у ньому робить, і того, що про нього публікують інші. Усвідомлює відмінність між фізичним і онлайн світом.	Учень усвідомлює, що в онлайн світі існує цифровий слід, що створює його цифрову ідентичність. Усвідомлює відмінність і виступи за межі фізичного і онлайн світу.	Учень усвідомлює важливість і способи цілеспрямованого творення своєї цифрової ідентичності і поводить відповідно до цього. Слідкує, контролює і у разі потреби редагує свій цифровий слід.	Учень із усвідомленням переваг і ризиків цілеспрямовано створює свою особисту онлайн ідентичність так, щоб вона не суперечила реальності. Поширює нотатки і свої досвіди.	У безпечний спосіб створює свою особисту онлайн ідентичність і контролює свій цифровий слід (поширює свої нотатки). Розуміє відмінність і зв'язок фізичного і онлайн світу.	1. При публікації будь-чого (включно із чатом) учень усвідомлює факт, що він постійно будує свою цифрову ідентичність. 2. Учень будує свою цифрову ідентичність так, щоб вона відповідала його життєвим цілям, і усвідомлює, що інформація про нього може бути використана для його оцінки (напр., конкурс). 3. Учень розуміє свій особистий вплив на створення ідентичностей інших і не зловживає цим.
	Побудова особистого освітнього простору	Індикатор відображає розуміння значення сприймання знань і досвідів за посередництва онлайн сполучення з людьми та інформаційними джерелами. Важливо все життя працювати над якістю цього середовища і вдосконалювати його. Сюди належить і усвідомлення існування інших поглядів і спроба їх зрозуміти.	—	Учень для свого неформального пізнання використовує групу своїх знайомих (особливо батьків і вчителів) і тільки рекомендовані освітні джерела онлайн.	Учень для свого неформального пізнання використовує групу своїх знайомих (однокласники, вчителі, батьки) і рекомендовані освітні джерела онлайн.	Учень встановлює власні освітні цілі і для їх досягнення використовує систематично і цілеспрямовано створювану групу людей, які здатні йому порадити. У нього також є свій набір освітніх джерел, якими він користується.	Учень планує свій особистий ріст і постійно розвиває свій особистий освітній простір у співпраці з іншими людьми.	Розуміє свою позицію у глобальному онлайн світі і намагається своєю присутністю у ньому сприяти позитивному впливу на майбутній розвиток нашої цивілізації.	1. Учень свій особистий освітній простір залучає до вирішення шкільних завдань. 2. Учень на відповідну дату занотує стан свого освітнього простору (насамперед онлайн джерел і контактів), і через певну dobu описує і пояснює зміни (Увага, не йдеться про кількість, а про корисність!)

під час роботи дотримуватися етичних правил, основ безпеки і правових норм	Безпека	Індикатор описує здатність мінімізувати ризики і небезпеку, пов'язані з використанням цифрових приладів. Сюди належить не тільки технічне забезпечення всіх приладів, а й охорона власної ідентичності в онлайн середовищі (антивірус, безпечні паролі тощо) та запобігання ризикованій діяльності.	Учень знає про те, що і в онлайн світі існують ризики.	Учень знає, які форми поведінки в інтернеті найбільш ризиковані, і вміє їх уникати. На прикладах показує порівнювані ризики в реальному й онлайн світі.	Учень розрізняє на своїх приладах інструменти безпеки і утримує їх активованими і актуальними, в онлайн середовищі і при роботі з інформацією поводить обережно.	Учень розуміє спосіб забезпечення своїх цифрових пристроїв і звертає увагу на його функціональність (актуалізація ОС і програм, мережевий екран, антивірус). Він контролює свою діяльність в онлайн середовищі з точки зору безпеки для даних й ідентичності. Застосовує принципи і основи боротьби з кіберзлочинами.	Учень обирає найкращі способи забезпечення своїх цифрових пристроїв, даних і онлайн ідентичності, вмикає такі засоби, як автоматична актуалізація, мережевий екран і антивірус.	Зі знанням принципів і зв'язків забезпечує свої цифрові пристрої і регулює свою діяльність в онлайн середовищі так, щоб мінімізувати ризики втрати чи зловживання даних і особистої ідентичності. Активно бореться проти розвитку кіберзлочинів. Підвищує загальне розуміння значення забезпечення ІТ і даних.	1. Учень регулярно змінює свої паролі до імейлу та інших рахунків. 2. Учень ніколи не розміщує в інтернеті те, чого не хоче оприлюднювати. Це стосується і неопублічного поширення серед друзів. 3. Учень максимально використовує безпекові елементи комп'ютерної системи, з якою працює. 4. Учень знає, які онлайн види роботи є ризикованими, і уникає їх.
	Охорона здоров'я	Індикатор описує здатність ідентифікувати можливі проблеми, пов'язані з надмірним використанням технологій, і не лише фізичні, а й психічні (пов'язані, напр., з можливим виникненням залежності від ігор чи соціальних мереж). Крім того, учні повинні застосовувати відповідні засоби захисту. Оцінюється не тільки знання таких засобів захисту і вміння ними користатися, а й звичка їх справді дисципліновано використовувати.	Учень усвідомлює, що надмірне використання технологій не здорове. Має розпрацьовані базові навички (психогігієна, самоконтроль).	Учень найбільш ризики для здоров'я, пов'язані з використанням технологій, знає і намагається їм запобігти.	Учень усвідомлює найбільш ризики для здоров'я, пов'язані із використанням технологій, і намагається їм запобігти.	Учень розуміє ризики для здоров'я, пов'язані з використанням технологій (хвороби рухової системи, залежності тощо). Дотримується основних правил (перерви і компенсаційні вправи, ергономічна організація робочого місця тощо).	Учень активно цікавиться ризиками для здоров'я, пов'язаними з використанням технологій, інформацію поширює і сам щодо себе застосовує відповідні засоби для їх мінімізації. Має звичку при використанні технологій розмежовувати	Вивчає ризики для здоров'я, пов'язані з використанням технологій (напр., різні хвороби, залежності) і послідовно їм запобігає.	1. На конкретному робочому місці (напр., у шкільному класі) учень показує, що відповідає чи ні ергономічним правилам, називає можливі наслідки. 2. Демонструє низку компенсаційних вправ, які зазвичай використовують під час компенсаційної перерви.

							ти роботу і розваги.		
	Дотримання правових норм	Індикатор показує міру знання і сприйняття правових норм, що стосуються інтернету, особливо часто порушуваних авторських прав.	Учень усвідомлює, що у світі онлайн можна зустрітись з діями, які суперечать базовим людським цінностям і нормам, і намагається їх уникати.	Учень розуміє межу злочину в інтернеті, і якщо користується матеріалами з інтернету, дотримується основних принципів авторського права.	Учень дотримується основних принципів авторського права (розуміє відмінність між своїми творами і плагіатом), знає про ліцензії, які дозволяють використовувати доступні онлайн матеріали і розуміє межі злочину в інтернеті.	Учень знає основні норми законів, що стосуються інтернету, зокрема про авторське право, усвідомлює у своїй творчості свої авторські права і не втручається у права інших. Дотримується правил цитування джерел.	Учень знає і регулярно застосовує правові норми, дійсні у цифровому середовищі, включно з нормами, що стосуються особистих даних і інтелектуальної власності.	Знає і регулярно застосовує правові норми, дійсні у цифровому середовищі, включно з нормами, що стосуються особистих даних і інтелектуальної власності.	1. Учень у своїй творчості дотримується правил цитування джерел. 2. Учень обирає і використовує відповідну ліцензію для свого твору, який хоче опублікувати. 3. Із наявних зображень у своєму творі використовує тільки ті, які дозволив автор, виконує встановлені умови. 4. Учень дотримується домовленостей, встановлених із надавачем послуг в інтернеті. 5. Учень розпізнає незаконні дії в онлайн середовищі.
	Етика поведінки з інформацією та мережевий етикет	Індикатор показує знання етичних правил при поведінці з інформацією та їх дотримання. Це дуже важлива здатність для подальшого розвитку використання технологій, і не тільки в освіті. Тому важливо, щоб цій темі у навчанні приділялося достатньо часу, щоб її розуміли як важливу і щоб етичні принципи сприймалися всією школою (включно з вчителями) як важливі.	Учень не бере участі у поширенні помилкових і брехливих інформацій.	Учень знайомий із основними правилами мережевого етикету і застосовує їх.	Учень при поведінці з інформацією передбачає наслідки для інших. Він знайомий з основними правилами мережевого етикету і застосовує їх.	Учень поводить з інформацією і користується технологіями етично. Застосовує правила мережевого інтернету.	Учень поважає правила мережевого інтернету і активно вимагає цього від інших. При впровадженні нових технологій і служб водночас знайомиться із відповідним	В онлайн середовищі поводить відповідно до неписаних етичних правил, включно з відомими правилами мережевого етикету, і активно вимагає їх дотримання від інших.	1. Учень надсилає імейли, заповнивши тему листа, підписується в ньому. 2. Не поширює фотографії однокласників у неприемних ситуаціях. 3. Знімає, фотографує чи записує інших тільки з їхнього дозволу. 4. Якщо натрапляє на відкриту пошту іншої людини, не читає її і виходить із неї (розуміє відмінність між власною та чужою ідентичністю).

							и правилами вихованої та етичної поведінки.		
використання потенціалу цифрових технологій	Апаратне забезпечення	Цей індикатор показує розуміння теоретичних принципів функціонування апаратного забезпечення. Якщо учень хоче ефективно використовувати технології, він має уявляти собі, що відбувається усередині цифрового пристрою. Знання принципів полегшить йому вирішення проблем, спостереження за розвитком і щоденну працю. Глибше розуміння дає можливість розрізняти і реалізувати деякі принципи і поза сферою технологій.	Учень розрізняє механічні, електричні і цифрові пристрої. Серед цифрових розрізняє й інші інструменти, які регулярно приєднує до комп'ютерів.	Учень розрізняє пристрої залежно від того, що вони роблять (комп'ютер, радіо, ТБ) і що є джерелом енергії (ел.мережа, батарея, бензин, людська сила тощо).	Учень розуміє технології за допомогою простих моделей їх функціонування (напр., комп'ютер як процесор, операційна пам'ять і сховище). Впізнає нестандартну поведінку пристрою і просить про допомогу.	Учень завдяки розумінню роботи апаратного забезпечення вирішує прості ситуації, з якими досі не зустрічався. При оцінці і порівнянні пристроїв бере до уваги релевантні технічні параметри окремих компонентів.	Учень володіє складнішими налаштуваннями пристроїв. Глибше цікавиться створенням і роботою апаратного забезпечення, включно із фізико-технічним підґрунтям. Відомі принципи роботи АЗ знаходить і реалізує у інших сферах життя (напр., ієрархія пам'яті, буфер, взаємне блокування).	Розуміє функціонування АЗ настільки, що може його ефективно використовувати. Принципи його роботи використовує і в повсякденному житті.	1. Знає, що робити, якщо наскляній підложці перестала працювати миша. 2. Форматує карту пам'яті, з якою були проблеми при зберіганні чи зчитуванні файлів. 3. Помічає, коли його пристрій уповільнюється під впливом великої кількості ввімкнених програм чи відкритих документів, вчиняє відповідні кроки для усунення проблеми. 4. Учень із пропонованого онлайн асортименту обирає комп'ютер (включно із програмним забезпеченням) із потрібними параметрами для обробки відео.

	Програмне забезпечення	Індикатор показує розуміння теоретичних принципів функціонування ПЗ. Якщо учень хоче ефективно користуватися технологіями, він має мати уявлення про те, що відбувається всередині цифрового пристрою. Знання принципів полегшить йому вирішення проблем, спостереження за розвитком і щоденну працю. Глибше розуміння дасть можливість розрізняти і реалізувати деякі принципи і поза сферою технологій.	Учень знає, що те, що робить цифровий пристрій, залежить від встановленої програми.	Учень знає, що інформація (тобто і програми) всередині цифрових пристроїв зберігаються у вигляді нулів і одиниць. Вміє працювати з деякими програмами.	Розуміє відмінності і зв'язки між даними і програмами та їх цілями. Розуміє роль операційної системи, відрізняє її від окремих програм-додатків.	Учень розуміє переваги і недоліки локальних, мережних і хмарних служб. Має загальне уявлення про життєвий цикл ПЗ. Розуміє результати окремих ліцензій і дистрибутивних моделей. Наведені знання бере до уваги при виборі конкретного інструменту.	Учень виконує складніші завдання і налаштування (напр., інсталяція ОС). Глибше цікавиться творенням і роботою ПЗ. Відомі принципи роботи ПЗ знаходить і реалізує в інших сферах життя (напр., багатозадачність, черга завдань, стек, нескінченний цикл).	Розуміє роботу ПЗ настільки, що може його ефективно використовувати. Принципи його роботи використовує в повсякденному житті.	1. Перед від'їздом на дачу, де хоче продовжувати працювати офлайн над д.з., документ завантажує з хмари на свій пристрій. 2. Для даного завдання (напр., опрацювання готових записів) обирає таку програму, яка дозволить результат перенести (експортувати) в інше середовище.
--	-------------------------------	---	---	--	--	--	--	---	--

	Мережі	Розуміння принципів роботи мережі – сьогодні невіддільна складова здатності використовувати технології, має вплив на щоденне життя у мережами об'єднаному світі. Зв'язки можна простежити у напрямі безпеки, соціальних мереж і щодо особистого освітнього простору.	Учень розрізняє деякі прості функції цифрових пристроїв, які базуються на зв'язку з іншими – напр., телебачення, комп'ютер з інтернетом тощо.	Учень може передбачити, чи потрібно для виконання певної діяльності чи вирішення даного завдання приєднувати різні пристрої до мережі.	Учень орієнтується в основних можливостях сполучення з інтернетом. Має загальне уявлення про його роботу (надсилання запитів і відповідей у пакетах через чужі комп'ютери, завдання сервера). Розрізняє інші типи мереж і їх завдання. Знає про переваги і труднощі приєднання пристроїв до мережі.	Учень має базове уявлення про інші типи мереж (GSM, GPS). При міркуванні щодо роботи мережі розрізняє різні шари (фізичний, трансляційний, додатковий), що дозволяє йому краще називати і вирішувати можливі проблеми. Розуміє необхідність ідентифікації пристроїв за допомогою системи IP адрес, розуміє систему доменів і їхнє значення.	Учень створює малу домашню мережу. Знає й інші протоколи і служби інтернету, ніж HTTP і веб. Розуміє переваги і недоліки архітектури клієнт-сервера чи P2P і обирає залежно від них відповідні служби. Відомі принципи роботи мережі знаходить і реалізує у інших сферах життя (напр., надмірність, безпечна комунікація у небезпечном у середовищі, синхронізація).	Розуміє роботу мережі настільки, що може її ефективно використовувати. Принципи її роботи використовує у щоденному житті.	1. Учень розуміє, чому банкомат знає, чи є на рахунок гроші. 2. При проблемах, напр., із переглядом веб-сторінки учень локалізує проблему (напр., помилка конкретної сторінки, браузера, сполучення з інтернетом, приєднання до мережі). 3. Учень пояснює, що означає повідомлення про помилку «конфлікт IP адрес». 4. Учень пояснює, чому локалізація за допомогою GPS точніша, ніж за допомогою GSM.
--	---------------	--	---	--	---	---	--	---	---

	Автоматизація	Автоматизація дуже близька до алгоритмізації. У цьому індикаторі йдеться про здатність використати технічні засоби для зменшення рутинної роботи. Такі рішення часто готові наперед, тобто не йдеться про створення алгоритмів у повному значенні слова. Учень однак повинен вміти розрізняти, що певне завдання не потребує участі людини, знайти і використати відповідний інструмент для його автоматизації.	Вміє вивчити, повторити і провести простий процес.	Учень розрізняє повторювані рутинні дії і шукає шляхи, як їх повторення спростити.	Учень забезпечує автоматичне проведення часто повторюваного одноразового завдання, напр., використає «знайти і замінити», встановлює поштовий фільтр, зумовлене форматування у таблиці, чи початок роботи програми після вмикання комп'ютера у певний час.	Учень створює послідовність команд, використовує зумовлені команди і повторювані команди.	Учень для комп'ютера чи іншого пристрою виправляє чи пише просту програму, яка полегшує йому роботу.	Знає і за потреби використовує можливості цифрових технологій для автоматизації рутинних процесів. Знає принципи і прості процеси у програмуванні.	1. Учень записує і повторно використовує просте макро. 2. Учень загально переназиває файли (напр., фотографії). 3. Учень шукає в тексті різні форми слова за допомогою простого регулярного виразу.
	Щоденне життя з технологіями	Індикатор спрямований на внутрішні аспекти використання технологій – на здатність їх ефективно застосувати при реалізації особистих цілей. Сюди належить вирішення робочих проблем, управління маєтвом, суспільне життя онлайн і якість особистого освітнього простору.	Учень усвідомлює, що технології у світі, в якому ми живемо, відіграють важливу роль. Деякі пристрої вміє на базовому рівні застосовувати – напр., годинник, мобільний, клавіатуру, мишу, планшет тощо.	Учень регулярно використовує деякі пристрої, за які несе відповідальність і піклується про них (напр., мобільний).	Учень у стандартний спосіб використовує звичайні технології для досягнення своїх цілей. Коригує базові налаштування, виконує базове піклування.	Учень за потреби комбінує і поєднує різні пристрої. Розрізняє і вирішує прості незвичні ситуації. Орієнтується у базових можливостях сучасних технологій.	Учень постійно регулює і поновлює свої пристрої та спосіб їх використання так, щоб використати їх найкраще. Водночас з'ясовує, як нові технології розширюють його можливості, і відповідно змінює свої потреби і цілі.	Часто і ясно користується відповідними технологіями та їх комбінаціями для задоволення своїх потреб. Пристрої та спосіб їх використання встановлює і змінює залежно від того, як розвиваються доступні можливості і змінюються його потреби.	1. Учень друкує багатосторінковий двосторонній документ, навіть якщо принтер не дає можливості двостороннього друку. 2. Помічає і вирішує, якщо йому не вдається увійти у програму через капслок чи інші розкладки на клавіатурі. 3. Знає, що робити, якщо йому не вдається видалити фотографії із заблокованої картки пам'яті. 4. Надсилає текстове повідомлення з телефону з іншою системою. 5. Пояснює своє рішення щодо того, який пристрій найбільше використовує при навчанні у середній школі.

	Розвиток технологій і суспільства	Індикатор спрямований на зовнішні аспекти використання технологій. Є основою для будь-якого довгострокового планування. Напр., при виборі кар'єри учні повинні зважити, який вплив пришвидшеного розвитку технологій на ту чи іншу професію. Чим краще учні розуміють причини і характер змін, що відбуваються, тим краще рішення вони приймуть. Йдеться при цьому про розуміння як технічних змін (чому і як розвивається техніка), так і суспільних (як суспільство технологічні новинки приймає, як змінюється їхня доступність, як змінюється життя членів суспільства і визнані цінності).	Учень із розумінням наводить приклади дій, які ми сьогодні проводимо з використанням цифрових технологій, а раніше проводили без них.	Учень усвідомлює зв'язок технічного прогресу і розвитку цивілізації і знає приклади винаходів, які дуже змінили існування суспільства.	Учень розрізняє явні відмінності в технологічному у рівні минулого і сучасного і їх зв'язок із життям суспільства. Учень стежить за розвитком технологій і відповідними змінами на ринку праці.	Учень розуміється на історичному і сучасному розвитку технологій і відповідних суспільних змін. Передбачає подальший розвиток і його наслідки у сфері освіти і на ринку праці, і ці передбачення враховує у своїх рішеннях.	Учень сприймає пришвидшення технічного розвитку і розуміє його принципові ліміти. Розуміє зміни у суспільстві, спричинені розвитком технологій, регулярно за ними стежить і передбачає можливості і ризики, як для себе, так і для суспільства.	Сприймає пришвидшення технічного розвитку і розуміє його принципові ліміти. Орієнтується у зв'язках, пов'язаних із розвитком штучного інтелекту. Розуміє зміни у суспільстві, спричинені розвитком технологій, передбачає можливості і ризики, як для себе, так і для суспільства, і намагається мінімізувати ризики.	1. Учень розуміє і пояснює, чому - поступово зростає відстань, на якій люди можуть створювати і втримувати дружні стосунки; - зв'язок вільного доступу до інформації і політичної системи; - зв'язок розвитку технологій і переміщення населення до міст чи навпаки в село; - як під впливом технологій змінилася робота лікарів, шевців, архітекторів, продавців, журналістів... 2. Називає зниклі, безпечні і нові професії та визначає їхні спільні риси (у межах певної групи).
--	--	---	---	--	---	---	---	---	--

Набір індикаторів умов розвитку інформаційної грамотності

Структура індикаторів і інструментів інспекційної діяльності, які служать для оцінки умов шкіл, необхідних для розвитку інформаційної грамотності учнів, заснована **на дифузійній моделі інтеграції сучасних технологій у навчання**. Ця модель є змістовою основою онлайн додатку Профіль Школа21 і у 2010 році була перевірена і стандартизована як інструмент самооцінки шкіл у сфері інтеграції модерних технологій у життя школи.

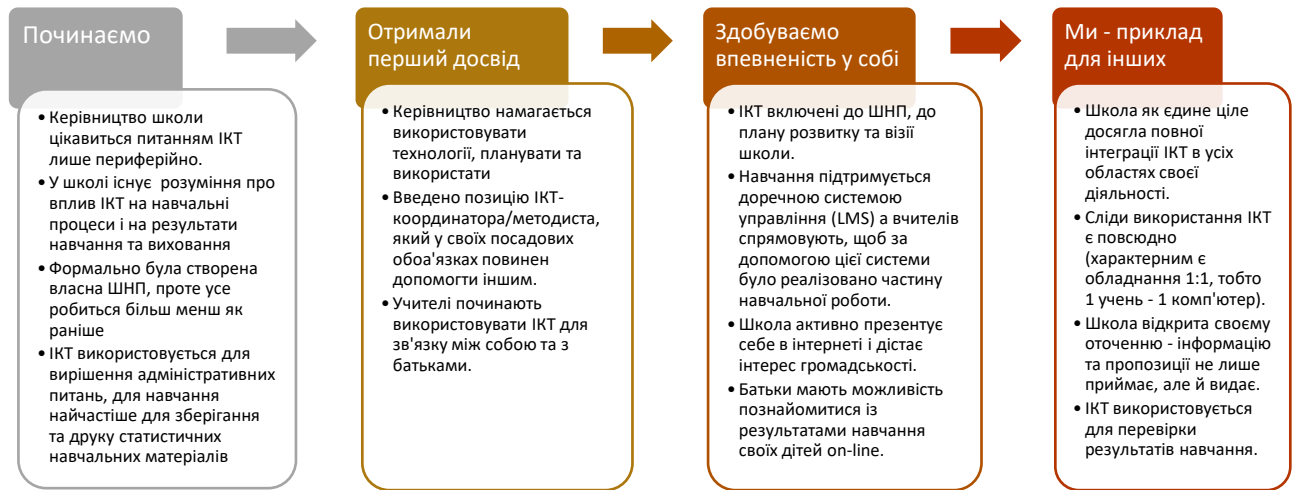
Онлайн додаток Профіль Школа21 надає директорам шкіл, ІКТ методистам/координаторам допомогу при організації розвитку школи у сфері ІКТ. Користуватися ним можуть дитсадки, початкові школи, середні школи, вищі спеціалізовані школи і початкові мистецькі школи. Кожна школа у цьому додатку може створити свій ІКТ профіль, протягом тривалого часу відстежувати свій прогрес у сфері інтеграції ІКТ у навчання та життя школи і порівнювати себе з іншими школами на основі створеної статистики. З 2013 року школи у цьому додатку також готують плани розвитку, а потім і оцінку успішності їх реалізації.

Інтеграція ІКТ у навчання і життя школи – процес освоювання інновацій, який відбувається у кількох фазах. Розвиток школи від найнижчої фази, коли школа проблеми технологій взагалі не вирішує, до найвищої, коли школа досконало інтегрує технології, розподілений на чотири етапи:

1. Починаємо
2. Маємо перший досвід
3. Здобуємо впевненість у собі
4. Ми – приклад для інших

Розвиток школи у процесі інтеграції ІКТ, як ми бачимо його у школі, у окремих вчителів і учнів, показаний у наступних таблицях.

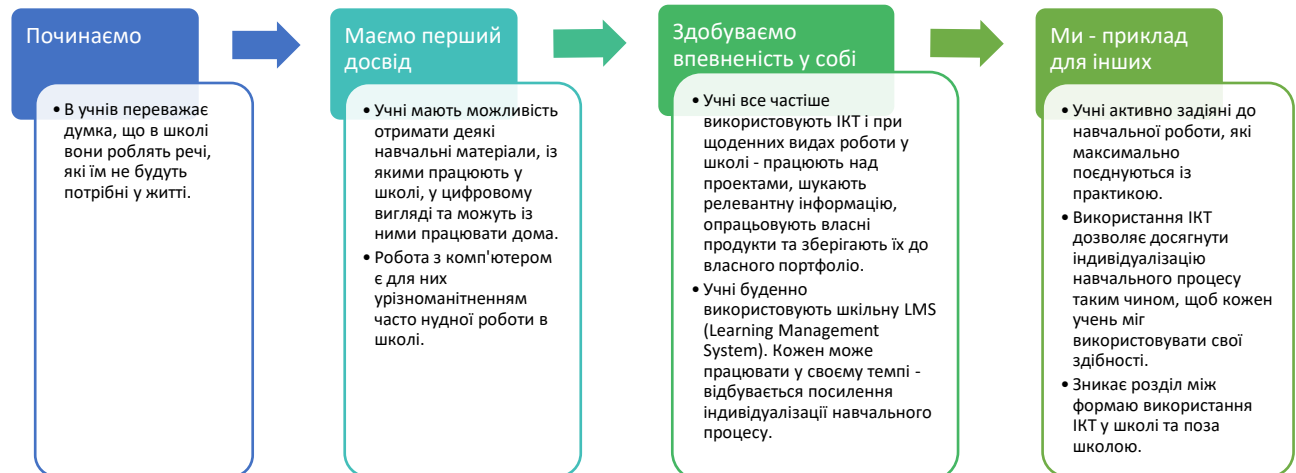
Школа

Вчителі

Учні

Профіль Школа21 допомагає школам відстежити рівень залучення ІКТ до діяльності школи у п'яти сферах:

1. Керування і планування
2. ІКТ у шкільній навчальній програмі
3. Професійний розвиток
4. Інтеграція ІКТ до життя школи
5. ІКТ інфраструктура

Окремі сфери описані загалом у 29 індикаторах. Структура і опис індикаторів разом із посиланнями на онлайн оприлюднені статті про конкретні проблеми дають можливість керівництву шкіл і шкільним ІКТ методистам/координаторам зрозуміти і охопити проблематику у всій широті.

Індикатори інтеграції сучасних технологій до життя школи

1 Керування і планування	
1.1 Роль ІКТ у візії школи	1. ІКТ не є частиною візії (якщо таке існує). Вони існують тільки на рівні отримання і адміністрування приладів (апаратне і програмне забезпечення). 2. Над візією інтегрування ІКТ у навчання працює тільки мала група вчителів. 3. Інтеграція ІКТ повністю включена у концепцію розвитку школи. 4. Візію поділяє вся школа, включно з учнями. Вона активно залучена у щоденну практику і поширюється назовні.
1.2 ІКТ план	1. План зосереджується тільки на кількості і розміщенні комп'ютерів і швидкості приєднання до мережі, необхідному програмному забезпеченні тощо. 2. План укладається спеціалізованою командою. Один учитель (ІКТ координатор) чи група вчителів бере на себе ініціативу, підготовку і реалізацію плану в школі. 3. План комплексно інтегрований у всю шкільну освітню програму. Процес активно підтримує керівництво школи, він сприймається всіма співробітниками. ІКТ координатор підтримує використання технологій у всій школі. 4. Вчителі застосовують план у щоденній навчальній діяльності. Співробітники і учні активно долучаються до пошуку нових інноваційних процесів і методів роботи.
1.3 Використання ІКТ у навчанні	1. Увага спрямована насамперед на освоєння базових ІКТ вмінь вчителів (напр., ECDL) і учнів (навчання інформатики). 2. Увага спрямована на підтримку використання ІКТ у різних навчальних видах роботи школи. 3. Увага спрямована на комплексну інтеграцію ІКТ у навчальний процес і на вивчення нових і ефективних підходів. 4. Увага спрямована на підтримку і розвиток орієнтованого на учня підходу, що робить можливим встановлення особистих навчальних планів.

1.4 Сприйняття прийнятої стратегії	
1. Школа встановлює правила використання ІКТ – включно з мобільними телефонами, доступом до інтернету тощо, напр., у правилах школи. 2. Школа свою стратегію розвитку у галузі ІКТ корегує відповідно до інтересів співробітників, учнів, батьків і за згодою з ними. 3. Школа постійно розвиває і узгоджує свої плани використання ІКТ за посередництва повторних переговорів і нарад зі співробітниками, учнями, батьками і засновником. Всі учасники знайомі зі змістом. 4. Школа підлаштовує плани розвитку інноваційному використанню ІКТ і їй вдається їх планувати. Відбувається посилення етичного і відповідального підходу до технологій. Випадки зловживання ІКТ разові і вся спільнота їх активно засуджує.	
1.5 Специфічні освітні потреби	
1. Використання ІКТ загалом спрямоване насамперед на пошук відповідних навчальних джерел і на підтримку навчання всіх учнів без розділу. 2. Існують випадки використання ІКТ як допоміжного інструменту для навчання учнів зі специфічними потребами (відсутність, погані результати, дисфункції тощо), але вони не координовані. 3. Школа підтримує впровадження різних методів імплементації ІКТ з метою полегшити учням з іншими властивостями і специфічними потребами досягнення навчальних цілей. 4. Школа має імplementовану вповні інклюзивну модель використання ІКТ (та інших спеціалізованих засобів), що дозволяють кожному учневі розвиток за особистим навчальним планом.	
2 ІКТ у шкільній навчальній програмі	
2.1 Розуміння вчителів	
1. Вчителі мають тільки неясне уявлення про те, як ІКТ може покращити якість навчання. 2. Тільки деякі окремі вчителі розуміють навчальні можливості технологій і вміють інтегрувати ІКТ у шкільну навчальну програму. 3. Більшість учителів розуміє, як інтегрувати ІКТ у шкільну навчальну програму, і знає, як можна з їх допомогою допомогти покращити якість навчання. 4. Всі вчителі визначають власні методи інтеграції ІКТ і вміють їх застосувати на практиці.	

2.2 Підготовка шкільної навчальної програми
1. Планування використання ІКТ стосується насамперед видів роботи, спрямованих на освоєння ІКТ вмінь учнів. 2. Планування включає підготовку вчителів і орієнтується переважно на використання ІКТ для покращення традиційних форм навчання груп і окремих учнів. 3. Більшість вчителів детально планує способи інтеграції ІКТ до підготовлюваних навчальних видів робіт. 4. Школа не тільки інтегрувала ІКТ у навчання, а й приділяє час постійному пошуку нових можливостей для покращення.
2.3 Досвід більшості вчителів
1. Вчителі використовують ІКТ переважно без прямого зв'язку з навчанням. 2. Вчителі використовують ІКТ як інструмент шкільної адміністрації, для планування навчання і підтримки навчальної діяльності, як правило, у формі використання готових матеріалів. 3. Вчителі використовують ІКТ так, щоб учні мали можливість навчатися у формі конструктивних предметних і міжпредметних видах робіт. 4. Навчальні методи, що використовують ІКТ, орієнтовані на учня. У школі всюди можна зустріти докази автентичних, орієнтованих на пізнання видів діяльності і співпраці.
2.4 Досвід більшості учнів
1. Учні тільки іноді працюють з ІКТ під час навчання. 2. Учні часто використовують ІКТ при навчанні самостійно і спрямовані на повагу до етичних правил. 3. Учні використовують ІКТ при навчанні постійно і спрямовані (окрім етичних правил) на взаємну співпрацю. 4. Постійне використання ІКТ веде учнів до творення власного цифрового вмісту та електронного портфоліо. Навчальна співпраця виходить за рамки власне школи. Етичні правила переважно сприймані.
2.5 Специфічні навчальні потреби
1. Вчителі усвідомлюють, що ІКТ може допомагати учням зі специфічними (особливими) потребами. 2. Вчителі використовують ІКТ цілеспрямовано для підтримки навчання учнів, які мають коротко- чи довготривалі проблеми. 3. Вчителі використовують діагностичні ІКТ інструменти для відслідковування навчальних результатів учнів так, щоб легше розізнати нову проблему і відповідним чином її вирішити. 4. ІКТ повністю інтегровані у навчання на всіх рівнях і дають можливість повністю

реалізувати індивідуалізований план розвитку кожного учня школи.

3 Професійний розвиток

3.1 Усвідомлення і залучення (вчителів)

1. Лише деякі вчителі мають інтерес навчатися у сфері ІКТ.
2. Більшість вчителів зацікавлені у професійному рості в області ІКТ і беруть участь насамперед у освітніх акціях, організованих у межах школи.
3. Більшість вчителів бере участь не тільки у шкільних і загальних освітніх акціях, а й навчається у галузі ІКТ індивідуально.
4. Вчителі мають потребу постійного професійного розвитку, яку задовольняють за допомогою активної участі у робочих групах, створюють особисті контакти і знайомляться з актуальними дослідженнями.

3.2 Планування

1. Окремі зацікавлені визначають потреби свого розвитку в сфері ІКТ самі. На розвиток в області ІКТ керівництво школи впливу не має.
2. Потреби професійного розвитку у сфері ІКТ визначає для всіх співробітників керівництво школи (чи ІКТ координатор).
3. Шкільна ІКТ команда у співпраці з ІКТ координатором готує програму професійного розвитку відповідно до потреб шкільної навчальної програми і потреб співробітників.
4. Вчителі регулярно проводять самооцінку і її результати включають до спільного підготовлюваного плану професійного розвитку. Допомагають одне одному.

3.3 Спрямування

1. Професійний розвиток спрямований на освоєння головних ІКТ вмінь.
2. Деякі вчителі беруть участь у навчанні, спрямованому на використання ІКТ в освіті.
3. Більшість учителів бере участь у навчанні, спрямованому на використання ІКТ в освіті.
4. Школа за згодою із співробітниками готує програму професійного розвитку на основі плану розвитку всієї школи і відповідно до її специфічних потреб.

3.4 Самовпевненість
1. Вчителі мають основні знання, але не мають достатньо самовпевненості для того, щоб застосовувати ІКТ у навчанні. 2. Серед учителів зростає тенденція використовувати ІКТ у навчанні і вдосконалюватися. 3. Більшість учителів знає, як використовувати ІКТ у навчанні, намагається постійно вдосконалюватися і допомагати колегам. 4. Вчителі впевнені у використанні ІКТ. Своїми досвідами і інноваційними підходами з радістю діляться з колегами у своїй школі і поза нею.
3.5 Неформальні способи професійного розвитку
1. Поширення ідей і прикладів доброї практики серед вчителів відбувається дуже рідко. 2. Поширення ідей і прикладів доброї практики відбувається тільки серед деяких учителів. 3. Поширення ідей і прикладів доброї практики між всіма вчителями відбувається часто, як особисто, так і онлайн. 4. Поширення ідей і прикладів доброї практики між вчителів повністю інтегроване до роботи інституції і переходить за її межі.
4 Інтеграція ІКТ до життя школи
4.1 Доступність ІКТ
1. Вчителі і учні мають обмежений доступ до ІКТ. 2. Вчителі і учні працюють з ІКТ регулярно. 3. ІКТ у школі постійно і всюди доступні без проблем як для вчителів, так і для учнів (зазвичай за рахунок бездротової мережі). 4. Вчителі, учні і широка шкільна громадськість використовують ІКТ для зв'язку між собою і для доступу до школи з будь-якого місця у будь-який час.
4.2 Використання ІКТ
1. У школі помітні тільки окремі незначні сліди використання ІКТ поза уроками інформатики. 2. Помітні сліди використання ІКТ поза уроками інформатики (напр., робота над проектами). 3. Види роботи з використанням ІКТ помітні у всіх навчальних діяльностях школи. 4. Школа презентує і поширює приклади доброї практики і поза межами своєї шкільної спільноти.

4.3 Методична підтримка вчителів

1. Керівництво школи не цікавиться використанням ІКТ у навчанні. ІКТ координатор, якщо є, виконує роль адміністратора мережі і утримувача.
2. Координатор ІКТ вчить інших вчителів користуватися комп'ютером і допомагає їм зі шкільною адміністрацією.
3. Шкільний координатор ІКТ має конкретну кваліфікацію і займається насамперед допомогою іншим учителям у застосуванні найкращих методів використання технологій.
4. У школі реалізується бачення використання технологій. Координатор ІКТ – його духовний керівник, але він не єдиний пропагандист і помічник, який може допомагати іншим. Успішні результати передаються й іншим школам.

4.4 Презентація школи в інтернеті

1. Школа публікує про себе в інтернеті тільки базову інформацію, яка актуалізується тільки винятково.
2. Веб-презентація школи створена за чіткими правилами. Вона містить постійно актуалізовану чинну інформацію та цікавинки.
3. Шкільна сторінка створена з використанням відповідної редакційної системи і містить не тільки актуальну інформацію, а й матеріали, створені як вчителями, так і учнями.
4. Школа користується редакційною системою для створення комунікативного середовища, де вся шкільна спільнота публікує матеріали, що не суперечать правилам і сприяють навчанню, виявляють досягнення навчальної мети.

4.5 eLearning

1. Школа надає учням деякі матеріали онлайн.
2. Всі вчителі спрямовані на те, щоб цифрові навчальні матеріали надавали учням за посередництва інтернету.
3. Школа використовує спеціальну систему керування навчанням (LMS), що дозволяє комбінувати очну і заочну форму навчання.
4. Використовується спеціалізована система керування школою, що інтегрує навчальні матеріали, запис навчальних результатів учнів (оцінки, електронне портфоліо), розклад тощо. Вона розрізняє різні права користувачів (включно з батьками).

4.6 Зв'язок школи із зовнішнім світом

1. У школі для комунікації зі світом переважає використання імейлів.
2. Для комунікації між школою, батьками, засновником тощо використовуються різні інструменти інтернету (імейл, скайп, контактний формуляр на сторінці, текстові повідомлення).
3. Окрім звичайної комунікації, школа пропонує широкій шкільній спільноті регулярні новини у формі повідомлень для зареєстрованих користувачів – імейл, блог із RSS, фейсбук тощо. До комунікації із зовнішнім світом долучаються і вчителі – напр., у формі особистих блогів.
4. Вся шкільна спільнота успішно користується з навчальною метою найновішими інструментами інтернет-комунікації (напр., твітер, власна соціальна мережа Ning тощо). Мета – залучити до навчальної діяльності широке коло, зокрема батьків, експертів, свідків тощо.

4.7 Проекти

1. Деякі вчителі окремо використовують ІКТ при роботі над навчальними проектами.
2. Школа регулярно реалізує окремі чи загальношкільні проекти, що використовують ІКТ.
3. Школа має досвід з інтеграцією ІКТ у міжпредметних видах роботи і більших змістовніших проектах (напр., eTwinning чи Comenius). Ці види роботи є частиною шкільної навчальної програми.
4. Учителі разом із учнями регулярно пропонують і успішно реалізують навчальні проекти, що користуються найбільш відповідними актуальними ІКТ інструментами – найліпше із закордонною участю. Результати такої діяльності публікують.

4.8 Погляд учня

1. ІКТ як нагорода (ігри).
2. ІКТ як інструмент навчання (робота з навчальною програмою).
3. ІКТ як робочий інструмент, необхідний для реалізації навчальної діяльності на базі школи (інформаційні джерела, опрацювання даних, творення документів).
4. ІКТ повністю інтегроване майже до всіх типів діяльності так, що їх присутність розуміється як очевидна.

5 ІКТ інфраструктура	
5.1 План набуття ІКТ	
1. Існує тільки початковий ступінь планування купівлі ІКТ. 2. План купівлі ІКТ має кілька пріоритетів. Окрім ціни, це стандартизація пристроїв, гарантійні умови, екологічна ліквідація тощо. 3. План купівлі ІКТ зважає на всі важливі пріоритети і координується залежно від навчальної мети окремих предметів. 4. Існує комплексний підхід щодо набуття ІКТ, синхронізований зі шкільною навчальною програмою. Він зважає на всі важливі пріоритети, зокрема на довгострокові цілі і фінансові можливості школи.	
5.2 Локальна мережа і інтернет	
1. Тільки деякі частини школи поєднані в локальній мережі, через яку доступний інтернет. 2. Більшість території школи і комп'ютерів приєднана до шкільної мережі, що дозволяє доступ до приватних і спільних файлів і вирішує питання сполучення з інтернетом. 3. Всі приміщення школи і всі комп'ютери приєднані до локальної мережі і з її допомогою до інтернету. Водночас вирішено проблему доступу до навчальних матеріалів і мережевих джерел усередині і поза школою. 4. Всі дані, що стосуються навчання (напр., ел. портфоліо) доступні з будь-якого комп'ютера будь-де через інтернет у разі, якщо користувач має права і доступ до них. Користувачеві байдуже, де дані фізично розміщені.	
5.3 Технічна підтримка	
1. Технічна підтримка проводиться випадково і переважно у формі замовлення. Співробітник школи забезпечує тільки технічний нагляд. 2. Технічна підтримка забезпечена протягом усього року у формі робочого чи комерційного контакту. При цьому технічний нагляд зосереджений на утриманні наявного стану. 3. Технічна підтримка наявна протягом року, вона забезпечує стабільну роботу і займається також подальшим технічним розвитком. 4. Технічною підтримкою займаються систематично, вона забезпечує стабільну роботу і спрямована на концептуальний розвиток відповідно до шкільної навчальної програми.	

5.4 Цифрові навчальні матеріали
1. Вчителі мають тільки обмежені цифрові джерела. Навчальні матеріали завантажуються з інтернету і використовуються без обробки. 2. Вчителі мають перевірені комерційні і некомерційні цифрові навчальні матеріали для підтримки навчання і постійно їх використовують. 3. Вчителі регулярно шукають нові матеріали і зміст навчання з їх допомогою динамічно змінюється. 4. Вчителі цифрові навчальні матеріали не тільки шукають і використовують, а й коригують залежно від своїх потреб і створюють нові, якими потім діляться з іншими.
5.5 ІКТ обладнання
1. Школа з навчальною метою використовує переважно спеціалізований комп'ютерний клас. 2. Крім спеціалізованого класу, є комп'ютери, проектори і інтерактивні дошки, інтернет є і в деяких інших класах. 3. Мінімум одним приєднаним комп'ютером із проектором чи інтерактивною дошкою обладнана більшість класів. Школа принаймні в обмежений спосіб дозволяє приєднання учнівських мобільних пристроїв до інтернет-мережі. 4. Проникнення ІКТ до життя школи спрямоване на повсюдне використання презентаційних і мобільних пристроїв вчителями і учнями.
5.6 Ліцензії на програмне забезпечення
1. Не зрозуміло, чи все програмне забезпечення, яким користуються у школі, легальне. 2. Школа цікавиться проблематикою легальності свого програмного забезпечення і планує купівлю ліцензій разом із купівлею апаратного забезпечення. 3. На всіх шкільних комп'ютерах наявне необхідне програмне забезпечення, яке є легальним. Існує система контролю програмного забезпечення на випадок можливого аудиту. 4. Школа має пропрацьовану політику купівлі необхідних ліцензій для використання вчителями і учнями, і не лише на території школи.

4.7 Можливості використання інспекційних інструментів грамотностей у роботі школи

Як і в інших випадках, такі інструменти для відслідковування і оцінки грамотності (комплекси питань в інспекційних формулярах, а також описи бажаних станів і проміжних рівнів у сфері розвитку грамотності) слугують, окрім зовнішньої оцінки з боку Чеської шкільної інспекції, також напряду школам, щоб вони могли самі, без участі Чеської шкільної інспекції, оцінювати стан умов, розвитку і досягнутий рівень у окремих сферах грамотності. Пропоновані інструменти мають вигляд початкових або незначно виправлених інспекційних формулярів, за допомогою яких школа може оцінити свій стан неначебто з точки зору Чеської шкільної інспекції. Зважаючи на те, що у більшості випадків складовою питань у формулярі є також опис можливих досягнутих рівнів, а іноді й самі питання у формулярі визначають бажаний чи очікуваний стан, вони дають можливість описати детально і зрозуміло бажаний стан, до якого б школи мали прагнути.

Умови, створені для інспекційного контролю і оцінки умов, розвитку і досягнутого рівня окремих сфер грамотності, можна в діяльності школи використати кількома способами.

Підвищення якості шкільної навчальної програми

Сфера грамотності мала би бути належним чином сприйнята у шкільній навчальній програмі. На основі зібраного матеріалу щодо окремих сфер грамотності (особливо коментоване визначення грамотності) школа може вирішити, чи всі центральні елементи грамотності містяться у шкільній навчальній програмі і чи достатньо вони підтримані. Міркування над описом грамотності і змістом інструментів для відслідковування індикаторів розвитку грамотності може бути основою для відповідного доповнення шкільної навчальної програми, зважаючи на контрольовані і оцінювані елементи у порівнянні з підходом, який в майбутньому буде застосовувати Чеська шкільна інспекція.

Освіта педагогічних працівників

Не у всіх вчителів є усвідомлення важливості та значення окремих сфер грамотності на необхідному рівні – розбір дефініції грамотності та груп індикаторів може бути основою для внутрішнього навчання вчителів, наприклад, на основі вивчення e-learning курсів, які наявні щодо окремих сфер грамотності в інспекційній системі InspIS E-LEARNING, чи вивчення письмових файлових документів щодо окремих сфер грамотності. В обох випадках може відбутися також особиста спільна дискусія вчителів щодо підтримки грамотності, її значення і меж, які надаються їй при навчанні у конкретній школі, методів контролю і вимірювання в сфері окремих сфер грамотності (власні тести, комплексні завдання тощо).

Інспекційна діяльність керівництва школи

Дійсні інспекційні записи можуть значно покращити і зробити більш ефективною інспекційну діяльність школи, спрямовану на відслідковування підтримки розвитку окремих сфер грамотності у всіх учнів в різних освітніх сферах.

Власна оцінка підтримки грамотності у школі

На основі пояснювального підпису щодо окремих сфер грамотності і інструментів, доступних школам для довільного використання, можна провести орієнтовну оцінку умов, перебігу розвитку і досягнутого рівня даної сфери грамотності. Це можна

провести комплексно, як це передбачається у випадку інспекційної тематично спрямованої перевірки, або ж для окремої області (умови, розвиток, досягнутий рівень), для однієї сфери, чи у даній галузі для кількох сфер грамотності водночас (і оцінити, напр., умови для розвитку кількох сфер грамотності водночас).

Порівняння рівня школи

Окремі інспекційні інструменти для контролю умов, розвитку і досягнутого рівня грамотності між тим доступні школам у формі оприлюднених матеріалів і інспекційних дій (без обмеження щодо їх використання). Поступово вони будуть оприлюднені і у вигляді формулярів для заповнення, розміщених в інформаційній системі Чеської шкільної інспекції InspIS DATA, тож школи зможуть не тільки вносити свої внутрішні дані в одне середовище, в якому проходитиме й інспекційний контроль (без того, аби Чеська шкільна інспекція дані, викладені школами, якось контролювала чи оцінювала), а й отримувати за посередництва звітів основні порівняльні дані, що дають відомості про середній рівень окремих індикаторів у інших школах.

Загальний процес відслідковування підтримки розвитку грамотності

Для використання створених інструментів для відслідковування умов, підтримки розвитку і досягнутого рівня певної сфери грамотності у конкретній школі необхідно діяти послідовно.

Ознайомитися з описом інструментів

Використання інструментів можливе тільки обмеженою мірою, доки користувач не ознайомиться з інформацією у загальному документі щодо даної сфери грамотності – у ньому вміщено пояснення змісту окремих інструментів (формулярів і їх складових – питань і відповідей), інструкції для розпізнавання контрольованих явищ і способів їх запису і оцінки.

Рішення щодо вибору інструментів

Хід інспекційної діяльності, тематично спрямованої на окремі сфери грамотності, передбачає зважений погляд на умови для розвитку грамотності, її розвиток у процесі навчання і на досягнутий рівень грамотності в учнів. Школа однак може на основі власних можливостей вирішити спрямувати зусилля тільки на окрему із зазначених трьох областей. Потрібно однак пам'ятати, що самостійна оцінка кожної з наведених сфер не відповідає комплексному підходу в оцінці грамотності – умови можна об'єктивно оцінити, тільки зваживши дані про те, як вони розвиваються протягом навчання, розвиток грамотності, тільки зваживши, якою мірою використовуються доступні умови і чи підтримка розвитку грамотності сягає достатнього рівня грамотності в учнів. Самостійна оцінка окремих сфер приносить тільки обмежену інформацію.

Рішення про обсяг контролю

Кожна з наведених сфер грамотності (чи окремих її частин різною мірою) може бути розвинута в низці різних освітніх сфер (предметів). Для того, щоб свідчення про розвиток грамотності (в деяких сферах – умови, розвиток, рівень) були чинними, необхідно провести контроль у репрезентативному спектрі освітніх сфер (предметів) і класів. Це, звісно, підвищує організаційну і часову складність контролю і наступної оцінки підтримки грамотності, але знижує ризик незваженого погляду (і зроблених на

його основі висновків), спричиненого різною мірою підтримки грамотності тільки в обраних предметах (напр., контроль математичної грамотності тільки на уроках математики) чи різною якістю окремих вчителів і учнів.

Ознайомити вчителя з метою оцінки

Прагнення покращити школу у доступності окремих грамотностей і підтримці їх розвитку може бути здійснене тільки у разі, коли кожен учитель буде ідентифікувати себе із переконанням у потребі такого зусилля. Тому бажано ще до початку внутрішнього контролю і оцінки умов, розвитку і досягнутого рівня певної сфери грамотності, пояснити вчителям мету і перебіг контролю. Варто також розрізняти контроль щодо підтримки грамотності і оцінку окремих вчителів, тому що через це завжди виникає сильний тиск на спотворення інформації (необ'єктивна інформація про використання умов для розвитку грамотності, «покращені» навчальні години, зумисна підготовка учнів).

Залучити до оцінки отриманих даних вчителя

Ідентифікація вчителів зі змістом і метою контролю міри певної сфери грамотності у школі мала би бути підтримана залученням вчителів до дискусії та оцінки отриманих даних, як у формі розбору інспекційних уроків, так і в спільній дискусії (у відповідній групі вчителів) над загальними даними. Результатом спільної оцінки мало би бути формулювання консенсусних висновків і мети для подальшого покращення підтримки певної сфери грамотності, реалізованих у близькому чи далекому майбутньому.

Зв'язок із власною оцінкою школи

Використання інформації про підтримку окремих сфер грамотності мало би спиратися на такі три стовпи.

Зв'язок підтримки грамотності зі шкільною навчальною програмою

У шкільній навчальній програмі має бути помітною увага, яку школа приділяє підтримці окремих сфер грамотності, як у всіх окремих відповідних навчальних предметах, так, за можливості, і самостійно. Зміст усіх частин, що стосуються підтримки грамотності, мав би консенсуально сприйматися всіма вчителями, в ідеальному випадку самі вчителі мали б співпрацювати при його формулюванні.

Встановлення пріоритетів і їх обґрунтування

Можливо і потрібно, щоб школа ідентифікувала, в якій частині підтримки грамотності (умови, розвиток) відчуває найбільшу нестачу і на цю сферу у контролі й оцінці спрямувала б сили насамперед. Спроба одночасного поверхового підвищення якості у цілому спектрі всіх індикаторів, що стосуються підтримки даної сфери грамотності, легко може призвести до нестачі уваги, присвяченої тим ключовим проблемам, які покращенню підтримки грамотності у школі перешкоджають найбільше.

Встановлення мети і оцінки її виконання

Спроби підвищення якості підтримки окремих сфер грамотності можуть привести до ефекту тільки у разі, що на основі з'ясованих даних будуть у співпраці між керівництвом школи і всіма вчителями сформульовані зрозумілі і реальні цілі, досягнення яких у відносно тривалі строки буде контрольоване і оцінене. У протилежному разі може проявитися негативний ефект враження одноразової і

формальної уваги до сфери, яка у довготривалій перспективі не має достатньої уваги керівництва школи.

Заключне слово щодо контролю і оцінки грамотності

Зважаючи на розвиток навчання і підходів до нього, відбувається все більше відхилення від предметно-орієнтованого навчання до підтримки т. зв. функціональної учнівської грамотності. В основному йдеться про те, щоб учні вміли отримані знання ефективно застосовувати на практиці, у стандартних ситуаціях щоденного життя. Використання інструментів контролю і оцінки учнівської грамотності на рівні країни і на рівні конкретної школи – важлива складова оцінкових діяльностей, якісні результати яких можуть відчутно допомогти уникнути слабких місць, з одного боку, і підтримати окремих учасників, що діють у галузі освіти, з другого.

5 Звіти для інспекційних працівників та шкіл і освітніх закладів

Шкільні інспектори при підготовці реалізації інспекційної діяльності у конкретній школі чи конкретному освітньому закладі використовують різну наявну інформацію як зі загальних джерел, так і з джерел Чеської шкільної інспекції. Одним із них є спеціальні друковані комплекти – звіти, які надають більш детальну зрозумілу інформацію про вибрані аспекти навчання у даній школі чи в даному освітньому закладі, а також узагальнену інформацію для порівняння ситуації з іншими школами чи освітніми закладами подібного типу в рамках краю чи всією Чеською Республікою. У межах цієї публікації вже кілька разів зверталася увага на те, що Чеська шкільна інспекція низку інструментів, з якими працює, оприлюднює і надає для роботи прямо у конкретних школах і освітніх закладах. Це стосується і цих друкованих комплектів – звітів. Для ілюстрації наводимо саме такі звіти, які доступні як шкільним інспекторам Чеської шкільної інспекції (вони, звісно, мають і низку інших друкованих звітів, окрім тих, які тут наведені як приклад), так і школам і освітнім закладам.

Директори шкіл і освітніх закладів мають в інформаційній системі Чеської шкільної інспекції InspIS DATA таку групу звітів.

Критеріальна оцінка

Звіт надає дитсадкам, початковим, початковим мистецьким і середнім школам, а також закладам для проведення вільного часу (закладам для освіти за інтересами) інформацію про результати оцінки школи/навчального закладу за окремими критеріями оцінки умов, перебігу і результатів навчання, що засновані на моделі т. зв. якісної школи, а також порівняння із загальною оцінкою шкіл/освітніх закладів однакового типу в рамках відповідного краю чи всієї ЧР.

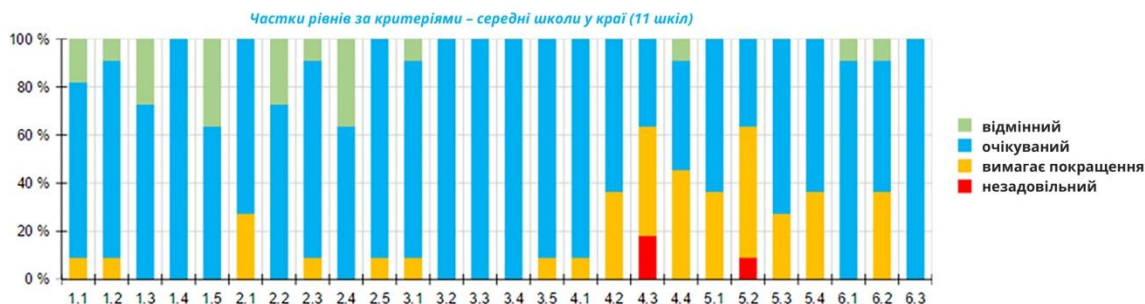
Мал. 1: Зразок частини звіту, який презентує критеріальну оцінку (на прикладі середніх шкіл)

ДІЯЛЬНІСТЬ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ

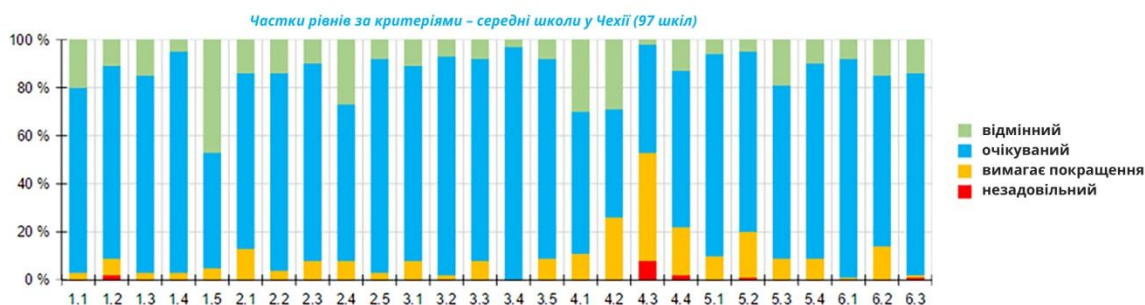
Оцінювання вашої школи, яке підкріплено даними комплексної інспекційної перевірки, яка була проведена у період від 1.09.2016:

1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	2.1	2.2	2.3	2.4	2.5	3.1	3.2	3.3	3.4	3.5	4.1	4.2	4.3	4.4	5.1	5.2	5.3	6.1	6.2	6.3	Дата	ІЗ
																									18. 10. 2016	Завантажити

Оцінювання усіх середніх шкіл у краї, яке підкріплено даними комплексних інспекційних перевірок, які були проведені у період від 1.09.2016:

Оцінювання усіх середніх шкіл у Чехії, яке підкріплено даними комплексних інспекційних перевірок, які були проведені у період від 1.09.2016:

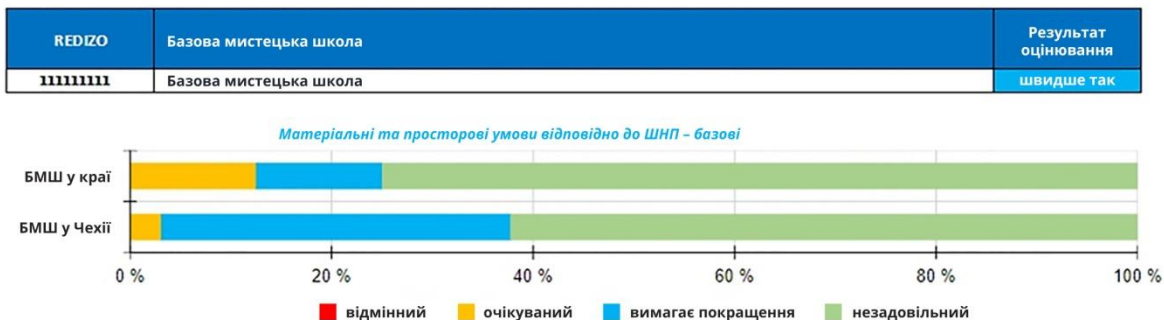

Матеріальні і просторові умови

Звіт надає дитсадкам, початковим, початковим мистецьким і середнім школам, а також закладам для проведення вільного часу (закладам для освіти за інтересами) інформацію про те, чи і якою мірою дозволяють матеріальні і просторові умови виконувати мету навчання, встановлену у шкільній навчальній програмі певної школи/певного освітнього закладу, а також пропонує порівняння із ситуацією шкіл/освітніх закладів однакового типу у рамках відповідного краю і цілої ЧР.

Мал. 2: Зразок частини звіту, який презентує матеріальні і просторові умови (на прикладі базової мистецької школи)

Чи дозволяють матеріальні та просторові умови наповнювати цілі навчання за ШНП?

Порушення правил

Звіт надає дитсадкам, базовим, базовим мистецьким і середнім школам, а також закладам вільного часу (зкладам для освіти за інтересами) інформацію про порушення обраних правових правил у певних сферах з боку школи/освітнього закладу, а також порівняння кількості порушень даних правил у школах/освітніх закладах однакового типу в рамках відповідного краю і всієї ЧР.

Мал. 3: Зразок частини звіту, що презентує порушення правил (на прикладі закладу для проведення вільного часу)

Позиції:

- 1 Виявлено порушення в області безпеки приміщень, які призначені для навчання за інтересами.
- 2 Виявлено порушення в області безпеки та охорони здоров'я.
- 3 Виявлено порушення в області навчальних програм (§ 5 та § 7, Закон «Про освіту»).
- 4 Виявлено порушення законодавчих норм в області персонального забезпечення навчання.

REDIZO	Осередки вільного часу	1	2	3	4
11111111	Осередки вільного часу - Прага				
Кількість виявлених порушень - осередки вільного часу (у %)					
середній показник	осередки вільного часу в краї (7)	14	14	0	14
середній показник	осередки вільного часу в Чехії (56)	13	9	4	11

Результати тестування, яке проводить Чеська шкільна інспекція

Звіт надає інформацію про розмаїття результатів учнів в окремих тестуваннях, які проводить Чеська шкільна інспекція, в яких брала участь дана школа, а також порівняння із загальними результатами тестованих учнів інших шкіл відповідного краю чи всієї ЧР.

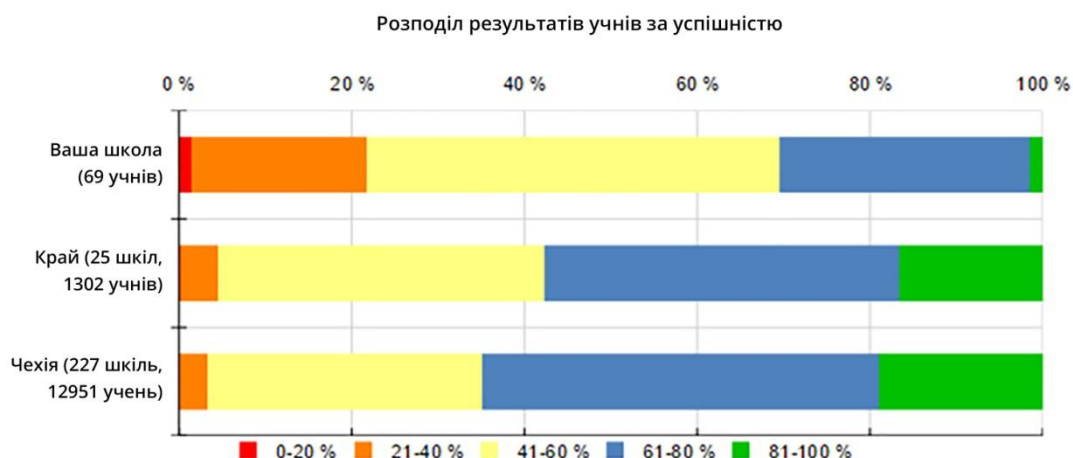
Мал. 2: Зразок частини звіту, що презентує результати тестування учнів

Форма, яку використовує Чеська шкільна інспекція для візуалізації об'єднаних результатів навчання школи, показує кількість учнів, які отримали з тестування низький результат (успішність у тесті до 20%), результат нижче за середній показник (21% - 40%), середній результат (41% - 60%), результат вищий за середній показник (61% - 80%) та відмінний результат (успішність від 81% та вище). Охоплені лише учнів без спеціальних потреб у навчанні (хоча для таких учнів готуються пристосовані версії тестів, при різноманітні форм та міри спеціальних потреб у навчанні неможливо підготувати тести, які б відповідали індивідуальним потребам кожного учня).

Чеська шкільна інспекція при оцінюванні не спирається на абсолютну цінність результатів навчання при вибіркових тестуваннях. ЧШІ враховує кількість учнів із низькими результатами та з результатами нижче середнього показника у контексті умов навчання, оцінює, передусім, чи школа працює із результатами, які були отримані під час вибіркового тестування, чи школа уміє шукати та знаходити можливі причини незадовільних результатів, чи школа приймає або не приймає дієві та ефективні заходи як реакцію на такі результати тощо. Таким самим підходом при оцінюванні шкіл мали б користуватися і засновники шкіл. Уваги потребують завжди такі випадки, коли частка учнів із низькими результатами та/або результатами нижчими за середній показник є суттєво вищою, ніж це відповідає середнім показникам по усіх школах в Чехії, які були залучені до вибіркового тестування. У таких випадках доречно вести дискусію із керівництвом школи на тему результатів навчання у дусі підходів, які пропагує Чеська шкільна інспекція, тобто із формативним аспектом такої дискусії. І Навіть ті результати, які у цифрах виглядають гірше, школа може пояснити – важливим є чи школа відображає і якщо так, то наскільки, ці з'ясування до перебігу навчання та рефлексії власної діяльності (автооцінювання).

Вибіркове тестування результатів учнів навчального року 2016/2017 – 3 клас середня школа (ІГ)

Інформаційна грамотність – 3 клас середня школа

Доступ до цих звітів з детальною інформацією мають, окрім Чеської шкільної інспекції, тільки школи/освітні заклади, яких стосується відповідна оцінка. Подібну групу звітів мають також крайові відомства, які однак мають конкретну інформацію на рівні школи/освітнього закладу тільки у тих суб'єктів, які самі засновують. Більше ніхто не має доступу до звіту.

Робота з цими звітами допомагає подальшому посиленню самооцінкових механізмів школи і дає школам можливість працювати з конкретними даними Чеської шкільної інспекції, що стосуються конкретної школи, що підтримує принцип керування та організації навчання на основі релевантних інформацій і принцип поєднання зовнішньої оцінки з власною оцінкою школи.

6 Інформаційні системи для оцінювальної та контрольної діяльності і для підтримки роботи шкіл і освітніх закладів

Чеська шкільна інспекція для підтримки своєї роботи і підтримки роботи шкіл і освітніх закладів використовує різноманітні інформаційні системи, які були створені спеціально для цих специфічних потреб. За посередництва деяких із цих систем школи і освітні заклади виконують частину своїх законних обов'язків щодо Чеської шкільної інспекції, інші можуть бути використані прямо окремими школами і освітніми закладами у рамках методичної підтримки їхньої роботи. Йдеться про системи сім'ї InspIS (інспекційна інформаційна система), при цьому для користування школам Чеська шкільна інспекція пропонує переважно такі модулі.

InspIS SET

Ця система була розвинута як універсальна електронна платформа для перевірки результатів учнів, у будь-якому класі, з будь-якого предмета, освітньої галузі чи сфери грамотності, у базових, середніх і вищих фахових школах. Окрім перевірки результатів навчання, яка проводиться державою і яку щороку реалізує Чеська шкільна інспекція, цю тестову систему можуть використовувати і окремі школи для реалізації власного електронного тестування для своїх потреб, на основі рішення директора школи чи за потреби конкретних педагогів. Частиною системи є публічний банк даних тестових завдань, до яких школи мають доступ і з яких можуть відповідні тестові завдання вибирати для своїх тестувань. Чеська шкільна інспекція поступово наповнює цю базу даних, наразі наявно близько 15 тисяч завдань чи цілих тестів. Тестові завдання до банку даних можуть додавати і самі школи, можна провести тестування на тестових завданнях, підготованих конкретним вчителем для конкретної тестованої групи. Система доповнена також тестовим додатком, призначеним для планшетів і мобільних телефонів. За допомогою цієї інформаційної системи Чеська шкільна інспекція реалізує щорічну перевірку результатів учнів у різних класах, освітніх галузях, предметах і сферах грамотності, у початкових, середніх і вищих фахових школах.

InspIS ŠVP

Ця система мала б слугувати школам при творенні й адмініструванні шкільних навчальних програм. Йдеться про додаток, за допомогою якого можна комфортно й ефективно створити і потім адмініструвати шкільну навчальну програму. Система при творенні шкільної навчальної програми систематично веде користувача, забезпечує формальні складові документу, за допомогою наперед визначених контрольних зв'язків допомагає забезпечити відповідність шкільної навчальної програми обов'язковим складовим і іншим встановленим параметрам відповідно до рамкової навчальної програми. Для того, щоб шкільну навчальну програму можна було в системі ефективно адмініструвати і за потреби комфортно модифікувати, необхідно її насамперед включити до системи. Ця пов'язано з певною роботою, яка однак значно полегшить школам завдання, які можна буде пізніше виконувати в самій системі. Система також генерує готову шкільну навчальну програму у стандартному графічному вигляді, може включити до документу також елементи візуальної ідентичності школи. У системі над створенням і адмініструванням шкільної навчальної програми можуть ефективно співпрацювати всі відповідні співробітники даної школи.

InspIS PORTÁL

Цей веб-портал на одному місці концентрує корисні і якнайповніші інформації про школи, записані до шкільного реєстру, від дитсадків і до консерваторій чи вищих фахових шкіл, від загальних до приватних шкіл і шкіл, заснованих церквами. Достатньо лише заповнити бажані критерії і InspIS PORTÁL запропонує перелік усіх доступних шкіл, які відповідають заданим вимогам. Загальна базова інформація доповнена також інспекційними звітами Чеської шкільної інспекції. Головною умовою пошуку є внесення до формуляру типу школи. Це значить, що в пропонованому списку необхідно зазначити, чи цікавлять користувача, наприклад, дитсадки чи початкові школи. Пошук можна уточнити залежно від краю, міста/села, іноді вулиці. У системі InspIS PORTÁL можна використовувати і складніші фільтри, як-от, розмір школи, безбар'єрний доступ, транспортна доступність, річна плата, викладання іноземних мов чи наявність фахівців. Фільтри можна додавати, прибирати чи комбінувати. Після заповнення формуляра InspIS PORTÁL згенерує перелік усіх шкіл, що відповідають заданим параметрам. Окрім загальної інформації про школу, як-от адреса, контакти чи посилання на веб-презентацію школи, тут буде зображена також характеристика школи чи наданої освіти та інша специфіка чи цікавинки. Ці дані розміщують у системі самі школи, на добровільній основі. Завжди однак залежить на тому, як охайно і відповідально до заповнення даних у системі ставляться директорки і директори конкретних шкіл. Багато хто розміщує на порталі і регулярні звіти шкіл, шкільні навчальні програми, розклад уроків тощо. Правильно і повно заповнені поля portalу мали би бути хорошою візитівкою кожної школи з метою надання громаді найповнішу інформацію.

Презентаційне відео, що представляє інформаційну систему Чеської шкільної інспекції англійською мовою наявне на англійській версії веб-сторінки Чеської шкільної інспекції (вкладка News & Events – Video presentations of the Czech School Inspectorate's information systems), пряме посилання [тут](#).

7 Висновок

Пропонована публікація має на меті представити вибрані і водночас найважливіші методи, підходи та інструменти, якими користується Чеська шкільна інспекція для контролю та оцінки якості навчання на рівні окремих освітніх суб'єктів і на рівні навчання як цілого. Очевидно, що неможливо презентовані підходи та інструменти механічно перебрати і застосувати до іншої освітньої системи, але водночас для відповідних закордонних авторитетів вони можуть стати цінним джерелом натхнення для міркувань над встановленням системи оцінки якості освіти і над підготовкою автономних механізмів, за допомогою яких має бути оцінена якість освіти. Чеська шкільна інспекція готова надати максимальну методичну допомогу при поясненні чи коментуванні цих методів, підходів і інструментів і при їх коригуванні, спрямованому на застосування до стандартних механізмів у рамках Державної служби якості освіти України.

